

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

600030426L

979 J 8.

E. BIBL. RADCL.

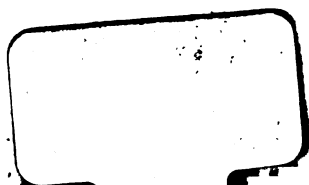
~~X~~ ~~R/5~~ ~~360.13~~

1891

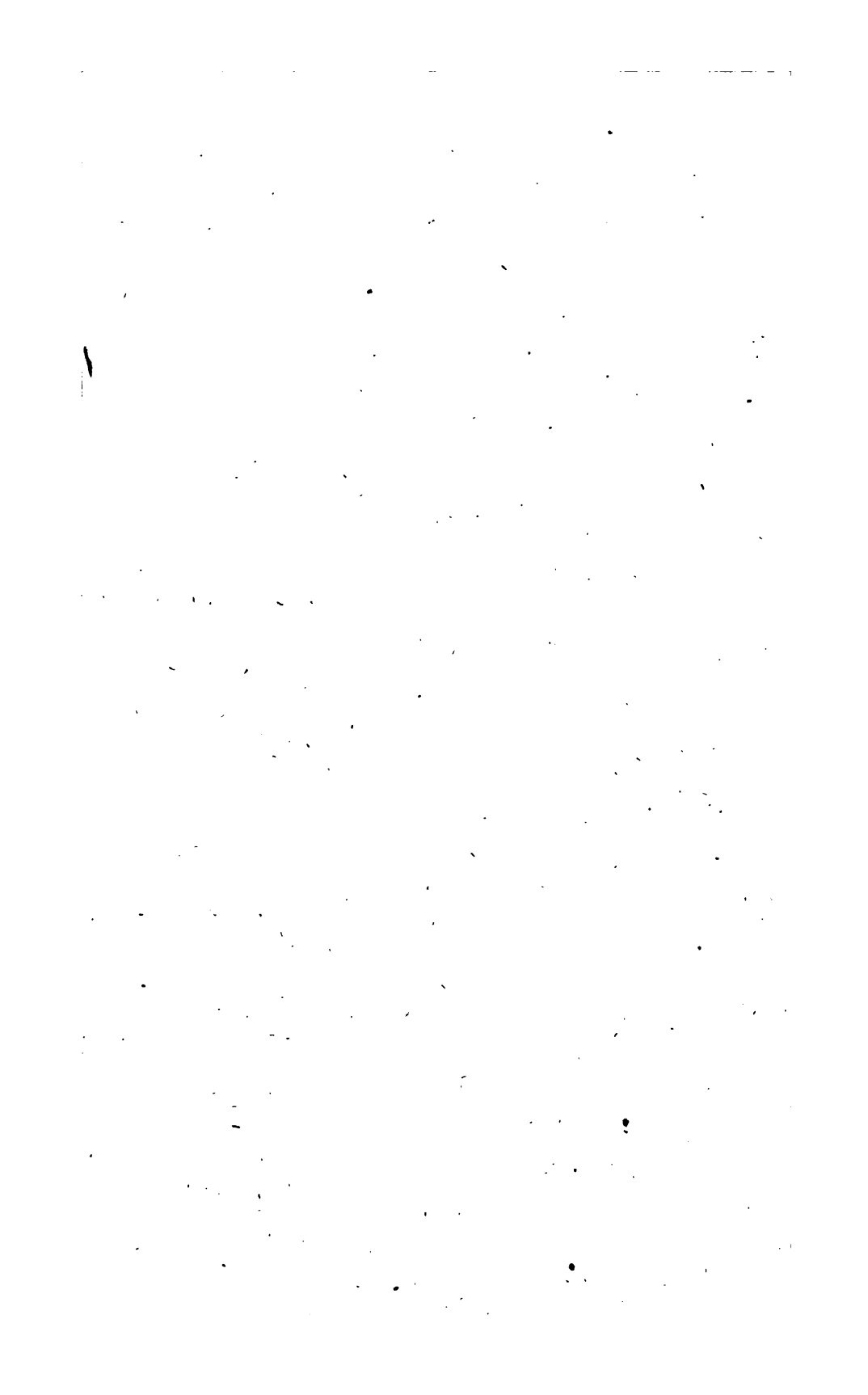
e

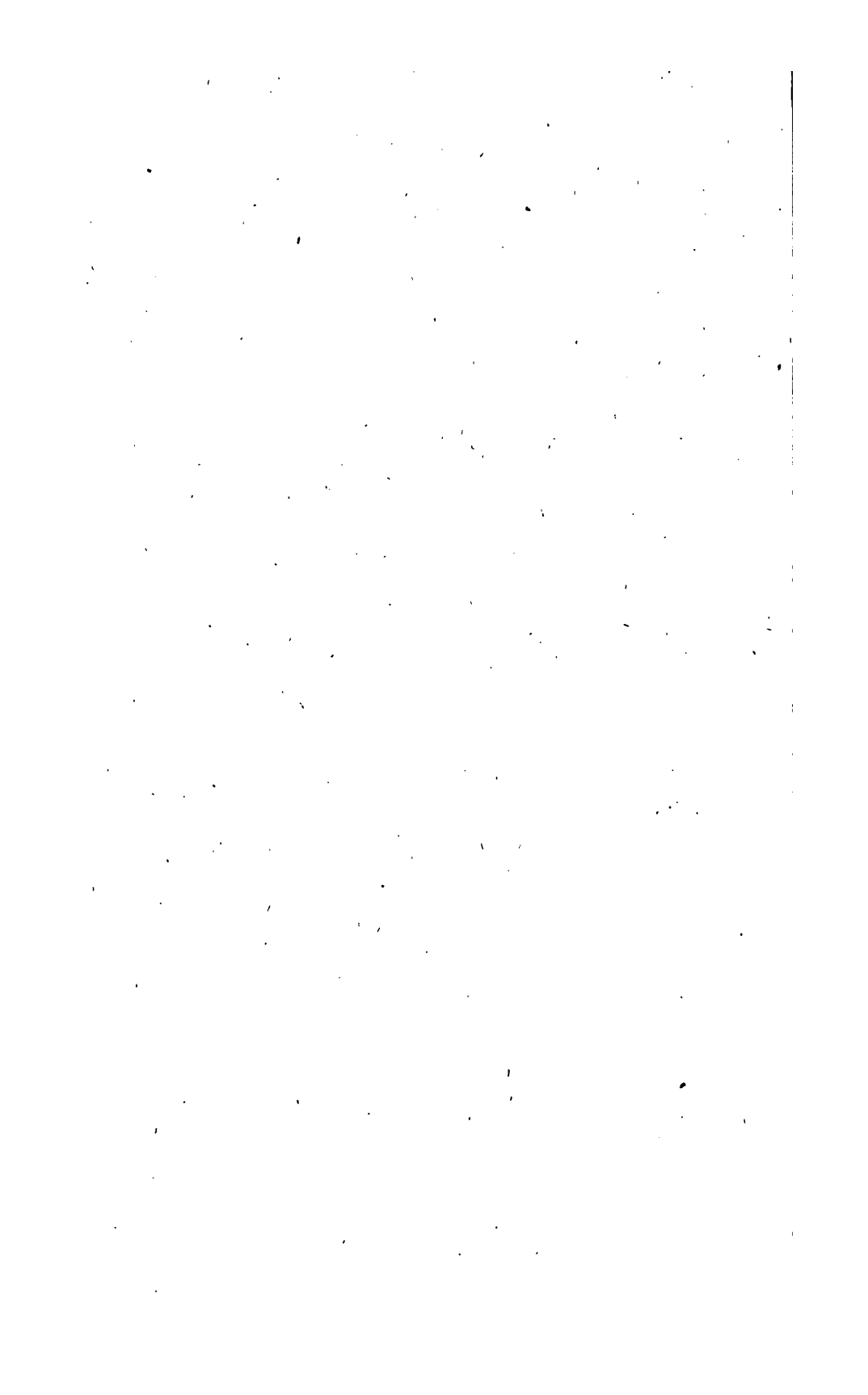
231

8

CAROLI A LINNÉ

Equit. aur. de Stella polari

Archiatři Regii

Med. & Botan. Profess. Upsal.

Acad. Parisin. Petrop. Sc. Soc.

AMOENITATES ACADEMICAE

SEU

DISSERTATIONES VARIAE

PHYSICAE, MEDICAE
BOTANICAE

ANTEHAC SEORSIM EDITAE

NUNC COLLECTAE ET AUCTAE

CUM TABULIS AENEIS.

VOLVMEN OCTAVVM

EDIDIT

JO. CHRISTIANVS DANIEL SCHREBERVS

Ser. Marggr. Brandenb. Onold. & Culmb. Consl. Aul. Med.

Bot. Hist. nat. & Oec. P.P.O. in Acad. Erlangensf.

ERLANGAE

Sumtu JO. JACOBI PALM

1785.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

500 N. 4TH ST. PHILA. PA.

1911

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

500 N. 4TH ST. PHILA. PA.

1911

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

VIRO ILLUSTRISSIMO
JOSEPHO BANKS

EQUITI BARONETTO
SOCIETATIS REGIÆ LONDINENSIS
PRÆSIDI

IMMORTALIA IN REBUS NATURALIBUS
MERITA
SINGULAREM ERGA E. AUCTOREM
AMICITIAM

HOC VOLUMEN

D. D. D.

JO. CHRISTIANUS DANIEL SCHREBER.

DISSERTATIONES

IN OCTAVO VOLUMINE CONTENTAE.

CLII.	Coloniæ Plantarum.	J. Flygare.	pag. 1
CLIII.	Medicus sui ipsius.	J. Gryffeltius.	13
CLIII.	Morbi Nautarum Indiae.	G. H. Wänman.	26
CLIV.	Flora Akerbœnsis.	C. J. Luut.	29
CLV.	Erica.	J. A. Dablgren.	46
CLVI.	Dulcamara.	G. Hallenberg.	63
CLVII.	Pandora & Flora Rybyensis.	D. H. Söderberg.	75
CLVIII.	Fundam. Tectaeologiae.	A. M. M. M.	107
CLIX.	Respiratio diætica.	J. Ullholm.	151
CLX.	Fraga vesca.	S. A. Hedin.	169
CLXI.	Observationes in Materiam medicam.	J. Lindwall.	182
CLXII.	Planta Cimicifuga.	J. Hornborg.	193
CLXIII.	Esca avium domesticorum.	P. Holmberger.	205
CLXIV.	Marum.	J. A. Dablgren.	221
CLXV.	Viola Ipecacuanha.	D. Wickman.	238
CLXVI.	Planta Surinamensis.	J. Alm.	249
CLXVII.	Ledum palustre.	J. P. Westring.	268
CLXVIII.	Opium.	G. E. Georgii.	289
CLXIX.	Bigæ Insectorum.	A. Dahl.	303
CLXX.	Planta Aphyllæ.	E. Acharius.	310
CLXXI.	Hypericum.	C. N. Hellenius.	318

CLI.

COLONIÆ PLANTARVM

quas

PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

proposuit

IOHANNES FLYGARE

Dalekarlus.

Upsalia 1768. Iun. 15.

§. I.

Sapientissimus Creator, qui globum conuesti-
vit terraqueum Plantis diversissimis, iisque
prope modum innumeris, has, pro sua etiam
stupenda ac admirabili rerum œconomia, modo
usque adeo singulari disposuit, ut unaquæque
amœnissimæ hujus cohortis in sua tanquam patria
habitaret, loco ipsi assignato. Sic nimirum *India*
plurimas acceperunt Palmas; *temperati cœli* regio-
nes Herbas imprimis; *septentrionales* moderatæ Gra-
minum multitudinem, *Frigida* Muscos & Algas item-
que arbores coniferas, & denique *America* potissi-
mum Filices. Idem summum providumque Nu-
men, hæc quoque Plantarum genera in dicta di-
stribuit climata, pro varia soli natura, in alpibus,
montibus, campis, pratis, agris, paludibus, aquis

Tom. VIII.

A

&c.

2 COLONIÆ PLANTARUM.

&c. quo in suo quodque natali loco lætius crescerent atque florarent.

Qui veram cunque & solidam Plantarum scientiam aucupatur, *patriam* ipsarum ac sedem cujusque propriam, haud sane ignorabit.

Sic qui in communi vita, in usum *œconomicum* illas vel *medicum* convertere velit, ubicunque gentium & locorum habitent, probe sciat, necesse est. Præ aliis vero omnibus Historiæ cultores naturalis, quotquot in *bortos botanicos* plantas undique quæsitæ colligere discipiunt, ut literatæ publi easdem digito tanquam commonstrent, unde femina ipsarum petenda sint, exploratum habeant oportet, quo ex ipso natali loco de cultura earundem rite queant judicare.

Maxima profecto industria plantas saltem Europæas examinarunt Botanici. Hinc nulla ferme gens est, quæ suam non habet *Floram*; proindeque, quod domi suppetit præstoque est, non foris & longe lateque per orbem terrarum quærendum. Cum vero, progressu temporis, aliæ atque aliæ prodierint Floræ, in novissimis plerumque aliquot vidimus supplementa, in prioribus haud notata, unde in eam multi opinionem inciderunt, quod plures sensim plantæ accesserint, novasque effecerint tanquam colonias; verum hoc imprimis ex bene multis, quæ in Italia & Australibus Europæ terris floruerunt plantis, sat nos posse perspicere, præsertim cum hæ, tempore *Caspari Baubini* prorsus ignotæ fuerint. Mihi itaque constitutum est, in rem Botanicam paulo curatius intraspicere, novane supplementa recentiori ævo advenerint, certo exploreteque ut cognoscerem.

COLONIÆ PLANTARUM

§. II.

Ab una ad alteram usque regionem vario utique modo plantæ sponte transferri possunt, & ubicunque terrarum solam invenerint, suæ conveniens indoli, ibi confident perque bene habitant atque morantur. Sic nempe

I:o Variæ sunt plantæ, quæ *semina papposa* habent, multa passuum millia, id quod novimus, per aërem volitantia.

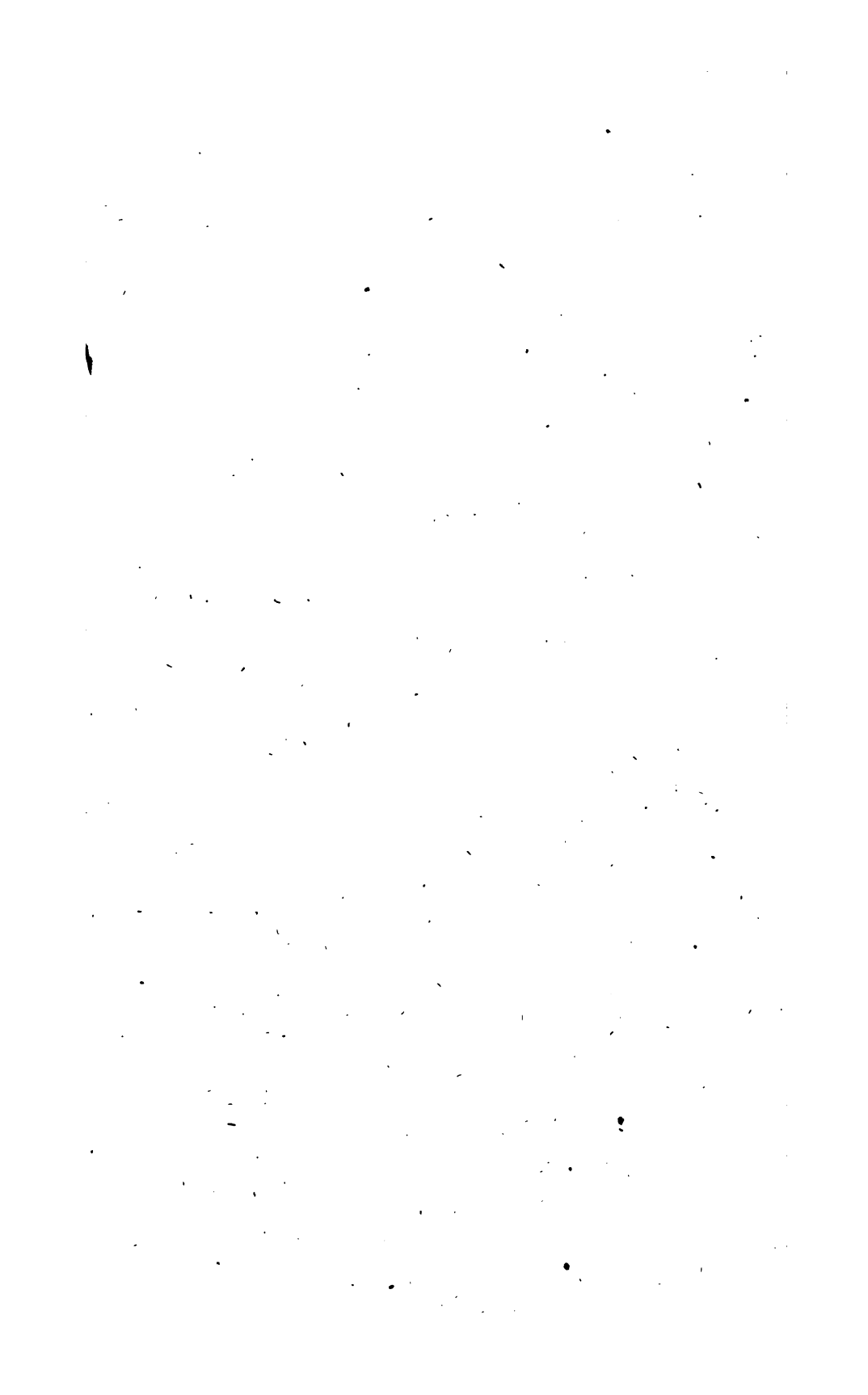
II:o *Flumina* longiori locorum tractu semina etiam advehere possunt; v. g. ab alpebus Lapponiæ Umoam usque ac Luloam.

III:o *Oceanus*, modo nondum cuiquam cognitò, semina *CASSIÆ Fistulæ*, *ANACARDII occidentalis*, *MIMOSÆ scandentis*, & *COCOS nucifera* ad littora usque Norvegiæ volvit, eaque, quod miraberis, adeo vegeta, ut terræ mandata germinant ac crescant. Vid. act. Nidros.

IV:o *Aves*, quæ feminibus vescuntur, eaque per unam alteramve diem in alvo retinent, his agros conspergunt, ad quæ demum loca migraverint.

V:o *Agros*, per frumenta ab alienis terris conquesta, peregrinis feminibus infici notissimum est. Sic enim *CHRYSANTHEMUM segetum* hoc primum seculo in Hallandiam ex Jutia introductum est, & nunc per hujus pariter ac Scaniæ agros, per late sparsum. Eademque ratione *MELAMPYRUM arvense* e Germania in Scaniam introductum esse, dubio ferme caret.

VI:o *Hortis* semina plantarum ab exteris sæpe terris parantur, cum peregrinis commixta, quæ apud nos dein florere, adactaque altas egerunt

COLONIÆ PLANTARUM.

FINLANDIÆ.

- CENTAUREA** *phrygia* in Russia vulgaris.
ASTRAGALUS *uralensis* in Sibiria frequens.
DIANTHUS *superbus* in Russia vulgaris.
ANDROMEDA *calyculata* in America septentrionali & Camtschatka, Petropolin usque spontanea.

ANGERMANNIÆ.

- CARDAMINE** *petraea* ex Anglia.

ROSLAGIÆ.

- SAMOLUS** *valerandi*.

SMOLANDIÆ.

- THESIUM** *alpinum*.
DRACOCEPHALUM *Russchiana* e Russia.

SCANIÆ e Germania & Dania.

- ASTRAGALUS** *arenarius* ex Anglia.
CUCUBALUS *viscosus*.
VERONICA *latifolia*.
SISON *imundatum*.
SPARTIUM *scoparium*.
ALYSSUM *incanum*.
ALLIUM *arenarium*.
HORDEUM *murinum*.
AIRA *canescens*.
AIRA *præcox*.
ACER *campestre*.
GNAPHALIUM *arenarium*.
LEONTODON *bispidum*.

HYP.

COLONIÆ PLANTARUM. 7

HYPOCHOERIS *radicata.*

HYOSERIS *minima.*

CNICUS *oleraceus.*

SENECIO *crucifolius.*

VESTROGOTHIÆ.

GENISTA *tinctoria.*

HALLANDIÆ.

GENISTA *pilosa.*

BAHUSIÆ *ex Anglia.*

LIGUSTICUM *scoticum.*

LIGUSTRUM *vulgare.*

NORVEGIÆ *ex Anglia.*

TAMARIX *germanica.*

ILEX *Aquifolium.*

PULMONARIA *maritima.*

ERICA *cinerea.*

HORTI nostrates permultas, sicut diximus, plantarum species huc acciverunt, quas quidem, sicubi natale solum eis idoneum fuerit, ipsas semet propagasse, in nostraque Svecia novas veluti colonias constituisse, de industria animadvertimus.

HUMULUS *Lupulus* in locis crescit saltuosis Ostrobotniæ maritimis.

BERBERIS *vulgaris* recentiori advenit ætate, ac nunc demum in silvis haud raro se præbet conspiciendam.

PRUNUS *domestica* & **CERASUS** *avium* non lucos jam, verum prope filvas efficit, qua Kinnakulle septentrionem vergit.

COLONIÆ PLANTARUM.

AQVILEGIA *vulgaris* in plurimis Uplandiæ locis frequentissima,

ACONITUM *Napellus* ad prædium Stærshøgen prope Falunam, ea crescit abundantia, ut extirpari omnino nequeat.

FRITILLARIA *Meteagris* in prato Regio Upsaliensi nunc temporis uberrime virescit.

LILIUM *bulbiferum* in querceto pratorum abunde copioseque in Sudermannia floret.

DATURA *Stramonium* in plateis Stregnesiæ æque vulgaris est, ac Hyoscyamus.

TULIPA *sylvestris* Londini Gothorum, aliisque locis, ubi horti olim in confiniis fuere, crescit.

NARCISSUS *Pseudonarcissus* in pratis Smolandæ, Mycklanæ dictis, suam habet sedem.

BUNIAS *Sibirica* in stercorum tumulis circa Upsaliam, quemadmodum

MARTYNIA *annua* Monspeli hodie conspicitur.

RESEDA *Luteola* in valibus Londini Goth. habitat.

Hæ vero aliæque nativæ in Suecia sedem certumque domicilium a longiori tempore minime habuerunt, proptereaque citra omnem controversiam ponendum arbitramur, multo plures hoc ævo plantas, quam ante unum alterumve seculum, patriam producere suavissimam.

§. IV.

Exteras demum floras invisuri, varias quoque plantarum species, quæ temporis progressu, nec haud ita pridem, e longinquo, immo ab Indiæ ipsius regioni-

COLONIÆ PLANTARUM. 5

regionibus advenērunt civitatēque apud illas consecutæ sunt, nullo negotio deprehendimus.

ANTIRRHINUM *Cymbalaria*, seculo proxime præterito ex Italia, ad Jenensis Academiæ hortum, introduxit Prof. Rolinkius, ubi nunc in muris suas egit radices, quemadmodum in urbibus etiam vicinis, vulgare est ac notissimum.

XANTHIUM *spinosum* initio quidem haud Europæa fuit planta, quum in Lusitaniam translatum est, unde amplius ad Montem usque Pessulanum & Veronam late se sparsit.

CROTON *tinctorium* in agris Galliæ Narbonensis & Galloprovinciæ crescens, Europæ suam minime originem debet.

ERIGERON *canadense*, ex Sicilia hortis proveniens, per maximam Europæ partem, ad Sveciam usque diffeminatum, a Canada primo ortum est. Vid. *Ephem. Nat. Cur. Cent. VI. obs. 125.*

OENOTHERA *biennis* illa est ipsa, quam Casparus Bauhinus anno 1619 in Europa, & quidem in horto quodam Italico primum conspexit, ex America transportatam. Hoc autem tempore non in Hollandia tantum, verum in plurimis etiam Australis Europæ terris vulgaris est ac ubique crescens.

Inter rariora Angliæ gramina, est **GRAMEN** *Essexiense* vel **DACTYLIS** *Cynosuroides*, quod in Europa, ad littora Lusitaniæ maritima, singularis instar graminis crescit, e Virginia, natali ejus solo, trans mare inVectum.

GNAPHALIUM *margaritaceum* in Anglia pariter ac Camtschatka floret, quamquam Pensilvaniam veram agnoscit patriam.

TRICHOMANES *pyxidiferum* inter rarissimas Europæ filices merito numeratur, utpote quæ in

COLONIÆ PLANTARUM

Anglia modo, quantum quidem constat, hucusque viguit. Sed vero in America omnino vulgaris est, unde singulari quodam casu illam advenisse, haud ex vano colligimus.

TRICHOMANES *tumbrigense* pari fortassis ratione accessit; hujus enim solum natale est Jamaica ac regiones proximæ, nunc licet temporis in Anglia atque Italia habitet.

HIBISCUS *pentacarpus*, quæ nostro ævo, tanquam Europæ rarissima plantarum, in paludosis Venetiæ crescit, unâ eademque forte est, ac **HIBISCUS** *virginicus*, cui certe regioni suos debet natales, quamvis soli natura aliquantum commutatam ejus faciem præbuerit.

CYNOMORIUM *coccineum* rarioribus etjam Europæ adnumeratum est, atque in loco natali ipso, Sicilia, Melita, Gadibus ac littoribus Mauritanicis prorsus infrequens. Fidem vero facit nobis Dn. Browne, quod isthanc in Iamaica plantam, sylvestres inter ac vulgares crescere ipsemet viderit. Ab insulis itaque Americanis trans pelagum, procul in Europam secessit, quo autem duce vel comite parum liquet.

PYXIDARIAM, exiguam admodum plantam, suo in Tournefortio assatice detexit Lindern, quam Mappus quidem *Montiam* male propositam esse opinabatur. Hanc vero rarissimam speciem Clariss. Allioni nuper invenit, accurate descripsit, ac demum Linderniam appellando, depinxit, quam præter ipsum, nemo Botanicorum hucusque in Europa unquam vidit. At vero e Virginia quocunque modo advena est, vulgo ibidem nota, sub nomine **CAPRARIÆ** *gratioloidis* proposita in Speciebus plantarum,

MO.

MOLUCCELLAM *frutescentem* Rajus primum pagos inter Tendo & Breglio dictas, invenit, ac ipso in Supplemento descripsit. Post vero quam Nobilissimus Dn. Præses speciem eximiam hujus plantæ in herbario Magnoliano adsecutus esset, ad Clariss. Profess. Bot. Pedemont. Allionium litteras misit, quibus petiit, ut hanc in loco natali sibi subdito quæreret, qui illam quoque velut rarissimam Europæ plantam, investigando tandem invenit. Eandem hanc Illustr. reperit Dn. Præses in herbario, quod e Persia accepit Celeberr. Amstelodamensium Professor Burmannus, unde credere fas est, hac in regione vulgarem esse, et ab avo, nescio qua, in Pedemontium translata,

HYOSCYAMUS *Scopolia*, neque minus Europæas inter singularis est, quam in Europa, & quidem in sylva Idriæ unico tantum loco reperit Dn. Scopoli, & præter hunc nemo. Huic forte cum antecedente communis est Patria, aut saltem utraque ab orientalibus terris ortum trahit.

AMARYLLIDEM *sarniensem*, seu florem Iliaceum præstantissimum venustissimumque plantarum, quum primum Angli, per australia Insulæ suæ Sarniensis littora arenosa, vulgarem crescere conspexissent, maxima adfecti sunt admiratione. Neque enim max percipere potuerunt, qua potissimum ratione planta adeo rara et excellens apud ipsos facta sit indigena. Verum tamen explorare tandem licuit, vectorem navem ad finem superioris seculi, e Japonia heic appulsam interiisse, quæ bulbos haud dubie hujus plantæ tulit; illos vero ex fracto navigio in maris littora casu dispersos, aptum ibi solum invenisse, indeque viguisse facile conjectare licet. In Japonia Amaryllis hæcce, plantas inter spontaneas ubique locorum habitat. vid. Douglass. Monogr.

Oryza

COLONIAE PLANTARUM.

Oryza semina, quae in Italiae nunc pluribus locis feritur, saepe ab utraque India petuntur, cum quibus aliquot etiam Graminum Indicorum semina in agris hujus frumenti sata sunt, inde hodie apud Italos adeo vulgaria facta, ut jus civitatis Italicae, quae ante prorsus ignota fuerunt, ultro sibi adsciverint.

CYPERUS *glomeratus* ex India.

PANICUM *hirtellum* ex America.

PHALARIS *Oryzoides* e Carolina.

MILIUM *lindigerum* ex Java.

AMMANNIA *baccifera*, quam Arduinus *Cornellian vagicillatam* appellavit, e Sina.

Ab his itaque, alia in praesenti ut taceamus, exemplis, sat utique et abunde patet, permultas Americanas et Asiaticas plantas recentiori aevi sensim advenisse, ac veteres Europae plantarum exercitus haud minimo explevisse supplemento.

§. V.

Eas omnes, quae ex Europa translatae, quae magnum certe numerum, in India orientali, America & Africa jure civitatis donatae sunt; plantas, in scenam producere, e re omnino foret; in his autem, quae strictim carptimque dicta sunt, acquiescere, imperata jubet brevitatis. Consulat, quaeso, benevolus & curiosus Lector *Floram Jamaicensem* D:ni Brownii, *Floramque Capensem & Zeylanicam* Generosiss. D:ni Praesidis in Amoenitatibus, e quibus didicisse sufficiet, permultas novissimo hoc tempore Europaeas in Indiam immigrasse plantas. Id vero non ideo tantum factum esse autumet, quod Coloniae Europaeae in plantarum culturam Europaeorum, quibus caelum hic locorum perplacuit, incubuerint, quippe varias etiam plantas, cum saenavibus transvecto, haec sibi gentes adsciverunt.

CLII.

MEDICVS SVIPSIVS

PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

PRO GRADV DOCTORIS

propositus

A

IOHANNE GRYSSSELIO

Nericio.

Upsalia 1768. Iun.

§. I.

Bonum corporis est, dum corpus humanum agile & cum vigore functiones suas efficiat, hoc Diæta & Medicina expetemus. Ast dantur morbi, qui Medico vix subijciendi, puta hæreditarii, naturæ nostræ quasi consuetudine inplantati, quique nunquam fere sanari, sed quodam modo levare possunt. Hac vero occasione morbos adquirentes, qui ab erroribus diætæ originem ducunt, pertractare nobis proposuimus. Finis itaque hujus Dissertationis est, ut modus ostendatur, quo quisque vitæ sanitatisque amans, fragilis suæ Machinæ fabricam sartam tectamque conservet, aut fractam & labefactam facile resarciat & in integrum restituat. Te itaque L. B. enixe rogo, ut conatibus meis faveas.

Qui

§. II.

Qui sui ipsius Medicus evadere cupit, *per diſtas res non naturales*, cum ſuis circumſtantiis ſibi cognititas habere debet; hasque per ſe, quousque ſint ſalutares, an non, pertractare conabor. Et quidem **IMO AEREM**; ſine quo nemo vivere poteſt, & qui eſt cauſa ſanitatis morborumque procatarctica, pro ejusdem uſu & abuſu, tum ambiendo corpus noſtrum afficiens.

Frigidus ſuperficies corporum et partes exteriores penetrat & contrahit, unde Tuſſis, Pleuritis, &c. oriuntur; partes interiores etiam a frigore læduntur; ideoque ad frigus in itineribus ſuſtinentum, conducit præter veſtimenta, eibus copioſior, quod quotidiana experientia indicat. Mutatio Aëris mutationes corporum inducit. *Humido* aëre impeditur tranſpiration, & per conſequens circula-tio ſanguinis perturbatur, quia humiditas peregrina venas penetrat bibulas atque ſolida expandit humoresque vitiat, per inſpirationem vero humidi, pulmones quaſi muco inficiuntur, unde partes ſolidæ eorum corripuntur, hinc Hæmoptiſis, Phthiſis. Si vero illa tempeſtas cum interveniente interdum calore ſolis continuatur, Febres critica, præſertim juxta loca paludoſa, graſſari incipiunt.

Calidus auget ſudorem, unde ſanguis condensa-tur, & ad circulationem in minimis vafis, minus aptus redditur; hinc facile Obſtructiones, Febres phlogiſtica, Alvus tarda, (quod tamen injectione Ol. Olivarum emendatur) Stranguria, &c. ac dixit *Hipp. in Aph. Sect. V. 16.* *Calidum*, eo frequenter utentibus, has adfert noxas: carnis effeminationem, nervorum impotentiam, mentis torporem, ſanguinis eruptiones, animi deliquia, hæc quibus mors.

Air

Aër stagnans putrefactus promovet miasma Februm contagiosarum; testis erat annus MDCCX; Holmiæ, dum sex hebdomadibus tranquilla tempestas duraret, sub Peste grassante. Ejusmodi aëris tranquillitas & stagnationes avertuntur campanarum sonitu & aërem igne purificando, quo rarefactus evadat, ac purus in prioris ruat locum, ut in motum excitetur & purgetur. Picis deflagratio eundem præstat effectum, ob particulas acidas ei concessas, quæ cum aëre se communicant huncque corrigunt. Hisce temporibus, etiam ac nebulosis aliisque insalubribus atque contagiosis tempestatibus a diris Febribus exanthematicis, præservatio matutinis horis, institui debet, ex gr. in Peste cum vino Rhenano ꝑꝑ., vel aceto cum Ruta, aut Sulphure Scr. I. ad Scr. II, nec non Ambrosiacis Masticatoriisque, unde contagium declinabitur.

§. III.

II:do INGESTA. *Qualis est cibus talis chylus; qualis chylus tales humores, quales humores tales sunt spiritus, quales sunt spiritus & humores talis est nutritio, motus & sensus, & per consequens vita & sanitas. Hoffm. fund. med.* Motus et cibus inter sese combinari debent, nam alter altero carere nequit. *Victus* est triplex: *plenus, mediocris & tenuis.* *Plenus* in durioribus Carnibus salitis & infumatis, Vino fortiori, Cerevisia spirituosiori ac crassiori, & quæ sunt reliqua ad digestionem minus apta ciborum genera, consistit; attamen hic victus laborantibus & majori motione utentibus prodest, utpote qui robusta ad ejusmodi ingesta digerenda habent corpora, ut cibus assumptus facile in chylum vertatur. *Tenuis* vero victus, ex Carnibus mollioribus recentibus, jusculis, Vino & Cerevisia tenui, constat, & debilioribus ventriculis convenit. Si hi, nempe debiliores, in excessu peccent diætæ,
Phthi.

Phthistici aut Hectici evadunt, ideoque nec nimis tenuis, nec nimis plenus victus sit, sed *Mediocris*, qui vires in eodem conservat. stat; huc pertinet illa regula: *Modicus cibi, Medicus sibi; & medium tenere beati.* A pleno victu motionem negligentibus, Plethora (ita abundantia sanguinis nominatur), a tenui vero cacochymia, infertur. His crediderunt Medici antiqui, plerosque morbos originem debere, & non sine causa. A pleniori enim Plethora, Colica, Inflammationes, Febres Phlogistica, Hæmorrhagiæ excitantur; his in malis venæ sectio habet locum, ast in Febribus Phlogisticis potissimum venæsectio cum nitro.

Polysarcia sæpe Plethoræ est affecla; ubi vero hæc dominium habet, producit Asthma, Apoplexiam, Herniam, Hydropem, Nephritidem, Erysipelas, Intertriginem &c. hæcque mala ad avertenda, victus tenuis & motus ordinatus instituitur; quod etiam *Hipp.* hisce verbis indicare vult; *Sanitatis studium est, non satiari cibis & impigritum esse ad labores.* Polysarciæ oppositum est Marasmus. Causæ hujus efficientes sunt, Victus nimis tenuis, Potus aquæ, coffeæ, Labor mentis et corporis, nimia Evacuationes, Frigus, Vigiliæ, Acida &c. unde Melancholia, Ostocopus, Arthritis, Leucophlegmatia, Oedema, Cachexia, Obstipatio alvi, Scirrhi &c. oriri solent. Attamen Scorbuticis, Oedematosis, frigidis &c. medicamenta acria & organica inserviunt.

Signa bonæ digestionis sunt, corporis vigor & levitas, alvus aperta, nulla urinæ retardatio, hilaris animus, nulla tormina vel spasmi ventris, nec appetitus prostratus, & salivæ oris affluxus ad cibum, dum adest tempus edendi.

Potus etiam iisdem fere modis valetudinem nostram infectatur. Aqua potus est naturalissimus, &

& si parum vini infundatur, saluberrimus, attamen tenuis Cerevisia bene fermentata, etiam inter portiones optimas censetur. Majores nostri aquam ex fontibus suis hauriebant, diuque vixerunt, inde enim sanguis diluitur, & ad circulationem aptior redditur. Ex his largiori copia utendum est, non quidem simul & semel, sed parum & sæpe. Tantum scilicet cibi & potionis adhibendum, ut reficiantur vires, non reprimantur, & quantum cibi forbillis opus est ad ingesta digerenda, atque diluenda; neque vero heic motus est negligendus, quod quoque *Hipp.* ostendit dicendo: *in motu & potu consistit sanitas.* *Parcior potus* ingesta resolvere non valet, unde Obstructiones, Sanguinis crassities, Transpirationis, Urinæ Salivæque imminutio, nec non morbi Chronici suos referre solent natales. Potus spirituosus inter epulandum, acre in sanguine excitant; digestionem ac chyllificationem vero facta, modice tamen sumti, profunt. *Frigidus* sudantibus, Febribusve affectis nocet; experientia quippe docet, inflammationem ventriculi, & tandem Gangrenam, hinc oriri, nec non Spasmodum, Phthisin, Hydropem, Pleuritidem &c.; tali in casu motus quidem mox est adhibendus, ut corpus priorem calorem retineat, ac potus eo citius suam refrigerandi perdat vim; venæ sectio quoque Plethoricis commendatur; alias si quis in hanc regulam impingat, infuso Millefolii & Melissæ uti potest; herba Thea eandem adfert efficaciam, ast vero abusus hujus inducit Paralyfin, testimonio Chinesium.

§. IV.

III:o SOMNVS. *Aptitudo ad sensus & motus voluntarios libere exercendos in sanis organis, vigilia vocatur: ineptitudo ad eosdem & quies omnium cum*
Tom. VIII. B Janis

Janis organis somni nomen fert. Hall. Phys. cap. XX. Somnus pinguedinem accretionemque corporis efficit, fibras relaxat, viresque & spiritus animales restaurat; in Tristitia & Melancholia plus facit, quam omnia medicamina, quia in somno respiratio habet æqualitatem, unde aura vitalis magis corpori sub somno communicatur; attamen abusus somni, libidinem, laxitatem, torporem, debilitatem, stupiditatemque adfert.

In tergo cubare Nephriticis nocet, tunc enim renes in quiete versantur, omnisque crySTALLIFICATIO sub quiete fit. Asthmatici, & qui Ephialte laborant, pariori cœna a cibis flatulentis, & farinaceis omnibus, recenti Cerevisia fermentescente &c. abstinere debent; in quo versus *Scholæ Salernitanæ* consentire videntur; *Ex magna cœna, stomacho fit maxima pœna; ut sis nocte levis, sit tibi cœna brevis.*

Infantibus licitum est plus somni capere quam Pueris, his vero plus quam Adolescentibus, & sic porro, adeo ut in Adulta & Virili ætate, valeat trita illa regula: *Septem horas dormisse sat est.* In Febribus vero magnam utilitatem præstat, & si abest, refectionis ergo, Opio, summa tamen cum cautela ad gr. j vel gr. iſs, seu Laudano liquido ad guttas xii. dato, excitari solet; Crocus ad tempora cum successu etiam applicatur &c. Alioquin omnia Medicamenta Graveolentia & Svaveolentia, huc pertinent.

Vigilia nimix Marasmm inducunt Cerebrumque indurant, unde Memoria debilitas, Nervorum retardatio & Virium prostratio; hinc sequitur: quod inter vigilias & somnum debeat esse analogia quædam. Dixit *Hipp.* Somnus, *vigilia*, utraque modum excedentia, morbus.

§. V.

IV:o MOTUS *fortior ante assumptos cibos melior quam post illos. Hoffm.* Motus spiritus animales restaurat. In circulatione sanguinis consistit vita, illa autem a motu externo augetur, ea transpiratio promovetur. Tempore nocturno, vel ante ortum vel post occasum solis, admittendus non est, quia maximæ exhalationes terrarum aquarumque tunc in atmosphæra existunt, eamque ob causam nec juxta loca paludosa, nec in denso aëre. Motus vero una alterave hora ante prandium institutus, ciborum digestionē ad maximam partem absoluta, ut maxime proficiuus, magnopere commendatur, quod *Celsus* confirmare videtur, dum inquit: *post satietatem nihil agendum, & Hipp. Labores cibum præcedant; & alio in loco: fame urgente non est laborandum.* Quod *Sennertus* his explicat verbis: *ubi fames, vel ubi cibi adhuc crudi sunt in corpore, non laborandum.* Motus cibo proportionari debet; in pleno itaque victu major, in tenui vero minor erit. Laborantes, motu robustiora corpora, bonamque valetudinem sibi acquirunt, inde namque nervorum corroboratio ac plurium morborum cura. Magno cum successu, in Cachexia, Glandularum tumoribus, Acido ventriculi, Hypochondriasi, Torminibus, Spasms, Convulsionibus, Calculo, Podagra, Arthritide, Melancholia, Asthmate, Phthisi, Leucophlegmatia, Leucorrhœa, Menstruis suppressis instituitur, id quodam modo affirmat *Hipp. Homo non bene valet nisi laboret.* Fortior vero motus noxius est, callositates inducit & tendines in cartilagineas mutare valet, ac vires enervat, sed ad sudorem usque continuatus, optimus censetur.

Motionum diversa dantur genera, eundemque fere producentia effectum, attamen Equitatio cæteris

20. MEDICUS SUI IPSIUS.

teris præfertur, in ea enim circulatio in omnibus vasis vi impellitur, ac stagnantes humores hinc excitantur; gracilibus vero hominibus moderatior, robustioribus major erit; sanis autem omnibus, ad sanitatem conservandam, deambulatio et equitatio sufficit.

Motus vero animi fortiores & labor mentis continuus, senium accelerant, utpote qui cerebrum indurant, quare decantatus ille versus:

Interpone tuis interdum gaudia curis,

in regula quippe hacce diætetica, *Variatio delectat*, fundatus, observari meretur. Plura de his vide §. VII. Motus & quies inter se variare debent; a quiete stagnationes in minimis vasis existunt, unde Oedema, Scorbutus, Cachexia, impedita transpiratio, Calculus &c. oriuntur. Medicamentis utentes vero quieti esse debent, quo medicamina suum eo melius præstare valeant effectum. Motus & quies se invicem curant, quod *Hipp.* hisce verbis confirmat: *In omni corporis motu*, inquit, *quando dolere cæperit, interquiescere, statim lassitudinem curat.* Immodicus motus spiritus dissipat, vires dejicit, corpus languidum reddit.

§. VI.

V:to. EXCRETIO. Si illa quæ excerni debent, convenienti tempore, loco & mensura excernantur, magnum profecto corpori humano inde exsurgit præsidium, dicit *Waldschm.* in sua *Med. Rat.* p. 43. Excretio respondeat ingestis, & est illa quidem duplex, vel sensibilis vel insensibilis. Illa per superiora & inferiora, hæc per totum corpus absolvitur, his vero viis consuetis obstructis, gravissimis morbis aperitur janua, quales sunt: Asthma, Apoplexia, Hydrops, Icterus &c.

Ejus-

Ejusmodi casu, cibus erit tenuis, & longius intervallum temporis inter edendum instituetur, quo ventriculus adsumptos cibos melius digerat, & putredo hoc modo evitetur; heic quoque motio quam maxime est necessaria, & si alvus sit tarda, medicamentis eccoproticis, sale angl. unc. i. in aqua soluto; pilulis Ruffi, cet. utendum. Indicia suppressæ transpirationis sunt Lassitudo, Appetitus prostratus & subtristis animus. *Perspiratio insensibilis* plus eliminat, quam ceteræ excretiones, & augetur hæc bono cum successu. Assæ foetidæ, summe diaphoreticæ, usu; quæ etiam in Passione Hypochondriaca, a Nobiliss. D: no Archiatro atque Præside, maxime commendatur, ac hilaris animus; ceteris omnibus præstat Motus.

§. VII.

VI:o ANIMI *pathemata*. *Verulamius* horum effectus optime descripsit.

Varii dantur affectus animi, ut Ira, Metus, Tristitia, Invidia, &c. quorum immoderatus usus, sanguinis humorumque turbat mixtionem, ac spirituum inæqualem reddit motum, Obstructiones generat, unde causa plurium morborum existere, vitamque abbreviare potest. *Metus* Syncopen, Epilepsiam, Palpitationem cordis, Paralyfin, Abortum &c. efficere valet; *Ira* Erysipelas, Inflammationem ventriculi, Icterus, Arthritidem, Colicam, &c. *Tristitia* Melancholiam, Hypochondriacum, cum pluribus.

Cum vero accadat, ut affectus aliquis morbum inducat, contrario affectu curari potest, modo mox excitetur, sin minus Anodynis affectum

demulceat, Vini haustu nervos corroboret. In usu est aquam frigidam bibere, sed magnum periculum secum fert, morbi enim §. III. recensiti, inde oriri solent. Potus Theæ tolerari quidem potest, at in Tristitia & Mœrore, Vino quodam generoso cum quibusdam guttulis Ess. Ambraë & sale volatil. oleos. Sylvii uti convenit, unde sanguis, utpote hisce animi affectibus perturbatus & retardatus, ad circulationem aptior redditur. *Hilaris vero animus* secretiones corporum, ut & vigorem sanitatemque promovet.

§. VIII.

Specialiter vero circa corpora humana observandum jam venit: Si quis sanitatem præservari cupit, ante omnia notitiam corporis sui, sibi acquirat & diligenter sex res dictas non naturales perscrutabitur, pro ut cuique salutare sint an secus? ac mutationes corporis cum suis circumstantiis in quocunque casu recordari, nec aliorum naturam, sed sui ipsius sequi & contemplari debet, *consuetudo enim est quasi altera natura*; semper itaque illius Hipp. memor: *corpus differt a corpore, natura a natura & temperamentum a temperamento.* Natura hoc modo cognita, diæta facile patet, qualis sit instituenda, ne subita mutatio deinde noxam adferat. Per naturam hoc in loco, vires corporum & æconomia motuum intelliguntur; hanc ad explorandam, sequentes necesse est solas circumstantias, bonam naturam & valetudinem indicantes, ut Rmo Constitutio parentum, nam fortes procreantur a fortibus, & omne parit sui simile. 2:do. Densæ fibræ atque muscoli. 3:do. Dentium albedo. 4:do. Somnus profundus, sed non stertorosus. 5:do Respiratio levis. 6:do Tolerantia laborum. 7:do. Alvus sicciore. 8:do. Nulli affectus animi vehementiores

tiores &c. Mala vero dispositionis signa, sunt his contraria.

Hoc loco etiam causæ senectutem & mortem accelerantes enumerari debent, quæ sunt, nimius labor, calor, acrimonia, affectus vehementiores animi, potiones spirituosiores & libido. Omnibus ideoque hæc servanda est lex, mediocritatem esse tutissimam, vel cum Hipp. *omne nimium natura est inimicum.*

§. IX.

*Principiis obsta, sero medicina paratur,
cum mala per longas invaluere moras.*

OVID.

Jam ideoque pertractari debet, quomodo unusquisque morbo quodam incipiente, vitam suam instituat, antequam radices egerit, ac medicus accersitus venerit? Inprimis itaque observetur, quod morbi sint aut *Acuti* aut *Chronici*; hi valde inter sese discrepant, quam ob rem diversam requirunt curam. Si vires ægri morbo acuto laboranti præsto sint, primo. *Venæsectio* in acutissimis est instituenda, nitrumque ad sanguinem solvendum, in potione quadam calida & copiosiori dari potest; spirituosiora hæc nocent. 2:do Ad vias excretionum est attendendum; quam scilicet viam natura in morbis eligere conatur ut sublevetur & sectetur; ex gr. aut per transpirationem, sudorem; urinam, excrementa, aut alio quocunque modo convenienti. *Transpiratio* calida Theræ potione augetur; *Urina* decocto foliorum Petroselinii, & sic ulterius. Proinde dies critici, nempe VII. XI. & XIV. accurate adnotandi sunt, quomodo natura & morbus tunc sese ostendunt, si crises fiant,

fiant, an perfectæ sint? His enim diebus vita periclitatur. Si nulla crises fiunt, ait Hipp. laborem significant & morbi longitudinem & recidivas. 3:o. his etiam in morbis, nempe Acutis, temperantibus medicamentis utendum est, ne natura perturbetur; sic conveniunt heic, Cremores varii ut Avenæ, Hordei, qui cum syrupo quodam acetoso aut succo Citri ad gratum saporem infundi possunt, ne ægrum potionis simplicis tædeat, & eo copiosius potare valeat, unde sanguis diluitur, atque circulatio liberior efficitur. Præterea transpiratio sensim est elicienda, in quem finem potiones erunt calidæ & calor loci semper moderatus tenebitur. Sub calore vero febricitantis, alvus erit aperta, ne excrementa putrescant, & massa sanguinea inde inficiatur. Validiora Purgantia seu Drastica in hisce morbis valde sunt noxia, sed Eccoprotica, ut cremor Prunorum dulcium, Ptilana ex radicibus aperientibus, aut clysmata leniora cæteris sunt præferenda.

Morbi vero *Chronici*, neque Medico neque medicamentis facile obediunt, quoniam in corpore nostro altius radicati sunt; attamen circa hos sequentes regulæ observari possunt. 1:mo. Qui spasmo laborant intestinorum, alvam laxabunt enematibus. 2:do. Plethorici bis de anno venam secabunt. 3:o. Sal. volat. oleos. Syllii, parva in dosi, matutinis horis capient.

Generaliter vero diluentia huc pertinent, ut *Aqua pura* & *Aquæ Minerales*, quæ in Arthritide, Calculo, Rheumatismo, Menstruis suppressis &c. conveniunt, sed noxiæ sunt iis, qui exulcerationes pulmonum habent. *Aquæ Spadane*, inter optimas censentur aquas, quippe

quæ ægrotum in Diarrhœa chronica, Hæmorrhoidibus &c. roborant. *Aqua Selterana cum lacte* in exulcerationibus pulmonum, ut Phthisi, etiam in Hysteria, Arthritide, Febris lentis & Hemitritæa, non sine fructu adhibentur. Vide *Hoffm. Opuscula Phys. Med. Tom. II. tractat. ultim.* Sic breviter a me jam allatis modis, malo non tantum obviam ibitur, sed & auxiliante Deo feliciter illud depelletur.

CLIII.
**MORBI NAUTARUM
INDIAE**

QUOS
PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÆ

PRO GRADU DOCTORIS

proposuit

CAROLUS HENRICUS WÄNMAN

Uplandus

Chirurg. primar. Succ. Soc. Nav. Indiae

Reg. Acad. Scient. Adscriptus.

Upsaliae .I. 168. Nov. 5.

B. L.

*Ante breve tempus ex itinere Indico redux, easdem
quantocius repetere terras jubeor. Temporis igitur
angustia ex collectionibus meis & observationibus, sub
longa hac & perdifficili navigatione, apud ægrotan-
tes institutis, multa depromere vetat. Fructus autem,
quos jam indies colligo, tranquillum aliquando nactus
portum, uberius exponere conabor. Hanc interim pa-
gellam, tempori magis quam desiderio meo adcommoda-
tam, Tuæ, Candide Lector, fidei ac censuræ benigni-
ori commendo.*

Th. I.

Th. I.

MORBI CHRONICI in itinere navali, a caloris & frigoris vicissitudinibus, indeque interrupta transpiratione, exsurgunt varii, utpote *Icterus*, *Ascites*, & *Tympanites*, quos morbos antecedunt alvi obstipatio, & excretionum alvinarum color mutatus.

Th. II.

FEBRIUM EXANTHEMATICARUM Indiae Orientalis, Chinae finitimae, pessima est *Miliaria*, tam *Rubra* quam *Alba*, quae videtur Indiae *Endemia*; minus tamen frequens est indigenis, quod aquae salvae lavacro quotidie fere utantur, quam nautis nostris, ejusmodi lotionem vacantibus. Hanc effici crederem a calore intensissimo diei, cum frigore humido penetrante noctis alternante; unde poris apertis corpus bibulum attrahit copiosius aërem viciatum, sub ipso somno.

Th. III.

FEBRES EXACERBANTES, imo etiam rebelles **TERTIANAE**, saepius nautas nostros infestant. Has derivo ab aqua sub itinere putrescente, non modo ad sentinam navis, verum etiam in ipsis doliis, pro potu quotidiano asservatis, pessimumque halitum spirantibus.

Th. IV.

CHOLERA INDICA Sauv. *Nof. Meth.* | IX. p. 131. frequentissimus morbus nautarum est, cum primum Indias attingere. Oritur hæc a mutata diæta, & imprimis ab esu carnum Testudinum, & fructuum præcipue Citreorum minimorum & acidissimorum, quæ nomine *Lenties* prostant in China,

28 MORBI NAUTARUM INDIAE.

na. Quorum succus loco Limonii adhibetur in pauperiorum confectione Polopuntiae. Curatur opio, Decocto oryzae & althææ.

Th. V.

VERMES se comites sistunt plurimis morbis, qui propagantur procul dubio ab aqua diu asservata & putrescente hausta, cum hæc vermiculis numerosissimis scateat. Hos inter *Teniam* observavi, eamque debellavi pulvere Lithanthracis in spir. vini hausto.

Th. VI.

PERIPNEUMONIA levior, circa Novembrem in China, infestabat plurimos, dum aer e calido in frigidiorē transibat. Insurgebat hæc cum febre levi, pulsu citatlore sed debili, suffocatione pectoris, & exspuitione copiosissima, rarius licet cruenta. Hanc domui Vesicatorio amplo pectoris, scilla, & kerme minerali.

Th. VII.

SYPHILIS in China magis exteriora, quam interiora corporis occupat, relictis sæpe genitilibus & faucibus.

Th. VIII.

SCORBUTUS, imprimis sub reditu ex Indiis, superato Capite Bonæ Spei, plurimos vexabat. Mitigatur vero esu carniū Testudinum, quas copiose legimus ad insulam Adscensionis; ubi hæ, in Calce Testudinea sub nocte, ova sua deponunt; at vero recrudescit magis Europam propius, ultimo in itinere infestissimus. Tollitur in primis potu Polopuntiae & fructibus horæis.

CLIV.

FLORA ÅKERÖENSIS

PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

proposita

A

CAROLO JOH. LUUT

Sudermanno.

Vpsalia 1769. Decembr. 23.

Prædium Åkerö situm est in territorio Oppunda Sudermanniae atque parœcia Bettna, & continetur insula, quæ claris lacus Yngari cingitur undis.

A Nycopia circiter tria cum dimidio ad occidentem abest milliaria.

Insula ipsa in longitudinem patet tertiam circiter miliaris partem.

A continenti, ubi ponte vectorio trajicitur, sunt fere ter centum & millia passuum, ad fretum vero Ralstadsense non nisi teli jactum distat, adeo ut prædium hoc a natura ipsa quasi circumseptum,
si

si fundos, qui huic subjacent, lacui vicinos exceperis, ab aliis accolis separatum sit.

Pars insulæ ad orientem vergens, ubi ædificia posita sunt, a reliqua lata fossa, alnis confita, abscissa est.

E palatio adeo magnifice exstructo, ut par quidquam in tota vix reperiatur provincia, lætissimus prospectus est non modo in lacum, cujus littora templis villisque ornantur, verum etiam in insulam, quæ hortis, agris, pratis & demum silvis decora est.

Ab antiquis inde temporibus clarissimi Sueciæ magnates insulam possederunt, inter quos Bielkiorum, Sparribrum atque Baneriorum præfulgent nobilissima patriæque per quam cara nomina. Hodie illam tenet Regis Regniue Senator, Illustrissimus Comes CAROLUS GUSTAVUS TESSIN, qui, magna cum gloria summis in republica functus honoribus, eam refugium senectutis elegit, fessus continuis, iisque gravissimis pro communi salute laboribus, ut, exemplo Scipionum aliorumque illustrium Romanorum, ultimum ætatis quieti dedit, atque liberiolem in rurali innocua vita respiraret auram, seque delectet cogitationibus de Deo, de stupendis naturæ miraculis, de rerum mundanarum inconstantia & vicissitudine.

Pluribus facile Plantis jucunda hæc superbit insula, quam alia quæcumque in tota Suecia. Maximam igitur exinde percepi voluptatem, plantas annotare, quæ hic gignuntur; præcipue cum Illustrissimus Comes & Senator permultas, ex dissitis allatas plantas regionibus plantari curaverit peregrinas, quæ jus civitatis jam adeptæ sunt.

Ingratissimus certe habendus essem, nisi magna animi veneratione publice significarem, quam incredibili fere studio Viri Præclarissimi, Dñs Mag. *Andreas Tidström*, Laborator & Adjunctus ad aliam Academiam Upsaliensem, & admodum Reverendus Dominus *Petrus Osbeck*, Pastor Hælsöfæ in Hallandia, quas hæc fert insula, investigaverint plantas.

Harum ego plantarum, brevius ut fiat, solum infra sisto nomina generica & trivialia ex D:ī Præsidis scriptis, præcipue ex Flora Ejus Svecica, edita A:o 1755.

MONANDRIA.

Hippuris	1. vulgaris. P	aliunde allata.
Callitriche	2. verna. A	in fossis.
	3. autumnalis. A	in fossis.

DIANDRIA.

Ligustrum	4. vulgare. *	in hortis.
Circæa	5. alpina. P	in silva sponte.
Veronica	6. longifolia. P	e Wgothia decersita.
	7. spicata. P	in glabretis.
	8. officinalis. P	in silvis.
	9. Beccabunga. P	in inundatis.
	10. serpyllifolia. P	passim.
	11. scutellata. P	in inundatis.
	12. Chamædrys. P	in pratis.
	13. arvensis. A	in agris.
	14. agrestis. A	in agris.
	15. verna. A	in montibus.
Lycopus	16. europæus. P	ad aquas.
Anthoxanthum	17. odoratum. P	in pratis.

TRI.

TRIANDRIA.

Valeriana	18. officinalis. P	in subhumidis.
Iris	19. Pseudacorus. P	ad rivulos.
Schoenus	20. albus. P	in cæspitosis.
Scirpus	21. palustris. P	ad littora.
	22. acicularis.	sub littoribus.
	23. lacustris. P	intra littora.
Eriophorum	24. polytachyon. P	in cæspitosis.
	25. vaginatum. P	in uliginosis.
Nardus	26. stricta. P.	in glabretis.
Phalaris	27. arundinacea. P.	in subhumidis.
Phleum	28. pratense. P.	in pratis.
Alopecurus	29. pratensis. P	prat. subhumid.
	30. geniculatus. P	in stagnantibus.
Milium	31. effusum. P	rad. montium.
Agrostis	32. spica venti. A	in agris.
	33. arundinacea. P	in sylvis.
	34. rubra.	ad ripas.
	35. canina. P	in pratis.
	36. stolonifera. P	in pratis.
Aira	37. cærulea P	in cæspitosis.
	38. cæspitosa. P	in pratis.
	39. flexuosa. P	in rupibus.
Melica	40. nutans. P	inter rupes.
Poa	41. aquatica. P	e Lechbâ allata.
	42. trivialis. P	in pratis.
	43. angustifolia. P	in pascuis.
	44. pratensis. P	in pratis.
	45. annua.	ad vias.
	46. compressa. P	in tectis.
	47. nemoralis. P	in umbrosis.
Briza	48. media. *	in pratis siccis.
Dactylis	49. glomerata. P	passim.
Cynosurus	50. cristatus. P	in vivario.
Festuca	51. ovina. P	in siccis.
	52. rubra. P	passim.

Bromus

Bromus	53. elatior. P	in pratis.
	54. fluitans. P	in fossis.
	55. secalinus. A	in agris.
	56. arvensis. A	in agris.
	57. tectorum. A.	in tectis.
Avena	58. giganteus. P	e Kinnekulle.
	59. pinnatus. P	in rupibus.
	60. fatua. P	in agris.
Arundo	61. pratensis. P	in juniperetis.
	62. pbragmites. P	in lacu.
	63. epigejos. P	in rupibus.
Lolium	64. Calamagrostis. P	in subhumidis.
	65. perenne.	ad versuras.
Elymus	66. carinus. P	inter hortum & lacum.
Hordeum	67. murinum. A	e Malmogia.
Triticum	68. repens. P	in cultis.

TETRANDRIA.

Scabiosa	69. arvensis. P	ad agros.
	70. Succisa. P	in pratis.
Asperula	71. odorata. P	in horto sata.
Galium	72. verum. P	ad vias.
	73. boreale. P	passim.
	74. Mollugo. P	ad offic. laterar.
	75. palustre. P	in paludibus.
	76. uliginosum. P	in uliginosis.
	77. Aparine. A	inter sata.
Plantago	78. major. P.	ad vias.
	79. media.	in pratis.
	80. lanceolata.	passim.
Centunculus	81. minimus.	allat. e Lesbæa.
Alchemilla	82. vulgaris. P	passim.
Cuscuta	83. europæa. A	in Lupuleto.
Potamogeton	84. natans. P	in lacu.
	85. perfoliatum. P	in lacu.
	86. lucens. P.	in lacu.

	87. <i>gramineum.</i>	<i>in lacu.</i>
	88. <i>pusillum.</i>	<i>in paludibus.</i>
Sagina	89. <i>procumbens.</i> A	<i>in montibus.</i>
Tillæa	90. <i>aquatica.</i> A	<i>ad lacum.</i>

PENTANDRIA.

Myosotis	91. <i>scorpioides.</i> P	<i>passim.</i>
Lithospermum	92. <i>officinale.</i> P	<i>allatum.</i>
	93. <i>arvense.</i> A	<i>in agris.</i>
Anchusa	94. <i>officinalis.</i> B	<i>in ruderalis.</i>
Cynoglossum	95. <i>officinale.</i> B	<i>in ruderalis.</i>
Pulmonaria	96. <i>officinalis.</i> P	<i>ex Hæsseläng.</i>
Symphytum	97. <i>officinale.</i> P.	<i>ad villam.</i>
Asperugo	98. <i>procumbens.</i> A	<i>in finetis.</i>
Primula	99. <i>veris.</i> P	<i>in pratis.</i>
Lycopsis	100. <i>arvensis.</i> A	<i>in agris.</i>
Menyanthes	101. <i>trifolia.</i> P	<i>ad fontes.</i>
Hottonia	102. <i>palustris.</i>	<i>in fossis.</i>
Lysimachia	103. <i>vulgaris.</i> P	<i>ad littora.</i>
	104. <i>thyrsiflora.</i> P	<i>ad rivos.</i>
Convolvulus	105. <i>arvensis.</i> P	<i>in agris.</i>
Polemonium	106. <i>cæruleum.</i> P	<i>in borto.</i>
Campanula	107. <i>rotundifolia.</i> P	<i>passim.</i>
	108. <i>persicifolia.</i> P	<i>in pratis.</i>
	109. <i>latifolia.</i> P	<i>in nemoribus.</i>
	110. <i>Trachelium.</i> P	<i>e Kinnekulle.</i>
Lonicera	111. <i>Xylosteum.</i> B	<i>in glabretis.</i>
Verbascum	112. <i>Thapsus.</i> *	<i>in sylvis.</i>
	113. <i>nigrum.</i> *	<i>ad vias.</i>
Datura	114. <i>Stramonium.</i> A	<i>ad domos.</i>
Hyoscyamus	115. <i>niger.</i> A	<i>ad domos.</i>
Solanum	116. <i>nigrum.</i> A	<i>ad vias.</i>
	117. <i>Dulcamara.</i> *	<i>ad sepimenta.</i>
Rhamnus	118. <i>Frangula.</i> *	<i>in humldis.</i>
Ribes	119. <i>rubrum.</i> *	<i>in borto.</i>
	120. <i>nigrum.</i> *	<i>in borto.</i>

Hede-

	121. <i>Uva crispa</i> . * in horto.
<i>Hedera</i>	122. <i>Helix</i> . aliunde allata.
<i>Asclepias</i>	123. <i>Vincetoxicum</i> . P in Oxbagen.
<i>Herniaria</i>	124. <i>glabra</i> . P in montibus.
<i>Chenopodium</i>	125. <i>Bonus Henr</i> . P ad villam.
	126. <i>rubrum</i> . A ad stabulum.
	127. <i>album</i> . A. in agris.
	128. <i>viride</i> . A in cultis.
	129. <i>glaucum</i> . A ad Hybernaculum.
	130. <i>Vulvaria</i> . A in horto sponte.
	131. <i>polyspermum</i> . A in cultis.
<i>Ulmus</i>	132. <i>campestris</i> . * in pratis.
<i>Gentiana</i>	133. <i>Amarella</i> . A in apricis.
	134. <i>campestris</i> . A in campis.
<i>Tordylium</i>	135. <i>Antibriscus</i> . B ad versuras.
<i>Daucus</i>	136. <i>Carota</i> . B. in argillofis.
<i>Conium</i>	137. <i>maculatum</i> . B in agris.
<i>Selinum</i>	138. <i>palustre</i> . P in paludibus.
<i>Athamanta</i>	139. <i>Libanotis</i> . P in aridis.
<i>Heracleum</i>	140. <i>Sphondylium</i> . P ad sepimenta.
<i>Angelica</i>	141. <i>Archangelica</i> . B in horto.
<i>Sium</i>	142. <i>latifolium</i> . P ad littora.
<i>Phellandrium</i>	143. <i>aquaticum</i> . B in fossis.
<i>Æthusa</i>	144. <i>Cynapium</i> . A in cultis.
<i>Charophyllum</i>	145. <i>sylvestre</i> . A in pomario.
<i>Carum</i>	146. <i>Carvi</i> . B. ad vias.
<i>Pimpinella</i>	147. <i>saxifraga</i> . P in siccis.
<i>Ægopodium</i>	148. <i>Podagraria</i> . P in pomario.
<i>Viburnum</i>	149. <i>Opulus</i> . * in uliginosis.
<i>Sambucus</i>	150. <i>nigra</i> . * in horto.
<i>Alfine</i>	151. <i>media</i> . A. in cultis.
<i>Parnassia</i>	152. <i>palustris</i> . P in paludibus.
<i>Statice</i>	153. <i>Limonium</i> . P allata.
<i>Linum</i>	154. <i>catharticum</i> . A in elevatis.
<i>Drosera</i>	155. <i>rotundifolia</i> . P in paludibus.
<i>Myosurus</i>	156. <i>minimus</i> . A in sterilibus.

HEXANDRIA.

Allium	157. <i>ursinum</i> . P	<i>sativum</i> .
	158. <i>oleraceum</i> . P	<i>in ficcis</i> .
Fritillaria	159. <i>Meleagris</i> . P	<i>sata</i> .
Ornithogal.	160. <i>luteum</i> . P	<i>in cultis</i> .
Convallaria	161. <i>maialis</i> . P	<i>in pratis</i> .
	162. <i>Polygonatum</i> P	<i>in montibus</i> .
	163. <i>bifolia</i> . P	<i>in asperis</i> .
Acortis	164. <i>Calamus</i> . P	<i>in alneto</i> .
Juncus	165. <i>conglomeratus</i> . P.	<i>inundatis</i> .
	166. <i>effusus</i> . P	<i>inundatis</i> .
	167. <i>filiformis</i> . P	<i>inundatis</i> .
	168. <i>bulbosus</i> . B	<i>in areis</i> .
	169. <i>bufonius</i> . A	<i>in paludosis</i> .
	170. <i>pilosus</i> . P	<i>in sylvis</i> .
	171. <i>campestris</i> . P	<i>in campis</i> .
Berberis	172. <i>vulgaris</i> . *	<i>in sylvis</i> .
Peplis	173. <i>Portula</i> . A	<i>in fossis</i> .
Rumex	174. <i>crispus</i> . P	<i>in pratis</i> .
	175. <i>acutus</i> . P	<i>ad villam</i> .
	176. <i>Acetosa</i> . B	<i>in pratis</i> .
	177. <i>Acetosella</i> . B	<i>passim</i> .
Scheuchzeria	178. <i>palustris</i> . B	<i>in palude</i> .
Triglochin	179. <i>palustre</i> . P	<i>in inundatis</i> .
Alisma	180. <i>Plantago aquatica</i> . P	<i>ad littus</i> .

HEPTANDRIA.

Trientalis	181. <i>europaea</i> . P	<i>in sylvis</i> .

OCTANDRIA.

Epilobium	182. <i>angustifolium</i> . P	<i>in prato</i> .
	183. <i>montanum</i> . B	<i>in montibus</i> .
	184. <i>palustre</i> . P	<i>in paludibus</i> .
Vaccinium	185. <i>Myrtillus</i> . P	<i>in sylva</i> .

Erica

FLORA ÅKERÖENSIS.

37

	186. <i>Vitis idæa</i> . P	in sylva.
	187. <i>Oxycoccus</i> . P	in palude.
Erica	188. <i>vulgaris</i> .	in sylva.
Daphne	189. <i>Mezereum</i> . *	
Polygonum	190. <i>aviculare</i> . A	ubique.
	191. <i>amphibium</i> . P	in aquosis agris.
	192. <i>Perficaria</i> . A	cultis.
	193. <i>Hydropiper</i> . A	viis.
	194. <i>Convolvulus</i> . A	cultis.
Paris	195. <i>quadrifolia</i> . P	nemoribus.
Adoxa	196. <i>Moschatellina</i> . P	nemoribus.
Elatine	197. <i>Hydropiper</i> . A	ad litus.

ENNEANDRIA.

Butomus	198. <i>umbellatus</i> . P	ad litus.

DECANDRIA.

Ledum	199. <i>palustre</i> . *	in caespitosis.
Andromeda	200. <i>polifolia</i> . *	in turfosis.
Arbutus	201. <i>Uva ursi</i> . *	in sylva.
Pyrola	202. <i>rotundifolia</i> . P	in sylva.
	203. <i>secunda</i> . P	in sylva.
Chysothamn.	204. <i>alternifolium</i> . P	in uliginosis.
Saxifraga	205. <i>granulata</i> . P	in glabretis.
	206. <i>tridactylites</i> . A	in montibus.
Scleranthus	207. <i>annuus</i> .	in montibus.
Dianthus	208. <i>deltoides</i> . P	in siccis.
	209. <i>arenarius</i> P	hic plantatus.
Silene	210. <i>nutans</i> . P	in montibus.
Stellaria	211. <i>graminea</i> . P	in siccis.
Arenaria	212. <i>trinervia</i> . A	in sylvis.
	213. <i>serpyllifolia</i> . A	in sylva.
	214. <i>rubra</i> . A	in aridis.
Sedum	215. <i>Telebium</i> . P	in tectis.

	216. <i>acra.</i> P.	in fœtis.
	217. <i>anema.</i>	in montibus.
Oxalis	218. <i>Acetosa.</i> P	in nemoribus.
Agrostemma	219. <i>Gäbega.</i> A	in agris.
Lychnis	220. <i>Flos cœni.</i> P	in pratis nig.
	221. <i>Flœcaria.</i> P	in montibus.
	222. <i>diva.</i> P	in pratis.
Cerastium	223. <i>aquaticum.</i> P	in sublimid.
	224. <i>coctum.</i> A	passim.
Spergula	225. <i>arvensis.</i> A	in arvis.

DODECANDRIA.

Lythrum	226. <i>Salicaria.</i> P	ad aquas.
Agrimonia	227. <i>Eupatoria.</i> P	passim.
Euphorbia	228. <i>helioscopia.</i> A	in fœtis.
	229. <i>Peplos.</i> A	in cultis.
Semperviv.	230. <i>asiderum.</i> P	fœtus in scis.

ICOSANDRIA.

Fraxus	231. <i>Padus.</i> *	passim.
	232. <i>spinosa.</i> *	in montibus.
Crataegus	233. <i>Aria.</i> *	fœtus.
	234. <i>Oxyacantha.</i> *	in montibus.
Sorbus	235. <i>aucuparia.</i> *	passim.
Pyrus	236. <i>Malus.</i> *	quibusd. locis.
Mespilus	237. <i>Cotoneaster.</i>	in montibus.
Spiræa	238. <i>Filipendula.</i>	passim.
	239. <i>Ulmaria.</i> *	in uliginosis.
Rosa	240. <i>canina.</i> *	in montibus.
	241. <i>spinosissima.</i> *	in montibus.
	242. <i>villosa.</i>	lecta a D. Preside.
Rubus	243. <i>fruticosus.</i> *	fœtus.
	244. <i>celsius.</i> *	fœtus.
	245. <i>idæus.</i> * B	ad lapides.
	246. <i>foetidis.</i> P	inter lapides.

	247. <i>Chamæmoras</i> . P	in cæspitosis.
Fragaria	248. <i>vesca</i> . P	passim.
Potentilla	249. <i>Anserina</i> . P	passim.
	250. <i>argentea</i> . P	passim.
	251. <i>verna</i> . P	in siccis.
	252. <i>reptans</i> . P	in argillofis.
	253. <i>norvegica</i> . A	in cultis.
Tormentilla	254. <i>erecta</i> . P	passim.
Geum	255. <i>urbanum</i> . P	ad villam.
	256. <i>rivale</i> . P	in uliginosis.
Comarum	257. <i>palustre</i> . P	in uliginosis.

POLYANDRIA.

Actæa	258. <i>spicata</i> . P	in nemoribus.
Chelidonium	259. <i>majus</i> . P	in cultis.
Nymphæa	260. <i>lutea</i> . P	in lacu.
	261. <i>alba</i> . P	in lacu.
Tilia	262. <i>europæa</i> . *	ad villam.
Delphinium	263. <i>Consolida</i> . A	in agris.
Aquilegia	264. <i>vulgaris</i> . P	ad villam.
Anemone	265. <i>Hepatica</i> . P.	in nemoribus.
	266. <i>nemorosa</i> .	in nemoribus.
Thalictrum	267. <i>flacuum</i> . P	in uliginos.
Ranunculus	268. <i>Flammula</i> . P	in uliginosis.
	269. <i>reptans</i> . P	in littore.
	270. <i>Ficaria</i> . P	in pomario.
	271. <i>auricomus</i> . P	passim.
	272. <i>sceleratus</i> . A	in inundatis.
	273. <i>bulbosus</i> . P	passim.
	274. <i>repens</i> . A	in cultis.
	275. <i>polyanthemos</i> . P	rarius.
	276. <i>acris</i> . P	passim.
	277. <i>aquatilis</i> . P	in aquis.
Trollius	278. <i>europæus</i> . P	allat. e prox.
Caltha	279. <i>palustris</i> .	in inundatis.

DIDYNAMIA.

Ajuga	280. <i>pyramidalis</i> . B	in sylvis.
Nepeta	281. <i>Cataria</i> . P	in fœcis.
Mentha	282. <i>arvensis</i> . P	in agris.
	283. <i>aquatica</i> . P	ad litus.
Glechoma	284. <i>hederacea</i> . P	in nemoribus.
Lamium	285. <i>album</i> . P	ad villam.
	286. <i>purpureum</i> . A	passim.
	287. <i>amplexicaule</i> . A	passim.
Galeopsis	288. <i>Tetrahit</i> . A	in cultis.
	289. <i>Ladantum</i> . A	in cultis.
Stachys	290. <i>sylvatica</i> . P	in umbrosis.
	291. <i>palustris</i> . P	in agris.
Marrubium	292. <i>vulgare</i> . P	ad villam.
Leonurus	293. <i>Cardiaca</i> . B	ad villam.
Clinopodium	294. <i>vulgare</i> . P	in montibus.
Thymus	295. <i>Serpyllum</i> . P	in montibus.
	296. <i>Acinos</i> . A	in montibus.
Scutellaria	297. <i>galericulata</i> . P	ad litus.
Prunella	298. <i>vulgaris</i> . P	passim.
Rhinanthus	299. <i>Crista galli</i> . A	passim.
Euphrasia	300. <i>officinalis</i> . A	in aridis.
Melampyrum	301. <i>cristatum</i> . A	in montibus.
	302. <i>pratense</i> . A	in pratib.
	303. <i>sylvaticum</i> . A	in sylvis.
Pedicularis	304. <i>palustris</i> . P	in uliginosis.
Antirrhinum	305. <i>Linaria</i> . P	
Scrophularia	306. <i>nodosa</i> . P	Inter Palat. & Lacum.
Linnaea	307. <i>borealis</i> .	in silvis.
Limosella	308. <i>aquatica</i> .	ad lacum.

TETRADYNAMIA.

Subularia	309. <i>aquatica</i> . P	ad lacum.
Draba	310. <i>verna</i> . B	in collibus.
Thlaspi	311. <i>arvense</i> . A	in agris.
	312. <i>Bursa pastoris</i> . A	in agris.
Iberis	313. <i>nudicaulis</i> . B	allata.

Lunaria	314. <i>annua</i> .	in horto.
Cardamine	315. <i>pratensis</i> . P	in subhumidis.
Sisymbrium	316. <i>amphibium</i> . P	ad piscinam.
	317. <i>Sophia</i> . A	ad offic. later.
Erysimum	318. <i>officinale</i> . A	ad villam.
	319. <i>Barbarea</i> . P	in horto.
	320. <i>Alliaria</i> . P	in horto.
	321. <i>Cheirantoides</i> . A	in agris.
Arabis	322. <i>thaliana</i> . A	in collibus.
Turritis	323. <i>glabra</i> . B	ad stabula.
Brassica	324. <i>campestris</i> .	ad hortos.
Sinapis	325. <i>arvensis</i> .	in agris.
	326. <i>nigra</i> .	ad hortos.
Raphanus	327. <i>Raphanistrum</i> .	satus.

MONADELPHIA.

Geranium	328. <i>sylvaticum</i> . P	in sylva.
	329. <i>pratense</i> . P	in pratis.
	330. <i>robertianum</i> . B	in vivario.
	331. <i>rotundifolium</i> . A	in agris.
	332. <i>cicutarium</i> . A	passim.
Malva	333. <i>rotundifolia</i> . A	ad aedificia.

DIADELPHIA.

Fumaria	334. <i>officinalis</i> . A	in agris.
	335. <i>bulbosa</i> . P	in horto.
Polygala	336. <i>vulgaris</i> . P	in collibus.
Ononis	337. <i>spinosa</i> . P	ex prox. all.
Orobus	338. <i>vernus</i> . P	in betuletis.
	339. <i>tuberosus</i> . P	in collibus.
	340. <i>niger</i> . P	in montibus.
Lathyrus	341. <i>latifolius</i> . P	allatus.
	342. <i>pratensis</i> .	ad sepimenta.
Vicia	343. <i>sepium</i> . P	ad sepes.
	344. <i>Cracca</i> . P	inter sata.
	345. <i>castubica</i> .	allata.
	346. <i>sativa</i> . A	in agris.
Eryum	347. <i>tetraspermum</i> . A	in agris.

Astra-

Astragalus Trifolium	348. <i>bifutum</i> . A	in agris.
	349. <i>glycyphyllus</i> . P	in horto bybern.
	350. <i>repens</i> . P	in pratis.
	351. <i>pratense</i> . P	ibidem.
Lotus Medicago	352. <i>montanum</i> . P	in siccis.
	353. <i>agrarium</i> . A	in collibus.
	354. <i>corniculata</i> . P	in pratis.
	355. <i>lupulina</i> . B	in collibus.

POLYADELPHIA.

Hypericum	356. <i>quadrangulum</i> .	in pratis.
	357. <i>perforatum</i> . P	in Oxhagen.
	358. <i>montanum</i> . P	in rima petræ.

SYNGENESIA.

Tragopogon	359. <i>pratense</i> . B	in lupuleto.
Scorzonera	360. <i>humilis</i> . P	in prato.
Sonchus	361. <i>arvensis</i> . A	passim.
	362. <i>oleraceus</i> . A	in hortis.
Prenanthes	363. <i>muralis</i> . P	in vivario.
Leontodon	364. <i>Taraxacum</i> . P	passim.
	365. <i>autumnale</i> . P	in pratis.
Hieracium	366. <i>Pilosella</i> . P	in collibus.
	367. <i>Auricula</i> . P	ad villam.
	368. <i>murorum</i> . P	in betuletis.
	369. <i>umbellatum</i> . P	in collibus.
Crepis	370. <i>tectorum</i> . A	passim.
Hypseris	371. <i>minima</i> . A	allata.
Hypochæris	372. <i>maculata</i> . P	in Oxhagen.
	373. <i>radicata</i> . P	allata.
Lapsana	374. <i>communis</i> . A	passim.
Arctium	375. <i>Lappa</i> . B	passim.
Serratula	376. <i>tinctoria</i> . P	in hortis.
	377. <i>arvensis</i> . P	in agris.
Carduus	378. <i>lanceolatus</i> . P	ad vias.

Cnicus .

	379. <i>crispus</i> . P	in agris.
	380. <i>palustris</i> . P	in subhumidis.
Cnicus	381. <i>oleraceus</i> . P	ad hortum.
Carlina	382. <i>vulgaris</i> . B	in montibus.
Bidens	383. <i>tripartita</i> . A	ad offic. lat.
Artemisia	384. <i>vulgaris</i> . P	passim.
	385. <i>Absinthium</i> . P	ad villam.
Gnaphalium	386. <i>dioicum</i> . P	in sterilibus.
	387. <i>sylvaticum</i> . A	in sylva.
	388. <i>uliginosum</i> . A	in inundatis.
Erigeron	389. <i>acre</i> . P	in collibus.
Tussilago	390. <i>Farfara</i> . P	ad piscin. sata.
	391. <i>Petasites</i> . P	ad villam.
Senecio	392. <i>vulgaris</i> . P	passim.
	393. <i>Jacobæa</i> . P	ad offic. ferr.
Solidago	394. <i>Virga aurea</i> . P	in Oxbagen.
Arnica	395. <i>montana</i> . P	haud proc. ab offic. later.
Chrysanthemum	396. <i>Leucanthem</i> . P	passim.
Matricaria	397. <i>Chamomilla</i> . A	in agris.
	398. <i>inodora</i> . A	passim.
	399. <i>foveolens</i> . A	ad villam.
Anthemis	400. <i>Cotula</i> . A	ad vias in agris.
	401. <i>arvensis</i> . B	in agris.
Achillæa	402. <i>Millefolium</i> . P	passim.
Centaurea	403. <i>Scabiosa</i> . P	in pratis.
	404. <i>Facea</i> . P	in agris.
	405. <i>Cyanus</i> . A	inter segetes.
Lobelia	406. <i>Dortmanna</i> . P	in lacu.
Viola	407. <i>canina</i> . P	passim.
	408. <i>palustris</i> . P	ad lacum.
	409. <i>hirta</i> . P	in hortis.
	410. <i>tricolor</i> . A	passim.
Impatiens	411. <i>noli me tangere</i> .	in horto.

GYNANDRIA.

Orchis	412. <i>bifolia</i> . P	in collibus.

	413. <i>conopsea</i> . P	in borto.
	414. <i>maculata</i> . P	passim.
Satyrrium	415. <i>repens</i> . P	in silva.
Calla	416. <i>palustris</i> . P	in palude.

MONOECIA.

Lemna	417. <i>polyrrhiza</i> . A	in piscina.
	418. <i>gibba</i> . A	in fossa.
	419. <i>minor</i> . A	in palude sub alnis.
Sparganium	420. <i>erectum</i> . P	ad borreum.
	421. <i>natans</i> . P	in lacu.
Carex	422. <i>diotica</i> . P	in Sjöängen.
	423. <i>leporina</i> . P	in pratis.
	424. <i>vulpina</i> . P	in Sjöängen.
	425. <i>muricata</i> . P	in paludibus.
	426. <i>loliacea</i> .	in Storängen.
	427. <i>flava</i> . P	in paludibus.
	428. <i>digitata</i> . P	in silva.
	429. <i>limosa</i> . P	in uliginosis.
	430. <i>pallefcens</i> . P	in Sjöängen.
	431. <i>panicea</i> . P	in Storängen.
	432. <i>cespitosa</i> . P	in paludibus.
	433. <i>vesicaria</i> . P	in fossis.
	434. <i>actata</i> . P	in pratis.
	435. <i>hirta</i> . P	hæut procut a fonte.
Betula	436. <i>alba</i> . *	passim.
	437. <i>Alnus</i> . *	passim.
Urtica	438. <i>urens</i> . A	in hortis & alibi.
	439. <i>dioica</i> . P	ad ædificia.
Ceratophyll.	440. <i>demersum</i> .	in fossa.
Myriophyll.	441. <i>spicatum</i> . P	ibidem.
Sagittaria	442. <i>sagittifolia</i> . P	in lacu ad hibernac.
Quercus	443. <i>Robur</i> . *	in vivario & alibi.
Fagus	444. <i>sylvatica</i> . *	in borto.
Carpinus	445. <i>Betulus</i> . P	in borto.
Corylus	446. <i>Avellana</i> . *	in hortis.

Pinus

Pinus	447. <i>syloestris</i> . *	in sylva.
	448. <i>Abies</i> . *	in sylva.
Salix	449. <i>fragilis</i> . P	ad fossam.
	450. <i>myrtilloides</i> . *	in Storängen.
	451. <i>caprea</i> . *	ad lacum.
	452. <i>viminialis</i> .	aliunde allata.
	453. <i>cinerea</i> . *	in silva.
Myrica	454. <i>Gale</i> . *	ad lacum.
Populus	455. <i>tremula</i> . *	in Oxhagen.
Hydrocharis	456. <i>Morsus ranae</i> . P	in piscina.
Juniperus	457. <i>communis</i> . *	in sylva.

POLYGAMIA.

Atriplex	458. <i>patula</i> . A	in cultis.
Acer	459. <i>Platanoides</i> . *	ad hortos.
Fraxinus	460. <i>excelsior</i> . *	in area villæ.

CRYPTOGAMIA.

Equisetum	461. <i>arvense</i> . P	in hortis.
	462. <i>palustre</i> . P	inter lupuletum & lacum.
Ophiogloss.	463. <i>vulgatum</i> . P	in horto.
Osmunda	464. <i>Lunaria</i> . P	in collibus.
Acrostichum	465. <i>ilvense</i> . P	in rimis petrarum.
	466. <i>septentrionale</i> . P	
Pteris	467. <i>aquilina</i> . P	in silva.
Asplenium	468. <i>Trichomanes</i> . P	in rimis petr.
Polypodium	469. <i>vulgare</i> . P	ibidem.
	470. <i>Phegopteris</i> . P	in silva.
	471. <i>Filix Mas</i> . P	in horto.
	472. <i>Filix Femina</i> .	ad vivarium.
	473. <i>fragile</i> .	ibidem.
	474. <i>Dryopteris</i> .	in muris.
Isoetes	475. <i>lacustris</i> .	in lacu.
Lycopodium	476. <i>clavatum</i> .	in silva.
	477. <i>Selago</i> .	ibidem.
	478. <i>annotinum</i> .	ibidem.

CLV.

ERICA

QUAM

PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

proposuit

JOH. ADOLPHUS DAHLGREN, EBBESSON.
Norrcopia Ostrogothus.

Vpsalia 1770. Decembr. 19.

Post tantam scriptorum editorum copiam
edendo jam specimini Academico materiam
anxius quærerem, nisi Natura tot rebus præ-
stantissimis abundans sponte sese mihi offerret.

Cum vero argumentum aliquod sit pertractan-
dum, opus compilatum Tineæ tapetzellæ simile,
conquisitis omnium Auctorum ornamentis exhibere
nolui, ubi nihil per me scientia accederet emo-
lumentum.

Rarissimæ plantæ Indicæ bene multæ pulcherri-
mis doctorum virorum superbiunt descriptionibus
& figuris, nostræ vero indigenæ maximeque vul-
gares tamen adhuc desiderant operam. Nulla fere
apud nos planta copiosius crescit, quam Erica
vulgaris.

Genus

Genus *Ericæ* plus quam Sexaginta specierum, etiam ob species permultas admodum similes, omnium fere explicatu est difficillimum.

Contigit mihi haud ita pridem, ut in Museo Gen. D. Præsidis, (monti altissimo ad prædium Ejus Hammarby superstructo) inter vastissimas omnium Naturæ miraculorum & potissimum Plantarum collectiones, amplissimum viderem *Ericæ* genus, singulari ab Ipso cura digestum, ubi clavem generis hujus difficillimi mihi expetere sum ausus, quam impetratam Tibi L. B. sisto, ut genus hoc, a nullo adhuc Botanico explanatum, expeditius enodare possis.

§. I. ORDO.

Ordines Naturales, qui Gen. D. Præsidis Generibus Plantarum sunt annexi, summis omnino artificis Botanicis merito adnumerantur, quos melius constituere plures sunt adgressi, nemo valuit. e. g.

Alius reducit

Viscum *ad*
Potamogeton

Samolium
Fumariam
Frankeniam
Coriariam
Veronicam
Violam
Cneorum

Algas.
Piperitas me-
nocotyledones.
Campanaceas.
Personatas.
Convolvulos.
Oleraceas.
Personatis
Parnassia.
Tricoccis.

Alius Scriptor

Utriculariam
Azaleam
Circæam
Agrimontiam
Chrysosplenium
Campanulam
Droseram
Aristolochiam
Asarum
Corydallibus.
Bicornibus.
Valerianis.
Senticossis.
Saxifragis.
Viburnis.
Potamogetis.
Diétamnis.
Herniaria.

Ordinem XVIII:vum, qui Bicornes continet, exceptioni non esse obnoxium, manifestum est; sed in his æque ac in aliis Characterem ordinis ponere, hoc opus est, hic labor.

BICORNES vocantur, quia pleræque apicibus **Antherarum** in bina velut rostra diffunduntur. Omnes quæ huc pertinent, sunt **FRUTESCENTES & SEMPERVIRENTES**; omnes *inermes*, sine spinis seu aculeis; omnes *sicco & sterili* gaudent *solo*, atque in terris, imprimis *frigidioribus* crescunt, nec, quantum scio, ulla inter **Tropicos** fervidos. Pleræque *Herbam* *qualitate* habent *insipidam & inodoram* præter *Ledum*. Omnes *Folia* habent *simplicia & indivisa*. *Fructu* omnes sunt *polyserma* seu multis instructæ seminibus, præter *Myrsinen*, quæ unico gaudet semine. 5- *loculari*, & *Arbutos* nonnullas, quibus semina sunt quinque. **BACCIFERÆ** sunt *Myrsine*, *Vaccinium*, *Gaulteria*, *Arbutus*, *Diospyros*, *Royena*. **CAPSULIFERÆ** vero sunt *Blæria*, *Azalea*, *Erica*, *Andromeda*, *Rhododendron*, *Kalmia*, *Ledum*, *Epigæa*, *Pyrola*. **COROLLA** in omnibus est *monopetala*, præter *Pyrolam*. *Corollæ* autem *figura* in diversis mirum in modum diversa est. **STAMINA** in *Blæria* 4; in *Azalea*, *Myrsine* 5; in *Erica*, *Vaccinio* 8; in *Pyrola*, *Andromeda*, *Kalmia*, *Rhododendro*, *Ledo*, *Epigæa*, *Arbuto*, *Diospyro*, *Royena* 10. **PISTILLUM** omnibus, præter *Royenam*, 1; omnesque *Hephroritæ* sunt, excepta *Diospyro*, quæ *polygama* est. Sic nulla adhuc *Methodus*, neque *Raji*, *Halleri*, *Gerardi*, neque *alius* *cujusquam* inventa est, quæ hunc ordinem servare potuerit *in corruptum*. **FILAMENTA** *staminum* in hoc ordine *peculiar*em habent *insertionem*, ut in *Aloë*, quod non *corollæ* *monopetalæ* sunt *annexa*, quæ communis *haberi* solet in *monopetalis* *regula*, sed ipsi *receptaculo* *adhærent*; essetque hæc *nota* *ordinis* *essentialis* atque *propria*, nisi *Pyrola* *obstaret* *pentapetala*. *Bicornes* etjam *Antheræ* *egregium* *efficeret* *discrimen*, nisi *alia* *darentur* *genera*, *antheris* *bicornibus* *instructa*.

§. II. GENUS.

Veteres ad genus *Ericæ* *Azaleas*, *Andromedas* & *Blarias* referebant, ut maxime inter se adfines. Sed hoc robur est scientiæ, ut ordo naturalis non turbetur, nec genera construantur majora, quam ut explicari queant. Nam alioquin omnes *Umbellatæ* & *Siliquosæ* unicum seorsim efficerent genus. Sed necessitatem divisionis natura ipsa satis determinavit, ubi discrepantiam specierum tum facie, tum structura exhibuit. Hoc vero in genere *Ericæ* tam difficili & prolixo, divisio certe, si usquam, erit pernecessaria.

Character *Ericæ* est

Calyx *tetraphyllus*; Corolla *monopetala*; Stamina 8 receptaculo inserta; Pistillum unicum superum; Semina plura. Sed heic observandæ sunt duæ species, quæ adferunt difficultatem; variant enim corolla, quæ jam quadrifida est, jam quinquifida, ut medium quasi inter *Ericam* & *Andromedam* servant; nempe *Andromeda dabecii* & *Andromeda droseroides* (*Erica glutinosa Bergii*), quæ rectius & ob totam faciem *Andromedis* annumerantur, præsertim quia Folia habent alterna, in *Ericis* nunquam observata. Ruppium, qui nomine *Ericoidis* seu *Tetralicis* separatim constituit *Ericarum* genus, eo magis excusari debet, quod paucas *Ericarum* species viderat. Si enim figura corollæ fundamentum hic esset divisionis, multa ex hoc unico *Ericæ* genere constituerentur genera, (vix enim ullum aliud genus est, ubi corollæ in distinctis speciebus tantopere discrepant,) nec limites admitterent.

§. III. SPECIES.

Licet sexaginta circiter Species ex *Ericæ* genere sint detectæ: in Suecia tamen non nisi duæ occurrunt,

Tom. VII.

D

currunt, *Erica vulgaris* & *Tetralix*. Vidit in Norr-
vegia D. Oeder *Ericam cineream*, cujus nullum ad-
huc apud nos est vestigium. *Ericæ* versus partem
Europæ australem sunt crebriores *), ut species se-
decim numerentur Europææ. Intra Tropicos de-
crescit numerus, sed ex altera parte, & maxime ad
extremas *Capitis bonæ spei*, quadraginta numerantur
& in posterum forte plures, quæ omnes ab Euro-
pæis admodum differunt; & quod mirandum, re-
ctam a septentrione versus meridiem servant *Eri-
cæ* species lineam; neque enim ulla huc usque *Eri-
cæ* species in alterutra deprehensa est India.

Ericæ nobis cognitæ sunt sequentes:

FOLIIS BINIS.	FOLIIS TERNIS.	FOLIIS QUATERNIS.
<i>Vulgaris</i> 1.	<i>cinerea</i> 4.	<i>Tetralix</i> 8.
<i>tenuifolia</i> 29.	<i>regerminans</i> 58.	<i>pubescens</i> 24.
<i>lutea</i> .	<i>mucosa</i> 57.	25. 39.
	<i>pilulifera</i> 31.	<i>perfoluta</i> 49.
	<i>depressa</i> 48.	<i>ramentacea</i> 42.
	<i>viridipurp.</i> 7.	<i>mammosa</i> 54.
	<i>pentaphyllea</i> 23.	<i>cafra</i> 6.
	<i>scoparia</i> 5.	<i>abietina</i> 22.
	<i>planifolia</i> 35.	<i>australis</i> 62.
	<i>arborea</i> 9.	<i>physodes</i> 26.
	<i>nigrita</i> 43.	<i>cerinthoides</i> 21.
	<i>triflora</i> 33.	<i>fastigiata</i> 40.
	<i>baccans</i> 53.	<i>cubica</i> 52.
	<i>corifolia</i> 32.	<i>viscaria</i> 50.
	<i>articularis</i> 44.	<i>granulata</i> 60.
	<i>gnaphalodes</i> 34.	<i>comosa</i> 59.
	<i>calycina</i> 28.	<i>herbacea</i> 3. 14.
	<i>paniculata</i> 36.	<i>vagans</i> 50.
		<i>cubi-</i>

*) Clus. Hist. refert *Ericam Scopariam*, quæ maximos *Luf-
tanige* tegit campos, & Tournefortius excursionem suam
memorat Botanicam per *Ericeta Lufitanie*.

<i>cubitalis</i> 46.	<i>mediterranea</i> 45.
<i>halicacaba</i> 27.	(subdivaricata B.)
<i>albens</i> 55.	<i>tubiflora</i> 20.
<i>spumosa</i> 37.	<i>curviflora</i> 19.
<i>ciliaris</i> 11.	<i>coccinea</i> 18.
<i>absinthioides</i> 41.	<i>multiflora</i> 13. *)
<i>capitata</i> 16.	<i>purpurascens</i> 10.
<i>melanthera</i> 51.	<i>empetrifolia</i> 30. **)
<i>Plukenetii</i> 17.	
<i>Petiveri</i> 61.	
<i>Bruniades</i> 15.	
<i>imbricata</i> 12.	
<i>umbellata</i> 2. 14.	
<i>nudiflora</i> 47.	
<i>bergiana</i> 63.	

Quod ad *Ericas Europæas* attinet, plurimæ harum insufficienter descriptæ sunt, cum tamen aliis plantis Europæis lux major adfulsit. *Clusio*, & *Læfvingio* inprimis, paucarum debetur vera cognitio. Africanæ autem plurimæ etiam obscuræ sunt, quamvis ab *Hermanno* & *Oldenlando* sint nominatæ, & a *Plukenetio*, *Petiverio* & *Seba* sparsim delineatæ, ut *Bartholinum* & *Breynium* taceam. Multas quidem breviter *Rajus* descripsit, sed opera parum profutura. Unicus est *Clariss. D. Prof. Bergius*, qui accuratissime & modo luce nostri temporis digno, ex

D 2

legibus

*) Tres ultimæ species variant etiam foliis quibus pluribusve.

**) Harum litteris minoribus exaratae Europææ sunt.

Lit. B. notatae D. Bergii, de quibus incertum an a reliquis a nobis dictis differant.

Numeri additi sunt e speciebus plantarum, ubi synonyma; sequentes vero numeri indicant species Gen. D. Præfatis propediem edendas, uti 45 ad 63.

legibus artis, plures descripsit Ericas Africanas. Neminem etiam novi, qui methodo Gen. D. Præfidis & ex legibus ab Ipso præscriptis, plantas rite atque accurate descripserit, præter Professores, Cel. D. Linné Juniores, D. Schreberum & D. Bergium.

Genus hoc rite digerendum est, ut lucidus obtineatur ordo. Primo differunt species quoad FOLIA, quæ sunt *opposita, terna, quaterna*, ad singula genicula. 2:o BRACTEÆ, in illis quæ plura duobus habent folia opposita, plerumque sunt ternæ, sed calyci jam remotiores, jam propiores, ut duplicem fere forment calycem. 3:o FLORES in aliis sunt *sessiles, fasciculati, racemosi, secundi, laterales, terminales*. 4:o CALYX in aliis rudis, in aliis *scariosus seu coloratus*. 5:o COROLLA figuras varias variis in speciebus assumit, e. gr. *

COROLLA Hypocrateriformis: *fastigiata, cubica, melanthera.*

Inæqualis: *vulgaris, ciliaris.*

Globosa: *pilulifera, ramentacea, triflora, baccans, granulata.*

Ovata: *balicacabæ, calycina, Tetralix, cinerea, physodes, articularis, corifolia, mediterranea, cubitalis, pubescens, tenuifolia, empetrifolia, regerminans, castra, gnaphalodes, albens.*

Campanulata: *bruniades*, *capitata*, *vagans*, *carnea*, *planifolia*, *viscaria*, *nigrita*, *articularis*, *paniculata*, *viridipurpurascens*, *imbricata*, *arborea*, *parvifolia*, *perfoliata*, *scoparia*, *absinthioides*, *pilulifera*, *depressa*, *pentaphyllea*, *mucosa*, *bergiana*.

Cylindroidea: *plukenetii*, *multiflora*, *pentaphyllea*, *australis*, *petiveri*, *umbellata*, *cerintboides*, *abietina*, *tubiflora*, *curviflora*, *coccinea*, *nudiflora*, *herbacea*.

Villosa: *cerintboides*, *tubiflora*, *pentaphyllea*, *pubescens*, *coccinea*.

Viscida: *phyfodes*, *halicacaba*, *mucosa*, *viscaria*.

Aggregata: *spumosa*.

Acuta: *cubitalis*, *calycina*, *petiveri*, *albens*, *comosa*.

Brevis: *vulgaris*, *nigrita*, *articularis*, *trifolia*, *tenuifolia*, *baccans*, *bruniades*, *cubica*, *spumosa*, *imbricata*, *absinthioides*, *gnaphalodes*, *corifolia*, *calycina*.

Maxima: *abietina*, *mammosa*, *ciliaris*, *cerintboides*, *tubiflora*, *coccinea*, *halicacaba*.

6:0 FILAMENTA in nonnullis *brevia* intubum corollæ, *æqualia*, vel *longiora* corolla. 7 ANTHERÆ in aliis *emarginatæ*, *bifidæ*, *bipartitæ* *acutæ* l. *obtusæ*; in aliis ad basin *aristatæ*, *cristatæ* *muticæ*. 8:0 GERMEN in nonnullis *hirsutum*: *coctinea*, *cerinthoides*, *capitata*, *absinthoides*, *nigrita*, *planifolia*, *empetrifolia*; in plerisque *verglabrum*. 9:0 STYLUS, corolla *longior*, *mediocris* l. *brevior*. 10:0 STIGMA *simplex* aut *capitatum*. Ut igitur in his speciebus iusta habeatur distinctio, & flore hæc est instituenda, & præcipue ab *antheris*, quæ vel basi sunt *aristatæ* l. *muticæ*; & quamquam hoc multis nisi lente vitrea, ubique observata videbitur difficillimum, melior tamen & certior non datur methodus, tot species rite distinguendi. Hæ autem antheræ *aristatæ* partim *aristas* habent *setaceas*, partim *latiusculas* *marginè cristatas*, atque adeo in *aristatas simpliciter* & *cristatas* dispesci debent. Toto igitur hoc genere in *aristatas*, *cristatas*, & *muticas* diviso, singulæ hæc sectiones rursus in tria abeunt segmenta, nempe quæ aut *Antheras* ferunt *intra tubum corollæ*, aut *corollam longitudine æquantés*, aut *corolla longiores*, sive, quod eodem recidit, in eas, quæ *Antheras* habent *inclusas*, *æquales*, l. *exsertas*. Hæc omnes ulterius (ex observatione Cel. D. Bergii) distinguere necessum est in eas, quæ *Pistillum* habent *corolla* l. *longius*, l. *brevius*; hæc vero, in eas, quæ *Folia* habent *bina*, *terna*, *quaternaria*, l. *plura*. Per hanc distributionem cognitio omnium harum specierum certior elucescit, quod fieri omnino posse, multi harum rerum ignari dubitarent.

2. inclusus.	33. tenuifolia.	29.
3. inclusus.	34. albens.	55.
exsertus.	35. spumosa.	37.
	36. capitata.	16.
	37. melanthera.	51.
	38. absinthioides.	41.
	39. ciliaris.	11.
4. inclusus.	40. tubiflora.	20.
	41. curviflora.	19.
	42. coccinea.	18.
	43. cerinthoides.	21.
	44. fastigiata.	40.
	45. cubica.	52.
	46. viscaria.	56.
	47. granulata.	60.
	48. comosa.	59.

3. exsertus.	49. plukenetii.	17
	50. petiveri.	61
	51. nudiflora.	47.
	52. bruniades.	15.
	53. imbricata.	12.
	54. umbellata.	2.
4. exsertus.	55. purpurascens.	10.
	56. vagans.	50.
	57. herbacea.	3, 14
	58. multiflora.	13.
	59. mediterranea.	45.

*Aristata Cristataque authera omnes incluse su
stata Cristatave.*

*Exserta in floribus nutantibus sepius occurrunt
Folia plura verticillata ad 4:na referuntur,
Numerus posterior indicat Spec. plant. & M*

ERICA.

ICAE *Staminibus inclusis.*

ovata.	sanguineus.	Fl. sanguinei.
ovata acuminat.	tegens.	Racem. secund.
ternato-pecta.	communis.	Fl. solitarii.
campan. pect.	lanatus.	Fl. solitarii.
rotata.	turbinatus.	Anth. nigræ.
campan. minut.	simplex.	Stigm. peltatum.
grossa.	ciliatus.	Racem. secund.
grossa, pubescens.	pilosus.	Fl. solitarii.
grossa, curvata.	lævis.	Fl. subsolit.
grossa, pubescens.	pilosus.	Fl. copiosiss.
grossa hispida.	ciliatus.	Stigm. cruciat.
hypocraterif.	rudis.	Fl. fasciculat.
rotata.	cubicus.	Fl. umbellat.
campanulata.	rudis.	Fl. viscosi.
globosa.	subulatus.	Fl. alterni.
ovata acuminat.	subimbricat.	Fl. umbellati.

Staminibus exsertis.

cyindr. obtus.	simplex.	Anth. filiformes.
cyindr. acuta.	imbricatus.	Anth. filiformes.
cyindrica.	minutus.	Fl. laterales.
camp. pect.	lanatus.	Fl. sparsi.
camp. pect.	imbricatus.	Fl. laterales alb.
campanulat.	rudis.	Fl. umbellati.
campanulat.	simplex.	Fl. sparsi.
campanulat.	simplex.	Anth. bipartit.
cyindrica.	oblongus.	Racem. secundus.
cyindrica.	simplex.	Fl. sparsi.
ovata.	simplex.	Fl. sparsi.

D 5

§. IV.

nt, nec laciniis corollæ longiores; sed non omnes inclusa sunt Arist.

cum saepius variant a 4 ad 5. f. 6.

antissam G. D. Presidis, prior vero figuram.

§. IV. ERICA vulgaris.

•Perspicuam quidem omnium harum specierum descriptionem subministrare voluissē, sed ne invitis meis facultatibus, in molem excreceret opusculum, de nostra Erica vulgari nonnihil adduxisse sufficiat; adjecta tamen Tabula, quæ cujusque speciei figuram exhibeat. (Tab. I.)

ERICA VULGARIS habet *Anthemas* aristatas, inclusas, *Folia* opposita, *Stigma* exsertum, *Corollam* campanulatam, longitudine calycis, *Flores* fecundos. Præter hanc nullam novimus, quæ folia habeat opposita, excepta Erica tenuifolia Africes. Nostra Erica vulgaris *Anthemis* aristatis ab Erica tenuifolia qua divisionem præcipuam satis distincta est, per *Folia sagittata* vero ad ab omnibus.

LOCUS: ante omnes plantas indigenas est nobis frequentissima, maxime in locis sterilibus, ubi præter Pinum sylvestrem & Lichenem Islandicum, nihil fere aliud crescit. Totos fere occupat campos arenosos ad spatium totius milliaris, ut in Smolandia, Fehnonia & Scania septentrionali a), sed sine hac planta campi glareosi & sabulosi nudi forent & deformes. Nam in Scania, præcipue in Territorio Gyngæ b), ubi ericeta sua incendunt rustici, ut novi furculi & ramuli Ericæ denuo exsurgant, pastum inde, sed miserum, pecudes obtinent. Mirum quoque est, quod in Oelandia Gottlandiaque australioribus, & Visingsö vix inveniat c), vel saltem admodum rara sit; cujus rei rationem explicari & scire operæ foret pretium.

Con-

a) Fl. Lapp. 141. b) It. Scan. 57. c) It. Oel. 335. 82. 44.

Constat autem Ericam in locis calcariis & argillosis, seu pinguibus humosis, raro crescere, & si pratum Erica suffocatum sepimento includitur & custoditur, perit Erica *d*): contra si in pascua mutatur pratum, cito Erica contegitur *e*). In solo stercoreto Erica, æque ac Musci, emoritur, utpote terræ pinguis & mollis impatiens, sed, ut tota Classis Naturalis, dura & sterilia amat loca sylvatica; unde etiam hæc cum cognatis adeo difficulter in hortis plantari potest Botanicis. Calcanter ferre pedes nequaquam potest, unde ad vias hominum & pecudum perit. Hæc minime in locis inundatis viget, ubi per hiemem aqua tegitur *f*), sed in paludibus tamen cespitosis ad summitates tuberum crescit. Singularis autem est observatio, quod a Fago Erica prorsus abhorreat, ejusque viciniam, quousque exhalationes Fagi disperguntur, late fugiat; unde etiam in Ericetis Scaniae spatia circa Fagos viridi superbiunt gramine; Erica licet totum occupaverit campum circumjectum *g*). Si Erica cresceret in prato libero, quod humum haberet tres quadrantes ulnæ æquantem, post decem annos idem pratum vix unam quidem ejusdem humi quadrantem contineret *h*). In campis sterilissimis Glarea stratis crescunt vix aliæ plantæ, quam Erica hæc *i*), Vaccinium Myrtillus, Uva ursi, Aira flexuosa, Festuca ovina, Lichenes Rangiferinus et Islandicus *k*). In Smolandia Erica magis fere quam in ulla alia provincia crescit, sed humilis valde, ubi hæc vix eradicari potest; remedium aliquod præter combustionem incolis optabile esset *l*). Erica in planissimis crescit campis arenæ mobi-

d) It. Oel. Kalm. Eric. *e*) It. W. Goth. 89. *f*) It. Scan. 290. *g*) It. Scan. 58. *h*) It. W. g. 89. *i*) It. W. goth. 114. Scan. *k*) It. W. goth. 242. *l*) It. Scan. 19.

mobilis *m*); uti in peninsula Scanorum adjacenti, ubi in ipsa arena germinat Erica *n*). In montosis plerisque Erica viget cum Pteride aquilina *o*). In silvis maxime sterilibus inter abietes Erica plerumque frequens conspicitur *p*). In terra per exustionem sterilescente, sola viget Erica, ubi densae antehac sylvae. Erica densissime nata impedit quominus Pini semina terrae committantur *q*). In collibus Erica evadit brevissima *r*). In Insula Balthica Blåkulla Erica altissima quam in Suecia vidimus exsurgit *r*). In Oelandia septentrionali Erica copiosius occurrit *t*), licet adeo rara in Oelandia australi.

§. V. Descriptio.

CAULIS perennis, lignosus, teres, tenax, profunde radicans: *Ramis* oppositis, ramosissimis, diffusis; rarissime pedalis, saepius palmaris, l. minor. (Ætatis 17 annorum ex annulis concentricis, observante D. Kalmio.)

FOLIA opposita, sessilia, sagittata auriculis compressis, subtrigona, margine subscabra, carina alba; ramorum rudimentis s. foliolorum e singulis alis.

FLORES subnutantes: *Racemis* subterminalibus, sessilibus, secundis; hic racemus, perfecta florescentia, apice saepe excrescit in ramum foliatum; unde fructus evadunt laterales, etsi flores fuere in racemo

m) It. Scan. 164. *n*) It. Scan. 222. *o*) It. Scan. 372.
p) It. Scan. 410. *q*) It. Scan. 411. *r*) It. Oel. 58. *s*) It. Oel. 121. *t*) It. Oel. 127.

cemo terminali. *Pedicelli* in racemo oppositi, folitarii, flore breviores, purpurei: foliolis floralibus a flore remotis figura foliolorum.

CALYX quasi triplex est.

Inferior foliolis quatuor, sagittatis, rudibus. *Hic proprie non est calyx dicendus, cum construat e foliis floralibus.*

Intermedius foliolis quatuor, subquadratis, purpureis, ciliatis margine albo, ecaudatis, infimo calyce latioribus; non vero longioribus; horum foliolorum duo inferiora opposita sunt carina viridi; *neque hic proprie calyx nominandus, cum e bracteis conficiatur.*

Interior verus Calyx: *Perianthium* quadripartitum, scariosum, purpurascens coloratum, æquale, erecto patulum, obtusiusculum, persistens, *verus calyx nominandus.*

COROLLA campanulata, semiquadrifida, calyci concolor: laciniis oblongis, obtusis, calyce fere brevioribus; lacinia infima magis patente; persistens.

STAMINUM *Filamenta* 8, receptaculo inserta, brevissima, adscendentia. *Anthera* oblongæ, acutiusculæ, fuscescentes, basi biaristatæ, aristis subbifidis; corolla fere breviores.

PISTILEI *Germen* pubescens. *Stylus* filiformis, corolla, vix vero calyce, longior: *Stigma* obtusum.

PERI-

PERICARPII *Capsula* globosa, ostetorulosa, vestita calyce & corolla, quadrilocularis, angulis dehiscens.

SEMINA plurima.

§. VI. *Usus.*

Usus in œconomia privata est varius.

In fossis subterraneis demergitur pro faciliore aquæ transitu. In Scotia lecto sternendo inservit, ubi erecta collocatur & condensatur radicibus deorsum versis. *Raj.* In Anglia Humuli nonnullis in locis vicem præstat ad potum *u)*; sed pro conservatione cerevisiæ nimis debilis. In Insula Oroust Bahusiensi, ubi lignorum est penuria, Ericis cremandis coguntur incolæ esse contenti *v)*. Capris & Ovibus alicubi substernitur, ad munditiæ servandam. Ex Ericetis apes plurimum colligunt mellis, unde alvearia levia sunt atque inania, antequam Erica autumnî tempore floret, quæ postea gravia sunt & melle distenta *x)*, quamvis mel ex Erica in nostris regionibus fulvum evadat, at ubi rarior Erica, albescat *y)*, sed melius omnino, quam quod ex Polygono Fagopyro in Scaniæ campis colligitur. Sterquilinium nonnulli injecta Erica augere student; sed fertilitatem herbæ succulentæ augment, sicciore non item. Erica animalibus variis sylvaticis alimento est: Lepores timidi Erica tum veseuntur tum absconduntur. Aves permultæ partim ramulos, partim flores, & semina Ericæ carpunt, ut Tetrao Urogallus

u) Plot. Staff. 379. *v)* It. Wgoth. 183. *x)* It. Oel. 30. *y)* It. Oel. 44. 124.

gallus; Tetrao-Lagopus, ut Insecta taceam, quæ sunt Papilio-Maturna, Phalæna Quercus., &c. In Insula Körn Bahusæ, Erica 16 oris. argenteis quotannis ad singulos focos emitur, ex locis vicinis colligenda z), ubi tegit terram, graminæ pellit & emaciat solum a). In Ericetis nix verno tempore maturius liquefit, ut pecudes, ceteris deficientibus, extremos ejus stolonés decerpant b). Post exustam Ericam, Agrostis arundinacea crescit per aliquot annos, donec Erica succreverit. Teneram sic oves non veterem Ericam edunt c). Ericeta vastissima, multum in Smolandia apibus sustinendis profunt d).

Erica Græcis & Romanis. Liung Suecis. Heide Germanis. Heath Anglis. Bruyere Gallis.

Kalm. Diss. Acad. de Erica Abosæ 1754. 4:to Oeconomica tractat.

2) It. W. goth. 183. a) It. Scan. 24. b) It. Scan. 30. c) It. Scan. 57. d) It. Oel. 30.

CLVI.

DULCAMARA

PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

proposita

A

GEORGIO HALLENBERG

Gothlando.

Upsaliae 1771. Maji 29.

§. I.

Comparantem Medicinam nostri ævi cum antiquorum, non fugere potest, hanc non minus, ac ceteras scientias, stupenda sane cepisse incrementa. Medicina Veterum mere erat empirica, casu, superstitionibus & analogia, nescio qua, morbi & medicamenti, innixa: nostra vero tota fere est dogmatica, rationibus suffulta mechanica. Sed tantum abest, ut in summum fastigium sit evecta, ut potius permulta adhuc desiderentur, quæ tamen polliceri videntur nostri seculi sagacitas & industria. Suis, proh dolor! scientia laborat impedimentis, quæ accrescenti officiunt, & quorum tria potiora nominasse juvabit.

Tom. VIII.

E

I. Phy-

I. *Physiologia Subtilitas.* Etsi largiendum, hanc scientiæ partem opera & industria immortalis Boerhaavii & illust. Halleri aliorumque ita esse excultam, ut, si Physiologis superioris seculi, perpolitam, quam orbi erudito tradidit Dom. ab Haller, perlustrare contingeret, faterentur sane, se fuisse tirones. Multa tamen latent in iis, quæ ad Encephalum pertinent, (Cerebrum, loquor, Cerebellum, Medullam oblongatam, Spinalē & Nervos), quorum structura subtilissima aciem oculorum quantumvis armatorum longissime fugit, & quorum agendi modum, præcipue in diversis modificationibus Cerebri, & Cerebelli, non nisi confuse rimamur, persuasissimi tamen, Deum & Naturam nihil facere frustra.

II. *Pathologia defectus.* Species morborum ad tempus Illustr. Sauvagesii neglectæ fuerunt, Viresque medicamentorum ad Genera tantum relatæ, cum tamen usum medicamentorum præcipue in morbis chronicis præcedere debeat cognitio causæ, cui sunt opponenda. Adeoque, antequam Species morborum, hoc est, causas habeamus perspectas, omnis e re medica exulat certitudo physica.

III. *Materiæ medicæ neglectus.* Cum cognitio historica semper præcedere debeat, omnisque compositio & Theoria Medica inutilis sit & vana, si simplicia probe distinguere non valeamus, mirari convenit, hanc Medicinæ partem usque eo esse neglectam, ut in Pharmacopoliis permulta reperiuntur simplicia, quæ cui plantæ debeantur, nondum constat, licet diu multumque in usu fuerint. Sed quod plus est, parum solliciti fuimus in qualitatibus eorum inquirendis, ut inde vires eorum eruantur & conserantur cum speciebus ex causa. Hujus incuriæ causa ea esse videtur, quod Medi-

ei semper fere Botanicen ceteris scientiæ partibus posthabuerint, verumque filum Ariadnæum in rimandis viribus medicamentorum, affinitatem loquor vegetabilium, ne somniant quidem. E. g. Constat quidem diu inter omnes, *Corticem Chinæ* summa sua amaritudine frangere acidum febrilium intermittentium: sed quare ex aliis summe amaris non idem effectus, mirati sunt Medici, ignari, Cinchonam militare sub Ordine naturali *Contortarum*, qui totus est inquinans, & cui inest virosi quid, non nisi in calore manifestum. Mat. Medicæ non parum attulerunt detrimenti medicamenta composita, quibus sæpe ad pompam & ostentationem excogitatis, mordicus inhæserunt Medici. Ex eo accidit, ut post felicem successum vix dicere valeat Medicus, cui ex simplicibus sanitatem debeat æger convalescens. Ne dicam, ex mixtura simplicium, odore & gustu diversorum, compositionem oriri qua vires longe diversissimam. Quod reliquum est, Medici, qui honore Doctorali ornati, ad urbes opulentiores abeunt, ita exoticis assuescunt, ut, cum alvus pauperrimi rustici est reseranda, medicina ex remotissimis terræ regionibus sit petenda. Hinc factum est, ut agricolæ, qui summo labore, ne dicam servitute, vix conquirere possunt, unde vivant, Medicos reformidantes & Pharmacopolia, ubi salus auri pondere redimitur, in extremo ad aniculas confugiant necesse sit, & Medicastris, cum tamen multitudo eorum scientiæ maxime esset utilis eamque commendaret. Neque mirandum, in unica urbe opulentiore aliorum regnorum, plures reperiri Medicos, quam apud nos per totum regnum. Quod si, nulla ratione status habita, commiseratione civium duamur & incrementum scientiæ in patria nobis cordi sit, quantum fieri potest, medicamentis domesticis est indulgendum, quod Medicis, ut dicuntur,

Provincialibus in primis curæ esse debet, utpote quorum fidei salus vulgi commissa est, & persuasissimum habeo, eos ratione ductos & experientia, inter vegetabilia indigena plurima reperturos, quæ nullo modo cedant exoticis. Cum vero ex hisce Dulcamaram, pro virili, pertractare aggrediar, benevolentiam Lectorum mihi polliceor.

§. II.

Et si DULCAMARÆ inter officinales Dispensatorii nostri, numerari non contigit, civitate tamen eam donarunt jam dudum Pharmacopolæ. Cum vero in officinis sermo est de Solani herba, intelligitur SOLANUM *nigrum*, non Sol. Dulcamara. Antequam Generosiss. D:nus Præses anno 1738 Nosocomio navali, quod Holmiæ est, præfectus esset, vix apud nos in usu fuit Dulcamara; Ejus autem auctoritate & experientia primum usus hujus usque eo invaluit, ut Pharmacopolis non sine labore & cura sit hujus copia.

§. III.

SOLANUM *Dulcamara*, caule inermi frutescente flexuoso, foliis superioribus hastatis, racemis cymosis. *Syst. Nat. v. L. pag. 173. Flora Suec. 201. Mat. Med. 95.*

Solanum scandens f. *Dulcamara. Baub. pin. 167.*

Solanum lignosum. *Till. icon. 154.*

Dulcamara. *Dod. pempt. 402.*

Uplandis *Qvestved*, Westrogothis *Matleds qvistar*, Ostrogothis *Ormbär*, Smolandis *Hällbär*, Wermlandis *Wildbär*, Sudermannnis *Trullbär*, Pharmacopolis *Stipites Dulcamara*.

Locus

Locus hujus plantæ plerumque est terra humosa s. limosa, subpaludosa, ad sepes. Amat enim fulcra, sine quibus diffusa ab animalibus conculcatur. Sæpe etiam in salicetis inter frutices habitat, ut ab iis quodammodo tecta, ab hiemis injuria non lædatur, uti Frangula, cum qua id commune habet, ut careat gemmis. In hortis læta viget, & si caules diffusi, humo sparsim tecti fuerint, singuli radices agunt, & hoc artificio multo citius nobis ejus est copia, quam ex feminibus.

Descriptio hæc est:

CAULES plures 3-6 pedales, flexuosi, teretes, debiles & sæpe procumbentes, perennes, sed tantum per aliquot annos.

FOLIA alterna, petiolata, ovata, lævia, integerrima, simplicia, sed superiora hastata seu tripartita: laciniis lateralibus longe minoribus.

RACEMI terminales aut ex superioribus alii foliorum, ramosi, divaricati, fere cymosi, pedunculati, nutantes.

COROLLÆ cæruleæ (raro albæ aut incarnatæ), quinquepartitæ, reflexæ.

BACCÆ ovatæ, rubræ, polyspermæ, satum cum sapore dulci & amaro mixtis, ingratae & fere nauseosæ.

§. IV.

Huic speciei proxime affinis est **SOLANUM quercifolium** Syst. Nat. 173. quod a nostra solum differt foliis pinnatifidis & caule anguloso, de cetero Dulcamaræ simillimum, nisi quod aëre aperto frigidioris nostri cæli sit magis impatiens. Flores

quercifolii non modo colore eodem gaudent ac nostræ, sed etiam, quod mirandum, maculas quoque habent ad basin corollæ. Hinc si conjecturis indulgere liceret, a vero non videretur alienum, Si *quercifolium*, cujus patria Peru est, ex loci cœlique diversitate e nostra Dulcamara prodiisse, nullumque est dubium, quin hoc in sua patria vice Dulcamaræ optime fungatur.

§. V.

GENUS Solani, qua omnes suas species hucusque cognitæ, in se continere aliquid naturæ adversum, prodit odor virosus. Scimus, Hispanos & qui Barbariam incolunt, vesci fructu *Lycopersici* s. pomis amoris, *Melangenæ* s. Solani infani, sed vix quidem nisi assu aut cocto. Ut vero illa, quæ in hortis apud nos hospitantur, ideo cruda ingerantur, non sum auctor; inde autem nihil ad vires concluditur. Licet Caricæ ab omni veneni suspitione longissime absint, arbor ficus tamen est virosa? *Sol. tuberosi* Tuberæ Peruvianis, etiam nostratibus, sunt esculenta. Lubens fateor, si corticem exceperis, hisce minus inesse virosi, quamvis herba virosissima. Quod vero hæc tubera naturæ non sint amicissima, testatur, indocta gula famulorum, qui hæc negligunt, nisi fame coacti. Sues, quibus sensus olfactus fortissimum dedit natura, hæc respuunt. Peruviani, apud quos sponte conveniunt, neque ut naturæ convenientissima ejus tubera extollunt. Quin vero fames cum laboriosa vita ex his ferculum parare valeat, quod palmam per multis aliis frumenti succedaneis facile præcipiat, nullus dubito, inferiora tamen iudico hæc tubera radicibus *Helianthi tuberosi*.

§. VI.

§. VI.

QUALITATES plantæ, qua saporem & odorem, jam considerandæ erunt. Stipites Dulcamaræ, quibus utimur, rejectis radice, foliis, floribus baccisque, gustu gaudent dulci & amaro mixto, palato ingrato. *Liquiritiæ* radix multum habet dulcis parumque amari. Vix cocta dat Decoctum dulce, quod ex diuturniori coctione amarescit & dulcedinem amittit. Radix *Polypodii* dulcis quidem est saporis, sed plus habet amari, quam præcedens, ita tamen, ut prævaleat dulce, quapropter citius coquenda, ne amarum extrahatur & dulce exuatur. De Dulcamara idem merito dici potest.

Stipites quidem qualitate virofa foliis multo sunt inferiores, præsentiam tamen ejus etjam in his manifestat pulvis & decoctum. Vires plantarum ex qualitatibus colliguntur. Sapor hujus dulci & amaro mixtus, est naturæ inimicus & nauseam sæpe creat, quare etjam Dulcamaram frutices anorexiæ vocant Westrogothi; sed odorem ejus virosum imprimis fastidit natura. Hircosa, Nidorosa, Tetra & Virofa, id commune habent, ut suffocent nervos, qui ex sede vitæ machinæ animalis exeunt. Hæc omnia ad portam repudiat natura, ubi gustus & olfactus, ut publicani, prohibitorum investigationi resistunt. Si vero vi intruduntur, omnes vires vitæ conspirent, necesse est, ad ea expellenda vel per alvum, vomitum vel per diuresin, ne quid detrimenti exinde capiat respublica vitalis. Hæc, si corrosiva exceperis, præcipua fluere venena, quæ, ut noxia, in exilium ejecerunt veteres. Medici nostri seculi, e contrario, ea jure meritoque in usum revocarunt, non eo nomine, ut causam morbi tollerent, ut potius his ejectis, omnibus, quæ corpori insunt, sordibus, portæ simul pateant. Usus largior Dulcamaræ initio & antequam sto-

machus ei affueverit, vomitum aut nauseam saltem concitat: parcius vero, in lecto procumbente sudorem, sed eorum, qui lectum reliquerunt, urinam pellit.

Stipites colligendi sunt vel primo vere, vel fine autumnus, foliis dum destituti odore & sapore excellunt. In pulverem vix rediguntur, nec electuaria intrant. Si vero stipitum siccatorum & concisorum pugillo s. drachm. 2. s. 4. affunditur libra una aquæ bullientis, quæ post quietem semihoræ levissime ebullivit per octavam horæ partem, vires optime eliciuntur. Ex hoc decocto modico refrigerato, sumantur mane, quantum continere possint, duo vasa, quæ Decocto Theæ sumendo inserviunt, totidemque vespere hauriantur. Initio Decoctum paululo lactis est temperandum. Post tres quatuorve dies stomachus Decoctum fortius vel sine lacte admittit, sine nausea aliove malo. Neque post longiorem usum quemquam paralysi linguæ esse adfectum, ut narrat Dñus Gouan, umquam vidimus.

Cachectici & Cacochymosi, quibus sanguis est impurus, vere ineunte, decoctis plerumque utuntur mundificantibus ex Rad. Chinæ, Sarsapar. Lign. Guaj. Sassafras aliisque exoticis. Hæc vero omnia, & mixta & per se, huic fini obtinendo Dulcamaræ decocto esse inferiora, certum statumque apud nos est, quod etiam jam dudum testatus est immortal. Boerhaavus. In tota Mat. Medica nihil est, quod huic comparari possit, ne dicam, præferri in ejiciendis per diuresin vel aliter e sanguine acescentibus, putrescentibus, muriaticis, ceterisque, h. e. in morbis Arthriticis, Scorbuticis, Ictericis, Hydropicis, Rheumaticis, quin etiam Syphiliticis. Natura, in hoc expellendo occupata,

ta, relaxare stricturas necessum habet. Hinc patet etiam nostræ utilitas in obstructionibus levandis, in suppressis lochiis menstrisque. Quid? quod, in morbis Phlogisticis Pleuritide & Peripneumonia.

§. VII.

Neque nobis refragatur experientia.

Dolores Ischiadicos, Rheumaticos & Osteocopos, quorum causa proxima est acre in tela cellulosa & periosteo hærens, & quibus sæpissime affecti sunt rustici, falso & duro victu utentes, certe ex hujus usu remittere novimus. In Podagra hoc non sumus experti, nonnullis affirmantibus Podagram inde mobilem fieri & vagam.

Icterus hoc infuso curari testantur Tragus, Vierius aliique. Assessor J. Rothman, celebris ille, dum vixit, Territorii Vexionienſis Medicus, ingenue professus est, se nihil expertum, icterico sanando aptius certiusque, quam Decoctum Dulcamaræ.

Scorbuto mederi confirmant experimenta Gen. Dom. Præsidis capta in nosocomio nav. Holmenſi, nec non Historia Reg. Acad. Scient. Parisinæ, anni 1761. ubi pag. 54 seqq. memorabilis casus occurrit, quem strictim adjungere lubet. Virgo 22 annorum sensim marcescere incœpit cum lassitudine, vago articulationum dolore, tussi, dolere faucium & amphimerina. His superveniunt non ita multo post Carcinoma utriusque labii fœtidum, Stomacace cum Casu dentium, ulcera faucium & oris, maculæ Scorbuticæ per totum corpus sparsæ, dolor osteocopus, exostoses in crista tibiæ & brachio dolentes non colorati. &c.

Hæc oppugnata sunt Syrupis acidis, spiritu Cochleariæ, unguento mercuriali &c. Ulcera variis tractabantur. Tamen dolor die nocteque premebat, ni sopiretur narcoticis. Tandem his omnibus frustra tentatis, usum decocti Dulc. suavit. Ill. Sauvages, qui se hoc a Generoso Domino Præsidente didicisse retulit, tanquam summum in Scorbuto specificum.

Dulcamaram igitur adhibere cœpit 9. Julii an. 1759. Initio ex hujus usu exacerbabantur symptomata cum Amblyopia. Sed ad hæc non despondit animum Medicus, cui salutem commiserat ægra. Sub initio Augusti vero symptomata minuebantur, ulcera laudabili pure manabant, maculæ evanuerunt, appetitus rediit, ulcera & gingivæ consolidabantur & exostosium ne vestigium quidem supererat fine Septembris ejusdem anni.

Obs. Decoctum paratum erat ex recentibus stipitibus, & quarta quavis hora propinatum eadem fere ac antea monuimus, dosi.

Lochia & Menstrua suppressa hujus usu redeunt. Comphures nominare possemus, quæ ex lochiis retentis febre, delirio, quin maculis correptæ, per hoc Decoctum revocatae sunt quasi ex faucibus orci, etsi Diarrhœa initio supervenit.

Contusionibus & Jugillationibus medetur nostra. Testatur hoc Infusum Traumat. Fulleri, ex cujus usu ipse Fullerus alique viderunt grumos resoluti cruoris in matula. Westrogothi hoc utuntur in Pleuritide & Peripneumonia sæpe cum successu, licet non semper.

Scabiem hac pellunt Uplandi, unde etjam ob vim peculiarem in hoc malo ab iis vocatur
Quesved

Quesved, quasi lignum Scabiet. Causam Scabiei esse Acaros extra omnem dubitationis aleam posuerunt Microscopia. Acaros vero ab hoc infuso occidi tantum abest, ut credamus, ut potius ex hac sanguinem impurum, quem amant animalcula, ablui putemus & corrigi. Acari enim in sanguine impuro lætius propagantur & vigent, quemadmodum pediculi in capite impuro & manante.

Syphilis. Ante 15 annos & quod excurrit, mulier quædam grvida, cum Holmia huc advenisset, partum edidit in summa paupertate. Miseriam huius mirum quantum adauxit suppressio lochiorum, quam sequebantur febris, delirium, spasmi & maculæ. Præter hæc etjam Syphilitide erat infecta. Cum vero ex auctoritate Gen. D:ni Præsidis, decortam Dulcamaræ ei esset datum, non solum brevi redierunt lochia, sed symptomata Syphilitica etjam simul levare compertum est, &, post repetitum usum, perfecte ex utroque morbo convaluit agra. Celebris ille Monspeliensium Professor D:nus Sauvages, qui hoc rescivit, veritatem sapissime, tempore verno præsertim, comprobavit. In reliquiis Syphiliticis, Arthritide vaga, puta, Doloribus Osteocopis nocturnis, Puncturis, Debilitatibus usum huius eximium postea docuerunt experimenta. Neque hoc celatum D:no Sauvages. Quo solo, sanitatem reddidit Pathologus summus Nobili cuidam Sueco, qui, nulla remedia in patria enumeratis malis tollendis paria credens, Galliam petiit. Quod non potuit non mirari D:nus Sauvages, quem fateri haud puduit, se hoc remedium D:no Præfidi debere.

§. VIII.

Nullus esset dicendorum finis, si omnes enumerarem morbos, in quibus Dulcamaram profuisse referunt Medici. Cum vero confusio & suspicio quædam oriri posset ex usu ejusdem remedii in infinitis fere Morborum Speciebus, quæ tamen eandem agnoscunt causam, reliquis recensendis superfedeo, ex viribus cum causis collatis tantummodo colligens, annuente experientia, nostra nihil fortius in ejiciendis e sanguine impuritatibus Scorbüticis, Arthrit., redundante bile in ictericis, in derivandis humoribus in Asthmate humoralis, in resorbendo cruore in contusionibus & sugillationibus, expellenda materia exanthematica in Syphilitide, Scabie, Miliaria, in promovendo excretiones naturales sc. urinam, lochia, menstrua, cetera, esse; memor tritissimi: *Non qui multa, sed qui utilia scit, ille sapit.*

CLVII.

PANDORA ET FLORA RYBYENSIS

QUAM
PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

proposuit

DANIEL HENR. SÖDERBERG

Junecopia Smolandus.

Upsalia 1771. Junii 26.

Easdem non ubique florere plantas; neque eadem ubique habitare animalia, cuique notissimum esse arbitror. Planta enim quævis suo delectatur solo, Animalque quodvis alium præ alio cibum & locum amat, & generi cuique suæ sunt deliciæ: trahit sua quemque voluptas. Variante igitur loco solove, variare etiam plantas animaliaque cernimus, aliamque præ alia regionem pluribus & præstantioribus thesauris regni naturæ superbire. Si hi regionis cujusque thesauri notiores essent, Rempubicam haud parum utilitatis inde capturam esse, & Historiam Naturalem evidenter locupletari, nullus dubito. Nec dubitationis locus erit, siquidem jam recorder Nob. D. Præsidiem in prælectionibus suis anno 1767. verno tempore habitis, hanc rem Auditoribus suis summa oris

oris facundia inculcasse, & quibus ruri degere contingeret suasisse, ut plantas ibi sponte crescentes annotarent, cum publicoque communicarent.

Cumque mihi jam duas ætates ruri degere contigerit in prædio RYBY, Nob. D. Archiatri & Collegii Medici Præsidis, ABRAHAMI BÆCK, in Territorio *Sotholm* Sudermanniæ atquæ Paræcia *Vesterbaninge* prope templum sito, a maris sinubus dimidio, ab urbe vero *Holmia* secundo cum dimidio milliari distante, summam percepi voluptatem, plantas heic circumcirca sponte nascentes, ut & harum incolas, insecta loquor, annotare. In hæc, præ cæteris animalibus, inquirenda & cognoscenda meam qualemcunque inprimis contuli operam, his præcipue ductus rationibus: 1:o Admiranda ipsorum structura, forma, venustate & œconomia singulari. 2:o Utilitate & noxa, quæ ex his hominibus adfluit, & 3:o Ut de his male sentientes, meliora docere & ad bonam frugem ducere, melius valerem.

Et præterea Insecta & Plantæ tam arcto inter se connectuntur vinculo, ut cum utilitate separatim tractari minime queant; insecta enim magnam ad partem ex plantis nutriuntur, & plantæ ad certum numerum ex insectis sæpius rediguntur, adeo ut utilitatem ex plantis capturum, modum eas ab insectis propriis defendendi nosse sæpe oporteat, & hæc nutrire qui voluerit, ex plantis propriis nutrimentum illorum, scire necessum habeat. Ne de fine illo maximo, in quem hæc duo creata voluerit Summus rerum Opifex, nempe ut Naturalia in justo inter se æquilibrio cohibeant, quidquam dicam. Ambo denuo metamorphosin plerumque subeunt, ut, quemadmodum ex herba fit fructificatio, ita etiam ex larva insectum declaratum.

Quæ

PANDORA ET FLORA RYBYENSIS. 27.

Quæ ex his, *Insectis* scilicet & *Plantis*, præterito tempore observavi, ante oculos jam qualiacunque L. B. habes, ex quibus thesauros hujus regionis ipse æstimes.

NOMINA *Systematis Naturæ* editionis XII:mæ secutus sum; Svecica qui vult: *Faunam* & *Floram* Svecicam evolvat.

DESCRIPTIONES, ne actum agerem, & ut brevis essem, omisi; nonnullas tamen, re postulante, cum nota infra adjunxi, ubi etiam alia quæ memorare operæ pretium duxi, collocavi.

FREQUENTIAM litera initiali indicavi, significante f *frequens*, p *passim* & r *rarius*.

PANDORA INSECTORUM RYBYENSIIUM.

COLEOPTERA.

Scarabæus	<i>cylindricus</i>	r
	<i>nuchicornis</i>	p
	<i>erraticus</i>	r
	<i>Fossor</i>	f
	<i>fimetarius</i>	f
	<i>conspurcatus</i>	f
	<i>stercorarius</i>	f
	<i>vernalis</i>	f
	<i>fabulosus</i>	r
	<i>Melolontha</i>	r
	<i>solstitialis</i>	f
	<i>fasciatus</i>	f
	<i>brunneus</i>	r
	<i>auratus</i>	f
Lucanus	<i>Caraboides</i>	r
Dermestes	<i>lardarius</i>	f
	<i>pellio</i>	f
	<i>typographus</i>	p
	<i>feneſtralis</i>	p
	Ptinus	

	<i>Scarabæoides</i>	p
	<i>ferrugineus</i>	r
	<i>pulicarius</i>	p
	<i>psyllius</i>	f
	<i>niger</i>	p
Ptinus	<i>pectinicornis</i>	r
	<i>pertinax</i>	f
	<i>mollis</i>	p
	<i>fur</i>	p
Hister	<i>unicolor</i>	p
Gyrinus	<i>Natator</i>	f
Byrrhus	<i>Scrophularia</i>	f
	<i>Pilula</i>	p
Silpha	<i>Vesillo</i>	p
	<i>quadripustulata</i>	r
	<i>atrata</i>	r
	<i>opaca</i>	f
	<i>fabulosa</i>	r
	<i>ferruginea</i>	r
	<i>aquatica</i>	p
Cassida	<i>nobilis</i>	r
Coccinella	2. <i>punctata</i>	p
	5. <i>punctata</i>	f
	7. <i>punctata</i>	f
	13. <i>punctata</i>	f
	14. <i>punctata</i>	p
	2. <i>pustulata</i>	p
	4. <i>pustulata</i>	p
	6. <i>pustulata</i>	p
	10. <i>pustulata</i> a)	r
	14. <i>pustulata</i>	p

Chry-

a) Nigra, magnitudine mediocri. *Elytra* nigra, quodlibet maculis 5 fulvis. *Thorax* fulvus punctis 4 nigris, posterioribus a se remotioribus, inter quæ punctum nigrum minimum. *Pedes* fulvi. *Abdomen* ad latera fulvum, disco nigro.

Chrysomela	<i>Tanaceti</i>	p
	<i>hemorrhoid.</i>	r
	<i>Graminis</i>	f
	<i>Alni</i>	p
	<i>Betula</i>	p
	<i>fastuosa b)</i>	p
	<i>Hypochaeridis</i>	r
	<i>vitellina</i>	f
	<i>Polygoni</i>	p
	<i>staphylæa</i>	p
	<i>Populi</i>	f
	<i>vininalis</i>	f
	<i>collaris</i>	p
	<i>marginata</i>	p
	<i>marginella</i>	r
	<i>Hyoſcyami</i>	r
	<i>atricilla</i>	p
	<i>Helxines</i>	p
	<i>nemorum</i>	p
	<i>sericea</i>	r
	<i>merdigera</i>	r
	<i>Capræa</i>	f
	<i>Pbellandrii</i>	r
Hispa	<i>clavicornis</i>	r
	<i>Ceraſti</i>	p
Curculio	<i>Pini</i>	f
	<i>Lapathi</i>	r
	<i>Segetis</i>	p
	<i>Abietis</i>	p
	<i>Rumicis</i>	f
	<i>ovatus</i>	p

argen-

b) Differt a *Chryſ. Graminis* magnitudine, qua minor. *Co leoptris* aureis: lineis tribus longitudinalibus cæruleis, quarum media ad utrumque Elytron pertinet. *Thorace* denique *Capitoque* cæruleis.

Tom. VIII.

F

	<i>argentatus</i>	f
	<i>lineatus</i>	p
	<i>incanus</i>	f
Attelabus	<i>formicarius</i>	f
	<i>mollis</i>	p
	<i>Buprestoides</i>	p
Cerambyx	<i>bispidus</i>	p
	<i>ædilis</i>	f
	<i>futor</i>	p
	<i>noctis c)</i>	r
	<i>inquisitor</i>	f
	<i>rusticus</i>	p
	<i>violaceus</i>	f
	<i>bajulus</i>	f
	<i>undatus</i>	r
Leptura	<i>melanura</i>	f
	<i>rubra</i>	p
	<i>sanguinolenta</i>	f
	<i>testacea</i>	f
	<i>virens</i>	p
	<i>4 fasciata</i>	r
	<i>virginea</i>	p
Necydalis	<i>minor</i>	r
Lampyris	<i>Noctiluca</i>	r
	<i>sanguinea</i>	p
Cantharis	<i>fusca</i>	f
	<i>livida</i>	f
	<i>rufa d)</i>	r

anea

c) *Mediocris*. Totus niger vellere cinereo tectus. *Thorax* spinosus. *Os*, *Antennarumque* basis ferruginea. *Caput* oblongum. *Oculi* atrii. *Antennarum* articuli nigri. *Femora* nigra. *Pedes* subferruginei *penicillis* tribus *Tarsi* griseis. *Elytra* striata. *Scutellum* cinereum.

d) *Majuscula*. *Thorax* & *Elytra* rufa. *Oculi* & *Ala* nigra. *Cetera* omnia atra.

PANDORA RYBYENSL.

83

	<i>enea</i>	f
	<i>bipustulata</i>	f
	<i>fasciata</i>	p
	<i>minima</i>	p
	<i>testacea</i>	p
	<i>atra</i>	r
Elatér	<i>viridissima</i>	p
	<i>brunneus</i>	r
	<i>cruciatus</i>	r
	<i>aterrimus</i>	p
	<i>castaneus</i>	f
	<i>sanguineus</i>	f
	<i>balteatus</i>	r
	<i>spusator</i>	p
	<i>obscurus</i>	p
	<i>murinus</i>	p
	<i>tessellatus</i>	p
	<i>æneus</i>	f
Cicindela	<i>peltinicornis</i>	r
	<i>campestris</i>	f
	<i>syloatica</i>	r
Buprestis	<i>aquatica</i>	p
	<i>rustica</i>	r
	<i>4 punctata</i>	p
Dytiscus	<i>viridis</i>	r
	<i>semistriatus</i>	r
	<i>striatus</i>	p
	<i>cinereus</i>	f
	<i>bipustulatus</i>	p
	<i>palustris</i>	p
	<i>minutus</i>	r
Carabus	<i>bortensis</i>	f
	<i>leucophthalmus</i>	f
	<i>cephalotes</i>	r
	<i>latus</i>	p
	<i>vulgaris</i>	p
	<i>carulescens</i>	r
	E 2	

	<i>cupreus</i>	f
	2 <i>punctatus</i>	p
	6 <i>punctatus</i>	r
	<i>ustulatus</i>	r
Tenebrio	<i>molitor</i>	f
	<i>quisquilius</i>	p
	<i>mortifagus</i>	f
Meloë	<i>Proscarabæus</i>	f
Mordella	<i>frontalis</i>	p
	<i>thoracica</i>	p
	<i>flava</i>	r
Staphylinus	<i>murinus</i>	f
	<i>maxillofus</i>	p
	<i>erythropterus</i>	r
	<i>palitus</i>	f
	2 <i>guttatus</i>	f
	<i>chrysomelinus</i>	r
	<i>lignorum</i>	r
	<i>piceus</i>	r
Forficula	<i>auriculata</i>	f

HEMIPTERA.

Gryllus	<i>domesticus</i>	f
	<i>verrucivorus</i>	f
	<i>stridulus</i>	f
	<i>viridulus</i>	p
	<i>biguttulus</i>	f
	<i>grossus</i>	p
Cicada	<i>bifasciata</i>	f
	<i>coleoptrata</i>	r
	<i>spumaria</i>	p
	<i>interrupta</i>	p
	<i>viridis</i>	r
Cimex	<i>lectularius</i>	p
	<i>corticalis</i>	p
	<i>Betula</i>	r

Car-

	<i>Cardui</i>	p
	<i>griseus</i>	f
	<i>baccarum</i>	f
	<i>Juniperinus</i>	f
	<i>caeruleus</i>	r
	<i>oleraceus</i>	p
	<i>acuminatus</i>	r
	<i>Hyoscyami</i>	f
	<i>dolabratus</i>	p
	<i>lacustris</i>	f
Aphis	<i>Ribis</i>	f
	<i>Padi</i>	p
	<i>Salicis</i>	f
Chermes	<i>Calthæ</i>	f
Thrips	<i>Phyllis</i>	f

LEPIDOPTERA.

Papilio	<i>Apollo</i>	p
	<i>Cratægi</i>	r
	<i>Brassicæ</i>	f
	<i>Rapa</i>	f
	<i>Napi</i>	p
	<i>Sinapis</i>	r
	<i>Rhamni</i>	f
	<i>Hyperanthus</i>	f
	<i>Io</i>	p
	<i>Mæra</i>	f
	<i>Ligæa</i>	f
	<i>Semele</i>	f
	<i>Furtina</i>	p
	<i>Janira</i>	p
	<i>Cydippe</i>	f
	<i>Antiopa</i>	p
	<i>Urticæ</i>	f
	<i>Album</i>	p
	<i>Lucina</i>	r
	<i>Euphrosyne</i>	r

84 PANDORA RYBYENSIS.

	<i>Niobe</i>	f
	<i>Arion</i>	r
	<i>Argus</i>	f
	<i>Idas</i>	p
	<i>Argiolus</i>	p
	<i>Rubi</i>	f
	<i>Pamphilus</i>	f
	<i>Arcanus</i>	f
	<i>Pbleas</i>	p
	<i>Virgaurea</i>	p
	<i>Hippotboë</i>	r
	<i>Comma</i>	f
	<i>Malva</i>	p
Sphinx	<i>apiformis</i>	r
	<i>Filipendula</i>	f
	<i>Statice</i>	r
Phalæna	<i>Pini</i>	r
	<i>Caja</i>	r
	<i>Salicis</i>	p
	<i>Cossus</i>	r
	<i>lubricipeda</i>	p
	<i>Graminis</i>	p
	<i>Jacobæa e)</i>	r
	<i>Pronuba</i>	p
	<i>exclamationis</i>	p
	<i>Pisi</i>	p
	<i>tripsalia</i>	p
	<i>atomaria</i>	f
	<i>pusaria</i>	f
	<i>Chærophyllata</i>	p

cla:

e) Media. *Ala superiores* utrinque virides, lineis duabus longitudinalibus purpureis, una minore in ipso margine interiore, altera posterius incrassata ad marginem exteriorem; ad marginem vero posteriorem maculis duabus purpureis. *Ala inferiores* supra & infra purpureæ, margine saturate viridi. *Abdomen* viridi nigrum.

<i>clatrata</i>	p
<i>Grossulariata</i>	r
<i>Chenopodiata</i>	p
<i>flutuata</i>	r
<i>strigilata</i>	r
<i>Urticata</i>	f
<i>Nymphaata</i>	p
<i>bilineata</i>	f
<i>purpurata</i>	p
<i>cingulata</i>	p
<i>viridana</i>	p
<i>Brunnichana</i>	r
<i>farinalis</i>	p
<i>pingvinalis</i>	f
<i>purpuralis</i>	p
<i>sociella</i>	f
<i>colonella</i>	p
<i>Pinetella</i>	r
<i>pratella</i>	p
<i>culmella</i>	p
<i>Pomonella</i>	f
<i>argentella</i>	p
<i>Rafella</i>	r
<i>tetradactyla</i>	p

NEUROPTERA.

Libellula	<i>flaveola</i>	f
	<i>depressa</i>	p
	<i>grandis</i>	p
	<i>Virgo</i> γ ♂ δ	f
Ephemera	<i>Puella</i> α ♂ δ	p
	<i>vulgata</i>	p
	<i>horaria</i>	p
Phryganea	<i>bimaculata</i>	p
	<i>nigra</i>	r
	<i>flava</i>	f

PANDORA RYBYENSIS.

Hemerobius	<i>Perla</i>	f.
	<i>albus</i>	r
Myrmeleon	<i>Formicarium</i>	r
Panorpa	<i>communis</i>	f

HYMENOPTERA.

Tenthredo	<i>Vitellina</i>	r
	<i>Abietis</i>	p
	<i>Cerasi</i>	r
	<i>mesomela</i>	f
	<i>rufipes</i>	p
	<i>campestris</i>	f
	<i>atra</i>	f
	<i>viridis</i>	f
	<i>ovata</i>	p
	<i>Rosæ</i>	f
	<i>cincta</i>	r
	<i>livida</i>	p
	<i>Rapæ</i>	f
	<i>carbonaria</i> f)	p
	<i>gigas</i> g)	p
Sirex	<i>camelus</i>	r
Ichneumon	<i>farcitorius</i>	r
	<i>extensorius</i>	p
	<i>constrictorius</i> b)	r

cul-

f) Mediæ magnitudinis. *Antenna* articulis septem, quorum ultimi albi, capiti vero propiores nigri. *Os* album. *Thorax*, *Abdomen*, *Pedesque* posteriores nigra; anteriores testacei. Juxta Thoracem ad latera Abdominis puncta duo alba. *Ala* reticulatæ fuscæ *lunula* *marginali* nigra.

g) *Asilum* secum asportans in meas incidit manus.

b) Descriptioni addenda: *Abdominis segmenta* ultima margine albida. *Pedes* fulvi, *femoribus* nigris. *Ala* Flavicantes.

PANDORA RYBYENSIS.

87

Sphex

<i>culpatorius</i>	p
<i>molitorius</i>	r
<i>luctatorius</i>	p
<i>volutatorius</i>	f
<i>deliratorius</i>	r
<i>comitator i)</i>	p
<i>incubitor</i>	f
<i>reluctator</i>	r
<i>manifestator</i>	p
<i>compunctor</i>	r
<i>titillator</i>	p
<i>venator k)</i>	f
<i>mandator</i>	p
<i>inculcator</i>	f
<i>jaculator</i>	p
<i>assettator</i>	p
<i>luteus</i>	f
<i>circumflexus</i>	r
<i>cinctus</i>	p
<i>fabulosa</i>	f
<i>viatica</i>	p
<i>pectinipes</i>	p
<i>cribraria</i>	f
<i>rufipes</i>	p
<i>arenaria l)</i>	f
<i>fossoria</i>	r

F 5

ryby-

i) Medius. Totus ater. *Antenna* nigræ annulo albo. *Oculi* & *Tibiae anteriores* ferrugineo nigra. *Ala* obscuriores *lunula marginali*.

k) *Corpus* atrum immaculatum. *Antenna* nigræ articulis plurimis. *Palpi* testacei. *Pedes* rufi. *Tarsus* ex apice incrassato nigro, setas duas rubras inæquales protrudit.

l) Habitat in arena juxta viam gregatim. *Tipulas* & *Muscas* prædatur, inque cuniculos eodem ac *Sphex fabulosa* modo secum asportat.

	<i>rybyensis</i> m)	p
	<i>leucostoma</i>	p
	<i>vaga</i> n)	p
Chrysis	<i>ignita</i>	f
	<i>cyanea</i>	r
	<i>fulgida</i>	r
Vespa	<i>vulgaris</i>	f
	<i>rufa</i>	f
	<i>parietum</i>	p
	<i>muraria</i>	f
	<i>spinipes</i>	p
	<i>arvensis</i>	f
	<i>campestris</i>	p
	<i>bifasciata</i>	f
	<i>bidens</i>	p
Apis	<i>longicornis</i>	r
	<i>centuncularis</i>	p
	<i>retusa</i> o)	p
	<i>bicornis</i>	r
	<i>truncorum</i>	p
	<i>florisomnis</i>	f
	<i>belvola</i>	r

fuc-

m) Atræ glabra, fronte lutea, abdomine fascia lutea interrupta. DESC. Minor, atræ. *Thorax* ad basin *Alarum* puncto luteo. *Abdominis* segmentum primum infundibuliforme parvum nigrum, secundum ad basin punctis duobus luteis in altero sexu, tertium luteum in medio triangulo atro interruptum, reliqua atræ. *Pedes*, *Femoribus* atris, luteis. *Alæ* fuscæ reflexæ. *Oculi* fusci.

n) Minor, nigra, glabra. *Thorax* antice lineola lutea. *Scutellum* luteum. *Abdomen* fasciis tribus luteis: primis interruptis, ultima remotissima; segmentum primum erectum tenuis. *Alæ* fuscæ. *Pedes* flavi, *femoribus* supra nigris, subtus nigris dein luteis. *Antenna* nigræ articulo primo luteo; lineola ante oculos lutea.

o) Habitat gregatim in muro *Berge*.

PANDORA RYBYENSIS.

89.

	<i>succincta</i>	p
	<i>melifica</i>	p
	<i>cunicularia</i>	r
	<i>variegata</i>	r
	<i>conica</i>	p
	<i>annulata</i>	f
	<i>ruficornis</i>	p
	<i>terrestris</i>	f
	<i>hortorum</i>	f
	<i>pratensis</i>	r
	<i>lapidaria</i>	p
	<i>sylvatica</i>	p
	<i>muscorum</i>	p
	<i>hypnorum</i>	r
	<i>lucorum</i>	p
	<i>acervorum</i>	p
Formica	<i>rybyensis p)</i>	p
	<i>rufa</i>	f
	<i>fusca</i>	f
	<i>nigra</i>	p
	<i>obscura</i>	f
	<i>rubra</i>	p
	<i>caespitum</i>	f
Mutilla	<i>acatorum.</i>	r

DIPTER.

p) Nigra, abdominis segmentis stigmatibusque testaceis, pedibus variis. Descr. Corpus Culice majus, nigrum. Caput subcinereo pubescens, Ore testaceo. Antenna filiformes, longitudine thoracis, nigrae, articulis undecim. Ala hyalinae: Stigmate testaceo marginali. Abdomen laeve subcylindricum obtusum, supra nigrum segmentis testaceis. Spiracula punctorum instar nigra. Subtus nigrum, sed antice excepta basi testaceum. Femora nigra. Tibia in medio nigricantes, ceterum uti Planta, flavescentes.

DIPTERA.

Oestrus	<i>Bovis</i> q)	p
Tipula	<i>rivosa</i>	f
	<i>crocata</i>	f
	<i>oleracea</i>	f
	<i>lunata</i>	f
	<i>bimaculata</i>	p
	<i>plumosa</i>	p
	<i>putris</i>	f
	<i>febrilis</i>	p
Musca	<i>plebeja</i>	p
	<i>Morio</i>	p
	<i>maura</i>	r
	<i>clavipes</i>	r
	<i>fenestralis</i>	p
	<i>scolopacea</i>	p
	<i>anilis</i>	p
	<i>bombylans</i>	p
	<i>mystacea</i>	p
	<i>lappona</i>	r
	<i>pendula</i> r)	f
	<i>florea</i>	f
	<i>nemorum</i>	f
	<i>arbutorum</i>	p
	<i>lucorum</i>	f
	<i>bicincta</i>	r
	<i>devia</i>	p
	<i>diophtalma</i>	r

festiva

q) Hunc in naso equorum ova deponere sæpius vidi. Larvas auriga deinde mense Martio ex equi fauce extractas mihi attulit, quas hujus fuisse foetus lubens subscribo.

r) In aëre quasi suspensa eodem diu restat loco, alis licet utatur, deinde in alium locum celerrime & citatissime volitat, ubi eodem ac antea modo suspensa in aëre videtur, & sic quidem pluries, donec tandem fessa requiem capiat.

<i>festiva</i>	f
<i>glaucia</i>	r
<i>Ribesii</i>	f
<i>scripta</i>	p
<i>mellina</i>	p
<i>pipiens</i>	p
<i>segnis</i>	r
<i>pellucens</i>	p
<i>meridiana</i>	r
<i>caesar</i>	f
<i>mortuorum</i>	f
<i>vomitorea</i>	f
<i>albifrons</i>	p
<i>fera</i>	p
<i>grossa</i>	p
<i>Larvarum</i>	f
<i>Radicum</i>	p
<i>pluvialis</i>	p
<i>roralis</i>	r
<i>meteorica</i>	p
<i>putris</i>	f
<i>cupraria</i>	p
<i>viduata</i>	p
<i>Petronella</i>	p
<i>ungulata</i>	p
<i>stercoraria</i>	f
<i>parietina</i>	p
<i>vibrans</i>	p
<i>flava</i>	p
<i>Arnica</i>	r
<i>Hyoſyami</i>	r
<i>amica s)</i>	r

Taba-

s) Antennis setariis pilosa testacea, alis albo nigroque variis. Descr. Magnitudine M. *Arnica*, testacea. Oculi nigri. Thorax punctis nigris plurimis. Abdominis dorsum maculis longitudinalibus nigris. Pedes testacei, plantis nigris. Alae albo nigroque tessellatae.

Tabanus	<i>Bovinus</i>	f
	<i>autumnalis</i>	f
	<i>rusticus</i>	p
	<i>Bromius</i>	p
	<i>tropicus</i>	p
	<i>pluvialis</i>	f
Culex	<i>cacutiens</i>	p
	<i>pipiens</i>	f
	<i>pulicaris</i>	f
Empis	<i>pennipes</i>	r
	<i>livida</i>	p
	<i>stercorea</i>	p
Conops	<i>calcitrans</i>	f
	<i>macrocephala</i>	r
	<i>flavipes</i>	p
	<i>ferruginea</i>	p
	<i>testacea</i>	r
	<i>crabroniformis</i>	f
Asilus	<i>gibbosus</i>	f
	<i>gilvus</i>	f
	<i>germanicus t)</i>	p
	<i>forcipatus</i>	f
	<i>Tipuloides</i>	p
	<i>Oelandicus u)</i>	p
	<i>Morio v)</i>	r

Hip-

t) Ab Asilo forcipato *Femoribus* atris, *Tibiis* rubris, *Abdomine* ferrugineo, *Alis* basi albis, ut & magnitudine qua forcipatum superat, distinctissimus. Individuum unum minus obtinui: *Alis* totis fuscis, quod forsitan mas?

u) Dum vivit, *Abdominis* latera rubra & *Halteres* flavæ. *Frons* semper argentea.

v) Magnitudine Muscæ *Morioni* cedit. *Caput*, *Thorax*, *Abdomen*, *Pedes*, *Rostrum*que nigra. *Oculi* brunnei. *Thorax* ad latera villosus. *Abdomen* maculis 4. albis lateralibus, ad marginem subrus ferrugineum. *Ala* hyaline & albo nigroque variæ.

PANDORA RYBYENSIS.

93

Hippoposca	<i>Equina</i>	f
	<i>avicularia</i>	p

APTERA.

Lepisma	<i>saccharina</i>	p
Podura	<i>minuta</i>	f
	<i>finetaria</i>	f
Acarus	<i>Ricinus</i>	p
	<i>Siro (casti)</i>	f
	<i>holosericeus</i>	p
Aranea	<i>diadema x)</i>	p
	<i>scenica y)</i>	f
	<i>virescens</i>	f
Monoculus	<i>pulex</i>	p
Oniscus	<i>Asellus</i>	p
Scolopendra	<i>forficata</i>	f
Cancer	<i>Astacus</i>	f
Julus	<i>terrestris</i>	r

FLORA RYBYENSIS.

MONANDRIA.

Callitriche	<i>verna</i>	f

DIANDRIA.

Circæa	<i>alpina</i>	r
Veronica	<i>officinalis</i>	f
	<i>serpyllifolia</i>	p
	<i>Beccabunga</i>	p
	<i>Anagallis</i>	r
	<i>Chamaedrys</i>	f
Lycopus	<i>europæus</i>	p
Anthoxanthum	<i>odoratum</i>	f

TRI-

x) In parietibus Muscas captura, saltus facit citissimos.

y) Baculum aut simile quid ei admotum irata apprehendere conatur.

TRIANDRIA.

Valeriana	<i>officinalis a)</i>	p
Scirpus	<i>palustris</i>	p
	<i>maritimus</i>	f
Eriophorum	<i>vaginatum</i>	f
	<i>polystachyon</i>	p
Phleum	<i>pratense</i>	p
Alopecurus	<i>pratensis</i>	f
	<i>geniculatus.</i>	p
Aira	<i>caespitosa</i>	p
	<i>flexuosa</i>	f
Poa	<i>trivialis</i>	f
	<i>compressa</i>	p
Briza	<i>media</i>	f
Dactylis	<i>glomerata</i>	f
Cynofurus	<i>cæruleus</i>	f
Festuca	<i>ovina</i>	p
	<i>rubra</i>	p
Bromus	<i>secalinus</i>	f
	<i>arvensis</i>	p
Avena	<i>pratensis</i>	p
Arundo	<i>phragmites</i>	f
Triticum	<i>repens</i>	f

TETRANDRIA.

Scabiosa	<i>Succisa</i>	f
	<i>arvensis</i>	p
Asperula	<i>odorata</i>	r
Galium	<i>palustre</i>	f
	<i>uliginosum</i>	p
	<i>verum</i>	f
	<i>boreale</i>	f
	<i>Aparine</i>	f
Plantago	<i>major</i>	f

Al-

a) Contra Dysenteriam boum ab incolis laudatur.

	<i>media</i>	p
	<i>lanceolata</i>	p
	<i>maritima</i>	p
Alchemilla	<i>vulgaris</i>	f
Cuscuta	<i>europæa</i>	p
Potamogeton	<i>natans</i>	f
	<i>perfoliatum</i>	p
	<i>lucens</i>	p
	<i>gramineum</i>	f
Sagina	<i>procumbens</i>	f

PENTANDRIA.

Myosotis	<i>scorpioides</i>	p
Lithospermum	<i>arvense</i>	r
Anchusa	<i>officinalis</i>	f
Cynoglossum	<i>officinale</i>	f
Pulmonaria	<i>officinalis</i>	r
Asperugo	<i>procumbens</i>	p
Lycopsis	<i>arvensis</i>	p
Echium	<i>vulgare b)</i>	r
Primula	<i>veris</i>	f
	<i>farinosa</i>	p
Menyanthes	<i>trifoliata</i>	p
Hottonia	<i>palustris</i>	p
Lyfimachia	<i>vulgaris</i>	p
Convolvulus	<i>arvensis</i>	f
Campanula	<i>rotundifolia</i>	f
	<i>persicifolia</i>	p
	<i>latifolia</i>	r
	<i>glomerata</i>	r
Verbascum	<i>Thapsus</i>	p
	<i>nigrum</i>	p

Datu-

b) Australis alioquin Sveciæ planta, a nobis tantum observata fuit ad prædium *Farsfæd* copiosa.

Tom. VIII.

G

<i>Datura</i>	<i>Stramonium c)</i>	r
<i>Hyoscyamus</i>	<i>niger</i>	f
<i>Solanum</i>	<i>Dulcamara</i>	p
	<i>nigrum</i>	p
<i>Rhamnus</i>	<i>Frangula</i>	p
<i>Ribes</i>	<i>alpinum</i>	r
<i>Glaux</i>	<i>maritima</i>	p
<i>Asclepias</i>	<i>Vincetoxicum</i>	r
<i>Chenopodium</i>	<i>Bonus Henricus</i>	p
	<i>rubrum</i>	f
	<i>viride</i>	f
<i>Ulmus</i>	<i>campestris</i>	p
<i>Gentiana</i>	<i>Centaurium</i>	r
	<i>campestris</i>	p
<i>Athamanta</i>	<i>Libanotis</i>	r
<i>Laserpitium</i>	<i>latifolium</i>	r
<i>Heracleum</i>	<i>Spondylium</i>	r
	<i>angustifolium</i>	r
<i>Angelica</i>	<i>Archangelica</i>	r
	<i>sylvestris</i>	p
<i>Phellandrium</i>	<i>aquaticum</i>	p
<i>Æthusa</i>	<i>Cynapium</i>	p
<i>Chærophylum</i>	<i>sylvestre</i>	f
<i>Carum</i>	<i>Carvi</i>	r
<i>Pimpinella</i>	<i>saxifraga</i>	f
<i>Viburnum</i>	<i>Opulus</i>	r
<i>Alfne</i>	<i>media</i>	f
<i>Parnassia</i>	<i>palustris d)</i>	p
<i>Statice</i>	<i>Armeria</i>	r
<i>Linum</i>	<i>catharticum</i>	f

Myo-

c) Exotica aliunde planta propagata fuit ex hortis & jus civitatis adeptæ.

d) Hæc dum floret *Stigmate* omnino destituitur, quamvis *stigmata*, peracta anthesi, quatuor obtusa exferat. Uti nulla fructificatio mascula antheris sive polline destituitur, ita nulla *stigmate* caret, excepta *Parnassia* dum floret, & novi generis *Agyneja*; sed hæc in apice germinis poro perforatur, ut pollen porum intrans fecundet semina.

FLORA RYBYENSIS.

273

Myosurus *minimus* p

HEXANDRIA.

Allium *oleraceum* p

Ornithogalum *luteum* f

minimum f

Convallaria *majalis* f

Polygonatum p

bifolia p

Juncus *bulbosus* f

bufonius p

pilosus p

campestris f

Rumex *crispus* f

acutus f

aquaticus p

Acetosa p

Triglochin *palustre* p

maritimum p

Alisma *Plantago* p

HEPTANDRIA.

Trientalis *europaea* f

OCTANDRIA.

Epilobium *angustifolium* f

montanum p

palustre p

Vaccinium *Myrtillus* p

uliginosum p

Vitis idaea f

Oxycoccus r

Erica *vulgaris* f

Daphne *Mezereum* r

Polygonum *viviparum* p

amphibium p

Hydropiper f

	<i>Perficaria</i>	p
	<i>aviculare</i>	f
Paris	<i>4 folia</i>	p

DECANDRIA.

Monotropa	<i>Hypopitys</i>	r
Ledum	<i>palustre</i>	p
Arbutus	<i>Uva ursi</i>	f
Pyrola	<i>rotundifolia</i>	f
	<i>minor</i>	r
	<i>secunda</i>	p
	<i>uniflora</i>	p
Chrysofplenium	<i>alternifolium</i>	p
Saxifraga	<i>granulata</i>	f
Scleranthus	<i>annuus</i>	p
Dianthus	<i>deltoides</i>	p
Silene	<i>nutans</i>	p
Stellaria	<i>graminea</i>	f
Arenaria	<i>trinervia</i>	p
	<i>Jerpyllifolia</i>	p
	<i>rubra</i> α & β	f
Sedum	<i>Telephium</i>	p
	<i>album</i>	r
	<i>acre</i>	f
Oxalis	<i>Acetosella</i>	p
Agrostema	<i>Githago</i>	p
Lychnis	<i>Flos cuculi</i>	f
	<i>Viscaria</i>	f
	<i>dioica</i>	r
Cerastium	<i>viscosum</i>	f
	<i>vulgatum</i>	p
Spergula	<i>arvensis</i>	f
	<i>nodosa</i>	p

DECANDRIA.

Lythrum	<i>Salicaria</i>	p
Agrimonia	<i>Eupatoria</i>	r

ICOSANDRIA.

Prunus	<i>Padus</i>	p
	<i>spinosa</i>	r
Cratægus	<i>Aria</i>	p
	<i>Oxyacantha</i>	r
Sorbus	<i>aucuparia</i>	p
Pyrus	<i>Malus</i>	r
Spiræa	<i>Filipendula</i>	p
	<i>Ulmaria</i>	f
Rosa	<i>canina</i>	f
Rubus	<i>idaeus</i>	p
	<i>cæsius</i>	p
	<i>saxatilis</i>	p
	<i>Chamæmorus</i>	r
Fragaria	<i>vesca</i>	f
Potentilla	<i>Anserina</i>	f
	<i>argentea</i>	p
	<i>verna e)</i>	p
	<i>reptans</i>	p
Tormentilla	<i>erecta</i>	f
Geum	<i>rivale</i>	f
Comarum	<i>palustre</i>	p

POLYANDRIA.

Actæa	<i>spicata</i>	r
Chelidonium	<i>majus</i>	p
Papaver	<i>dubium</i>	p
Tilia	<i>europæa</i>	p
Cistus	<i>Helianthemum</i>	r
Delphinium	<i>Consolida</i>	p
Aquilegia	<i>vulgaris</i>	r
Anemone	<i>Hepatica</i>	p
	<i>nemorosa</i>	f

G 3

Tha-

e) Frequentissima in campis nostris, adeo, affinis Pot. aurea Halleri, ut etiamnum dubitem, an vere specie distincta sit,

FLORA RYBYENSIS.

Thalictrum	<i>flavum</i>	r
Ranunculus	<i>Flammula</i>	f
	<i>Ficaria</i> f)	f
	<i>sceleratus</i>	r
	<i>bulbosus</i>	p
	<i>repens</i>	r
	<i>aquatilis</i>	p
Caltha	<i>palustris</i>	f

DIDYNAMIA.

Ajuga	<i>pyramidalis</i>	p
Mentha	<i>aquatica</i>	p
	<i>arvensis</i>	r
Glechoma	<i>hederacea</i>	p
Lamium	<i>album</i>	p
	<i>purpureum</i>	f
	<i>amplexicaule</i>	p
Galeopsis	<i>Ladanum</i>	p
	<i>Tetrahit</i>	f
Stachys	<i>sylvatica</i>	p
Leonurus	<i>Cardiaca</i>	p
Origanum	<i>vulgare</i>	r
Thymus	<i>Serpyllum</i>	f
Scutellaria	<i>galericulata</i>	r
Prunella	<i>vulgaris</i>	f
Rhinanthus	<i>Crista galli</i>	f
Euphrasia	<i>officinalis</i>	f
	<i>Odontites</i>	p
Melampyrum	<i>cristatum</i>	r
	<i>nemorosum</i>	f
	<i>pratense</i>	f
	<i>sylvaticum</i>	p

Pedi-

f) Qui hanc a *Ranunculis* ob numerum petalorum & ex-
lycis genere distinguit, ut *Hepaticam* a reliquis *Anemonibus*,
nescit, quid genera naturalia sint.

FLORA RYBYENSIS.

201

Pedicularis	<i>palustris</i>	f
Antirrhinum	<i>Linaria</i>	p
	<i>varietas g)</i>	r
Scrophularia	<i>nodosa</i>	p

TETRADYNAMIA.

Myagrum	<i>sativum</i>	p
Draba	<i>verna</i>	f
Thlaspi	<i>arvense</i>	f
	<i>campestre</i>	r
	<i>Bursa pastoris</i>	f
Dentaria	<i>bulbifera</i>	r
Cardamine	<i>pratensis</i>	f
	<i>amara</i>	r
Sisymbrium	<i>amphibium</i>	f
	<i>Sophia</i>	p
Arabis	<i>italiana</i>	r
Turritis	<i>glabra</i>	p
	<i>birsuta</i>	r
Brassica	<i>campestris</i>	f
Sinapis	<i>arvensis</i>	p
Raphanus	<i>Raphanistrum</i>	p

MONADELPHIA.

Geranium	<i>cicutarium</i>	f
	<i>robertianum</i>	p
	<i>rotundifolium</i>	r
	<i>sanguineum</i>	p
Malva	<i>rotundifolia</i>	p

G 4

DIA-

g) Occurrit varietas flore pleno ad *Thunam* in argilloso solo ripæ, omnino simillima illi, quæ a Chinenſibus in hortis eorum colitur ob flores ſuos ſpecioſos, & inde inter ſiccates aſportatur ſæpius.

FLORA RYBYENSIS.

DIADELPHIA.

Fumaria	<i>officinalis</i>	f
Polygala	<i>vulgaris</i>	f
Anthyllis	<i>Vulneraria</i>	r
Orobus	<i>tuberosus</i>	f
Lathyrus	<i>pratensis</i>	f
Vicia	<i>sylvatica</i>	r
	<i>Cracca</i>	f
	<i>sativa</i>	p
Ervum	<i>tetraspermum</i>	p
	<i>birsutum</i>	p
Trifolium	<i>repens</i>	f
	<i>pratense</i>	f
	<i>arvense</i>	p
	<i>montanum</i>	p
	<i>agrarium</i>	p
Lotus	<i>corniculata</i>	f
Medicago	<i>lupulina</i>	p

POLYADELPHIA.

Hypericum	<i>quadrangulare</i>	p
	<i>perforatum</i>	p

SYNGENESIA.

Tragopogon	<i>pratense</i>	p
Scorzonera	<i>humilis</i>	p
Sonchus	<i>arvensis</i>	p
	<i>oleraceus</i>	p
	<i>maritimus</i>	r
Prenanthes	<i>muralis</i>	r
Leontodon	<i>Taraxacum</i>	f
	<i>bispidum</i>	p
Hieracium	<i>Auricula</i>	p
	<i>praemorsum</i>	f
	<i>umbellatum</i>	f
Hypochaeris	<i>maculata</i>	p

FLORA RYBYŅĒNSIS.

103

Lapsana	<i>communis</i>	p
Arctium	<i>Lappa</i>	r
Serratula	<i>tinctoria</i>	r
	<i>arvensis</i>	.
Carduus	<i>lanceolatus</i>	.
Bidens	<i>cernua</i> b)	r
Tanacetum	<i>vulgare</i>	p
Artemisia	<i>Absinthium</i>	f
	<i>vulgaris</i>	p
Gnaphalium	<i>dioicum</i>	f
	<i>sylvaticum</i>	p
	<i>uliginosum</i>	p
Erigeron	<i>acre</i>	p
Tussilago	<i>Farfara</i>	p
Senecio	<i>vulgaris</i>	p
Aster	<i>Tripolium</i> i)	r
Solidago	<i>Virgaurea</i>	p
Chrysanthemum	<i>Leucanthemum</i>	f
Matricaria	<i>Chamomilla</i>	p
Anthemis	<i>Cotula</i>	p
Achillea	<i>Millefolium</i>	f
Centaurea	<i>Cyanus</i>	f
	<i>Scabiosa</i>	f
	<i>Facea</i>	p
Filago	<i>montana</i>	p
Jasione	<i>montana</i> k)	p
	G 5	

Vi-

b) Vix specie diversa a *Coreopsi Bidente*, plurium auctorum testimoniis asseritur; attamen quæ apud nos occurrit, radio Corolla omnino destituitur.

i) In littoribus nostris maritimis occurrunt imprimis: *Plantago maritima*, *Glaux maritima*, *Gentiana Centaurium*, *Triglochin maritimum*, *Arenaria rubra* major, *Aster Tripolium*, *Statice Armeria*, *Sonchus maritimus*, & interdum *Angelica Archangelica*.

k) *Jasione montana* & *Osmunda Struthiopteris* hæc frequentes, *Upsalia* minime occurrunt.

Viola	<i>birta</i>	r
	<i>palustris</i>	p
	<i>canina</i>	p
	<i>mirabilis</i>	r
	<i>tricolor</i>	f
Impatiens	<i>noli tangere</i>	r

GYNANDRIA.

Orchis	<i>bifolia</i>	p
	<i>maculata</i>	f
	<i>sambucina</i>	r
Ophrys	<i>ovata</i>	r
Calla	<i>palustris</i>	r

MONOECIA.

Lemna	<i>polyrrhiza</i>	f
Sparganium	<i>erectum</i>	r
	<i>natans</i>	p
	<i>leporina</i>	p
Carex	<i>vulpina</i>	f
	<i>capillaris</i>	p
	<i>capitata</i>	p
	<i>acuta</i>	f
	<i>vesicaria</i>	f
	<i>alba</i>	f
Betula	<i>Alnus</i>	f
	<i>urens</i>	p
Urtica	<i>dioica</i>	f
	<i>verticillatum</i>	r
Myriophyllum	<i>Robur</i>	p
Quercus	<i>Avellana</i>	p
Corylus	<i>sylvestris</i>	f
Pinus	<i>Abies</i>	f

FLORA RYBYENSIS.

105

DIOECIA.

Salix	<i>fragilis</i>	f
	<i>caprea</i>	p
	<i>cinerea</i>	p
Empetrum	<i>nigrum</i>	r
Myrica	<i>Gale</i>	r
Populus	<i>alba</i>	r
	<i>tremula</i>	f
Juniperus	<i>communis</i> 1)	f

POLYGAMIA.

Holcus	<i>odoratus</i>	r
Acer	<i>Platanoides</i>	p
Fraxinus	<i>excelsior</i>	p

CRYPTOGAMIA.

Equisetum	<i>sylvaticum</i>	p
	<i>arvense</i>	f
	<i>fluviatile</i>	p
	<i>hyemale</i>	p
Osmunda	<i>Lunaria</i> m)	p
	<i>Struthiopteris</i> n)	p
Acrostichum	<i>septentrionale</i>	r
Pteris	<i>aquilina</i>	f
Polypodium	<i>vulgare</i>	p
	<i>Phegopteris</i>	p
	<i>Dryopteris</i>	r
Lycopodium	<i>clavatum</i>	p
	<i>Selago</i>	f
	<i>complanatum</i>	p

Spha-

1) Varietas s: *meta in fastigium convoluta*, in Insula Muskö ad officinam laterariam.

m) Varietas *Beckiana* in *Hafsbagen* semel lecta.

n) Pro *Stragulis* in lectis pauperum reliquis *Filicibus* praefertur.

Sphagnum	<i>palustre</i>	f
Polytrichum	<i>commune</i>	p
Hypnum	<i>triquetrum</i>	f
	<i>proliferum</i>	p
	<i>abietinum</i>	f
	<i>dendroides</i>	p
Marchantia	<i>polymorpha</i>	p
Lichen	<i>centrifugus</i>	p
	<i>saxatilis</i>	f
	<i>physodes</i>	p
	<i>ciliaris</i>	p
	<i>fraxineus</i>	f
	<i>chalybeiformis</i>	f
	<i>birtus</i>	f
Fucus	<i>nodosus</i>	p
Phallus	<i>esculentus</i>	r
Lycoperdon	<i>Bovista</i>	p
Mucor	<i>Mucedo</i>	f
	<i>Erysiphe</i>	p

CLVIII.

FUNDAMENTA TESTACEOLOGIÆ

PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÆ

proposita

ab *Auctore*

ADOLPHO MURRAY

Stockholmienſi

Profeſſ. vic. ad Theat. Anat. Holm.

Upſalia 1771. Junii 29.

§. I.

TESTACEORVM doctrina jucunditate plurimis præripit palmam. Admirabilis enim partium conformatio & elegantissima colorum dispositio antiquissimis jam temporibus, tantam curiosorum excitarunt attentionem, ut admiranda hæc naturæ miracula, summa perſcrutari vi, eaque, studio sane non vituperando, ad remotissima Oceani littora, magno sæpe vitæ periculo collecta, inter gazas pretiosissimas locare voluerint. Scipio atque Lælius, alter ducendis agminibus

bus & conferendis præliis, alter dicendis in senatu Romano sententiis clarus, ad oras tamen maris sapissime testis legendis quærebant voluptatem. Ad nostra ut veniam tempora, sexus etiam elegantior, indefesso studio, acervos testarum conquirat, inque illis contemplandis oblectamentum capit eximium. Atque, ut curiosas in Anglia, Belgio, Gallia atque aliis exterorum terris testaceorum collectrices taceam, REGINA nostra, LUDOVICA ULRICA augustissima, jam VIDUA mœstissima, non tantum collectione ex singulis naturæ regnis, atque adeo testarum quoque, sane copiosissima, verum ipsa etiam eximia harum rerum peritia admirationem omnibus injicit maximam.

Cum vero in ipsa tantum rerum naturalium superficie hæere sapientem non deceat, penetralia hujus scientiæ amoenissimæ perscrutemur, ad conformationem testaceorum ipsam internam, ad colorum dispositionem, ad partium ornamenta, ad animalculorum structuram, generationem, incrementa & alias proprietates, attentos convertentes oculos. Sed bone Deus! quanta prodigiorum cohors heic nobis sese offert.

Testæ! domunculas & tegmina quasi præbent vermibus quibusdam mollissimis, qui ossibus carent, & cuticula tantum tenerrima sunt obtecti. Plurimæ autem sunt in conformatione hujus domicilii varietates, plurimæ colorum differentiæ. Nonnullæ testarum orbibus circumvolvuntur; aliæ in se sunt quasi cochleatæ; aliæ gibbosæ; aliæ expansæ, apertæ; aliæ planæ, squamosæ, corticosæ; aliæ spinis, mucronibus, pinnulis, laminis vel cristis, frondibus, muricibus horridæ, aliæ læves, pellucidæ, nitidæ; aliæ turbinatæ, spirales; aliæ velut opæ

FUNDAMENTA TESTACEOLOGIÆ. 109

re musivo tessellatæ, omnes autem, licet inter se differant, artificio tamen, venustate atque elegantia ita certant, ut quænam ceteris pulchrior, dicere vix audeamus. Etenim, quæ veluti negligentia quadam formatæ videntur, in rudi tamen massa sapientiam Creatoris summam ostendunt quam luculentissime.

Colores quoque, inter se mirum in modum differentes, maximam nobis in testis determinandis adferunt difficultatem. Innumeræ sunt albæ, argenteæ, pullæ, subnigræ, helvolæ, aureæ, plurimæ discoloribus variegatæ fasciis, paucissimæ cæruleæ, & sic deinceps.

Artem, qua domos suas hæc animalcula extruant, novisse non minoris est pretii. Neque enim illam, ut recte admonet illust. *Reaumur*, perspicacissimum Philosophi ingenium, clare & distincte satis, detegere valet. Non desunt auctores, qui in hac re desudarint; demonstrationes autem, quas in medium protulerunt, plurimæ, præter ingenii exuberantis indicia, nihil fere continent. Hoc scimus, testas omnes ex ovis, piscium sperma referentibus; & vel extra matris, vel in matris sinu excubitis, non autem ex putredine, uti Aristoteles & multi alii voluere, nasci; & ex tota demum animalculi superficie pullulare mucum, qui exsiccatus veram format calcem. Lentorem hunc magna adesse copia nemo negabit, qui noverit *Hellcem Pomatiam* sæpius per diem, membrana, qua claudit aperturam suam, abrafa, confestim efficere novam. Undique etiam totum animal lentore illo est obfusum, & ipsa viscera sat magnam hujus copiam secernere videmus. Constat autem inter omnes, humores tenaces in fila posse extrahi. Credunt igitur multi cum illust. *Reaumur*, quod
ex

110 FUNDAMENTA TESTACEOLOGIE.

ex animalculi poris talia fila calcaria etjam educantur, quæ, quo majori copia adsunt, & diligentius pristinis apponuntur, eo crassiores reddunt testam. Externa testæ textura sæpe mollior est interna, quæ, animale fortiore iam robustioreque facto, fabricatur. Nonnullæ certe oris adminiculo mukum tantum corpori illinunt. Celeb. *Herissant* *) nuper aliam maxime ingeniosam hujus rei theoriâ construxit, quæ naturæ maxime conveniens, experientia quoque approbatur. Magnam satis similitudinem invenit inter animalium ossa & domunculas has calcarias, quum & ossa & testæ sint cellulis, calce refertis, compositæ. Testas cellulis componi demonstrat ex eo, quod in substantia illarum ipsa sæpenumero inveniantur bullæ aëreæ, quodque spiritu nitri soluta calce & aqua diluta, cellularis tantum substantia cum acidis non effervescens restet. Concamerationes illas, quas ex gummosis constare fibris pellucidis putat, fere globosas depinxit, hincque non mirum, quod hæ testarum superficie quasi plicatæ & prismaticæ factæ, radios solis dividant & multas illarum facies splendentes variegatasque reddant. Quo crassior testa, eo robustiores & tenaciores esse cellulas contendit.

Omnia testarum ornamenta ex bestiolæ pororum structura oriri videntur. Hi enim quo confortiores sunt, eo etiam æquabiliorem evadere superficiem videmus, & quo distinctiores ac rectius ordinati, eo magis cristatam & elegantem; ita ut poros majores in quincuncem dispositos, vel quadrata formantes, testam reddere reticulatam, hinc illinc autem congregatos, spinosam & turberculatam facile crederem.

De

*) Mémoires de l'Académie des sciences à Paris A:o 1766. p. 508.

FUNDAMENTA TESTACEOLOGIÆ. XII

De incremento testarum varie disputatum est: *Cyprea* unoquoque anno vetustas demittunt domos, novas ampliores formaturæ; aliæ autem ultimos anfractus per novos articulos dilatantes, antiquam eo reddunt spatiosiore. Conchæ plurimæ margines tantum novarum lamellarum appositione adaugent.

Structuram animalculorum contemplantes iterum in gyrum volvitur, nec certi quidquam in his audacter affirmamus. Incredibilem tamen industriam naturæ scrutatorum quorundam, in examine vermium horum, eo pervenisse nobis gratulamur, quod sciamus, quibus partibus careant; quas autem, exceptis nonnullis paucissimis majoribus visceribus, possideant, & quo ordine sint collocatæ, nemo mortalium adhuc indagare potuit. Non quidem me fugit, solidissimum *Listerum*, aliosque infra nominandos celeberrimos viros, multa præclara, hac in re, scripsisse; sed ipsi fatentur se paucissima esse adsecutos. Animalia etiam sunt tam mollia tamque tenera, ut licet partes oculos nostros non fugiant, cultrum tamen ferre non possint.

Aristoteles, dividendo omnia viventia in perfecta & imperfecta, inter imperfecta referebat testarum animalia, & quidem merito. Carent nimirum capite, naso, auribus, pedibus, oculis; & quamquam sunt, qui puncta illa nigra, tentaculis nonnullorum insidentia, oculos esse statuunt: experientia tamen docet, neque cavum quoddam, oculi humores involvens, inveniri, neque testas illorum ope, repræsentationes rerum sibi formare posse. Certissimum quidem est, tentacula organa esse, sed quum partes animalium, si de illis ideam nobis claram formare volumus, semper sint com-

RIZ FUNDAMENTA TESTACEOLOGIÆ.

parandæ cum nostris, nosque ea methodo certiores de tentaculorum usu fieri non possimus; sequitur, ut heic melius sit ignorantiam suam confiteri, quam vacillantibus novisque sententiis ingenioli sui fortum ostentare. Tentacula non eundem, ac insectorum antennas, præstare usum, non minus ex earum structura maxime discrepante, quam ex situ, quem tenent, apparet. Asteriæ totum corpus est tentaculis exaratum. Os infra tentacula est collocatum, quo oris situ sine dubio celeb. *Spalanzani* est commotus, ut credat, cochleas eo loco etiam habere caput; sed quam lubrico ea conclusio stet talo, ut cætera exempla, quæ existunt plurima, reticeam, Cancris formatio satis indicat, cujus os sub pectore est locatum. Corde, pulmonibus, ventriculo intestinisque cochleas gaudere *Listerus* supra laudatus, in suis observationibus anatomicis, confirmavit luculenter. Androgynæ sunt, exceptis nonnullis, observante *Listero*, partesque illæ sacræ, prope tentacula, latera animalis occupant.

Earum œconomia res est altioris indaginis, sed adhuc imperfecte cognita. Novimus tamen continentem aliis, aquam vel marinam, vel fluvatilem aliis esse habitaculo, quod raro etiam immutari possit sine damno vel interitu. Complures e vegetabilibus escam capiunt. Quædam montes radunt calcarios, ut *Pholades* & *Helix lapicida*. Nonnullæ, ut *Helix arbutorum*, lichenibus vescuntur; aliæ aliis. Verno tempore plures, maximo cum desiderio, nuptias celebrantes, quatuordecim sæpe dies coherant.

Mirabilia sane hæc sunt optimi Creatoris opera, quæ non possunt non rimanti eximiam adferre delectationem.

§. II.

Necessario in scientia qualibet commendanda, quem usum eadem præstet, disquiritur. Impudentes autem fronteque sane dura sunt, qui usum Testaceologiæ omnem negare sustineant. Eo enim insolentiæ processerunt nonnulli, ut statuere non erubuerint, testarum doctrinam inter res ineptas & inania puerorum crepundia esse referendam, nec sapienti homine dignam. Erasmus certe in proverbiiis suis hominem, qui nugis gerrisque tempus perdit, descripturus, illud velut exemplum laborum irritorum adfert, quod is *Conchis ludat* s. *Conchas legat*. Et cuius sane maximam injicient indignationem veterum, imo etiam recentiorum quorundam, ad hanc scientiam præfationes, cum tot tantisque ambagibus se has suas lucubrationes, aut a curis sublimioribus ut sese aliquo modo sublevarent, aut inelustabili amicorum impulsu, aut auctoritate superiorum coactos, conscripsisse, publicæque luci exponere affirmant; quæ sane præjudicia in nonnullorum cordibus etiamnum eheu! altas videntur egisse radices. Interea tamen breviter ostendam, non exiguum testas generi humano præbere utilitatem.

Ut enim usum testaceorum exoptatissimum præteream Theologicum, quod summæ Creatoris perfectiones tot stupendis se prodant artificiis: nec eximiam adferam ex tanta varietate operum admirandorum delectationem, qua testæ omnibus, qui non tam anxio ventriculum cibo potuque implendi studio, quam jucundissima potius rerum creaturarum contemplatione ducuntur, præ cæteris se commendant: aliis quoque & quidem magnis emolumentis felicitatem nostram adaugent. *Calx* omnino petit scaturiginem ex animali regno, &

proxime ex testis. *Margaritæ* omnes, pretiosissima illa Principum sexusque elegantioris ornamenta, testis debentur. Antiquorum *Purpura* & *punica*, & *violacea*, horum est animalium progenies. *Lapis Pavonius* ex Ostrea margaritifera cardine cartilagineo capitur. *Medicamenta* varia absorbentia ex testis conficiuntur. Nonnullæ magnæ conchæ purificatæ, eoque pellucidæ factæ, usum fenestrarum præbere possunt *). Indiæ incolæ varii loco laterum testis iis obtegunt domorum **). Abscissa superiore cochlearum parte, vasa, thecæ lampadesque ex iis construuntur. Barbari Brasilienses acutis nonnullis testis barbam radunt, ut funditus eradicetur ***). Ægyptii lintea xylina sua Cypræis lævigant, eademque methodo alii etiam utuntur ad chartam poliendam ****). Ex *Pinna* barba in Tarento fabricantur varia vestimenta atque chirothecas, quæ etiam eadem ferme gaudent mollitiæ atque illa, quæ ex bombyce sunt confecta. Antiquis temporibus mulieres testis sese adornabant, nec minus Indiæ occidentalis virgines etiamnum sunt sollicitæ, ut tali phalera juvenes ad conjugium, Venerisque cultum alliciant. In Martha Insula monachæ varios variosque figmentatos flores, aliaque ornamenta, quæ ad nos quotannis advehuntur, summo formant artificio. *Cypræa moneta* in insulis Maldivis pecuniæ habet valorem. Sed hæc hæctenus. Id tantum addam, multa testacea inter delicias præcipuas numerari, & aliquot Indiæ nationes inde omnem ferme

*) *Lesser Testaceoth.* T. 2. L. 1. Cap. 2. §. 290.

**) *Petrus Martyr* de reb. ocean. L. 4. Dec. 3.

***). *Bonsani Mus.* Kircheri f. 431.

****). *Ibidem.*

ferme capere victum. Scias autem inter hæc nonnulla etiam veneno grayiore esse inquinata *). Sunt nimirum quædam, quæ instrumento quodam pungente lædunt, ut *Mitra*; aliæ quorum totum corpus veneno scatet efficacissimo. *Ostrea* edulis ætate & fine veris, quo tempore spargit semina, funesta narratur **). *Mytilos* nonnunquam nobis exitio esse, res est notissima. Et quamquam non diffidendum, omnia ex hac petita classe nutrimenta magis gulæ nostræ deliciosæ, quam ventriculo prædesse; immo propter succum, quo sunt repleta, maxime ad putredinem proclivem, esse fugienda, talia tamen exempla in illis eligendis nos eo cautiore reddere debent, atque impellere, ut summa sollicitudine salubria a venenatis distinguere discamus. Eo etiam modo certitudine quadam illa arripere, & in succum sanguinemque vertere nostrum addiscimus, deficientibus alijs esculentis. Id autem sine adcurata eorum cognitione fieri nequit; & cum multa adhuc restent, antequam ad tantum fastigium Testaceologia nostra deveniat, conjunctis facultatibus omnem, ut dicunt, rudentem moveamus, hanc rerum felicem denique messem obtenturi.

Ex dictis igitur Testaceologiam non minus utilem esse, quam jucundam, constabit.

§. III.

Mirandus ille mechanismus, quo singulæ testarum species singulari modo sunt instructæ, an-

H 3

tiquos

*) *Rud. Aug. Bebreus* Diff. Epist. ad Paul. G. Werthoff. Hannov. 1735. *Paul. Henr. Mæbring* de *Mytilorum* quorundam veneno. 1742. 4to.

**) *Lesser* T. 2. L. 1. Cap. I. §. 275.

116 FUNDAMENTA TESTACEOLOGIÆ.

tiquos etiam sapientes, ad illas contemplandas impulisse lubenter crederem. Aristoteles quidem, Ælianus ac Plinius, multique alii, Græci & Latini, de natura earum atque indole fuscè copioseque sunt locuti: sed res titulo promissas levissime tantum plerique tetigerunt; similes sane earum, ut cum Bonanno loquar, avium, quæ suspensæ in aëre, alarum vastitate ac plumarum multitudine magnam sui speciem faciunt, captæ vero & deplumatæ, venatoris expectationem, molis ac corporis exilitate, deludunt. Et cum iis temporibus communi, sed culpanda, consuetudine esset receptum, ut scientiæ quælibet fictionibus & nugis obfuscareretur; nec nostra de feliciori fato sibi gratulari poterat. Sic testaceorum domunculas, lupos, boves, lepores, ursos, & nescio quas bestiolas inhabitare nonnunquam narrant, neque ridicula hæcce figmenta, ludicro sane spectaculo, iconibus illustrare piguit. Ante seculum igitur N. C. XVI: tum nihil fere præclari in hac nostra doctrina est editum. Lento autem gradu feliciores progressus fecit illa XVII: seculo, & hoc, quo vivimus, qua ipsas doctos, fastigium ferme attigit summum. Maxima illorum sane est cohors, qui testis describendis & illustrandis dederunt operam, ex quibus præcipuos nominasse sufficiat. Sunt verò illi *Ulysses Aldrovandus*, *Fabius Columna*, *Joh. Jonston*, *Ol. Wormius*, *Christ. Merret*, *Joh. Harderus*, *Gualterus Charleton*, *Steno*, *MART. LISTER*, *Ferd. Imperati*, *Nehem. Grew*, *PHIL. BONANNUS*, *Tournefort*, *Robert Sibbaldus*, *Oliger Jacobæus*, *Joh. Dan. Major*, *GEORG. EBERH. RUMPH*, *Jac. Barrelier*, *Frid. Ruysch*, *JAC. PETIVER*, *Mich. Bernh. Valentin*, *Rich. Bradley*, *Browne*, *Carol. Nic. Langius*, *Kundmann*, *Hebenstreit*, *Francisc. Valentini*, *Jac. Theod. Klein*, *J. Ph. Breynius*, *JANUS PLAN-*
CUS

FUNDAMENTA TESTACEOLOGIE: 117

CUS, SEBA, SLOANE, NICOL. GUALTIERI, *Frid. Cbrist. Lesser*, D'ARGENVILLE, Lederer, REGENFUSS, *Guinnus, Adanson, C. A. v. Bergen, F. C. Meuschen*, MARTINI, & immortalibus in hanc quoque scientiam refulgens meritis illust. Eques a LINNE.

Nonnulli horum sunt *monographi*; qui unam vel alteram descripserunt testam; alii *polygraphi*, illustrantes plures. Alii figuris fixis eminent, alii descriptionibus. Nec defunt, qui testas tantum tractarint calcarias, alii qui una rationem habuerint animalculorum intra testæ parietes collocatorum. Inter hos autem illustris *Lister*, incredibili industria omnium, quantum licuit, vermiculorum angulos perquirens, principatum tenet, cui autem *Harderus & Ruysch, Hockius, Heide, Willfus, Læwenbæk, Adanson & celeb. Martini*, non sine laude sunt adjungendi. Aliqui sine ordine omnia tetigerunt; alii methodo quadam singulari sunt usi.

Omnes autem *methodi*, quarum sat magna est abundantia, maxime inter se sunt discrepantes, propterea quod unaquæque fere diversis fundata sit principiis. Paucissimæ naturam sequuntur dycem, plurimæ illam remis velisque quasi oppugnant. Sic *Lister* in conficienda methodo attentionem vertit ad locum natalem, quo testæ reperiuntur, dividitque omnes in Terrestres & Fluviales. Hanc autem illarum distributionem plene planeque cornua quasi naturæ obvertere, is demum perspicit, qui cognitum habet testas nonnullas sibi maxime, ut ovum formæ ovo, esse similes, nec ullo modo a natura esse disjunctas, sed tamen diversis in elementis sustentari, ut e. g. *Bulla* *typorum & fluvialis*; hæc in fluviiis migrat, illa inter muscos inveniendâ.

118 FUNDAMENTA TESTACEOLOGIE.

Tournesfortii methodus, (quæ in Gualtieri præfatione pag. 18. describitur,) propior quidem est naturæ, cum disjungat testacea in Monotoma, quorum testa indivisa est, Ditoma, quæ geminis constant testis, Polytoma, quæ ex pluribus simul annexis compinguntur. Rem autem accuratius aggre- diens, dividensque illas, ut dicit, in familias; quarum ex prima classe conformat tres, Univalvia sc. spiralia & fistulosa, distorquet genera & inextricabili labyrintho se involvit; id quod facilius patet ex subdivisione secundæ classis, quam in clausas atque hiantes dispescit, & ex tertia, cui Echinos adjungit. Echini & conformatione ipsius animalis, & structura domicilii ita plane a testaceis discrepant, ut ratione non satis uti videatur, qui illos his connectere fuerit adnixus. Eadem ratione suffultus Sepias & Asterias quoque ordini huic naturali adjungerem, sed perquam insipide.

Breynius quoque contra naturam peccat in methodica sua distributione testarum, dispersiens illas in vasculosas & tubulosas, simplices & compositas: quæ omnes classificationes de novo limæ submittuntur, & denique genera sine ullo ordine contexta subministrant.

Ingeniosissimus ille *Reaumur* ex colorum dispositione varia methodum novam construere adniti videtur. Talis autem methodus plus curiositatis habet, quam utilitatis. In massam certe confusam sic omnia redigerentur.

Langii methodus maxime convenit cum *Gualtieriana*, quæ in eo consistit, quod in quinque classes omnia disponat. *Prima* constituitur ex Exothalassibiis, quæ sunt vel terrestres vel fluviatiles; *Alter*a ex Testis marinis non turbinatis, integris;
Ter-

Tertia ex Cochleis marinis; *Quarta* ex Conchis marinis, *ultimaque* ex Polytomis, quibus an Echinus adjungat anxie non quæritur. Omnes hos ordines iterum rimatur & subdivisionum subdivisiones facit, antequam ipsam rem aggreditur. Quis autem non videt, hunc ordinem innumera sequi incommoda, & fere nos, antequam prima scientiæ stamina mente rite percepimus, eo ineptos reddi, ad scientiam novis rebus amplificandam, & emolumentum ejus persentiscendum? Maxime etiam est artificiosa, verum non naturalis. Idem fere de omnibus ceteris Methodistis ferri poterit judicium.

§. IV.

Maxime naturæ conveniens methodus foret illa, quæ ex animalium peteretur structura, omniaque testarum genera tali fundamento stabili essent superstruenda. Id enim non tam ratione, quam ipsa experientia adjutrice didicimus, quod *Fabius Columna* in libro suo de *Purpura* sat eleganter conscripto asserit, ex animalis differentia etiam testæ differentiam provenire, & taliter sui animalis testam mechanismo respondere, ut aliter esse non possit. Id autem meditati arduæ difficultates & vinci nesciæ, magno sese offerunt numero, ut non multum gaudii ex hoc scrutinio percipiat. Ex toto enim animalium acervo, nulla sane majori cum negligentia sunt descripta, & qua eorum facultates, explorata, quam illa, quæ *Mollusca* audiunt, & legitimi sunt inhabitatores testarum. Myriades etiam testaceorum in profundo maris sunt demersæ, ut difficile sub oculos proficiscentium proprietates illorum cadant. Nonnulla quoque ex aqua marina extracta vel statim morte extinguuntur, vel ita vivunt, ut, dum

900 FUNDAMENTA TESTACEOLOGIÆ

ex vita tandem decedunt, structura earum plene planeque deperdita inveniatur, sicque ex his nil certi eluceat. *A posteriore* igitur, seu structura testæ, *ad prius*, seu animalis ipsius conformationem concludere, cogimur. Scimus, exempli causa, quodnam sit animal quod *Helicem viviparam* inhabitet, & inde sana ratione colligimus, omnes ad hujus similitudinem accedentes, animalculis pari ratione constructis etiam esse præditas, & sic in cæteris.

§. V.

Illustris igitur Præses, in Systemate suo Naturæ, præsentiens quam prærupti montes. in testis describendis, si simplicissimam, hoc est maxime naturalem, inire viam conaretur, essent calcandi, idem etiamnum in medium allatum sequi principium, & a communi structura illarum divisiones petere & genera exstruere fuit compulsus. Hoc autem scias, illust. Præsidentem omni, quo potuit, modo, ubi testaceorum animalia fuerunt cognita atque percepta, in illarum differentia generum semper posuisse fundamenta, ut imitatore naturæ, decet felicissimum.

Sequenti autem ratione dispescit testacea. Sunt vel COCHLEÆ, quarum domicilium est simplex, vel CONCHÆ, quæ ex pluribus compinguntur valvulis; hæ autem vel *Multivalves*, vel *Bivalves*.

Cochlearum autem character genericus petitur a domicili *apertura*, *cavo testæ*, *canali* & *cauda*. Hæ solum partes constantem servant figuram & proportionem, si vel omnes aliæ attentionem deduderent nostram; atque ideo characteres semper manent firmi & fixi.

Generum

FUNDAMENTA TESTACEOLOGIE. 125

Generum characteres plurimorum luculeptius videbis explicatos in iconibus huic dissertationi annexis. Systema tamen addam generale, rem in compendio exhibiturum.

COCHLEÆ
existunt, quæ
habent

1. <i>Spiram regularem.</i> Hæ quæ aperturam sunt	effusæ: nempe <i>Conus</i> , <i>Cypræa</i> , <i>Valuta</i> , <i>Bulla</i> ; canaliculatæ: ut <i>Murex</i> , <i>Buccinum</i> , <i>Strombus</i> . coarctatæ: ut <i>Argonauta</i> , <i>Nautilus</i> , <i>Trochus</i> , <i>Turbo</i> , <i>Helix</i> , <i>Nerita</i> , <i>Heliotis</i> .
2. <i>Spiram nullam</i> , vel maxime <i>irregularem</i> ; ut <i>Patella</i> , <i>Dentalium</i> , <i>Serpula</i> , <i>Sabella</i> , <i>Teredo</i> .	

In Concharum bivalvium generibus figendis a se ipso excogitatam, simulquæ maxime naturalem, sequitur methodum. Rationem nimirum habet Cardinum & Dentium, iis affixorum. Ex ipsa vero rerum natura sequitur, ut, quum animal dentibus inprimis cohæreat, dentium varia conformatione & situ illud eodem modo immutari debeat. En divisionem itidem novam:

CONCHÆ
bivalves di-
viduntur in
eas,

1. <i>quæ habent dentes, quibus cardines coha- rent.</i> Illi autem sunt vel	<i>vacui</i> , h. e. si dens unius valvulæ non foraminis quodam alterius testæ, vel rimæ, qua recipi pot- est, immergitur, sed libere jacet; ut <i>Adya</i> , <i>Solen</i> , <i>Tellina</i> , <i>Donax</i> . <i>intrusi</i> , si rima vel scrobo unius valvulæ dentes alte- rius recipit; ut <i>Cardium</i> , <i>Venus</i> , <i>Spondylus</i> , <i>Ma- stra</i> , <i>Chama</i> , <i>Atca</i> .
2. <i>quæ dentium expertes</i> , ut <i>Ostrea</i> , <i>Ano- ma</i> , <i>Mytilus</i> , <i>Plana</i> .	

Mul-

222 FUNDAMENTA TESTACEOLOGIÆ.

Multivalves vel sunt *Parasitica*, ut *Lepas*, vel *Libera*, ut *Pholas* & *Cbiton*.

His positis fundamentis restat, ut iterum iterumque examinetur methodus, talique ruminatio-
ne ab omni parte naturæ fiat conveniens. Hanc autem, quæ cupit, felicem contingere metam, solida ipsorum animalium, ut antea monui, cognitione imbuti debet. Genera enim ita sunt comparata, ut unum cum altero arctissimo nexu co-
hæreat; ubi autem illud definit & alterum ingreditur, ita species sunt sibi similes, ut in ambiguo sæpe hæreamus ad quoddam genus referri iuste debeant. Nullo vero alio modo iste Gordius solvitur nodus, quam perspectis earum animalibus.

§. VI.

Si non primoribus tantum labris Testaceologiam degustare, verum ex fundamento callere, & propriis observationibus exornare cupimus, nullum sperare possumus studii nostri felicem eventum, nisi maxima cupiditate, omnia jam prius nota & descripta perspicere adnitimur. Triplex autem via invenitur, qua ad scopum hunc deveniamus. Coniunguntur vero hæ arctissimo connubio, ut nulla alteri palmam præripere possit, nec ulla fine totius domus ruina sejungi queat. Addiscitur nempe de testis doctrina *Figuris*, *Collectionibus* testarum, aptisque *Descriptionibus*.

ICONUM magnæ sane numero gaudemus. Paucissimas autem bonæ esse indolis is demum videt, qui conciliante natura figuras limæ submittit accuratori. Optimæ sunt, quas ediderunt *Lister*, *Bonannus*, *Rumphius*, *Gualtier*, *D'Argenville*, *Regenfuss* & *Martini*; horumque auxilio tan-
tum

tum capere possumus emolumentum, quantum quærimus.

IN COLLECTIONES testarum conficiendas veteres jam multum temporis & pecuniæ infumisse, Batavosque, qui his mercaturam fecerunt lucrosam, omnes hac opera alias superasse nationes novimus. Sed in patria nostra non minor est talium abundantia. Speciatim summam quatuor, quibus sane superbire possumus, collectanea omnium movent intuitum admirationem. Clementissimæ nempe REGINÆ Viduæ Museum Drottningholmense; Museum Illustris PRÆSIDIS in Prædio suo *Hammarby*, Illustriss. Aulæ Mareschalli De GEER, ac denique Pharmacopolæ experientissimi D. FRID. ZIERVOGEL. REGINÆ collectio Serenissimæ eo præcipue nomine miratu digna, quod omnibus pretiosissimis niteat testaceis. Illustris *Præsidis* autem, quod non minus abundet raris, quam illis, quæ propter rudem eorum massam ab imperitis contemptui habentur. Experient. quidem *Ziervogel* eo magis hic nominandus, quod me semper singulari prorsus amplexus est amicitia, & ad icones depingendas ex ditissimo suo penu rariores conchas subministravit; id quod publice gratissima prædicare mente debui.

Ut Cochleæ naturalem, quo fulgent, nitorem fervent, necessario requiritur, ut animalia adhuc viva extrahantur; ad quem optatum perveniri exitum facile possumus, si, ut reticeam alias methodos, corrosivis vel acribus rebus animal irritamus, quo facto primum quidem se in domunculæ suæ latebris abscondit; demum autem semimortuum exire cogitur. Pulvis Tabaci inprimis hoc facile præstat officium. Testæ marinæ semper falsis sunt imbutæ particulis; ablui igitur
falsedo

224 FUNDAMENTA TESTACEOLOGÆ.

albedo & aqua insulsa extrahi debet, antequam reconduntur.

Testarum DESCRIPTIONES illustris *Præses* in suo Systemate nobis suppeditat, nec quisquam ante illum necessitatem hujus rei rite ponderavit. Termini brevitatem, summa quæ in descriptionibus est elegancia, conciliantes, quos illust. *Præses* adhibuit, adeo quidem sunt concinni, rebusque significandis accommodati; ut, qui modo linguæ latinæ, atque adeo vocum, unde deriventur, gnarus fuerit, sensum sine difficultate percipiat; maxime si simul dissertatio Ejus de Terminis Botanice perlegatur, & ad contextum operis, atque ad figuras hæc adpositas fuerit aditus. Nos tamen, ne cui remoram brevitatis descriptionum obicere videatur, terminis nonnullis testaceorum, qui explicatione quadam egere videantur, succinctas addemus definitiones.

§. VII.

Hoc autem opus auspicaturus, necessum duco, ut quid per *Testacea* velim, accurate prius significetur; quum multi existant, qui, more vulgi, de testis quidem copiose garrientes, arcanaque eorum sciscitantes, nedum tamen, quid testæ sint, & quibus characteribus ab aliis animalibus crusta calcarea obtectis distinguantur, norint. Per testas igitur significamus domunculas calcarias ope vermium quorundam, a parietibus distinctorum, apici tantum affixorum, fabricatas.

Eo quod apici tantum domicilii adhærent, sat superque ab *Echinis*, singulis annexis areolis, discernuntur.

FUNDAMENTA TESTACEOLOGIÆ. 125

Sabella quidem ex arena confarcinantur; cum autem mediante calce hoc fiat, nemini in mentem venire potest, ut de definitionis jam allatæ fundamento dubitet.

Quod ad *Conchas* attinet, earum animalcula cardini quidem sunt affixa, sed hoc non impedit, quo minus eadem definitio habeat locum, quum plerumque cardines sint quasi magis protensi, & apicibus quibusdam, vel dentiformibus, vel callosis, gaudeant.

§. VIII.

TERMINI COCHLEARUM.

ANFRACTUS, circumvolutiones gyrorum circum *Columellam*. *)

ancipites, ad latera testæ longitudinaliter carinati. 655.

bifidi, linea, s. fulco transversaliter, quasi futura, distincti. 481.

canaliculati, ad *futuram* superiorem fossula excavati. Ipsa fossula dicitur *Canalis*. 290, 469.

cancellati, costis longitudinalibus arcuatis versus *Anfractuum futuram* cincti. 630.

carinati, in angulum, totum anfractum circum-euntem depressi. 665.

contigui, oppositum disjunctis; ubi anfractus concreti.

coronati, versus apicem simplici serie eminentiis cincti. 526. 720.

dis-

*) Numeri respondent Syst. Nat. illust. Præsidis edit. duodecimæ.

136 FUNDAMENTA TESTACEOLOGIÆ.

disjuncti f. *distantes*, qua latera undique sejuncti. 279.

frondosi, Varicibus in frondes dædaleas f. cristatas, germinantibus. *Murices frondosi*.

imbricati, inferne carinati, carina futuram inferiorem obumbrante. 641.

indivisi f. *integri*; oppositum *bifido*. 479.

lamellati, excrescentiis quasi membranaceis transversalibus cincti. 473.

lineati, lineis exarati.

LINEÆ, aliquando, ut in Conis, picturam tantum significant, aliquando strias elevatas aut excavatas.

longitudinales, a basi ad apicem sese extendentes.

transversales, anfractuum ductum sequentes.

striata, striis transversim exasperatæ. 624.

obsoleti, futura oblitterata. 470.

scrobiculati, scrobiculis f. cicatricibus excavatis adpersi. Verbis hoc difficiliter exprimitur, quam oculis in *Buccino cornuto* percipitur.

scripti, characteribus variis litteras simulantibus picti.

sinistri. Fere omnes testæ dextrorsum, contra solis, ut vulgo dicitur, cursum procedunt, exceptis paucissimis, quæ cum sole flectuntur & *contrariæ* f. *sinistræ* audiunt.

spinoso-radiati, spinis in orbem cincti. 593.

SPINÆ *concatenata*, basi confluentes. 616.

setaceæ, setæ suillæ instar attenuatæ. 519.

striati lineis subtilissimis, aut elevatis aut excavatis cincti.

STRIÆ

FUNDAMENTA TESTACEOLOGIÆ. 127

STRIÆ punctata, puncta elevata secundum strias longitudinaliter digesta.

PUNCTA aut sunt elevata, aut excavata. *concatenata*, monilis instar in seriem coherentia. 583.

pertusa, profunde excavata, quasi stylo intruso facta. 424.

fulcati, lineis latioribus, aut excavatis, aut porcatis s. elevatis exarati.

SVLCI moniliformes, elevati, punctis concatenatis repleti. 588.

turulosi, inter *genicula* tumidiores, 276.

VARICES, suturæ anfractuum transversales gibbæ.

continuati, omnes anfractus percurrentes. 528.

decussati, longitudinaliter & transversaliter digesti. 531.

forbiculati, ad margines cavitatibus exarati. 537.

SUTURÆ anfractuum, ubi anfractus inter se conglutinati.

duplicatæ s. *geminatæ*, quasi duplici stria elevata, anfractus connectente, exornati. 483.

marginatæ, elevatæ, carina prominente. 648.

ARTICULI, anfractus nonnullorum *Nautilorum* inter *Genicula*.

GENICULA, coarctatio anfractuum, respondens sepimento interno. His mediantibus anfractus videntur quasi inarticulati, præcipue ubi *genicula* sunt insculpta s. evidenter coarctata.

COSTÆ, carinæ majores ab apice ad peripheriam ductæ.

fornicata, squamis subtus concavis longitudinaliter exasperatæ.

328 FUNDAMENTA TESTACEOLOGIÆ.

RADII, striæ elevatae, a centro ad peripheriam ductæ.

MACULÆ TUBERCULATÆ, testa reticulata, tuberculis ad sectionem costarum eminentibus. 538.

CINGULA vario sumuntur sensu. Nunc enim idem significant ac *Zonæ*, ut in *Conis*; nunc 527. 564. idem ac *Costæ*. In 443, & 446 eundem ac catena nodorum habent significatum; in 630, 631 autem sumuntur pro *Cancellis*. 635 striæ membranaceæ anfractuum ductum sequentes hocce termino exprimuntur.

VENTER s. **CORPUS**, ultima circumvolutio testæ. Hæc præ ceteris est tumida.

DORSUM. Communiter faciem superiorem ventris, aperturæ impositi, significat. In *Patellis* autem & *Haliotidibus* per dorsum indicamus superiorem convexam testæ faciem.

BASIS, ea ventris pars, quæ aperturæ proxima. Infimam autem aliquando partem labiorum, ut in *Conis* & *Volutis*, nomine etiam *basæos* comprehendimus. Hoc sensu, vel est *emarginata*, sinu nempe profundo exsculpta, vel *integra*.

ROSTRUM; Labia longe utrinque educta, attenuata.

SPIRA, Anfractus superiores simul sumti.

cariosa, quasi a carie s. vermibus exesa & decorticata. 471.

capitata, terminata in capitulum crassiusculum. 524.

exquisita, s. *exserta*, valde attenuata.

plana; anfractus superiores altitudine æquales, ut spira videatur quasi truncata. 293.

retusa,

FUNDAMENTA TESTACEOLOGICÆ. 129

retusa, inferiores spiræ anfractus in ventrem repressi. 380.

retuso-umbilicata, spira ita repressa, ut potius cavitas quam eminentia spiræ videatur. 404.

APEX, summitas spiræ.

decollatus s. *mutilatus*. Ita ille testæ apex appellatur; cujus spira horizontaliter decidit, non casu, sed natura; id quod exopatet, quum anfractus superne semper in hac clausi s. consolidati occurrant. Casu enim mutilatæ semper superior anfractus foramen relinquit. 578.

papillaris, opponitur acuto, vbi apex semiglobosus apparet.

VERTEX. Si excipias *Bullam ampullaceam*, significatur vertice suprema Patellarum pars eminens.

submarginalis, juxta marginem posticum collocatus. 766.

COLUMELLA, columna media, circum quam anfractus in gyrum adscendunt. Hanc haud difficulter, si testa longitudinaliter findatur, perspicies.

abrupta s. *truncata*, basi quasi transversim defissa, ut non excurrat in continuatum labium. 469.

caudata, ita elongata, ut extra ventrem promineat.

plana, in labium excurrent planum. 464.

plicata, plicis transversis notata. *Voluta* fere omnes.

spiralis, caudata, in spiram contorta. 600.

190 FUNDAMENTA TESTACEOLOGIÆ.

truncata, caudata, transversaliter abscissa.
390. 391.

UMBILICUS. Basis columellæ subtus conspicua.

perforatus s. *pervius*, foramine ad summum usque apicem continuato, excavatus. 581.

Rima umbilicalis, *umbilicus subobtectus*, *subconsolidatus* sunt artis synnoyma; ubi labium refectitur supra umbilicum excavatum; ut tantum foraminis margo appareat.

Denticulus umbilicalis, Umbilici perforati margo, dente quodam exornatus. 622.

Margo columnaris, Columellæ margo, parietem aperturæ interiorē constituens.

LABIUM, Margo aperturæ interior. Sumitur etiam in *Patellis* pro membranula testacea, earum fundo vel cavitatis lateri inserta; inque iis est, vel *fornicale*, sub apice, vel *laterale*, ex lateribus testæ enatum.

LABRUM, exterior aperturæ margo. Nonnulli illud Labium exterius vocant.

anticum, labii pars antica, quæ ad spiram vergit, & *posticum*, quod ad caudam.

coarctatum, ad basin testæ retractum.

digitatum, usque ad radicem labii in lobos divergentes attenuatos divisum. *Strombi digitati*.

DIGITI, lobi ipsi labri digitati.

solutum, sinu ab anfractibus separatum 427.

fissum, in medio sinu lineari fere dissectum.
549.

integrum, contrarium fissi.

mucronatum, in unum tantum mucronem definitis. 497.

scro-

FUNDAMENTA TESTACEOLOGIÆ. 137

scrobiculato - canaliculatum, varicosum; cavitatibus ad varicem labii impressis. 532.

CAUDA, Ventris, Labiorum, & Columellæ bases elongatæ.

abbreviata, anfractu infimo brevior. 526.

clausa, canali concreta. *Murices caudigeri*.

elongata, infimo anfractu longior. 518.

explanata, marginibus dilatata. 619.

truncata, transversaliter quasi abscissa. 522.

CANALIS, continuatio aperturæ in caudam, quæ latera, involutam.

APERTURA, orificium totius testæ. Continuatio autem aperturæ, quantum in cavum testæ per illam inspicere licet, audit **FAUX**.

bimarginata, quæ labrum, duplici margine. 680.

bilabiata, labio & interiore & exteriori instructa. Opponitur illis, quæ labio interiore destituuntur. 572.

debiscens, labro inferius distento, ut in *Conis* nonnullis; ubi alias linearis esse solet. 323.

coarctata, oppositum *effusa*, ubi margo cingit aperturam absque lacuna postica.

effusa, ubi posticæ minime coarctata, verum utrumque labium sinu separatum, ut aqua impleta effluat posticæ. Omnes *Cyprææ*.

reflexa, antice labio versus anfractum infimum reflexo. 637. 638.

repanda, labris repandis flexuosa. 543.

resupinata, sursum versa. 664.

transversa, quæ in *Testa spirali*, (vide infra p. 133.) in parallelo plano cum illo scindente, est locata.

132 FUNDAMENTA TESTACEOLOGIÆ.

OPERCULUM, lamina, qua nonnulla testacea aper-
turam suam claudunt; idque est vel ungula
substantia, ut *Unguis odoratus*, vel testaceum,
ut *Umbilicus Veneris* officinarum, vel mem-
branaceum, ut in *Helice Pomatia*.

EPIDERMIS, tunica extrema testæ in nonnullis
speciebus invenienda, quæ sponte decidit,
absque aliquo testæ superficiei damno.

Sunt quidam termini, qui totius testæ vel ali-
cujus ejus partis proprietates generales & figuras
delineant; ex quibus sequentes explicatione qua-
dam egere videntur:

TESTA antica, (pars) quæ ad spiram vergit. Heic
scitu necessarium est, quod in descriptioni-
bus testarum dandis, illa pars quæ spiram
constituit, & vivente animale, posterius
locatur, pro antica sumatur; contra vero
alteram, basin formantem, posticam esse.
clavata, superne crassior, versus basin elon-
gata. 382.

convoluta, ubi anfractus exteriores spiraliter
involvunt interiores. *Coni* omnes.

corticata, idem ac testa epidermide testæ.

cylindrico-umbilicata, cujus umbilicus est ca-
vitate cylindrica. 592.

emarginata, cujus margo finu est excavatus.

exumbilicata s. *imperforata*, absque umbilico
concavo.

fusiformis, constituens medium inter conicam
& ovatam, s. turrita parum ventricosa.
425. 427.

imbricata; rugis margini parallelis, sibi quæ in-
vicem incumbentibus inæqualis. 762.

inter-

FUNDAMENTA TESTACEOLOGIÆ. 133

interrupta, novis accretionibus continuata. 785.

involuta, ubi labrum exterius margine introrsum flectitur. *Cyprææ* omnes.

lineis crispata, lineis flexuosis exasperata. 380.

marginata, latera testæ incrassata. Nonnullæ *Cyprææ*.

obovata, ovata, sed non apice verum basi elongata, angustiore. 502.

perfoliata, futura horizontali, margine deflexo cincta, ac si unica testa esset alteri imposita. 747.

polythalamia, interius interrupta diaphragmatibus variis. *Nautili*.

SIPHON, canalis cylindricus diaphragmata perforans.

centralis, centrum diaphragmatum penetrans. 273.

lateralis, margines diaphragmatum legens. 288.

obliquus, axin anfractuum secans. 284.

radicata, basi affixa alieno corpori. 814.

rostrata, extremitatibus elongatis. 371.

spiralis, ita contorta, ut, plano imaginario per medium anfractus extimi ducto, omnes eo scindantur in æquales partes. *Nautili* nonnulli. 793.

turrita, anfractibus sensim sensimque in formam conici attenuatis; unde seposita semper decumbit. Longitudo multum superat latitudinem. Omnes *Turritæ*.

turbinata, ventre maxime tumido, spira minore ex sinu ventris quasi educta. 430.

umbilicata, umbilico prædita. Sed in Cypræis vocantur hæ *umbilicatæ*, quarum spiræ re-tusa invenitur in cavitatem.

§. IX.

TERMINI CONCHARUM.

Adumbratio generalis præcipuarum Conchæ partium.
vid. fig. 16. & 17. Tab. III.

Cardo ponatur esse loco baseos Testæ, atque adeo *latus* s. *Margo inferior*, unde margo ei oppositus dicitur *Margo* s. *latus superius*. Protuberantiæ insigniores extra cardinem vocantur *Nates*. Juxta cardinem ab altera parte conjunguntur valvulæ membrana, (in Museis sæpius destructa,) quæ *Hymen* audit. Margines circum hymen, Vulvæ *Labia* constituunt. Area circum Vulvæ Labia *Vulva*; asperitates juxta vulvam, sæpe ad nates usque extensæ, *Pubes* dicuntur. Suprema regio Pubis, *Mons Veneris* audit. Cartilago, cui hymen affigitur, *Nympharum* nomen acquirit, & ut Metaphora continuetur, hiarus ille inter nymphas, *Rima* appellatur. Vulvæ latus dicitur *Margo anterior*. Juxta Nates ab altera parte sæpius impressio conspicitur, quæ *Anus* nominatur. Latus ano proximum, est *Margo posterior* s. *latus posterius*. *Regio*, *Facies* & *Latus* idem significant.

Jam specialius *Concharum* partes terminis illustrandæ. Primum tamen generalis valvularum, vel nvicem conjunctarum vel separatarum, proprietates ostendendæ.

TESTA *antiquata* longitudinaliter fulcata, transversis vero appositionibus, testaceis quasi interrupta, ita ut videatur, ac si minores testæ annotinæ ad nates illi essent appositæ. 90. 91.

aurita

FUNDAMENTA TESTACEOLOGIÆ. 135

aurita, cardo ad latera *Natium* in angulum prominentem compressum eductus. *Ostrea pectinata*.

barbata, pilis rigidioribus qua superficiem tecta. 170.

compressa, valvula una ad alteram applanata, umbonibus minus gibbis.

dorsata, dum dorsum obtuse carinatum, ut in *Cibitone aculeato*.

edentula, margine integerrimo. Oppositum *dentata*.

hians, valvulæ conjunctæ aliquo in loco inter se hiantes, ut margines se non undique attingant. *Pholades* & *Solenes*.

inflexa, antico latere quasi refracta & de novo ad anteriora flexa. *Tellinæ*.

linguiformis, linearis extremitatibus obtusissimis rotundatis. 31.

navicularis, cymbæ figuram tenens. 169.

pectinata, longitudinaliter sulcata, s. striata, antice vero striis s. sulcis ad angulum acutum excurrentibus. 92.

radiata, radiis a *cardine* versus ambitum longitudinaliter divergentibus. 54.

rostrata, extremitate anteriore elongata & angustata. 55.

fastigiata, superne quasi transverse definens. 268.

saccata, versus inferiora gibba. 268.

truncata, parte quadam circumferentiæ testæ obtusissima, & quasi abscissa. 11.

Longitudo testæ, a natibus ad marginem superiorem.

Latitudo, a margine posteriore ad anteriorem.

136 FUNDAMENTA TESTACEOLOGIE.

VALVULÆ, testæ quælibet, ex quibus compingitur concha.

æquilateræ, ubi latus anterior & posterior inter se magnitudine & figura æquales. *Inæquilateræ*, ex opposito per se patent.

æquivalves, ubi utraque valvula sibi perfecte similis. *Inæquivalves*, oppositum, ut in *Pectinibus*.

dextra & sinistra. Si testa imponatur natibus, ut vulva anteriora, anus posteriora spectet, & Valvulæ hoc in situ explicatæ atque disjunctæ collocentur, per se patebit, quæ sit dextra & quæ sinistra. Fig. 18. Tab. 2. exemplum præbet sinistra.

lacunosa longitudinali depressione exornatæ.
233.

prominentes, ubi una præ altera in aliquo loco producta.

succenturiatæ, testulæ illæ minores irregulares, quæ *Pholadum* cardini sunt annexæ.

MARGO, ora testæ.

canaliculatus, ad ani regionem fossula quasi longitudinali circumactus. 117.

cardinalis, pone cardinem.

unguiculatus, squamis fornicatis notatus. 155.

AMBITUS, circumferentia ipsa valvularum.

LIMBUS, circumferentia valvularum intra marginem.

BASIS, Regio testæ cardini proxima.

transversa, margo posterior linea recta terminatus. 246.

DISCUS, media pars valvularum, seu illa, quæ inter *Umbones* atque *Limbus* jacet.

UMBO,

FUNDAMENTA TESTACEOLOGIÆ. 137

UMBO, tumidior pars Natibus testæ proxima.

fornicatus, intra Nates admodum intus excavatus, 250.

Dissepimentum fornicis, ubi margo inferior versus interiora extenditur.

Fornix Umbonis idem significat, ac cavitates ejus.

NATES, (vid. sup. adumbr. gen.) In plerisque basin quasi totius regionis testæ posterioris constituunt.

auriformes, fornice intra Nates incurvato. 165.

corniformes, longe productæ, rectæ, mucronatæ. 166.

inflexæ, s. *incurvatæ*, ad se invicem flexæ. 74.

reflexæ s. *recurvatæ* s. *retrosum incurvatæ*, versus anum convolutæ. 154.

spirales, in spiram quasi tortæ. 164.

AURICULÆ (vide supra pag. 135. Test. aurit.)

æquales, in utraque valvula magnitudine pares: Nonnullæ Ostreæ.

dissectæ s. *excisæ*, ab ambitu testæ sinu separatæ.

In *Ostreis* gibbosior & *dextra* valvula, propter similitudinem, quam habet, cum fornice, appellatur *Fornix*: altera autem sinistra, quæ etiam magis plana, dicitur sæpe *Operculum*. Verum per *Operculum* etiam aliquando intellectas volumus testulas illas minimas, quibus *Lepadum* antra obteguntur.

ANUS, (vide adumbrat. general.)

marginatus, margine elevato circumcinctus.

patulus, s. *bians*, marginibus ani hiantibus. 155.

ser-

338 FUNDAMENTA TESTACEOLOGÆ.

ferratus, quæ rimam f. futuram analem. 155.

VULVA (conf. adumbr. gener.)

distincta, a testæ lateribus sulco vel carina separata. 172.

inflexa, labiis incurvis. 118.

litterata, characteribus quasi litterarum picta. 115.

LABIA (adumbr. general.)

incumbentia, labium alterum alteri superne impositum. 115.

HYMEN rimam semper claudit, atque inter labia ac nymphas testæ est affixum.

NYMPHÆ ab Hymene occultantur. (adumbr. gen.)

biantes, inter se distantes. 127.

retractæ f. *intractæ*, oppositæ prominentibus. 115.

truncatæ, rima breviores. 48.

PUBES (vide adumbr. gen.)

ramosa, striis ramosis condecorata. 144.

RIMA f. **SUTURA**, interstitium illud, quod, hymene detracto, valvulas sejungit, (de quo antea.)

clausa, nymphis incrassatis totam contegentibus rimam.

CARDO, ea pars ambitus, ubi cohærent valvulæ. Crassissimam ille testæ partem constituit, & intus extensus eminentiis variis in diversis est oblitus.

depressus, dente plano, cardinem versus anteriora extendente. 31.

excisus, extus rima transversali hians. 219.

lon-

FUNDAMENTA TESTACEOLOGÆ. 139

longitudinalis, secundum totam fere longitudinem testæ excurrent, ut in *Arca*.

lateralis, versus alterum latus extensus. 257.

reflexus, margine exteriori reflexo. *Pholades*.

terminalis, ad extremitatem testæ collocatus.

31.

truncatus, basis testæ transversaliter abscissa, cardine intra illam collocato. 229.

Costa cardinis, linea elevata costæ instar, a cardine versus superiorem marginem interne excurrent. 40.

DENS eminentia acuta ad conjungendas & firmandas invicem valvulas continendumque ipsum animal, cardini intus affixa.

anticus, rimæ proximus.

analis, ano proximus.

complicatus, membranaceus, ad angulum flexus acutum: *Modiola*.

duplicatus, profunde fissus, quasi bifidus.

depressus intus ad fornicem flexus.

erectus, valvula umboni imposita, perpendiculariter adscendens.

longitudinalis, secundum marginem elongatus.

massicans, ubi cardo confertissimis exornatur dentibus, qui, valvulis clausis, inter se coeunt. *Arca*.

primarius, s. *cardinalis*, inter nates collocatus.

CALLUS componitur quasi ex duabus costis abbreviatis, basi adnatis, apice versus posteriora convergentibus. 241.

FOSSULA, FOVEOLA, SINUS, SCROBICU-

LUS idem communi sensu significant. Distinctio tamen quædam inter hos fossularum ter-

140 FUNDAMENTA TESTACEOLOGÆ.

terminos locum habere posset, eo quod, si dentes foveolæ cartilagine, valvulas connectente, repletæ non sunt immerfi; sed libere intra cardinem jacent, talis cavitas appellatur *Strobiculus*; dentibus autem impleta, *Foveola*.

SQUAMULÆ quid sint, intelligitur ex piscibus. *canaliculata*, longitudinaliter excavatæ. 265.

fornicata, f. *cochleari-hemispharica*, subtus concava, supra convexa. 196. 82.

imbricata, sibi invicem per gradus impositæ, ut in domo imbricibus oblecta. 82.

tubulosa, ad latera convolutæ in tubum. 265.

STRIÆ, (vide def. striar. §. 8.)

abbreviata, ad marginem non extensa.

bifaria, divergentes, ut aliæ anteriora, aliæ posteriora versus excurrant. 70.

recurvata, elevata, membranacea, margine versus nates spectante. 47.

inequilineata, non parallelæ. 150.

SULCI (vid. p. 127. §. 8.) aliquando idem significare solent ac *Costæ*.

fornicati, squamis obfiti fornicatis.

retrosum imbricati, qua squamas.

RADII (vide supra §. 8. pag. 128.)

ecbinati, aculeis longitudinaliter exasperati. 199.

vesiculares, nodis extensis intus concavis obfiti. 194.

COSTÆ, radii admodum elevati fere triangulares distincti & paralleli.

concava, intus vacuæ. 73.

IN-

FUNDAMENTA TESTACEOLOGÆ. 141

INTESTINUM, Tubus membranaceus, quo nonnullæ *Lepades*, & *Anomia* aliis adherent corporibus.

CAVITAS, superficies interior testæ.

Plura, si videbitur, alij.

EXPLANATIO TABULARUM.

TABULA I.

Fig. 1. Helix lusitanica. Testa umbilicato-perforata, globosa. *a* umbilicus patulus, *b. b. b.* venter rotundatus, *c* apertura coarctata, lunata. *Obs.* Aperturæ forma characterem constituit essentialem Helicis; nonnullæ tamen hujus species apertura gaudent fere obovata.

Fig. 2. Turbo bidens. Testa turrata; *a-a* venter & *b-b* anfractus contrarii, *c* spira mucronata, *d. d.* sutura subcrenata, *e* labium concavum. Apertura dentata, suborbiculata.

Fig. 3. Helix decollata. Testa imperforata, oblonga, turrata; *a* anfractus sursum imbricati, teretes, *b* spira decollata, *f.* mutilato-truncata, *c* apertura obovata.

Fig. 4. Helix auricularia. Testa ovata, obtusa; *a* venter inflatus, *b* spira acuta, brevissima, *c* labrum dilatatum, rotundatum, *d* plica unica labii, apertura ampliata.

Fig. 5. Patella equestris. Testa orbiculata. *a* Cavum testæ, *b. b. b.* margo crenatus. *c* labium fornicale, perpendiculare.

Fig.

342 FUNDAMENTA TESTACEOLOGÆ.

Fig. 6. Patella saccharina. Testa angulata, *a a* costæ septem carinatae, acutæ, *b* vertex obtusus.

Fig. 7. Turbo scalaris. Testa conica, *a a* anfractus cancellati, *b-b* cingula membranacea, oblique perpendicularia, distantia, *c* spira acuta, papillaris, *d* apertura orbicularis *e e* labium connatum, reflexum. *Obs.* Hac specie optime character Turbinis genericus qua aperturam perspicitur.

Fig. 8. Argonauta Argo. Testa spiralis; *a a* venter compressus undulato - plicatus; duplici serie carinatus, *b-b* carina dentata.

Fig. 9. Bulla ampullacea. Testa ovata; *a* dorsum, spira nulla, sed *b* vertex umbilicatus.

Fig. 10. Cypræa Lynx. Testa involuta, oblongo-ovata, maculata; *a-a* labia retusa, dentata, dentibus transversis æqualibus; *b* apertura linearis, effusa, longitudinalis. *Obs.* Hæc aperturæ conformatio Cypræis est propria.

Fig. 11. Cypræa Moneta. Testa depressa; *a. a* nodoso-marginata, (vide Fig. 13.) *b* dorsum gibbosum, *c* pars anterior, & *d* pars posterior testæ, *e. e* gibbi duo loco spiræ.

Fig. 12. Cypræa Globulus. Testa globosa, utrinque rostrata; *a. b* extremitates rostratæ, *a* antica bifida, posteriore *b* longior.

Fig. 13. Cypræa caurica. Testa marginata, nebulosa; *a. a. a* margo gibbus & superius & inferius erosus, *b* extremitas anterior aliquantum producta.

Fig. 14. Buccinum Harpa. Testa ovata; *a* venter dilatatus; margine superiore attenuato; *b. b. b* varices longitudinales, æquales, distincti, spinis *c-c* pungentibus coronati, *d* spira brevissima
mu-

mucronata, *e e* anfractus inferiores dilatati, costati, *f* cauda vix exserta, canaliculata, exterius retusa, dextrorsum procedens. *Obs.* Caudæ directio hæc characterem præbet principalem Buccini.

Fig. 15. Murex Tribulus. Testa ovata; *a a* basis ventris, *b-b* suturæ agglutinatæ, incrassatæ, *c-c* spiræ attenuata, acuminata, anfractus transversaliter spinosi, *d-d* spinæ longæ setaceæ, curvatæ, omnibus testæ partibus adpersæ; *e* cauda elongata, recta, clausa. *f-f* labrum dilatatum, spinosum, *g* labium explanatum, *b-b* columella retusa, *i* rudimentum umbilici, apertura ovata in caudæ canalem desinens. *Obs.* Character Muricis petitur ex cauda recta.

Fig. 16. Nautilus Beccarii. Testa spiralis compressa, anfractus contigui, torulosi; *a, a, a* genicula insculpta, *b. b. b.* articuli torulosi, *c. c. c.* dissepimenta, *d-d* siphon lateralis; dimidium orificium concamerationum testæ per medium dissectæ. *Obs.* Dissepimenta semper geniculis situ respondent. Os testæ dissepimentis siphone perforatis sit divisa, ad Nautilus refertur.

Fig. 17. Voluta Musica. Testa fusiformis; *a* venter fasciis & lineis interruptis pictus, *b* basis emarginata, *c-c* anfractus ad suturas spinis obtusis coronati, spiræ exserta, crenata, *d-d* columella splicata, *e-e* labrum læve, crassum, solutum, *f-f* labium convexum, explanatum, in columellam desinens.

Fig. 18. Murex reticularis. Testa reticulata; *a-a* dorsum cum maculis tuberculatis, *b-b* varices oppositi, continuati, tuberculati, spiræ mediocris acuminata, *c.* anfractus papilloso-tuberculati, *d* cau-

144 FUNDAMENTA TESTACEOLOGIE.

cauda exserta, abbreviata, adscendens, ad latus aliquantum flexa, e emarginata.

Fig. 19. Murex Ricinus. Testa caudata; a venter confertissime spinosus, b-b-b spinæ subulatae, c spira depressa, d labrum dentatum, dentibus duplicatis, margine sinuatum, e-e labium planiusculum, f columella dentata. Apertura & Faux patula.

Fig. 20. Trochus maculatus. Testa conica; a basis papillosa, b-b anfractus tuberculato-granosi, imbricati, contigui, ventre infra subcarinato, c labrum inferne obsolete lobatum, d non a labro divisum, e columella torta, umbilico obliquo, f apertura tetragona angulata. *Obs.* Trochus optime apertura hac sua ab aliis distinguitur.

Fig. 21. Strombus Pes pelecani. Testa oblonga; a-a anfractus inferiores cingulis binis nodosis in b carinam labri desinentibus; c-c superiores cingulis nodosis simplicibus circumdati, striati; spira exquisita, longa, d-d* labrum palmatum tetradactylum digitis d-d* patentissimis, angulatis, acutis, mediocribus, primo & ultimo adnato; Caudalis d*. productus, ferratus, sinistrorsum versus. *Obs.* Propter hanc caudæ directionem Strombis adsociatur.

Fig. 22. Helix citrina. Testa orbicularis; a-a basis convexa, b labrum marginatum, apertura lunata. c umbilicus cylindricus, lamina ex labro prodeunte subobtectus.

Fig. 23. Nerita Carrena. a Umbilicus gibbus, bifidus, profundus, versus posteriora arcuatus, b-b labrum dilatatum, arcuatum, obtusum, integrum. c-c labium columellæ transversum, in medio retusum, truncatum. Apertura hians edentula. *Obs.* Labii hæc enarrata figura & extensio

Ne-

Neritæ constituit generis characterem principalem.

Fig. 24. vid. Gualtier. Fig. 69. *L. Testa* (nondum in Syst. Nat. ill. Pr. recepta,) ovata, costata; *a-a* costis acutis decussatim striatis; *b* spira lateralis, margo dentatus.

Fig. 25. *Helix parva*. Testa ovata auriformis decussatim striata; *a* ventris dorsum angulo elevato, foraminibus, discum occupantibus, parallelo, cinctum; *b* spira occultata, lateralis.

Fig. 26. *Murex saxatilis*. Testa contigua, frondosa; *a-a-a* frondes, *b* venter lineis crispatus, spira contigua, *c* labrum sinuatum, columella retusa, in labium reflexum continuata, *d-d* cauda abbreviata, clausa, recta, apertura ovata.

Fig. 27. *Trochus Telescopium*. Testa imperforata, turrita, transversaliter profunde striata, anfractus indivisi; *a* basis, *b* columella exserta spiralis, *c* labrum dilatatum, inferius plica unica sinuatum, columellæ adcretum, labio in fauce occultato, integro, apertura tetragona.

Fig. 28. *Murex Vertagus*. Testa turrita, digitiformis; *a-a* venter & anfractus superne plicati, *b* cauda adscendens, *c* columella plicata, *d* labrum dilatatum, postice retusum.

Fig. 29. *Strombus Scorpio*. Testa oblonga turbinata; *a-a-a* dorsum cingulis tribus nodosis striisque undatis cinctum, *b* spira conica, labio, cui incumbit, brevior, *c-c* suturæ elevatæ, *d-d* labri margo repandus, exserens digitos septem, *e* digitus caudalis sinistrorsum flexus, *f-f* digiti laterales omnes antrorsum radiantes, nodosi, nodis *g-g* oppositis, lateralibus, dorsalibus.

146 FUNDAMENTA TESTACEOLOGIE.

Fig. 30. Strombus Fissurella. *a* Anfractus costis carinatis reticulati, *b* labrum coarctatum, continuatum in *c-c* carinam fissam longitudinalem circum spiræ apicem revolutam, *d* cauda brevis, labro aliquantum soluto.

TABULA III.

Fig. 1. Chiton aculeatus. Testa octovalvis, *a-a* valvulae longitudinaliter digestae, dorso incumbentes, *b-b* lateribus rotundatis, *c-c-c* limbis ipsius animalis. Valvularum hic enumeratus situs, *Chitoni* est specialis.

Fig. 2. Lepas anatifera. Testa compressa striata quinquervalvis; *a* valvulae majores subquadrangulares, antèius conniventes, ad basin transversim abscissae, *b* valvulae minores subtriangulares, apicem testae occupantes, *c* valvula solitaria, retundata, acuta, *d* brachia extensa, *e* intestinum squamosum, *f* cultro apertum, quo videatur illud esse cavum. Lepades eo ab aliis distinguuntur, quod sint multivalves, inaequivalves, parasiticae.

Fig. 3. Pholas Dactylus. Testa bivalvis, *a a a* valvulae succenturiatae tres, diffformes ad cardinem, *b-b* extremitas superior attenuata, reticulato-punctata, *c-c* inferior obtusata, transversaliter striata. Testae a se invicem remotae. Proprietates hae enumeratae veri sunt characteres Pholidum generici.

Obs. Sequentes Testas, *Fig. 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.* *A.* qua posteriores partes ita abscissas trado, ut tantum cardinis adjacentium partium interiora, dentibus ornata, viderentur.

Fig.

Fig. 4. Ostrea. CHAR. GEN. Cardo edentulus, scrobiculo, medio ovato excavatus, vulva anussive nullus. *O. Pallium*, *a* Cardinis scrobiculus cavus, ovatus, *b* auricula superior integra, *c* auricula inferior producta, excisa f. dissecta, *d* infra basin subdentata.

Fig. 5. Donax. CHAR. GEN. Dentes *a* primores duo compressi, dens *b* analis oblongus, solitarius, fossa, dentes primarios ab anali separante, remotus. *D. scripta*, *A.* valvula sinistra, *B.* valvula dextra, *c* margo crenulatus, *d* nates acutæ, reflexæ.

Fig. 6. Mys. CHAR. GEN. Dens *a-a* primarius solidus, crassus, patulus, vacuus. *M. pictorum*, *b.* dens lateralis anticus longitudinalis, primarius crenulatus & sinistrae valvulae *c.* *c* duplicatus, *d. d.* nates, *e. e* regio vulvæ, *f. f* regio ani.

Fig. 7. Solen. CHAR. GEN. Dens *a* subulatus, reflexus, sæpe duplex, vacuus, margo lateralis obsoletior. *S. Strigilatus*. Dens unicus in sinistra, duo in dextra, unde exit *b* margo prominens sub regione vulvæ: Defuit mihi dextra valvula; sinistram igitur tantum hic depictam vides.

Fig. 8. Tellina. CHAR. GEN. Dentes tres primarii laterales plani alterius testæ. *T. Remies*, *A* sinistra, *B* dextra valvula. Dentes *a-a* primores extantes, remoti, *b-b* analis unicus, confluens cum cardine, *c-c* anticus aliquantum remotus, ambo oblongi, fossula distincti, nymphæ obtusæ, longitudine *d-d* labiorum; *e-e* rima analis dentata.

Fig. 9. Cardium. CHAR. GEN. *a-a* Dentes medii (primarii) bini alternati, (unus respondens

148 FUNDAMENTA TESTACEOLOGÆ.

dens alterius foveolæ,) fossula profunda distincti, laterales remoti, *b-b* unicus sub ano, & unus *c-c* sub vulva. *C. aculeatum*, *A.* valvula sinistra, *B.* valvula dextra, *e. e.* nates prominentes, inflexæ, decussatim striatæ. *Obs.* in hocce specimine dentes anales fuerunt quasi aliquantum bipartiti.

Fig. 10. Mollusca. CHAR. GEN. *a-a* Dens primarius complicatus, adjecta in medio foveola, *b-b* laterales remoti inserti. *M. flutorum*, *A.* valvula sinistra, *B.* valv. dext. Dentes extantes, compressi, membranacei, *c-c* vulva gibba; *d-d* nates reflexæ. *e-e* regio ani.

Fig. 11. Venus. CHAR. GEN. Dentes *a-a* primarii, sinistra tres, dextra duo, omnes approximati, *b-b* laterales, apice divergentes. Anus distinctus, & vulva. *V. Dione*. *A.* valvula sinistra, *B.* dextra; valv. semicordatæ æquivalves, *c-c* nates recurvatæ, obtusæ, *d-d* ani regio impressa, *e-e* nymphæ, cavum fornicatum sub umbonibus.

Fig. 12. Chama. CHAR. GEN. Dentes *a-a* primarii, gibbi, robusti, in longitudinem extensi, per gradus cardini impositi, obliquæ fossulæ oblique inserti, vulva clausa absque nymphis. *Ch. Gigas*. *A.* valv. dextr. *B.* valv. sinistra, *b-b* regio ani retusa, *c-c* regio vulvæ. *B.* Valvula plicata, *d-d* plicis quinque robustis, fornicatis, incisis, extra limbum eminentibus.

Fig. 13. Anomia. CHAR. GEN. Testa inæquivalvis, valvula altera planiuscula, altera gibba basi. Harum prima *a* sæpe basi perforata. Cardo edentulus. Dens lateralis prominens, margini valvulæ planioris affixus, convexæ autem ad cardinem aliquantum extensus. *A. Cepa*, Testa ovata,

ta, valvula *b.* plana perforata. Ex foramine hoc extenditur tendo, testam alienis corporibus affigens.

Fig. 14. Spondylus Gæderopus. CHAR. GEN. Dentes *a-a* cardinis duo, incurvi, cum foramine intermedio. Fossulæ tres. Una intermedia, ceteræ ad dentium latera collocatæ, *b* nates quasi cultro inæqualiter abscissæ.

Fig. 15. Arca. CHAR. GEN. *a-a* Dentes numerosi alterni s. masticantes, acuti, inserti, *b* nates prominentes, recurvæ, *c-c* margo crenatus.

Fig. 16. Quo anus in conspectum veniret, *Venerem Dionen* heic inverſe depictam vidgs. *a-a* Vulva ovata oblique striata, pubes ciliaris spinis *b-b* subulatis, adſcendentibus, antrorſum arcuatis, ſuperioribus longioribus, ex monte veneris *c-c* ad nates deſcendens, *d-d* labia armata ſpinulis a natibus ad medium *e* rimæ. Rima inferius fere lanceolata, hians, labris ibi prominulis, *f. f* nates reflexæ, approximatae, tranſverſum ſulcatae, *g* anus impreſſus, ovatus, ſtriatuſ.

Fig. 17. Facies lateralis valvulæ ſiniſtræ *Veneris Dionen*; *a* labia, *b. b.* pubes, *c.* nates, *c-d* umbo, *d-e* diſcuſ, *f. f. f.* limbuſ, *g-b* margo anterior, *b-i* margo inferior, *i-k* margo poſterior, *k-g* margo ſuperior.

Fig. 18. Cardium pectinatum. Teſta ſemicordata, *a.* pectinata, *b* nates, *c* regio ani, *d* regio vulvæ. Totuſ ambituſ crenatuſ.

Fig. 19. Cardium echinatum. *a* Regio vulvæ, *b* regio ani, *c* nates, *d* umboneſ. Valvula ſulcuſ exarata diſtantibuſ, elevatiſ, acuto-carinatiſ, ciliatiſ, ſpinis ſubulatiſ reverſiſ, margine profunde crenato.

156 FUNDAMENTA TESTACEOLOGICÆ.

Fig. 20. *Chama Gigas*. Testa plicata, inter plicatas longitudinaliter striata, *a-a* plicæ squamis lunatis, fornicatis, adscendentibus oblitæ, *b-b* margino repandus.

Fig. 21. *Anomia craniolaris*. Valvulæ conicæ facies interna *a. a* eminentiis duabus rotundis, impressiones in alteram valvulam efficientibus, prædita, *b*. cardo transversaliter truncatus.

Fig. 22. *Arca barbata*. *a* Apex rotundatus, striatus, barbâ obtectus; *b* nates.

Fig. 23. *Animal Anomiæ* nondum antea depictum. Corpus *a* ligula emarginata, ciliata; *b. b.* brachia duo, linearia, conniventia, corpore longiora, ciliata.

CLIX.

RESPIRATIO DIÆTETICA

QUAM
PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

proposuit

JONAS ULLHOLM

Wermelandus.

Upsalia 1772. April. 29.

§. I.

Aëris est elementum, in quo versamur, quemque nunc ducimus, nunc reddimus, ut piscis aquam, a primo illo momento temporis, quo materna ex alvo egressi sumus, ad ultimum usque vitæ terminum, sine ulla, vel minutissima, intermissione, si quidem vita frui volumus. *Pulmones*, peculiare viscus, aëri reciprocando interviens, Creator dedit, æque nobis necessarium, atque est Cor. Etenim ex his duobus, corde videlicet quod fluida premit, & pulmonibus sicca spirantibus, vita pendet, haud fere aliter, ac duobus ponderibus carere nequit horologium, ita quidem, ut si alterutrum ex duobus illis impediatur, totum humanæ vitæ veluti horologium immobile subsistat. Machina humani corporis tanquam ex duabus partibus, natura differentibus, est

composita, interna nempe & externa substantia, quarum utraque sibi propriam nutrientem materiam exposcit: Internum seu systema cerebri, quod est agens & omnem in corpore motum excitat; Externum, quod est patiens & ab interno regitur, dum hoc tamen ab illo enutritur. Nam contrariis fere sua omnia natura operatur, secum invicem pugnantium rerum lucta toti sibi parat æquilibrium. Horum duorum suum cuilibet est principium, quorum utrumque in ovo jungitur conceptione, tumque constituit *carinam Malpighii*, & *punctum saliens Harvei*. Systema nervosum in ovo incubato, post aliquot dies, telæ instar araneæ formam pulli videtur repræsentare. Mox cernitur punctum saliens, seu cor, pulsare, nec aliter atque herbam in ramos crescere, vasisque pullum formare. Scilicet embryo duobus e principiis componitur, veluti tela stamine & subtemine; nervi tamen stamen præbent, vasa venosa subtemen; nam maximum roboris ex nervis provenit. Ambo diversa alimenta postulant æque necessaria, quippe quum hi individi comites, si alter alteri defuerit, consistere non possint. Corpus Externum vasculosum succis vitalibus, per œsophagum immittendis, sustentabitur; Corpus Internum nervosum e vaporibus vitalibus, *spiritus animales* vocant, per tracheam illatis, nutrimentum accipiet. De hocce posteriori mihi jam est propositum disserere, nempe de effectibus aëris in animalium corpora, præcipue secundum regulas diæteticas consideratis.

§. II.

Pulmo est organum, a Creatore factum, ut Inspiratio & Exspiratio peragatur, uno nomine RESPIRATIONEM vocamus. Trachea dividitur per dichotomiam magis magisque, donec in tenuissimas definit vesiculas, e quibus pulmo constat, quæque etiam

etiam vesiculæ, aërem sibi invicem communicare possunt. Si junctas harum areas in planum extendi cogitamus, spatium superficiei totius corporis majus orietur. Aër sub unaquaque respiratione, in pulmones ingreditur, & retrograditur, at cum sanguine in pulmonibus non commiscetur, tamen variatus exit. In pulmones ingrediens, multum in se elastici habet, quod ibi omnino evanescit, postea ineptus novæ respirationi, & egrediens secum multum perspirabilis ducit; quod, cum versus speculum aut in frigore exhalamus, videri potest. Perspiratio Sanctoriana, quæ maximam partem ingestorum exhalat, præcipue per poros egredi censetur, at vero haud minor copia expiratione evaporatur.

§. III.

Talis fabrica est pulmonum in *Mammalibus, Avibusque*. Sed *AMPHIBIORUM, REPTILIUM & SERPENTIUM* alio modo creatus pulmo, quo hæc animalia aërem inspirant ita, ut sine visibili expiratione & lente quasi in corpore dispereat. *PISCIBUS*, pulmonis loco, sunt *Branchiæ* operculis contextæ Branchiarum, quibus, dum aperiuntur & coarctantur, aqua inter branchias satis lente premitur. *INSECTIS*, pro pulmonibus, serviunt plures tracheæ ad latera abdominis, *Stigmata* dictæ, quæ suo quæque poro apertæ hiant. Si oleo hi pori clauduntur, mox insecta suffocantur. *Apes*, ubi multum diuque circumvolitaverint, videmus, simulac domum redeunt, citissime segmenta sui abdominis expandere & contrahere, haud aliter ac solent *Mammalia* fortius citiusque post longum laborem respirare. *VERMES* adhuc non bene observati & cogniti sunt, quod ad illorum respirationem attinet; neque tamen necessariam his respirationem negare audemus, quum aliquid analogum respirationi,

tioni, si quis arctiori loco clauserit, in illis per-
spiciatur.

§. IV.

Omniis temporibus Physiologi sollicite con-
ati sunt effectum respirationis in corpore humano
exquirere. Veteres credebant, sanguini eam
esse refrigerio; postea invasit opinio, qua puta-
batur aër, dum respiramus, cum sanguine commi-
scesci, quod tamen nullo experimento confirmari
potuit; tandem visum est permultis, sanguinem in
pulmonibus tanquam cribro secerni, fierique flori-
diorem. Ruber sanguis non solum in animantibus
invenitur, quæ pulmones duosque ventriculos cor-
dis habent, sed in his etiam, quibus pulmones
quidem, at unus modo cordis est ventriculus,
tum in piscibus pariter, quibus unum ventriculum
cordis branchiasque natura dedit. Sed neque istud
tamen primum finem respirationis constituere,
palam faciunt ea animalia, quorum cordi unus
tantum inest ventriculus. Etenim sola Mammalia
Avesque duobus in corde ventriculis utuntur, ita
quidem, ut sanguis e ventriculo dextro per arteriam
pulmonalem, quæ in ramulos inter vesicas pulmo-
num abit, per venam provehatur pulmonalem, in
sinistrum egrediens ventriculum; quæ omnia ani-
mantia, at nulla alia, calidum habent sanguinem,
inspiratione & expiratione satis festinanter solitum
reciprocarum. Videmus quidem respirationem acce-
lerari, tum febribus, tum externo exercitio & mo-
tu musculari, quibus calor putetur augeri, at vita-
lem auram in fortiori motu, qui est functio ner-
vorum, magis esse necessariam, & requiri ad cor-
roborationem, & deperditorum spirituum compen-
sationem, credi poterit eo facilius, quod videatur
respiratio augeri debilioribus, sive morbus sive
debilitas texture corporis tales eos fecerit.

§. V.

§. V.

Aër, qui pulmones intravit, hinc retrograditur, uti dictum est, etsi non in sanguinem. Sed tamen heic qualitatem quandam perdit, quam inductam secum non educit, videlicet æthereum quidpiam, quod quale re ipsa sit, nobis valde obscure est. Quidquid enim *ætherem, electricitatem, magnetismum, spiritum, elasticum* &c. vocamus, & aëri immixtum novimus, hujus claram ideam nondum comparare licuit. A posteriori scimus, aërem tale quid perdidisse, postquam in pulmonibus *electricitate & elasticitate* sua orbatus, ac novæ dein respirationi ineptus, exit. Nam certe animal quod demumcumque, arctiori loco, quem liber aër non pervadit, sive theca, sive vitro, inclusum, simulac omnis, qui adfuerit aër, pulmones pertransiit, necessario oportet emori, sicuti candela ardens, in clausa lucerna exstinguitur, ubi flamma tantum ignoti illius pabuli collegit, quantum circumsepto in aëre exstiterat.

§. VI.

Actio pulmonum si accuratius perpendatur, haud facile possumus aliud statuere, quam respirationem in systematis cerebrosi usum institutam, pulmonumque hoc esse officium, ut ex aëre tenuissimum illud colligat, quod spiritus animales vocamus, & lampadem vitæ sustentat. Pulmones & Cor systole & diastole sua haud sane sunt synchroni, sed tres plerumque ictus cor pulsatur, sub unaquaque respiratione. Cerebrum coarctatur paululum, mox dilatatur, alternis vicibus, in homine, certe jam nato, licet haud similiter in foetu. Hæc cerebri systole & diastole non cordi, sed pulmonibus synchrona est.

In

In feroci *Tussi Convulsæ*, cerebrum versus cranium distenditur, ita ut ægroto intercludatur spiritus, isque tanquam syncope laboret aut suffocetur.

In fortioribus *sternutationibus* sæpe vertigine capitis afficimur, immo & per nares sanguis erumpit; sub sternutatione illorum, in quibus terebra perforari calvariam oportuit, cerebrum promicat, ac si per aperturam cranii se vellet exprimere.

Quibus, sub magno exercitio, aut lucta, firmiores vires vitæ opus sunt, hi *anhelitus* detinent valdeque premunt; qui vehementiori nisu quidpiam aggrediuntur, graviter etiam anhelant, naso oreque aperto, ut cum respiratione majorem vitalium copiam virium adquirant.

Affectus, qui valida cerebri actione oriuntur, semper respirationem mutant: Iratus sonoros, per hæres, anhelitus ducit & pulmonibus haud minus, ac si esset Asthmaticus, agitur: Timidus ægre trahit spiritum, subesse dyspnœam putares.

Mens Speculativa omnes suas cogitandi vires colligens, frontem corrugat, sulcos intra oculos arat, indicem sæpe interponit, oculos obliquat, ciliis conniventibus sublustrat, contrahit malas, genas, labra, pectus, respirat alte, taciteque levat pulmones, parum levatos reciprocatur, respirat etiam per fauces, dum visus, auditus fere otiantur. *Suedenb. Cereb.*

Qui molesto ex *nidore* Cephalalgiam, Vertiginem, Carum contraxerunt, in locum alium, quo puriorem auram hauriant, deportati curantur.

Qui *camera* clausi, tanquam carcere, tenentur, vitæ fere debilitantur viribus. E contrario, qui se

se crebrius fudo aëri permittunt, fortiores fiunt & alacriores.

Destillationes e capite in pectus, quæ sæpiissime debilitato capiti originem debent, facillime tutissimeque motu, sub dio, equitatione potissimum & mutatione aëris, sistuntur.

His, qui *animo liquuntur*, quod accidit, ubi nervis haud sufficiunt amplius vires ad cor movendum, tutissime insufflatione medemur.

Sicubi tenera mollisque femina in convivio aliquo, cui major adest hospitum numerus, deliquescere occœperit, nova quasi vita recreabitur, simulac in aërem educta fuerit.

Infans sub partu moribundus revocatur ex orci faucibus sola insufflatione; medicina, quæ apud Ægyptios ab longo inde tempore, & adhuc multum culta est, teste *Alphino*.

Aquis submersi sæpe excitantur ab inferis apertura trachæ, afflatu auræ purioris per folliculum.

In periculosis *morbis* perfrequenter vitales vires respiratione metimur, quæ semper, prout opus vitæ fuerit, intenditur; ex imo pectore ductus spiritus corpus levat & vitales vires tanquam auget, unde & post gravem laborem anhelum aërem trahimus.

Qui magno dolore aut affectu alio violentiori obruuntur, profunda agunt *suspiria*, quibus egeritur expelliturque dolor.

Contra, spiritum idemdem suppressere, perniciofa consuetudo; *Servi* in America, ex Angolæ Africæ advecti, sicubi durius a Dominis tractantur, magno nonnumquam numero in mortem con-

conspirant, ut a Dominis grandi summa pecunia coënti, hujus jactura injuriam ulciscantur; moriuntur autem intermissa ultro respiratione. Servus Barbarus coëroito spiritu mortem sibi conscivit. *Galenus.*

Canis vivus, cultro anatomico subjectus, mortique tandem proximus, paullulum adhuc refocillatur insufflatione aëris puri per tracheam. Ex his omnibus manifestum est, quem in modum æthereum, elasticum illud, quod nervis vitam largitur, pulmones colligant, adeo ut hi æque certo ad systema cerebrosum pertineant, ac ventriculus ad corpus vasculosum.

§. VII.

NASUM. Deus resupinatum infundibulum posuit, quo aër attrahitur, nam & in sinu frontis per labyrinthum agitur, ut, si quid terrestris mixtum advenerit, in sinu illo frontis secernatur. Omnia animalia secundum ordinem naturæ per nares respirant, nisi agitata forte a venantibus, copiosiore auram vitalem ore sibi parare aperto cogantur, ut plus virium vitæ colligant. Multi solent hominum ore aperto respirare, pessima consuetudine, quæque in juvenibus corrigi debuisset, nam inde pectus læditur. In cameris nostris observamus, si, exempli gratia, speculum quoddam in mensa ponatur, post aliquot dies tenui illud pulvere obductum cerni. Si pulvis hicce microscopio consideratur, patebit, minutulis eum particulis arenæ aut plumarum contineri, quæ cum aëre per ora in pulmones immissæ, digeri in his nequeunt, sed sæpe causam phthisi primam exhibent, quod, si naribus sua permessa fuisset functio, non accidisset; quare etiam qui multum per os respirant, sæpissime asthmæ & phthisi sunt obnoxii.

Quanto

Quanto vitio pulvis lapidosus pectus oneret, apud *Orsenfes* Dalekariæ videre licet, qui ex teneriori lapide arenaceo Cotes suas rotatiles fecant, & ante annum tricesimum phthisi plerumque moriuntur. Quin & *Lapicidæ* Stockholmienfes, tantum non omnes, aut calculo pulmonum, aut phthisi; aut hæmoptysi enecantur; quandoquidem pulvis ille tenuis lapidosus adeo penetrabilis est & volatilis, ut vesica urinaria, inflata suspensaque in officinis illorum, post exactum annum, aliquot scrupulos pulveris tenuis lapidosi intus continere deprehendatur.

Quocirca opulentiores nostrorum hominum pulvinos *plumis* effartos improbant, & illorum loco stratis incubant e fetis equinis, quoniam pulvis e plumis oriundus pectus gravat, & penna sive pluma quoad demumcumque coquatur, vix tamen solvitur.

In superiori parte nasi etjam organum olfactus Creator constituit, ad *odorem*, viribus vitæ aut systemati nervoso noxium, indicandum, ut tempestive omnia graveolentia, volatilia, & naturæ inimica fugiamus.

§. VIII.

Omnem ubique aërem unius ejusdemque esse indolis, haud difficulter quispiam crederet. Sed multis variationibus ratione frigoris & caloris, siccitatis & humiditatis, levitatis & ponderis, rarefactionis & densitatis, tranquillitatis & flaminis subiectus est; præterquam quod variis misceri solet volatiliū corporum exhalationibus, quæ e terra adscendunt. Singulatim de his agere, nimis jam longum foret, quum insuper otium mihi fe-

cere D. Doctor Brodd in Dissert. de Morbis ex hieme, & D. Assess. Siefert in Dissert. de Aëre habitabili. Ab his prolata præteriens, speciales tantummodo observationes quasdam adjiciam, quibus omnibus inferatur, quam accurato sollicitoque studio delectus sit habendus aëris, in foro diætetico; quare etjam Auctores diæteticos inter sex res suas non naturales, aëri respirando primum vulgo tribuerunt locum.

AËR SUFFOCATUS, qui in *sepulcretis* diu clausis, in *puteis* profundis diuque neglectis, in *cellis* subterraneis, in *cistis* a longo tempore coopertis occurrit, tam est mortiferus, quam qui usquam maxime; nec alia pestis ulla adeo inopinam subitamque mortem infert. Nam simulac quispiam in tales latebras vel nasum immiserit, sine prægresso ullo symptomate enectus illico in terram concidit. Num propterea, quod talis aër, orbatus æthereo, in se spirituosum vitale rapit?

AËR PUTIDUS e locis uliginosis, cæspitosis, & paludosis exhalans, ubi diu aqua sub terra stagnavit, semper morbos affert, quare etjam insalubre est prope talia loca obambulare, præsertim mane & vesperi, dum adhuc aguntur nebulæ.

Hujus generis est *venenatus halitus*, qui prodire e tellure multis in locis observatur, uti e Scrobe Peralti Monspelii, Grotta del Cane in Italia, Antro Pymontano &c.

Avernus lacus quondam Campaniæ Plutoni dicatus, veteribus tam mortiferum vaporem exhalare ferebatur, ut aves transvolantes perimeret, Augusti postremum jussu, excisis silvis circumjacentibus, expurgatus.

Stuttgartia in Germania, *Tolosa* in Gallia, adeo olim inimicæ erant sano corpori, ut ne visitarent peregrinatores, metu morborum abigerent; nam qui haud expertus advenerat, raro illæsus inde rediit. Nunc stagnantibus ante aquis per paracentesin eductis, æque celebrantur salubres, atque iocæ ulla alia.

Upsalia nostra multo fieret valetudini commodior, si vetusta palus fossaque, nostris dicta *Kampas* & *Stadthet*, perfoderetur, ut æqua poro dimitti posset. Dies, tum speramus, febribus exacerbantibus, quæ tot ægros quotannis cruciant & exanimant, careremus.

§. IX.

NIDORES, occlusis temere caminis, perfrquentes nobis, quibus, sub frigido nimis climate, camini **necessarii** sunt, ad calorem parandum servandumque ædibus, si minus provideamus aut festinemus claudere, multas & periculosas systemati cerebri noxas concitant, quare etiam australes nationes nunquam operculis caminorum utuntur. Sæpe nobis *Coryzam*, debilitatem capiti doloremque, immo & *Carum* ipsamque mortem advehunt, adeo ut, qui sospes ac sanus vespere ieverit cubitum, mane mortuus super lecto repertus sit haud raro; quem ad modum heic *Upsaliæ*, ante aliquot annos, duobus accigisse famulis meminimus; ne casus huiusmodi innumeros alios ac pertristes in patriam nostram perenseamus. Est autem eo gravius periculosa, quod nidorem ipse sæpe iste, quem aggreditur, non animadvertat, dum tamen somno tentatus primum, mox obdormiscit & emoritur.

Præ cæteris nuper extracti camini, aut pingue, quod his forte inciderit, nidorem creant haud diutinum

cinum minus, quam perniciosum. Omnes denique camini, in quibus per longum tempus ignis non accensus fuit, foedum pariter nidorem edunt.

Neque nunc loquar de fumo, quem supposito igne spargunt mineralia, ut arsenicum, plumbum, hydrargyrium & antimonium.

§. X.

PUTREDO & ACESCENTIA sunt duo illa veluti subsidia, quibus natura omnia dissolvit destruitque corpora. In primis heic efficax est putredo, quæ in alkali volatile cadavera permutat, sublata particularum cohæsione. Hæc omne viscidum disjungit. Est autem omne nutriens viscidum; nam gluten aut ichthyocolla soluta, simulac putrefcere occæpit, vi postea ad conglutinandum destituitur, & ipse Sphacelus nihil aliud est quam putrescentia carnis in animali vivo, ut Gangræna est rancescentia pinguedinis. Omne putridum est septicum & corrosivum, ipsi veluti naturæ horrendum. Saluberrimum quod erat ovum, putredine maximum fit venenum. Aqua e cadavere putrido exstillans est corrosiva & fere Sphacelo exulcerans, teste *Meadio*.

Ubi solemne est in templis mortuos sepelire, æstate fœtor oritur, quo haud paucos correptos in morbum incidisse, immo & mortuos esse, satis constat.

Oppida clausa obsidione, ubi homines & animalia fame intereunt, & insepulta non raro jacent cadavera, febres mortiferæ invadunt.

In *navibus*, quæ Indiam alterutram petunt, sicubi stagnans aqua computruit, sæpissime Febres putridæ & Dysenteriæ aggreduuntur.

Qui

Qui ad litora maris habitant, in quibus fucus, medusæ & alia recrementa maris ejecta calore æstatis putrescunt, facie luridi, tristes, hypochondriaci, & morbidī obveniunt.

E majoribus *urbibus* eductæ sordes extra vallum vulgo projiciuntur; ex quo fit, ut proxime habentes domos, fœtore urgente, corripiantur febribus, quæ ibi primam originem ducunt. In locis tali fœtore vitiatis, ipsa vasa argentea, stannea, ænea, immo lintea denique, artissimis licet clausa repositoriis, nigritia imbuuntur, quæ vix ablui possit, teste *Dyghao*.

Dentibus, nisi idemtidem laventur, squalor inhærescit, qui tandem correptus putredine, cadaverosum dat halitum & ipsos dentes aggreditur. Næmpe in scorbuto, quia œdema etjam gingivarum nascitur, & gingivæ laxæ generationem viscida in dentibus admittunt, ex hac putredine oris forte petatur causa, cur scorbutici facie tristi minimeque nitenti utantur, haud aliter ac ozæna qui laborant, & per nares semper fœtorem horrendum expirant, luridi & tristiores conspiciuntur. Nam lux faciei, quam veteres dicebant, aut splendor cutis, recte valentes indicat, in morbidis sensim evanescit.

In *urbibus* etjam, quæ civium abundant frequentia, quibus proinde multæ sunt *cloacæ*, per æstatem horrendus fœtor circumvagatur, ex quo febres plurimæ, cessantes maximam partem, simul ac pluvia aërem purgaverit atque sordes veluti abluerit.

De *Judicibus* in Anglia memorat Verulamius, siquidem muneris tenebantur ratione, ut semel quotannis captivos fœtidis in ergastulis inviserent,

sæpe accidisse, ut pessimis afflarentur morbis, & mortem inde interdum occumberent.

Omnes *Artifices*, qui in rebus versantur putridis, ut *Coriarii*, *Candelarii*, *Vespillones*, *Foricarii*, vulgo decolores, luridi & cachectici sunt, teste *Ramazzino* & quotidiana experientia.

Custodes *Nosocomiarum* sæpissime morbis afficiuntur.

Judæi, sordidi ut plurimum & inculti victu reque familiari, colore produnt vitiatam valetudinem.

Montales, angustis prohibita cellularum claustris, sæpissime a fœtore pallent, nigrae & emarcidæ.

Tota natura ab his, quæ fœtent, abhorret.

Equus longe in latus divergens rapitur, fœubi, juxta viam, putridum cadaver subolfecerit.

Viverra Putarius a se feras hostesque alios dispellit, fœtore tantum illo, quem emittit, terribili, ut primum hostes appropinquaverint.

Ex his fatiis superque elucet, quantopere majus aër noceat, quamque sit necessarium, ut qui sanum se alacremque servare velit, haud minus accuratum ac continuum purioris respirandæ auræ delectum, quam ingestorum, adhibeat. Quare etiam *Moses* jussit, ut milites in castris ligonem secum portarent, quo excrementa obtegerent, ne morbi castrênses, Febres malignæ & *Dysenteria* excitarentur, ut sæpe accidere hodie compertum est. Nec minus prudenter Imperator *Theodosius* lege sancivit, ut cloacæ Romæ mundarentur, ne fœtor

fœtor inficeret. Tempore autumnali & verno, dum vegetabilia, folia & ramenta herbarum putrescunt, plurimæ febres solent infestare.

§. XI.

Purum aëra, quo *rura* fere gaudent, præsertim editioribus in locis, ubi exhalationes ventis disperguntur, imprimis salubrem sentiunt, qui sub illo habitant; quin & frigus ipsum tum aëra, tum aquam, purificat. Itaque sanitatem qui servare student, aërem purum ubique deligant; cibum non sumant, nisi ubi purus & salubris aër & saliva possit commisceri & pulmonibus attrahi; in cameris, quibus depressius tectum, non dormiant; nec obambulent, ubi stagnans aqua fœteat; nebulas denique, densis plerumque exhalationibus gravidas, fugiant. Sed vero e camera, quam inhabitant, progressi idoneo etiam corpus exercere motu conentur, haud continue detinendi suetis ædiculis; tum lintea diligenter mutant, ne, postquam hæc perspiratione ejectum sudorem imbiberint, malo contaminentur fœtore.

In templis *fornicatis*, ubi aër una cum focis exhalationibus detinetur, multi, præsertim vere & autumnæ, febribus intermittentibus percontantur.

In *ædes nuper exstructas* lapidibus, quæ per duos & tres annos e muris vaporem aquosum exhalant, ut charta in mensa forte posita inscribendas litteras vix admittat, si qui citius immigrant, in mortiferos morbos incidunt; uti norunt omnes, Stockholmæ, ante aliquot annos, accidisse, quum sumtuosæ domus, post incendium aquilonalis suburbii, exstructæ, perplures viros haud sane de plebe

plebe, nimium properantes, ut inhabitarent, præmaturæ morti tradebant.

§. XII.

ALTIUS SITÆ regiones, quæ minori attinguntur exhalationum vi & siccæ sunt, febres intermittentes fere ignorant, contra positæ humilioribus locis, ubi tellus potissimum est argillacea, aquæ tenacior, multis talibus febribus afficiuntur. Pulcra & opipara *Hollandia*, quæ tota depressa situ est, uti nobis heic *Upsaliæ pratum* dictum *Rægum*, peregrinis fatalis accidit; qui illuc advenierint, raro nostalgiam & febres criticas effugiunt.

Aegyptus salubris est incolis, per hiemem, quo tempore non pluit, & saluberrima circa *Pyramides*, ubi cælo numquam pluvia demittitur.

China & *Tataria* deserta, ab omnibus fere immunia exhalationibus, faciunt quidem, ut incolis fibræ rigeant, at in causa sunt quoque, cur hi parum ægrotent.

Helvetii & *Sueci*, nati regionibus montosis & editioribus, si quando peregrinantur, recte valent, donec per loca depressa ferri non necesse sit.

Qui tempore autumnali, inter *Romam* & *Napolim* itinera faciunt, raro devitant, quin febre mortifera laborent, quod *Quercetanus* in diæteticis dudum notavit, & anno proxime decurso *Generosissimus Baro de Baltimore* suo ipsius funesto exemplo confirmavit.

Scania, qua silvis distinguitur, lapidosa & silvatica est, hinc agilia etjam in incolis & læta nutrit corpora. Contra campestris, quia argillosa est &

& arenosa, ex quibus duabus causis fit, ut aqua diu moretur, nec diffluat, & habitacula passim suffocante aëre oppleantur, corpora quoque incolis debilitat, ut his omnino sint dissimilia, quæ in parte vigent altera.

SERENUS AËR proprius fere est altioribus locis, quare & majores nostri ædificia in collibus extruebant. Nunc necessitas copiosioris aquæ, cœgit, ut plurimæ urbes depresso loca teneant. *Arx Regia* nostræ *Upsaliæ* optimo situ fruitur; mane altum collem huncce serenus aër collustrat, cum ejusdem sub radicibus tota urbs densa exhalationum nebula submergitur. *Creta* omni ævo in saluberrimis locis fuit habita. *Athenæ* sereno, quo circumfunduntur, aëri, ipsiusque adeo cœli beneficio, debere haud dubie credebantur olim tot, qui eas nobilitarunt, doctos & solertiores cives. *Insulæ S. Helena*, & *Bermudes*, ab omnibus fere liberæ exhalationibus, in numero maxime salubrium regionum merito ponuntur, & ægrotantes nautæ, in alterutram qui descendunt, nisi morbus longius sit progressus, statim curantur, Romani quondam Phthisicos & Asthmaticos ad *Stabias* prope *Vesuvium* siccum amandabant.

NEBULOSUS AËR, semper noxius, pluvia, aut vento, aut tonitrâ purgatur, at periculosissimus idem, sicubi admixta spurcicies sit quædam, uti fere est in urbibus, & calidiore sub æstate; quare opulentiores, quibus occasio non deest, per aliquot hebdomadas, dum dies fervent caniculares, ex urbibus solent emigrare.

Pestis, qua *Cairo* haud raro affligitur, post pluviam cessat, uti febres, ob eandem causam per æstatem, *Amstelodami*. *Tonitrua* maxime æ-

rem emundant & omnia humida multa vicissitudine afficiunt. Vina inde turbantur, aqua lacuum tepescit, corpora nostra exæstuant.

QUIESCENS AËR, tanquam aqua stagnans, fere putrescit; ergo incolæ villarum, quæ densis silvis circumdantur, vulgo minus hilares animo minusque incolumes valetudine cernuntur. Omnes *Lappones Alpini*, sub aëre aperto, agiles alacresque vivunt; in densis silvis qui habitant, timidi, tristesque degunt. *Nautici* ad Indias proficiscentes, dum vento fortiori aguntur, commode valent; sed si acciderit, ut per aliquot hebdomadas tranquillitas maris teneat, multis contra morbis inde vexari occipiunt. In insula *S. Thoma*, ubi durante solstitio brumali, venti per duos menses quiescunt, in morbos solent quam plurimi incidere. Immo in universum, ubi ventus movetur, incolæ sanitate gaudent, haud fere aliter ac pisces in rapidis potissimum aranibus & fluminibus firmiores & sapidiores fiunt; nam venti aërem movent, purgant, removent, dissipant, verrunt. Salubrior itaque vita in apricis, venti enim siccant terram, ut lintea.

CLX.

FRAGA VESCA

PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

proposita

SVENONE ANDR. HEDIN

Smolando,

Upsalia 1772. Maji 26.

§. I.

Humi nascentia FRAGA occurrunt spontanea, non solum in Suecia nostra, inde ab Alpibus Lapponicis ad australia Scaniae Campes-
tria, sed & per totam Europam, per Asiam etiam, Africam & Americam crescunt. Adeoque *Fragaria* plantis annumeratur iis, quæ omnes quatuor mundi partes incolunt, uti *Portulaca*, *Vitis*, paucissimæque aliæ. Quod Naturæ hunc fructum ubique serere placuerit, neque sine Numine factum, quum eundem forte præcipuo usui Generis Humani destinaverit.

§. II

§. II.

SENTICOSÆ constituunt Ordinem Naturalem
 XXXV. in Generibus Plant. D. Præsidis. Hic ordo
 sequentia Genera sub se comprehendit:

<i>Alchemilla</i>	<i>Tormentilla</i>	<i>Geum</i>
<i>Aphanes</i>	<i>Potentilla</i>	<i>Dryas</i>
<i>Agrimonia</i>	<i>Fragaria</i>	<i>Rubus</i>
<i>Sibbaldia</i>	<i>Comarum</i>	<i>Rosa</i>

Radix his perennis, excepta *Aphane*, fibrosa.

Caulis plerisque annuus, exceptis *Rubis* quibusdam,
 & *Rosis* facile plerisque, quibus suffruticosus;
 in nullis vero arboreus.

Folia omnibus alterna, petiolata, in foliatione pli-
 cata, plerisque composita, pubescentia. *Stipula*
 omnibus binæ.

Flores sparsi, ex alis prodeuntes, plerumque pe-
 dunculati.

Fructus, qui ex *Pericarpio*, *Semina* includente,
 constare solet, in his, proprie dictus, certe nul-
 lus est.

Rosa vulgo dicitur *Pericarpia* seu *Poma* produce-
 re, sed *Pericarpio* plane orbatur, & *Calyx*
 tubulosus, collo coarctatus, fundo semina
 continens, demum ipse, baccae modo, matu-
 rescit, coloratur, emollefcit, folis laciniis
 arefactis.

Rubus, fructu suo singularis admodum est:
 Receptaculum enim seminum quasi duplici
 epidermide obducitur, intra quam succus &
 semina latent, adeoque decedit hæc *Bacca*
 concava instar pilei. . .

Agri-

Agrimonia fructus constat solo calyce hispido, vestibus obambulantium & velleribus animalium adhærente, nec quæ vulgo Semen nomen veniunt, alia sunt quam Calyces.

Qualitate hujus Ordinis plantæ multum conveniunt. *Sapore* styptico & sicco sunt omnes, radice quidem magis, quam caule, unde Radix Tormentillæ & Alchemillæ certat cum Bistorta. *Odore* minus valent ipsæ Herbæ, paucissimæ tantum, uti Ulmaria, quæ fragrant; odore gratior Flores excellunt Rosæ; Fructibus Rubus arcticus & Fragaria vesca; Radicibus autem solum Geum.

CHARACTER botanicus pro hoc ordine combinando est

CALYX *Perianthium* monophyllum: laciniis duplicatis, exceptis Aphane, Rubo.

COROLLA polypetala regularis, exceptis Alchemilla & Aphane apetalis, Tormentilla tetrapetala, Dryade octopetala.

STAMINA Calyci (non Receptaculo) inserta, circiter viginti, rarius plurima; at 4 Alchemillæ, Aphani; 5 Sibbaldiæ; 12 Agrimonie; multa Rosæ.

PISTILLA plurima, *Stylis* solitariis; sed 1 Alchemillæ, Aphani, 2 Agrimonie, 3 Sibbaldiæ.

PERICARPIUM nullum, quamvis Rosa Calyce mentiatur Pomum, & Rubus Epidermide Baccam.

SEMINA nuda, plurima, pro numero scilicet Pistillorum; sunt hæc aristata Geo; caudata hirsuta Dryadi.

§. III.

FRAGARIA est Genus distinguendum a cohortibus Senticosis: Calyce 10-fido, Petalis 5, staminibus 20, Pistillis plurimis, Seminibus muticis, Receptaculo ovato, carnosio, deciduo.

Militat sub Classe Icosandriæ; Ordine Polygyniæ.

Essentialis notâ, qua distinguitur, est Receptaculum carnosum deciduum. Comarum gaudet quidem Receptaculo carnosio, sed permanente.

SPECIES Fragariæ vix plures quam duæ, vere distinctæ, etiamnum innotuere.

Sterilis **FRAGARIA** caule decumbente, ramis floriferis laxis. *Syst. nat.* 2. p. 350. *Spet. pl.* 709. n. 3. distinguitur a sequenti facillime, quod nulla producat Flagella, quod Caules floriferi decumbentes sint, qui in sequente erecti; quod Flores solitarii, quod Petioli & Receptaculorum Peripheria valde lanata. Cum vero hujus fructus non esculentus sit, hancce intactam relinquo speciem.

Vesca **FRAGARIA** flagellis reptantibus. *Syst. nat.* 2. p. 349. *Spec. pl.* 1. p. 708. omnibus notissima, de qua acturus sum.

Chilensis **Fragaria**, quam delineavit *Fraxier itin.* p. 70. *Dill. elth. t.* 120. f. 146. *Mill. ic. t.* 288. Structura omnino convenit cum **Fragaria vesca**, sed differt insigni magnitudine totius herbæ, utpote quæ Caule semipeda- li est & Foliis proportionem magnis & crassis, Baccis itidem magnitudine Pruni. Pluribus etiam quam quinque petalis instruitur, iisque non obcordatis sed integris. Hanc pri-
mus

mus *Frezier* circa civitatem Conception invenit, ejusque vivas radices secum attulit Parisios, & D. D. Iussæo dedit. Inde in hortum pervenit Leidensem, inde in hortum Oxoniensem; indeque prolata in hortos plerosque Europæ, etiam in Upsaliensem. Hæc cum sola magnitudine, fructuque minus sapido, differat, vix specie a *Fragaria vesca* distingui potest. Inprimis cum flagellis similiter instruat.

Muricata *Fragaria* a *Zanonio* propalata, at minus bene descripta, differt etiam magnitudine, sed inprimis fructu seminibus muricato, ut fructus vix deglutiri queat, nisi abrasis prius seminibus. Rarior hæc species paucisque nota, mera erit varietas *Fragariæ vescæ*, ex auctoritate D. *Halleri*.

Ceterum duæ insigniores varietates *Fragariæ vescæ* per Europam frequentes sunt: *Silvestris* (nobis *Smultron*). Crescit ubique in aridis, sylvaticis, apricis locis, & inprimis in sylvis cædis, distincta fructibus lævibus, quibus inspersa sunt semina, magis fragrantibus. *Pratensis* (nobis *Fordgubbar*). Crescit in pratis humili gramine vestitis; differt inprimis fructibus adspersis punctis concavis, in quibus semina resident; minus fructibus fragrans est, sapore præcedenti accedit, & promiscue esculenta est, uti præcedens, minus licet frequens.

Monophylla *Fragaria* nuper detecta a Dno *Duchefne* & cum Horto Upsaliensi communicata, tota structura cum *Fragaria vesca* convenit; differt tamen insigni & maxime singulari nota, Foliis sc. simplicibus nec ternatis, ut nullus non eam pro distincta assumeret specie. Cum vero hæc primo
fa-

folia radicalia non raro ternata producat, facile divinare licet, hanc a *Fragaria vesca* primum fuisse productam.

Varietates plures qui velit, adeat D:ni *Durbesne* monographiam *de Fragis*, ante aliquot annos Parisiis editam, Gallice, 12:mo, qui pulcherrime has varietates pertractavit.

Calitur non raro *Fragaria vesca* in hortis nostris oleraceis, tam *Sylvestris* quam *Pratensis* varietas, ubi mirum in modum luxuriat & multiplicatur flagellis suis copiosissimis, unde etiam magis sterilis evadit, adeoque hortulani studiose flagella hæc decerpunt, & terram circum plantam ad radicem in acervum, talpæ simillimum, cumulant, ut fructus ferat copiosiores; minus tamen sapidos & fragrantibus fructus reportant, quam ex planta spontanea.

Flores spontaneæ plantæ destruantur sæpe gelu vernali, aut siccitate aëris, unde annonæ caritas hujus fructus sæpissime sequitur.

Fraga apud varios varia obtinent nomina:

Smolandis	<i>Jordbär</i>	Helsingis	<i>Snytterbär</i>
Daliis	<i>Folebär</i>	Germanis	<i>Erdbeeren</i>
Bahusiis.	<i>Backbär</i>	Belgis	<i>Aardbezien</i>
Gotlandis	<i>Rödbär</i>	Gallis	<i>Fraises</i>
Wgothis	<i>Hättebär</i>	Anglis	<i>Strawberries</i>

Maturescunt *Fraga* apud nos sub finem Mensis Junii, & durant ad finem caniculæ; seu incipiunt, dum Pavo primas dimittit gemmantes pennas, & durant in maturitatem Ceraforum. Vid. *Calend. Flora*.

§. IV.

Baccis a plerisque annumeratur Fructus Fragariæ, qui tamen proprie bacca non est. Fructus Botanicis audiunt Pericarpia, quæ sunt vel *Sicca*, ut *Capsula*, *Siliqua*, *Legumina*, *Folliculi*, *Strobili*; vel *Succulenta*, ut *Poma*, *Bacca*, *Drupa*. Ad neutra horum Fructus Fragariæ accedunt, sed mere sunt Receptacula Seminum, ab aliena scilicet parte Fructificationis. Sic *Mori* Fructus *Bacca* non est, sed tantum Calyx succulentus. *Rosæ* Fructus Pericarpium non constituit, sed mere est Calyx coarctatus, coloratus & carnosus. *Ficus* Fructus constat Receptaculo coarctato, ventricoso, succulento, ideoque non ex Pericarpio. *Humuli* Strobilus fit ex meris squamis calycinis in alam productis. Hæc qui non intelligit, in consideratione Sexus plantarum facillime errare potest, & illi paradoxon videbitur, Fructum absque Mare & prægressa fecundatione prodire. Similiter Fructus *Anacardii* videtur Drupa, cui Nux infidet supra & extra Pericarpium; sed in eo fructus carnosus non est nisi Receptaculum carnosum grandefactum. Similiter etiam cum fructu Fragariæ comparatum est, qui a receptaculo solo perficitur succulento, per maturitatem colorato & e suo calyce deciduo.

§. V.

Pharmacopolia e *Fragaria* nostra asservant *Herbam*, *Fructum*, *Syrupum*, *Aquam*, *Spiritum*, *Acetum*, quæ tamen omnia ab hodiernis Medicis, in sanandis morbis, rarissime præscribuntur. Aqua sola, rarius licet, pro cosmetico adhibetur, imprimis ad maculas faciei & varos depellendos, aut etiam in lippitudine; sed neque in his multum præstat. Fructus autem avide ingurgitantur non

Tom. VIII. M modo

modo a pueris, fructuum plerorumque avidissimis, sed etiam tam a plebeis quam a nobilibus in deliciis habentur. Baccæ vel per se adhibentur, vel cremore lactis aut vino perfusæ, vel saccharo adspersæ, vel & saccharo cum vino, aut lacte cum saccharo mixtæ. Quovis modo sumtæ vix umquam nocent, neque enim, ut alii fructus, acidum spontaneum generant, neque Diarrhœam, Colicam, Choleram, Febrem aut Catarrhum excitant, ut varii Auctores hoc vitium ipsis tribunt. Alvum lenissime solvunt, si ab initio nimia copia & antequam ventriculus iis adsueverit, assumuntur, levissime & vix manifeste diuretica sunt; acescentes mitissimæ, adeoque parum refrigerantes, nec copia aut excessu, quantum vidimus umquam, nocuerunt.

Occurrunt interdum constitutiones quædam admodum singulares, quæ, nescio qua antipathia, Fraga perferre nequeunt, licet ipsis sapiant; verum unica alterave comesta bacca, in deliquium incidunt, & toto corpore maculis efflorescunt petechialibus. Exempla vidimus in Illustri Mathematico, Generos. Consiliario Status Klingensstierna; & Uxore Affessoris Coll. Med. D. D. Moræi, paucissimisque aliis.

At vero inde non concludere magis licet, quam ab iis, qui commorari nequeunt in domo, ubi Felis se insinuavit.

§. VI.

Diatheses generantur in corpore humano plurimum morborum & mortis causæ proximæ, ut *Acida*, *Alcalina*, *Salina*, *Scorbutica*, *Syphilitica*, *Scrophulosa*, *Tartarea*, &c. In his debellandis omnes Medici sunt & fuerunt inprimis attenti; uti
nam

nam in his plura innotescerent medicamina, uti contra Acidum China, contra Syphiliticum Hydragyrum, contra Scorbuticum Plantæ Tetrady-namica.

Calculus, Sabulum & Tartarus, omnesque Lapides in animalium corporibus producti ejusdem sunt naturæ, & ex prosapie Calcaria. Calx solubilis Acido, eodem saturata Gypsum evadit, acido ulterius non solubile. Ex variis acefcentibus & falsis ingestis, oriuntur plurima concreta lapidea in corpore gypseæ naturæ, adeoque non solubilia ulterius acidis, ejusmodi certe, quæ ea copia assumi possunt, ut per totam sanguinis massam diffundantur. Ad hæc concreta pertinent Calculus urinarius, Materia Podagrica, ex nodis Podagricorum manifesta, Tartarus dentium &c. Hæc ex impuris & stagnantibus concresecunt humoribus, imprimis sub otio & quiete, dum salibus crystallisantur particulæ terrestres in ejusmodi Tophos. Hinc Aquæ potatores, qui lympham diluunt & sanguinem quasi lavant, viscidas auferendo particulas, his minus obnoxii; hinc qui otiosi aut morbis diutius lecto detenti, Calculum incurrunt; hinc qui copiose vina acida ingurgitant, ob sal in vino contentum, sæpius Arthritici. Omnis Medicorum spes contra Calculos & affines, hoc nostro quo vivimus tempore, posita est in pilulis lithontripticis Dnæ Stephens, ex calce & sale alcalino confectis, quas aversatur gula & ventriculus, quibus læditur digestio; quibusque massa sanguinea diathesi salina scorbutica inficitur, ut non raro, præ Scelotyrbe, dentes ex alveolis cadere faciat, ne loquar appetitum ciborum & dosin enormem cum fastidio ægroti. Taceo reliqua lithontriptica varia, quæ fefellere Magistrum. Hoc tantum dicam, quicumque ejusmodi jactitat lithon-

triptica, si non simul tartarum dentium tollant, ubi immediate agere possunt, fallit certe & fallitur eorum auctor. Lithontriptica sua jactent alii, nobis unicum tantum, quod materiam solvit tartaream, notum est, quodque est succus Fragorum. Fraga majori copia assumi possunt, quam ulli alii fructus acescentes, & quidem absque ulla noxa.

Hæ Baccæ, magna copia ingestæ, nudæ & quasi decorticatæ, facile exprimuntur per vias chylo-pæcticas, ut succus ex his sic expressus, abundantior cum massa sanguinea possit misceri, viresque suas per omnia vasa totius corporis simul exferere; diluere scilicet impura, solvere fabulosa, & parum sub Sirio, quo prodeunt, ardente refrigerare.

Quicumque itaque Fraga copiosius assumit, & quotidie his continuat, quamdiu eorum messis durat, magis massam suam purificabit sanguineam, quam ullo fonte soterio aut aqua minerali; qui simul laborat dentibus scorbuticis, viscidis, foetidis, & quod probe observandum *tartaro* obductis, intra quatuordecim dies eos depurgatos videbit, tartaro omni ablato.

Diæta simul observanda erit, ut facilius & promptius opus suum hoc medicamen perficiat; quæ in pariori esu Carnium, & Lardi præsertim durioris, consistit, in abstinendo item ab Acidis, præcipue Vinis; neque aliud vitandum novimus.

Podagra seu *Arthritidi* nullum remedium huic æquiparandum novimus, si æger, quamdiu Fraga proveniunt, ex his consumit, quantum partitis vicibus, quovis die ter vel quater, ingurgitare poterit, a minore incipiendo copia, & inprimis
cum

cum fraga adhuc nondum perfecte maturuerint, magisque acefcentia sunt, indies majori quantitate hæc edendo continuans, donec ventriculus ipsis magis adfueverit. Hac certe levi cura, tuto, cito & jucunde multi apud nos, quos novi, a diro hoc curati fuerunt morbo.

§. VII.

Inventum hoc Generosiss. Dn. PRÆSIDI debetur, cui ansam Podagra suppeditavit enormis, quæ ipsum anno 1750 adgrediebatur. Circa finem Junii insultum incurrebat podagricum tam enormem, ut per quatuordecim dies nec cibum nec somnum capere posset, & nequidem præ dolore per duo minuta pedes in quiete tenere. Digitorum pedis articuli rubescebant, nodis intumescebant, & cetera more solito. Materia podagrica ex uno pede in alterum, in manus, reliquosque iterum articulos migrabat. Tandem fere moribundo patella fragis impleta offerebatur, quæ sola gulæ placebant; & ex horum esu, primo post quatuordecim diés, per aliquot horas obdormivit. Evigilans plura petiit fraga, & circiter orbiculum his refertum consumpsit; iterum a media nocte in tempus matutinum obdormiens, absque omni doloris sensu evigilabat, lectumque reliquit, verum a morbo admodum debilis. Una sic dosis plus, in vacuo per quatuordecim dies ventriculo & corpore, effecit, quam alioquin plures.

Insequente anno 1751, Podagra eodem tempore revertebatur, vix ut atrium Regium Drottningholmiae, ubi tum erat, facie pallida & cachectica adscendere posset. Sciscitanti Serenissimæ Reginae, jam Viduæ, quid ipsum deficeret? Fraga respondit, quæ obtinere non posset. Mitissima Regina

Ipsi integram patinam adferri iussit, qua circa vesperam vacuefacta, agilis, proxima hora matutina, atrium adscendebat.

Tertio insuper anno eodemque tempore, denovo Podagra, sed longe mitior, rediit, fragis iterum debellata. Quarto quintoque anno, solito tempore, vix tamen manifeste, insultus sensit, mox eodem superatos modo, a quibus jam per viginti fere annos immunis vixit. Ab eo inde tempore, modo dicto, Fraga quavis æstate consumsit, quæ massam sanguineam mundificavit, pondus corporis sublevarunt, faciemque floridiorē reddiderunt, ut plus se iisdem debere asseveret, quam alii aquis mineralibus.

Medicinam hanc præstantissimam, ab eo edocti, summo cum effectū, plurimi adhibuerunt, unde etiam pretium fragorum heic Upsaliæ octuplum, vel ad minimum sextuplum evasit, ut sæpe vix ullo pretio hæ bæccæ obtineantur, ea copia, quæ a variis desideratur.

Usus horum in morbis arthriticis dein multum invaluit. Sed nullum etiamnum novimus, qui hunc in *Calculo* tentavit; nulli tamen dubitamus, quin eundem effectum etiam in eo præstent, quum Calculus eadem constet materia, qua Tartarus in Tophis podagricis. Qui vero Fraga pro scopo Calculi urinæ assumere volunt, diligenter observabunt, quod calculus communiter viscido vestitus in Renibus includatur aut Vesica, quodque hic Fragorum succus, dum solvit viscidum Calculi Corticem, ut nudus jaceat, magis debeat irritare ab initio fibras nerveas, usque dum exterior ejus scabra substantia solvi incipiat; adeoque non terrefactus desistat, nec, quod

quod ideo fraga in hoc morbo magis noxia sint,
quam salubria, credat.

Phthifin curatam Fragis large comestis C.
Hoffmannus meminit; in Phthifi certe calculosa
juvare debent.

Leucorrhœam Fragorum esu sublatam fuisse,
observat Ravius.

Non qui multa, sed qui utilis, scit, ille
sapit.

CLXI.
**OBSERVATIONES
IN
MATERIAM
MEDICAM**

QUAS
PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

PRO GRADU DOCTORIS

proposuit

JOHANNES LINDWALL

Smolandus.

Upsalæ 1771. Junii 5.

MEDICINÆ duo præcipua objecta sunt, Morbi & Medicamenta. In morbos accuratius cognoscendos Medici non tantum prisci, sed etiam recentioris ævi singulari studio incubuerunt, & cuncta, quæ PATHOLOGIÆ illustrandæ inservire potuerint, conquissiverunt subsidia; unde ANATOMIA, cui PHYSIOLOGIA innititur, ad summum fere fastigium est evecta. SEMIOLOGIAM etiam exactiori opera Observatores pervestigarunt; unde concinna atque elegantissima jam ostentare possunt systemata.

Historia

Historia autem Medicamentorum nimium fuit neglecta. Officialia nostra fere eadem sunt, quæ tempore DIOSCORIDIS erant in usu. Media ætas his fuit contenta, præter nonnulla, quæ à Nationibus Barbaris colligi subinde potuerunt. Nostros primum temporibus illa luculentius pertrahere cœpit; plurimumque huic lucis addiderunt GEN. DOM. PRÆSES & DOM. GEOFFROY. Quædam autem adhuc restant Medicamenta, e Regno Vegetabili deprompta, de quibus ad hodiernum usque diem, ex quamam desumantur herba, ignoratur. Immo recentissimis nostris temporibus varia introducta sunt, quæ mirum præstitisse effectum peritissimi in India observarunt Botanici, sed quæ Medici recentiores alto, uti dicitur, supercilio prætermiserunt. Multa etiam novis experimentis jam sunt adsumpta, postquam communem Medicinam vicit errorem, res nempe venenatas *) Medicis fugiendas; cum ex his præstantissima Medicamenta desumantur. Tam multa simplicia officinalia latuisse Medicos in nostra usque tempora, indicat eorum segnitiam in inquirendo horum Matrices, quasi minus necessarias; cum tamen *Ordinem Naturalem* eorum cognoscere summopere sit necessarium. Hinc factum est, ut nemo vires Corticis CHINÆ accurate intelligeret, antequam ad *Contortas* eum pertinere constitit; Nec vires OPO-BALSAMI, priusquam illud ad AMYRIDES tutò referri potuit. Hæc vero neglectui forte Botanices debentur, siquidem hanc Medici sibi minus necessariam duxerunt, qualis etiam præterlapsis seculis haberi potuit, quippe nondum in formam artis redacta.

M 5

Quo

*) vide G. D. Præsid. Mat. Med. Canon. 16. & 17.

224 OBSERVATIONES IN MAT. MED.

Quo itaque pars salutaris scientiæ in Medicamentis tractandis occupata evadat tutior, 1:o Officia, quæ in publicis GEN. DOM. PRÆSIDIS in Materiam Medicam prælectionibus, ob singularem quampiam efficaciam fuere notata, in præsentī hac dissertatiuncula b. c. D. recensere, & Nominibus G. D. PRÆSIDIS Genericis ac Trivialibus determinare constitui: perinde atque alii Medici, ante hæc in Anglia, jamque Viennæ fecerunt. Ubi enim ejusmodi adfunt nomina ad accuratorem tum Herbarum, tum Synonymorum apud Auctores, tum cujusque Plantæ cognitionem nos perducunt. 2:o Incognita & dubia, quorum notitiam magna sectari cura Medici debent, ut usum eorundem accuratius, quam huc usque, dijudicare queant. Hisdem vero insigniuntur Numeris, quibus in Materia Medica GEN. D. PRÆSIDIS sunt notata.

§. I.

COLLINSONIA canadensis. *Incola America septentrionalis per infusum radices Colicam puerperarum compefcunt, teste Barthramio in append. p. 2.*

ANAGALLIS arvensis. *Herba in Rabie canina & Epilepsia commendatur; sed insipida & inodora.*

SPIGELIA Anthelmia. *Decoctum sive pulvis primarium est Anthelminticum. D. BROWN in Hist. Nat. Jam. Amœn. Acad. G. D. PRÆS. Tom. 5. p. 113. tab. 2.*

LONICERA Symphoricarpos. *Adversus Febres Intermittentes tutum, certum & minime fallax medicamentum. Clayton.*

CEANOTHUS Americanus. *Decoctum in Syphilide commendatur a Colden.*

PLUMERIA alba. *Decoctum radidis rēdētis ab Americanis adhibetur tamquam specificum in Syphilitide Jacquin.*

ERYNGIUM foetidum. Foetidissima herba; infusum contra Febres Ar dentes & Hysteriam divina est medicina apud Surinamenses. D. Dahlberg.

CONIUM maculatum. Herba, Extractum, contra Scirrhus, Strumas aliosque morbos a Medicis Vennensibus laudatur. Nonne **CICUTA** virosa, refracta dosi, melior? **CONIUM** enim odorem minus tetrum spargit.

HERACLEUM Sphondylium. *Decoctum herbā a Scanis cum successu in Dysenteria propinatur; nos integram Nationem tuto sequimur. It. Scan. G. D. PRÆS. p. 266.*

BROMELIA Ananas. Cortex fructus exterior fertur summum emmenagogum, quamquam fructus fragrantissimus gratissimusque omnium & excorticatus in summis deliciis editur.

ACHRAS Sapota. Unde semina Sappatilla; ʒj ad ʒij contra Colicam Nephriticam inserviunt. vander Monde Diar. 198.

COLCHICUM autumnale. Radix purgans drastica, quod necat Vitulos. vid. Scopol. Amuletum Pestis. Wedelii Dissert. de Colchico veneno & alexipharmaco. 1718, & Hassenii in Act. Norib. 1736. Bulbi contusi & impositi tollunt Mariscas. Oxy-mel Colchici contra Hydropem laudatur, teste D. D. Hidén p. m. Medico Norcop.

PARIS quadrifolia. Baccae pulverisatæ euporiston in Pleuritide; succus earum expressus in Ophthalmia tutus. Friccius.

186 OBSERVATIONES IN MAT. MED.

LAURUS Culilawan. *Cortex odore Caryophylli aromat., sapore mucilaginoso, subadstringente, a Belgis non ita pridem e Philippinis introductus, contra languentem ventriculum post Colicam & Diarrhoeas roborandum. OLEUM carminativum, roborans, stomachicum & antiparalyticum.*

SOPHORA heptaphylla. *Specificum in Cholera, Pleuritide, Colica & Dysuria. Rumph. Amb. 4. tab. 22.*

CASSIA alata. *Folia contrita cum aliquot guttis Limonii est proficuum contra Herpetem, teste Rumph. Amb. & Brown Hist. Nat. Jamaic.*

SWITENIA Mahagoni, unde lignum Mahagoni, ejus usus est Mechanicus.

QUASSIA amara. vide Amœnit. Acad. tom. 6. p. 421.

PYROLA umbellata. *Decoctum interne in Ischiadico dolore. D. D. Zetzel. Aff. R. Coll. Med.*

PYROLA uniflora. *Folia masticata sive infusum impositum in Lipitudine & Ophthalmia eximium est remedium apud Norrlandos & Norvegos.*

GYPSOPHILA Struthium. *Radix saponacea, qua veteres loco saponis in purgandis vestimentis utebantur, eodem scopo etiam hodie ab Hispanis adhibetur. Eam itaque præstantissimam judico contra generationem Calculi, quæ fit ex viscido; est enim procul dubio summum Medicamentum mundificans.*

PHYTOLACCA decandra. *Succus radicis, præsertim tempore autumnali expressus, Carcinomati aperto instillatus, experientia Italarum, & Anglicarum, usurpatur.*

LYTHRUM Salicaria. *Commendatur a de Haen in Diarrhæis antiquis & chronicis.*

ACONITUM Napellus. Herba, Extractum a gr̃ß ad j. a D. Störkio in *Febribus intermittentibus, Ischiade, Rheumatismo & aliis morbis præscribitur; sed Extractum caute adhibendum, cum tota planta venenatissima sit, ut videmus in Act. Holm. Anno 1739. p. 41.*

CLEMATIS erecta. *Pulvis extus, infusum intus a Störkio contra Ulcera Cancrofa & Syphilitide porrigitur.*

HELLEBORUS fœtidus. *Pulvis foliorum contra Vermes D. Arch. BÆCK. Reg. Coll. Med. Præf.*

MENTHAM auriculariam **HEDYOTIDI** Auriculariæ G. D. *PRÆSIDIS Mat. Med. p. 16. præfert contra Cophosin Hermannus.*

LEPIDIUM Iberis. *Infusum herbæ cum cortice Chinæ ante accessum Februm intermittentium apud Hispanos usitatissimum est Medicamentum; qui præterea succum hujus expressum contra easdem Febres esse specificum contendunt.*

CARDAMINE pratensis. *Flores ad ʒi a D. Backer in Ecclampsia laudatur.*

CLEOME gigantea. Herba odore fœtido **CIMICIFUGAM** superat, sapore ita acri, ut vix sine vomitu masticari possit; unde ad vires ejus heroicas concludere licet.

MELALEUCA Leucadendron. Unde **OLEUM** Cajeput, quod Hollandi nuperrime ut antispasmodicum & emmenagogum introduxerunt. In Odontalgia a dentibus cariosis, & externe in Hemorrhoidibus cæcis usipatur; sed præcipue laudatur in Morbis Paralyticis.

AR-

188 OBSERVATIONES IN MAT. MED.

ARTEMISIA campestris, *Semina a Gallis ut eximia in Pleuritide, teste D. Bergstral Aët. R. Coll. M. adhibentur; contra Vermes seminibus Cinae facile palmam præripiunt.*

INULA dysenterica. **CONYZA** vulgo dicta. *Decoctum herbae ut specificum contra Dysenteriam in expeditione Russorum contra Turcas; dudum a M. Hoffmanno proclamatum.*

CENTAUREA Calcitrapa. *Quid in Febris Intermittentibus valeat, vide Seguium 2. p. 154. Lieutaud. p. 707. Agno Paschali Judaei vescabantur cum condimento, quod Hebraice Merorim, Græce τριγύς, in Bibliis Sæcicis Bitter Salso vocatur, Exod. 12, 8. Latine minus recte Cichorium vertitur; quæ herba amara non est. Hoc vero vulgo perperam LEPIDIUM latifolium fuisse credebatur, usque dum D. Prof. Forkåhl ex Arabibus edoceret, hanc CALCITRAPAM etiamnum apud eos hoc scopo in usu esse.*

LOBELIA syphilitica. *Lactescens, acris, nauseosa, unde in majori dosi purgans sive emetica est. Herba in forma infusi teste Rev. Th. D. KALMIO ab Americanis septentrionalibus in Syphilitide adhibetur. LOBELIA longiflora fortior; sed cum hac caute mercandum, quum folia haud multa equum occidant.*

STILLINGIA sylvatica. *Flores similiter Syphiliticis profunt. D. D. GARDENIUS. G. D. PRÆS. Mant. 1. p. 126.*

CECROPIA peltata. *Gummi Elasticum, quantum a descriptione D. CONDAMINI in Aët. Paris. 1751. concludere licet, ex succo hujus desumitur *).*

CI.

*) Est Succus inspissatus Jatrophae? elasticæ Linn. Suppl. pl. 422.

CIMICIFUGA foetida. *Teterrima planta, & primaria quæ Strumas repellit, quod vidi in Nofocomio. De cætero in nervinis morbis præstans: si autem ex odore tetro & sapore amaro conjectare licet, in Medicinâ olim magnas hanc habituram utilitates, nullus dubito.*

LICHEN Roccella. *Qualitas tinctoria rubra, ad vinâ adulteranda colore vini Gallici rubri.*

§. II.

INCOGNITA & DUBIA.

3. **Semina GRANA PARADISI** alii Amomi, alii Myrti species statuunt.

4. **Radix COSTI** dulc. & Arab. etiam minus certa.

6. **Radix GALANGÆ** Maj. & Min. non erit **KEMPFERIÆ**, sed forte **MARANTÆ** Galangæ, Rumph.

26. **Radix HERMODACTYLI.** Magnus olim Botanicus Tournefort, qui plagas Orientales ipsemet peragravit, hujus matrem esse **IRIDEM** tuberosam, sed Recentiores, ut Millerus & alii, volunt esse **COLCHICUM** illyricum, idem confirmante Forsskâbio.

37. **Radix GRAMINIS** apud nos ubique desumitur a **TRITICO** repente: at in Italia ex **PANICO** daçtylo, teste Seguierio.

42. **Fructus ANACARDII ORIENTALIS.** Dillenius eum credit a specie **AVICENNIIÆ** desumi: sed D. Jacquin hoc negat.

76. **Radix**

76. Radix *JALAPPÆ*. *Actualissimus Botanicus* Plumier, qui ter Americam adiit, statuit esse *MIRABILEM* odorem: Recentiores vero, ut D. Sloane & Millerus, *CONVOLVULUM* Jalappam. Vid. G. D. PRÆSIDIS Mant. 1. p. 43. Immo D. Millerus, qui radices *JALAPPÆ* per Houstonum ex America reportavit & Pharmacopolis Londinensibus vendidit, habuit radices *CONVOLVULI* hujus, quæ omnibus numeris veræ Officinali respondebant.

152. Resina *COPAL*. An species *SUCCINI*? aut præparatum ex alia Resina. A specie arboris *RHOIS* sumi credita, sed frustra.

247. Lignum *RHODIUM* nondum certum est, an desumatur e *GENISTA* canariensi.

204. Lignum *BRASILIANUM RUBRUM* an *CÆSALPINA* vesicaria?

463. Resina *TACAMAHACA*. D. Trevius negat esse *POPULUM* balsamiferam; Jacquinus asserit esse *FAGARAM* octandram.

504. Lignum *EBENI* desumitur ex *UVARIA*, quæ Arbor nigra Rumph. Amb. Vol. 3. p. 15. tab. 5.

505. Fructus *MYROBALANI INDÆ* ab ignoti generis arbore *PANEL* ortus creditur. Hort. Malab. 2. tab. 9.

506. Fructus *MYROBALINI BELLIRICÆ*. Varii statuunt a *TANI* Hort. Malab. 4. tab. 10. Alii ab *IDOU-MULLI*. Hort. Malab. tab. 18.

507.

247. An e *Convolvulo scopario* Linn. Suppl. 135?

504. Vera *Ebenus* est *Diospyros Ebenus* Linn. Suppl. 440.

OBSERVATIONES IN MAT. MED. 191 :

507. Fructus *MYROBALANI CHEBULÆ*.
Leguntur ab AGIHALLID Alp. Ægypt. tab. 39.

508. Fructus *MYROBALANI CITRINÆ*.
Pluck. Mant. 132.

Obs. At D. Adanson dicit *MYROBALANOS* has quatuor ex eadem arbore *PANEL* Malabarorum, sed dispari anni tempore, desumtas esse, si fides Auctori perfido adhibenda.

509. Nux *MOSCHATA*. *Flores feminei semel a G. D. PRÆSIDÆ visi sunt, sed nunquam masculini; ergo generis character nondum potuit stabiliri.*

514. *BALSAMUM PERUVIANUM.*

516. Refina *AMMONIACI*, an *PASTINACIÆ* species?

517. Refina *CARANNÆ*.

518. Refina *ELEMI*, an a *BURSERÆ*?

519. Gummi-refina *MYRRHÆ*.

520. Gummi-refina *BDELLII*. D. Hermannus in *Lapid. Lyd. 15.* judicat puritate tantum a *MYRRHÆ* differre, & addit *BDELLIUM* confici ex decocto fructuum quorundam inspissato. Alii vero a *Palma BDELLIFERA*, in *Arabia felici* nascente, deducunt.

521. Gummi-refina *SAGAPENI*, an *FERULÆ* species?

524. Lignum *ASPALATHI*.

525.

509. Hoc factum est in *Linn. Suppl. 40.* rectius vere a *Cel. Thunbergio* in *att. Holm. 1782.*

514. *Myroxylon Perulifera. Linn. Suppl. 233.*

Tom VIII.

N

525. Lignum *FERNAMBUCI*.

526. Fructus *CUBEBAE*. Quod sit *PIPERIS* species evidentissimum ex Itin. Meisteri 118, ubi figuram dedit, sed speciem non descripsit.

535. Cortex *SIMAROUBAE* est forte *BURSERAE*?

Faba *IGNATII* est *CUCURBITA* Malabatri foliis scandens. Pluckn. Mant. 60. *)

Faba *PECURIM* Medicamentum in fluxu alvino usitatum, sine dubio species *LAURI*.

GUMMI LACCÆ colligitur circa ramulos siccos ab Insectis, sed quibus? †) e *CROTONE* Laccifero ladescente decerpunt hæc Insecta succum & *LACCAM* suam inde conficiunt, teste Hermanno.

526. Piper Cubeba. Linn. Suppl. 90.

535. Quassia Simaruba. ib. 234.

*) Ignatia amara ibid. 149.

†) A Cocco Laccæ, in Ficu religiosa & indica, item in Rhamno Jujuba habitante. Kerr in *act. angl. vol. 71. p. 2. Annot. Edit.*

CLXII.

PLANTA CIMICIFUGA

QUAM
PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

PRO GRADU DOCTORIS

proposuit

IOHANNES HORNBORG

Petropolitanus.

Upsalia 1774. Sept.

Cum apud me constituissem, specimen quoddam academ-
icum, more solito, edere, inque rimandis & exami-
nandis medicamentis & morbis versar, vastissimus mi-
hi campus rerum sese obtulit, ut nescirem omnino quam
materiam pertractandam eligerem. Vidi plurimas jam
sæpius pertractatas, ut idem esset illas proponere, ac
crambem vel centies coctam recoquere. Alias deprehen-
di tam obscuras, ut maxima & exercitatissima ingenia
requirant, si perspicue & sufficienter explicentur. Mi-
hi vero ita deliberanti in memoriam venit Herba illa
CIMICIFUGA, de qua multi multa & eximia sperant,
si accuratius Medicis cognita evadat. Non ingratum
ergo

ergo fore speravi, si ejus pleniorē descriptionem hodie specimen Academico exhiberem, præsertim quum huc usque vix ab aliquo plene sit delineata. Tuum vero L. B. est, conatus meos juveniles æqui bonique consulere.

§. I.

N O M E N.

Cimicifuga hæc crescit in *Sibiria*, & primum ibi inventa est a *Messerschmidio*, Botanico Germano, qui mittebatur ab Imperatore *Petro I. Magno* in *Siberiam* ad detegendas Plantas ibi occurrentes. Ast obiit sub itinere, opusque ejus nondum publicam adspexit lucem; manuscriptum autem (ut videre licet e scriptis *GMELINI*) hodie adhuc in *Academia Petropolitana* servatur.

Post longum temporis spatium Professor *Petro-politanus AMMAN* orbi erudito illam communicavit sub *Thalictroidis* nomine, quia similitudinem habet, quoad faciem externam, cum *Thalictris*, atque aliquo modo quoad Affinitatem Classicam propius illis accedit.

Tandem *NOBILISS. D. PRÆSIDI* quædam specimina sicca missa sunt e *Sibiria*, ex quibus Ei videbatur illam similem esse *Adææ racemosa*, quoad folia, magnitudinem, Calycem, Corollam deciduam, Stamina numerosa, totamque herbam, & ideo referri illam posse putabat ad idem genus cum *Adææ racemosa*. Cum autem postea Semina accepit, quæ ferebantur in Horto Academico, ibique florebant fructumque ferebant, tum Ei nobisque occasio data est, melius herbam examinandi, & observavimus illam non esse ejusdem generis cum

cum antea nominata *Aitæa*, sed tamen ei generi proximam, & præcipue ab illo genere differre Corollis Nectariferis & Germinibus pluribus; quamobrem in ultimis *Systematis Naturæ* editionibus & *Speciebus*, novum constituit Genus, cum character suo, cui generi hocce nomen imposuit.

§. II. CLASSES.

Ad quas classes *Cimicifuga* amandari debeat, ex sequentibus constabit.

CÆSALPINI 14. *Herbaceæ*, pluribus, folliculis.

MORISONI 15. *Multifiliquæ*. Ord. 1.

RAJI *Multifiliquæ*. Ord. 2.

HERMANNI 13. *Multicapsulares*, *univalves*.
I. *Multifiliquæ*.

BOERHAAVII 21. *Multifiliquæ*. Ord. 2.

RIVINI 4. *Regulares* tetrapetali. Ord. 8.

TOURNEFORTII *Rosaceæ* Ord. 6.

LINNÆI 13. *Polyandria*, *Trigynia*.

Ord. Nat. MULTISILIQUEÆ XXVI, & quidem in affinitate proxima cum *Delphinio*, *Aquilegia*, *Helleboro*, *Aitæa* &c.

§. III. GENUS.

NOBILISS. D. PRÆSES primum generis distinctum & naturalem tradidit CHARACTEREM (in ultima 13. Editione) *System. Nat. tom. 2. p. 420.* qui ita se habet.

N 3

CALYX

196 PLANTA CIMICIFUGA.

CALYX *Perianthium* foliolis 5, subrotundis, concavis, caducis.

COROLLA *Petala* 4, urceolata, margine affixa, æqualia magnitudini calycis, caduca. *Nectarium* petaliforme, infimum, cartilagineum, persistens.

STAMINA. *Filamenta* 20, filiformia. *Anthera* didymæ.

PISTILLA. *Germina* 4-2. *Styli* recurvati. *Stigmata* stylo longitudinalia.

PERICARPIUM *Capsula* 4, oblongæ, futura dorsali dehiscentes.

SEMINA plurima, vestita squamis patentibus.

Obs. Variat omnium maxime numero Calycis, Corollæ, Pistillorumque; neque sexus constans, nec proportio.

§. IV. SYNONYMA.

Thalictroides foetidissimum christophorianæ facie. Amman. ruth. 76. n. 102. (cum descriptione absque figura.)

Cimicifuga. Amœnit. Acad. 2. p. 354.

Actæa racemis paniculatis, fructibus quadricapularibus. Spec. plant. p. 722.

In Amœnit. Acad. tom. 7. pag. 436. D. APHONIN figuram adposuit secundum specimen ficcum, & pag. 462, a D:o KARAMYSCHEV breviter nominata est.

Ultimo a D:o GMELINO in Flora Sibirica tom. 4. pag. 181. tab. 70. descripta & depicta Cimicifuga.

§. V.

PLANTA CIMICIFUGA. 197

§. V. DESCRIPTIO.

Descriptionem *Cimicifugæ* nostræ sequentem in modum adornamus.

RADIX fibrosa, perennis, simulque nodosa, cirrhis transversis parum repens.

CAULIS herbaceus, erectus teretiussculus, obsolete inæqualiter subangulatus, scabriussculus, orgyalis, simplex.

FOLIA caulina 3-4, alterna, petiolata, decomposito-pinnata, quinata. *Folia partialia* bijuga ex foliis partialibus bijugis cum impari: partialia hæc pinnata, infima trijuga cum impari, proxima bijuga cum impari, impar etiam bijugum cum impari. Horum unum ad basin caulis; secundum in ejus medio; summum ad ramulum florentem infimum.

Pinna f. *Foliola propria* scabriusscula, multum acuminata, incisa, serrataque; extima paulo majora, sublobata, sessilia, exceptis infimis.

Petiolus teretiussculus, canaliculatus.

Obs. Adeoque folia dividuntur more plantarum umbelliferarum; folia etiam summa minus composita sunt & sæpe ternata.

STIPULÆ nullæ.

RACEMI alterni, in summitate caulis, subpedunculati, digitales, simplicissimi, subrecurvati (more *Veratri*).

FLORES pedicellis brevissimis adscendentibus.

198 PLANTA CIMICIFUGA.

CALYX. *Perianthium* foliolis 4. f. 5, subrotundis, concavis, deciduis.

COROLLA. *Petala* 4, flava, urceolata, æqualia, margine receptaculo affixa, vix calyce majora, decidua.

Nectarium petalis simillimum, infimum petalorum, subcartilagineum, permanens (nec caducum ut petala).

STAMINA *Filamenta* plurima (circiter 20), filiforma, tandem nectariis longiora. *Antheræ* ovatae, didymæ, erectæ.

PISTILLA *Germina* 4 - 2. oblonga, pubescentia. *Styli* brevissimi, recurvi. *Stigmata* stylo longitudinalia.

PERICARPIUM. *Capsulæ* 4, oblongæ, futura longitudinali superne dehiscentes.

SEMINA plurima, squamis erectis undique vestita, modo certe singulari & proprio.

Vix ulla herba reperitur magis varians, quam hæc, nam aliæ dantur quæ possident 2, 3, vel 4 *Germina* constantia in eodem individuo; aliæ pluribus constant *Nectariis*, aliæ uno l. duobus. Aliæ iterum sunt solum mares, cum rudimentis germinum.

§. VI. HISTORICA.

Nihil ut omittam, memorabó, quid Auctores nostri AMMAN & GMELIN, hac de herba narrent.

AMMANNUS pag. 76. *Messerschmidtus* hanc jam ante decennium collegerat; Plantæ titulus erat,
in

PLANTA CIMICIFUGA. 199

an Xenio scilicet Isid. Sibiricæ: *Vanutscha Sibirica, cimicifuga, fætida, christophoriana foliis, floribus in thyrsis stamineis, luteolis, semine in corniculis villoso rufo.* In ejusdem vero Diario planta hæc appellatur *Vanutscha Trava Russorum fætidissima, radice perenni, christophoriana foliis, procerior, flore in racemis luteo stamineo, capitulo seminali quadrivaginato, semine villis foliaceis bispidis plurimo.*

Ante biennium GMELINUS Christophorianæ vulgaris, nostratis, racemosæ & ramosæ *Mor. bist. Oxon. P. 2. p. 8.* nomine plantam, fructu destitutam, in Argunensium officinarum campis versus occidentem fitis, lectam, ad Acad. Scient. Imper. misit, quam ejusdem Thalictrides esse existimo. Erat autem foliis, quam in Dodonæi Christophoriana & americana illa proceriori & longius spicata, *Horti Elth. p. 79. tab. 67,* multo profundius laciniatis, rarius sed latius dentatis, angustioribus, crassioribus, rigidioribus & rugosioribus; caulibus elatioribus, firmioribus, minus angulosis, rectis, ad quorum medium versus, ex foliorum alis alternatim, ad quatuor plus minus intervalla, pediculi oriebantur tenues, leviter hirsuti, biunciales, flores medium versus gerentes, Christophorianæ Dod. floribus multo majores, brevioribus pedunculis innascentes; numero plures, pluribus staminibus refertos. Summus autem caulis terminabatur in sex istiusmodi spicas floriferas, ad exortum ligula tenuissima ornatas, reliquis spicis, quæ ex foliorum inferiorum alis originem ducunt, paulo breviores, sed copiosioribus floribus onustos.

GMELINI Flora Sibirica I. tom. 4. pag. 181.

T. LXX. Cimicifuga Linn. Syst. Nat. 1282.

Actæa fructibus siccis plurimis. *Gm. Inst.*

N 5.

Tha-

Thalictroides glutinosum foetidissimum amplissimis foliis. Ind. Len. 426. Irc. 607. Jan. 1128.

Thalictroides foetidissimum christophorianæ facie. Gmel. Amman. Rush. 102.

Astæa racemis paniculatis, fructibus quadricapularibus. Linn. Spec. pl. 1. p. 722. n. 3.

Radix perennis est, extus fusca, intus alba, crassa, nodosa, brevis, fibris plurimis crassiusculis, transversim in terra repentibus, aucta. Caulis orgyam nonnunquam altus, ad exortum rubens, dilute viridis, & levissime hirsutus, vix striatus, pro magnitudine plantæ haud admodum altus, parum cavus, mox ad exortum suum bifariam divisus, uno ramo usque ad triunciale spatium nudo, tum in nodum intumescente & abhinc in tres ramos hirsutos subdiviso, quorum singuli sustinent folium quale in icone ad latus pictum est, sed multo altius, pinnatum, in recenti planta glutinosum, pinnis circumcirca ferratis, ad costam hirsutis, pallide viridibus, venosis; alter ramus, brevi post exortum, folium, descripto simile, emit, altero subinde alterum sequente, ita tamen ut superiora semper minora sint, & suprema integra. Extremum caulis plurimos emittit ramulos, satis longos, ad quos alternatim egrediuntur flores globosi, brevissimis pediculis innixi, corolla destituti, sed quatuor, quinque & sex calycis foliis, subrotundis, concavis, obtusiusculis instructi, filamentis plurimis, absque pistillo. Ipsum caulis fastigium in ejusmodi spicam terminatur, corolla nulla, calyce descripto simili, sed caduco, filamentis iisdem, antheris omnino fertilibus, pistillis pluribus numero variantibus, cum totidem stylis subulatis, stigmatibusque convexis, stylorum lon-

longitudine. Ita aliquoties observavi in exemplis quæ Hortus noster Academ. alit, ut videatur planta magis ad Polygamjam monœciam L. pertinere, quamvis & sæpe dioica esse soleat; antheris circa fœmininas partes sterilibus; scimus autem, naturam in sexu (haud) raro ludentem. *Capsula* tot quot ovaria, membranacea, unilocularia, apice conniventia, brevibus pediculis hærentia. *Semina* plerumque quatuor, minuta, albertia, theca, crispia quasi undulatisque membranis aspera, obvoluta.

Spica florifera ante explicationem deorsum nutat, & tum demum erigitur, quando flores explicare incipit.

§. VII. LOCUS.

Dauria cis *Jeniseam*, & in regionibus plerisque versus orientem.

A Jacquino Prof. bot. Viennensi etiam in montibus *Carpathicis* observata.

Tempus florendi a medio Julii in finem Augusti.

§. VIII. CULTURA.

Climatis nostri patiens est hæc herba, ita quidem ut sub hieme illam tegere non sit opus. Multiplicatur vero per radicem, ex qua exsurgunt multa individua, si autem desideramus magnam copiam, semina serantur in olla sub dio, & demum transplantentur, præcipue in loca umbrosa, vel ut umbram sibi concilient, juxta parietes vel inter herbas,

Non est de nihilo, quod MESSERSCHMIDT, qui fuit primus inventor herbæ, nominaverit illam

302 PLANTA CIMICIFUGA.

tam *Cimicifugam*. Nam hinc veri simile fit; ei saltim narratum esse, incolas in loco ejus natali adhibere illam ad Cimices expellendos. Quatenus ergo hi ingrati hospites nobis tam multa incommoda adferunt, semper quam maxime in votis fuit, ut contra illos aliquod specificum inveniretur. Non ergo abs re, sed potius operæ pretium esset, experimentandi gratia, in domibus, ubi illi grassantur, ponere herbam, infusoque ejus loca lavare, ut scilicet ita videre liceret, num virtutem illos expellendi habeat. Verum namque est, nobisque notum, diversas fœtidas plantas illis esse contrarias, ut *Cannabim*, *Ledum*, *Myricam*, *Tabacum*, *Geranium robertianum*, *Aconitum*, & plures alias; ut videre licet e *Syst. Nat. tom. I. pag. 715*. Quatenus ergo hæc herba maxime est fœtida, ut mox ostendam, eatenus forsan majorem ceteris memoratis hac in re præstaret effectum, & forsan omnino optatum, quod magna certe res esset & proficua.

Herba hæc oblata fuit Animalibus domesticis, ut Equis, Bovibus, Ovibus, Capris, & Suibus, sed omnia illam intactam relinquunt.

§. IX. QUALITAS.

Sapor parum acris.

Odor herbæ teterrimus, inter digitos trita vix tolerabilis est naribus, & ita tetra magis quam aliæ omnes mihi notæ plantæ.

Illam intra cameram meam habui, & vehementer infestavit caput, ita quidem ut fere vomitum excitaverit.

§. X. VIRES.

A nullis medicis adhuc præscripta est hæc herba in aliquo morbo; persuasum autem mihi omnino est, fore ut posthac in usum medicum præstantissimum præscribatur, utpote quæ certe vim eximiam habeat. Prisci ævi Medici valde abhorruerunt a medicamentis venenatis. Recentioris ævi autem vim efficacissimam in iisdem invenerunt, ut videndum est in *Cicuta*, *Atropa Belladonna*, *Aconito Napellô*, *Hyoscyamo nigro*, *Phytolacca americana* &c. Hæc vero maxime est venenata, quod non solum cognoscitur ex ejus affinibus, quum in Ordine naturali referatur ad *Multifliguas*, & ideo affinis sit *Aconito*, *Delphinio*, *Altææ* & alis in Classe *Polyandria*; sed etiam patet ex ejus insigni qualitate *Tetra*.

Venenum in Regno Vegetabili est illud, quod noxium est systemati nervoso, ut *Tetra*, *Nauseosa*, & *Virosa*; etiam illud quod nocet solidis, ut *Acria*, quæ solida corrodunt. *Cimicifuga* certissime est ex efficacissimis *Tetris*, longeque superat, *Papaver*, *Altheam*, *Sambucum*, *Meliantbum*, *Cotulam*, radicem *Fritillariæ Imperialis* & reliquas *Tetras*, quæ omnes *Externe* applicatæ maxime sunt repellentes, & naturæ imprimis inimicæ. *Interne* sumta, natura quærit per ductus varios illa evacuare e machina animali, per diaphoresin, sudorê; vomitum, alvum &c.

Operæ omnino pretium foret *Externe* illam tentare in *Hæmorrhoidibus cæcis*, *Panaritis* & in *Inflammatione externa* locis periculosissimis, contra *Glandulas infarctas*, *Scrophulas* & *Scirrhus*, immò ipsum *Cancrum*. *Interne* in *Arthritide*, *Hydrope* variisque aliis. Ejusmodi experimenta vero ita instituenda essent a prudenti medico, ut incipiendo a minima &

204 PLANTA CIMICIFUGA.

& maxime refracta dosi, sensim ascendatur usque dum pupilla incipiat dilatari, oculique magis scintillare, ad quæ phænomena vela essent demittenda.

In *Hydrope* dixi, nam observandum est, narratum fuisse D. GMELINO abs *Sibiria* Incolis, sole-re illos morbum hunc atrocem curare cum infuso hujus herbæ, quod propinant per totam hebdomadem, & quidẽ eo cum optato effectu, ut magna portio aquarum per vomitum & alvum evacuetur, ægerque ad pristinam sanitatem restituatur.

Quod vomitum excitet, id pro certo possum affirmare, nam experimentum in me ipso feci. E Foliis ejus sumsi semiunciam, quam infudi cum libra aquæ ferventis, & dimidiam ejus partem circiter bibi, quæ portio sumpta post aliquas horas vomitum excitavit. Si hæc herba Emetici loco adhiberi posset, minoris pretii certe nullum Emeticum haberemus, nec forsan ullum efficacius, immo forsan eodem cum effectu, quo adhibetur *Ipecacuanha*, quæ ideo adfertur in nostras Officinas ab ipsa *Brasilia*.

CLXIII.

ESCA AVIUM DOMESTICARUM

PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

proposita

ab Authore

PETRO HOLMBERGER

Ostrogoto.

Upsalia 1774. Nov. 26.

§. I.

Solidius, certius ac infallibilis PERFECTISSIMI ENTIS existentiae, omnipraesentiae, sapientiae & providentiae testimonium, ope rectae rationis acquisitum, non datur, quam res creatae, omni nostra admiratione dignae.

Animalium Mammalium, Avium, Piscium, &c. diversi habitus, mores, oeconomia & corporum structura, attentionem nostram maxime quidem excitant, neque iudice, mentibus nostris, dulcedinem nescio quam infundunt; natura autem in minimis praestantissima est.

Non

Non omnes eæ partes in Insectis occurrunt, quibus animantia majora gaudent. Sed hoc non impedit, quo minus hæc animalcula, æque ac im-
mensi Elephantes, se movere, respirare, sentire
atque omnibus, eis concreditis officiis, fungi
possint.

Et sane, secundum nostrum judicandi modum,
artificium plusquam stupendum est, Animalculum
oculorum aciem fugiens, immo sapissime optimis
Microscopiis vix visibile, omnibus illis organis a
DEO instructum esse, quibus vitam agere injuncta-
que munera administrare valet,

Plantæ etsi vita sensitiva careant, cum anima-
libus tamen sæpe, quoad varias proprietates, cer-
tant. Caput igitur cerebro vacuum certè habet,
qui subtilissima vasorum compositione & disposi-
tione perspecta, SUMMUM NUMEN, illarum ut
& totius universi, AUCTOREM & RECTO-
REM, omni, qua par est, veneratione non pro-
sequitur.

Quis autem in mentem revocans, quod in
mundo hoc sublunari, plura millia Insectorum,
numero reliqua animantia superantium, reperian-
tur; quodque hæc, inaudito fere modo, speciem
suam multiplicent: ita ut unica *PHALÆNA*
proletella, secundum *Reaumurium*, quotannis circiter
200 000 individua proferat: lubens prætereo *TIPU-*
LARUM, *MUSCARUM*, *CULICUM* *ARANEA-*
RUMQUE progeniem incredibilem; quis sine
maxima admiratione hæc omnia contemplari
potest?

Hominis ideo ratione præditi est perspicere,
cur tantam fecunditatem huic classi; DEUS Sa-
pientissimus nihil frustra faciens, indiderit, aut quæ-
nam

nam utilitas ex illis colligenda sit? insipidum enim foret, tantam multiplicationem, nulli, præter propagationem, commodo futuram, naturæ tantum lusum credere. Quanta copia seminum in multis plantis reperitur! E. g. in capsula PAPAVERIS circiter 32000, in NICOTIANÆ autem 40 320 femina numerantur.

Hæc tam superflua femina, necessaria apud plebrasque non essent; nam radicibus, bulbis; caulibus, ramis & sic porro, speciei suæ conservationem procurant: & si ex unico semine, verbi gratia VERBASCI vel HYOSCYAMI, tam multæ orirentur plantæ fertiles, intra paucos annos, magna pars terræ venenatis hisce plantis esset oblecta: & sic in ceteris: hoc tamen non fit.

§. III.

Experientia, fundamentis veris innixa, tutissima illa Scientiæ Naturalis magistra, solidissima argumenta præbet, quod & Insecta, & fructus plantarum, eam ob causam fere innumeri sint, imprimis ob propagationem; deinde ut plurimis quadrupedibus & Avibus, multisque Amphibiis et Insectis, cibo inservirent. Si enim hæc Animalia, hoc cibo destituerentur, tota hæc cohors fame periret, quod fini intento repugnat.

CORVUM Picam, saltatricem istam & garrulam avem, videmus *SCARABÆOS* e fimo carpentem, deficiente autem hoc nutrimento, sedulo *PECORA* & *EQVOS* insequentem, ut deliciis suis occurrat.

Observatione etiam dignum, quod *CANIS Vulpes* ac *URSUS Meles SCARABÆIS* stercoreariis deleantur.

208 ESCA AVIUM DOMESTICARUM.

PICUM viridem *FORMICAS* rufas depradantem, foraminaque in acervis, bieme, rostro terebrantem, attentius quisque cernit.

LOXIAM *Pyrrhulam*, semina *ARCTII* *Lappæ* & *ARTEMISIÆ* Absinthii colligentem, nec non *HIRUNDINEM* domesticam, *PHALÆNAS* & *APES* melliferas volantes venantem, propriis oculis vidi.

LACERTA agili, cultro anatomico subiecta, *CICINDELAM* campestem, *GRYLLUM* biguttatum & *PHALANGIUM* opilionem ab ea devorata esse, similiter observavi.

In *RANÆ* *Bufonis* ventriculo aperto, *DERMESTEM* pedicularium, *CHRYSOMELAM* politam, *CARABUM* latum, *ELATEREM* sanguineum, *ELATEREM* murinum, *VESPAM* vulgarem, *ARANEAM* labyrinthicam, *SCOLOPENDRAM* *Laguram* & *JULUM* terrestrem, quoque vidi.

RANA temporaria semina plantarum aquaticarum deglutit. *ASILUS* crabroniformis *GRYLLUM* biguttulum, ut *ASILUS* gibbosus *VESPAM* vulgarem corneis maxillis necat, ut plura exempla reticeam. Omnia denique animalia, certo, naturae eorum convenienti cibo, pascuntur, quem transgredi pro lubitu non licet, sub poena morbi aut mortis. Si enim unicuique permissum esset, quaecunque edere, reliqua fame perirent, totaque rerum series perverteretur. En providentia divina!

§. III.

Experimenta, quae in PANE SVECICO A: nō 1749 sub auspicio D: NI PRÆSIDIS fuere instituta,

ESCA AVIUM DOMESTICARUM. 209

ta, ansam mihi prae buerunt, additis ultra 2000 novis observationibus eidem dissertationi, periculum faciendi, in experiundo alimento Avium domi alitarum, hancque Materiem speciminis academici mei eligere constitui.

Universam huius orbis compagem, varietate se jactare constat. *Animalia quadrupedia domestica magis minusve lubenter varias plantas consumere, ceteras respuere novimus: ab aliis maxime abhorrent. E.g. EQUO NYMPHÆÆ luteæ radicem odorante, ronchos edit vehementes: Si autem ea in praesepio ponatur, pabulum omne, licet maxime famelicus sit, reitit: ita ut hæc radix PRUNO Pado & LYCOPODIO Selagine, detestabilior ei sit.*

Tetraones baccharum & seminum magnam partem consument, ceteris relictis. Inde igitur tuto concludere possum, quod Avibus domesticis cicuratis, non tantum Allium, Urtica & Grana contusa in usum destinata sint; sed et varia plantarum & seminum genera: et quamvis Anseres, Anates & Gallinæ Urticam non sponte foris attingant, fame tamen coactæ & granis Hordei plectæ, naturæ earum non convenientem cibum arripere necessum habent. Hinc forsitan multi harum Avium pulli in infantia sua moriuntur.

Ignorantia, negligentia et majorum mala ista consuetudo inimicissima pestis progressus omnis tam in Oeconomicis quam aliis Scientiis, huius causæ primaria est.

Quantum mihi constat, ne unicus quidem, Insecta Svecana, contemptui rudis plebis obnoxia, ac plantas indigenas harum Volucrum usui inservientes, curam experiundi in se suscepit; viam igitur
O 2 ipinis

219. ESCA AVIUM DOMESTICARUM.

spinis obstitam incessi; quid igitur mirum, si opus omnibus numeris completum absolvere non licuit?

Impedimenta obvia quantum ad me removi: ter aut quater his Avibus Infecta & semina proicere, insufficientem observationem esse duxi: decies, immo interdum bis decies, omnia experimenta sunt iterata.

Hæ enim Aves, experimentum instituenti non adfvetæ vel fame aliisque affectionibus laborantes, curiosum facile decipere queunt.

Quam proficuum totius regni Oeconomis! quanta nunquam fatis laudanda parsimonia! si subsequens catalogus, si non omnis, quædam tamen pars in usum destinatum adhiberetur, nec semina sine fructu deciderent: major sane numerus harum Avium, pro natura & indole cujuscunque generis, tum ali posset; natura enim uti sapientis est, huiusque regimine ducti, omnia consequimur.

Præterea verissimum est, quod ultra plura milia Modiorum Avenæ et Hordei per totam Sveciam, ab his Avibus consumantur, qui sumtus, horum seminum usu, valde diminueretur, prorsusque tandem evanesceret.

Plures & fere omnes plantæ disquisitioni nostræ subjectæ, ubique sponte & copiose crescunt, paucarumque semina SECALIS Cerealis minora sunt: Infecta vero, omni loco fere occurrentia.

Sed recensio subjungenda est.

INS.

ESCA AVIUM DOMESTICARUM. 218

INSECTA COLEOPTERA.

		*) A. B. C. M			
1	SCARABAEUS	stercorarius	o	o	o
2	- - -	vernalis.	-	-	I
3	- - -	auratus.	-	I	I
4	LUCANUS	cervus. a)	o	10	o
5	SILPHA	rugosa. b)	-	-	I
6	COCCINELLA	bipunctata.	-	-	I
7	- - -	septempunct.	-	-	I
8	- - -	quatuordec.	-	-	I
9	CHRYSOMEL.	Alni.	-	-	I
10	- - -	polita	-	-	I
11	- - -	marginella.	-	-	I
12	- - -	quadripunct. c)	-	-	o
13	CURCULIO	argentatus.	-	-	I
14	CERAMBYX	coriarius.	-	-	II
15	- - -	futor.	-	I	I
16	LEPTURA	aquatica.	-	I	10
17	- - -	melanura.	-	-	I
18	- - -	rubra.	-	-	I
19	- - -	virginea. d)	-	-	I
20	- - -	collaris	-	-	I
21	CANTHARIS	fusca. e)	-	I	o
22	- - -	sanguinea.	-	-	10
23	ELATER	fasciatus.	-	-	I
		O 3	24 BU.		

*) A. Anas Anser domesticus. B. Anas Boschas domestica. C. Phasianus Gallus. M. Meleagris Gallopavo.

a) 4. Si maxillæ & pedes demantur, rostro quidem dentato eum commollunt; si non, horrore corripiuntur.

b) 5. Gregaria in cornibus foetidis & sub cadaverum offibus hiemat.

c) 12. Avidæ quidem arripit hanc Gallus & rostro petit; sed intactam relinquit.

d) 19 Gallus, ut sedulus Pater familias, escam cantu singulari, accurrentibus conjugibus monstrabat, illis auxem hujus rei interdum parum sollicitis, ipse sumit.

e) 21 Avidi pulli Meleagridum, hanc tamen rejiciebant.

222 ESCA AVIUM DOMESTICARUM.

			A.	B.	C.	M.
24	BUPRESTIS	mariana.	-	I	-	-
25	CARABUS	violaceus.	-	-	I	-
26	-	latus.	-	-	-	I
27	-	vulgaris	-	-	-	IO
28	STAPHYLIN.	politus.	-	-	-	I

INSECTA HEMIPTERA.

29	GRYLLUS	verrucivorus. f)	II	II	II	II
30	-	stridulus	IO	I	I	I
31	-	viridulus	-	I	I	I
32	-	biguttulus	-	I	I	-
33	-	pedestris	-	I	I	-
34	CIMEX	baccarum	-	-	I	I
35	-	oleraceus.	-	-	I	-
36	g)	Hyoscyami.	-	-	IO	0

INSECTA LEPIDOPTERA.

37	PAPILIO	Rhamni.	-	-	0	I
38	-	Cardui.	-	-	0	I
39	-	polychloros	-	-	0	I
40	-	c album	-	-	0	I
41	-	Virgaureæ.	-	-	0	-
42	-	Malvæ b)	-	-	IO	-

INSECTA NEUROPTERA.

43	LIBELLULA	vulgatissima.	-	-	I	I
44	-	ænea	-	-	I	-

45

f) 29 Grylli forsan omnes in deliciis ab his Avibus habentur; & quamvis mihi occasio non fuerit omnes experiundi, perfacile tamen creditu est, omnes ab illis edi. Maximopere quoque a Suis adamantur. Gallinæ aridis quoque Gryllis pascuntur.

g) 36 Nec Gallus nec Gallopavo semina Hyoscyami edunt; non igitur mirum, si hanc repudiant.

b) 42 PAPILIONES lascivientes & instabiles in Gallorum difficulter volantium usum forsan non destinavit Summus Creator.

ESCA AVIUM DOMESTICARUM. 312

		A.	B.	G.	M.
45	-	virgo.	-	-	I
46	EPHEMERA	vulgata. j)	-	-	I
47	-	culiciformis.	-	-	I
48	PHRYGANEAE	phalænoides.	-	-	I
49	HEMEROBIVS	chrysops.	-	-	I
50	PANORPÆ	communis.	-	-	I

INSECTA HYMENOPTERA.

51	TENTHREDO	viridis.	-	-	I
52	ICHNEUMON	titillator.	-	-	I
53	VESPÆ	Crabro.	O.	O.	O
54	-	vulgaris	-	-	O
55	FORMICA	herculeana.	-	-	I
56	-	rufa.	-	-	I
57	-	fusca.	-	-	I
58	-	rubra.	-	-	I

INSECTA DIPTERA.

59	TIPULÆ	rivosa.	-	-	I
60	-	crocata.	-	-	I
61	-	febrilis.	-	-	I
62	MUSCÆ	bombylans.	-	-	I
63	-	myiæcea.	-	-	O
64	-	femorata.	-	-	I
65	-	Cæsar.	-	-	I
66	-	carinaris.	-	-	I
67	-	domestica. k)	-	-	I
		O 4			68

j) 46 Siccatam quoque consumunt.

Apes bombinatrices relinquuntur a Gallis, Gallopavonibus & forte reliquis Avibus domesticis.

Ova & larvæ 55, 56, 57, 58. a Gallis & Gallopavonibus etiam consumuntur.

k) 67 Hanc tædiosissimam Augusti mensis pedissequam, fasciculis, ex betulinis ramis confectis, & cremore lactis, saccharo aut aliis dulcibus liquoribus illinitis capere possumus

214 ESCA AVIUM DOMESTICARUM.

		A.	B.	G.	M.
68	-	scybalaria.	-	I	-
69	-	florescentiæ.	-	I	-
70	TABANUS	arcticus.	-	I	I
71	CONOPS	calcitrans.	-	I	-
72	-	macrocephala.	-	O	O
73	ASILUS	tipuloides.	-	-	I
74	BOMBYL.	medius	-	I	-

INSECTA APTERA.

75	ARANEA	diadema.	-	-	I
76	-	domestica.	-	I	-
77	-	labyrinthica.	-	I	I
78	SCOLOP.	Lagura.	-	I	-
79	JULUS	terrestris.	-	I	O

VERMES INTESTINA.

80	LUMBRICUS	terrestris.	O	I	I
81	HIRUDO	fanguifuga.	-	I	I

VERMES MOLLUSCA.

82	LIMAX	ater. 1)	-	I	-
83	-	cinereus.	-	I	-

VERMES TESTACEA.

84	MYA	pictorum.	-	I	-
85	HELIX	Lapicida.	-	I	-
86	-	vivipara	-	I	-
87	-	nemoralis.	-	I	-

88

possumus & in usum harum Avium aservare; siccitam enim minime spernunt. Gestricii quoque coccineum colorem sericeis vestimentis, harum ut & allarum Muscarum capitibus in mortario contusis & aquæ calidæ immixtis, inducunt.

1) 82 Sues hunc ut & LIMACEM cinereum sempe appetunt, ac totas filvas naso odorante pererrant, ut eo investigent.

ESCA AVIUM DOMESTICARUM. 215

A. B. G. M.

88	- -	fragilis.	- I - -
89	- -	auricularia.	- I - -

SEMINA & FOLIA VEGETABILUM.

DIANDRIA.

1	VERONICA	agrestis. f.	- - - 10
2	UTRICUL.	vulgaris.	- I fol. - -

TRIANDRIA.

3	PHLEUM	prat. f. non spic.	I - - -
4	MILIUM	effusum. f. & f.	II II II II
5	AGROSTIS	spica venti f.	Ipan. - - -
6	- -	canina. f. & panic.	I - - -
7	AIRA	cespitosa. f. & panic.	I - - -
8	MELICA	nutans f.	I - o o
9	POA	trivialis. f. & panic. m)	II II II II
10	- -	annua. f. & panic.	II II II II
11	CYNOS.	cristatus. n)	Ispic. o o -
12	FESTUC.	decumbens. f.	II II II II
13	- -	elatior. f.	I I II II
14	- -	fluitans. f.	II f. f. II II II
15	BROMUS	secalinus.	II f. f. II II II
16	- -	arvensis f.	II II II II
17	AVENA	pratensis f.	- - I -
18	LOLIUM	perenne f.	I - 10 I
19	- -	temulentum.	II f. f. II II II
20	SECALE	cereale. f.	- - I I
21	TRITICUM	repens.	I f. f. - -

TETRANDRIA.

22	GALIUM	Aparine. f.	- - 10 10
23	PLANTAG.	media	I f. - I f. -

O 5

24 AL-

m) 9 Foliis 8 & 9 ab ineunte vere ad autumnum fere finem, omnes hæ Aves, imprimis delectantur.

n) 11) CYNOSURI cristati semina contusa, Anati & Gallo tamen non placent,

316 ESCA AVIUM DOMESTICARUM.

		A.	B.	G.	M.
24	ALCHEM. vulgaris.	I f.	-	-	?
25	POTAMOQ. natans. f.	-	10	0	?
26	- - perfoliat. f. o)	0	10	0	-

PENTANDRIA.

27	PULMON. officinalis. f.	-	?	?	?
28	PRIMULA veris. f.	-	?	?	-
29	MENYANT. trifoliata.	-	-	I f.	-
30	LONICERA Xylosteum. b.	I	I	10	I
31	SOLANUM Dulcamar, p) b.	-	?	?	?
32	RIBES alpinum.	I	I	?	?
33	CHENOPOD. urbanum f.	I	?	?	?
34	CHÆROPH. silvestre f. & r.	-	-	0	Lo. r. I
35	CARUM Carvi. f.	-	-	0	?
36	VIBURN. Opulus. b.	-	-	10	-
37	ALSINE media. f.	II	-	?	-

HEXANDRIA.

38	ORNITH. luteum. f.	-	-	?	10
39	CONVALL. polygonatum.	rr. b. f. rr. b.	rr. b.	10	rr. b.
40	JUNCUS pilosus. f.	-	-	10	I
41	- - campestris. f.	-	-	I	I
42	RUMEX crispus. f.	-	-	-	I
43	- - Acetosa. f.	-	-	I f. & f.	I

OCTANDRIA.

44	VACCIN. Myrtillus. b.	I	I	I	I
45	- - uliginosum. b.	9	9	-	10
46	- - Vitis idæa. b.	I	I	I	I
47	- - oxycoccos. b.	-	-	I	-

48 DA-

e) 26 Ex observatione NOBILISSIMI PRAESIDIS.

p) 31 Septem vel octo baccas Gallinae ingurgitant, cæteras relinquunt: illis tamen magis sapidae sunt, quam baccæ RHAMNI Frangulæ, quas Gallinæ omnino rejicit.

ESCA AVIUM DOMESTICARUM. 217

		A.	B.	G.	M.
48	DAPHNE Mezereum. b. q)	10	I	II	I
49	POLYGON. aviculare. f. & f.	II	II	II	II
50	PARIS quadrifolia. b.	o	o	I	9
DECANDRIA.					
51	ARBUTUS Uva urfi. b. r)	-	9	10	I
52	SAXIFRAG. granulat. f.	-	-	o	o
53	STELLAR. graminea. f.	I	-	-	-
54	ARENAR. serpyllifolia.	-	-	-	f.f.
55	SEDUM Telephium. r.	-	o	o	I
56	AGROST. Githago. f. s)	I	-	I	I
ICOSANDRIA.					
57	SORBUS aucuparia. b.	o	-	I	I
58	PYRUS Malus pom.	.	.	I	I
59	RUBUS Idæus. b.	I	I	I	I
60	. . . saxatilis. b.	I	I	I	I
61	. . . Chamæmor. b.	.	.	o	10
62	FRAGAR. vesca. b.	II	II	II	II
	POTENT. Anserina. f.	I	.	.	I
POLYANDRIA.					
63	CHELID. majus.	.	.	o	o
64	ANEMONE nemorosa.	.	.	10	10

- q) 48. CANIS familiaris, CANIS Lupus, & CANIS Vulpes sex baccis sumtis moriuntur; Anserem autem domesticum quatuor vel quinque, Gallum ultra viginti & Gallopavonem quindecim sine vitæ dispendio assumere vidi.
- r) 51 Baccæ, pistillo ligneo leviter, ne semina confringantur, contusæ & in aquam calidam missæ, tota autem massa denique filtro colata, igni exposita, & quantum sufficit evaporata, syrupum dulcem dant.
- s) 56 Capsula matura, puro melle sapido repleta est: semina autem comestibilia & calibrata in pulmentis adhiberi possunt.

218 ESCA AVIUM DOMESTICARUM.

		A.	B.	G.	M.
65	RANUNC.	reptans. f. & cor. I	.	.	.
66	.	repens. f. & cor. I	.	.	.
67	.	acris. f. & coroll. I	.	.	.
68	.	aquaticus. f.	.	IO	.
69	TROLL.	europæus. f.	.	.	.
70	CALTHA	palustris. f.	.	IO	.

DIDYNAMIA.

71	AJUGA	pyramidalis. f.	.	.	I	I
72	GLECH.	hederacea. f.	.	.	I	.
73	LAMIUM	purpureum. f.	.	.	I	.
74	GALEOPS.	Tetrahit. f.	.	.	I	.
75	MELAMP.	pratense. f.	.	.	I	.

TETRADYNAMIA.

76	THLASPI	Bursa pastoris.	if. filic.	.	if	if. fil.
77	SISYMBR.	Sophia. f.	I	.	.	.
78	.	Irio. f.	I	.	.	.
79	BRASSICA	Rapa. r.	I	.	.	.

MONADELPHIA.

80	MALVA	rotundifolia.	.	.	.	if.

DIADELPHIA.

81	OROBUS	tuberosus. f. t)	.	I	I	I
82	.	niger. f.	.	I	I	I
83	LATHYR.	pratensis.	if. f.	.	il. f.	il. f.
84	.	silvestris.	I	I	I	I
85	.	palustris. f.	I	I	I	I
86	VICIA	dumetorum. f.	I	.	I	I
87	.	silvatica. f.	if. f.	I	I	I
88	.	Cracca. f.	I	.	I	I
89	ERVUM	tetrasperm. f.	II	II	II	II
90	.	hirsutum	il. f.	il. f.	il. f.	il. f.

91

f) 81 Sues terram late longeque effodiunt ad inquirendas radices hujus & TORMENTILIAE erectae.

ESCA AVIUM DOMESTICARUM 219

		A.	B.	G.	M.
91	ASTRAG. glycyphyllos.	1f.f.	10f.	1f.	1f.
92	TRIFOL. pratense. f.	1	.	.	.
93	LOTUS corniculat.f.&f.	1	.	.	.

SYNGENESIA.

94	SONCH. oleraceus.	1f.	.	11.f.	10f.
95	LEONT. Taraxacum.	1f.	.	11.nonf.	11.f.10
96	autumnale.	1f.cor.v.	.	.	.
97	LAPSAN. communis.	1f.	.	.	.
98	ARCT. Lappa. f.	.	.	11	.
99	CARD. lanceolatus. f.	.	.	11	.
100	ARTEM. Absinthium.	.	.	.	1f.
101	SENEC. vulgaris.	.	.	1	.
102	ANTH. arvensis. f.	.	.	.	1
103	CENT. Cyanus. f.	1	.	.	.
104	VIOLA mirabilis. f.	.	.	10	.

GYNANDRIA.

105	CALLA palustris.	.	.	1	1

MONOECIA.

106	CAREX globularis.	1	.	10	10
107	PINUS Abies. f.	.	o	o	.

DIOECIA.

108	JUNIP. communis. b.	.	.	10	10

CRYPTOGAMIA.

110	EQVIS. fluviatile.	1f.	.	.	.
111	POLYP. filix mas	1f.	.	.	.

LARVA.

112	PAPIL. Urticæ.	.	o	o	.

Summa denique oblectatione NOBILISSIMUM D:NUM
PRAESIDEM de PHASIANO Gallo narrantem audiui;
nempe quod varia semina linò immixta comedat, lini autem
intacta relinquat. Jucundum sane spectaculum!

Expe-

220 ESCA AVIUM DOMESTICARUM.

Experimenta igitur 388 institui, ex quibus constat:

ANSEREM domesticum	63	edere,	7	Species	o
ANATEM domesticam	54	.	9	.	.
PHASIANUM Gallum	119	.	26	.	.
MELEAGRID. Gallopav.	98	.	17	.	.

Signorum Explicatio.

o	—	non editur.
io	—	interdum editur, interdum non.
i	—	editur.
ii	—	libenter editur.
f	—	femina.
f	—	folia.
b	—	baccæ.
filic.	—	filicula.
l.	—	legumen.
r	—	radix.

CLXIV.

M A R U M

QUOD
PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

PRO GRADU DOCTORIS

proposuit Auctor

JOH. ADOLPH. DAHLGREN, REBERSSON

Norrköping Ostrogothus,

*Medicus per Savolaxiam Provinc. ord. Reg. Coll. Med.
Membrum.*

Upsalia 1774. Decembr. 3.

§. I.

Medici scientis prudentisque ideam vix ac ne vix quidem animo finxeris iustam, nisi & *Morborum*, quibus vexatur corpus humanum, multiplicium, & *Remediorum*, datis morbis rite applicandorum, cognitionem ipsi gnaram commendaveris; qua desiderata, praxin inchoaturus, nubem pro Junone sectatur, crassis sane circumfusus tenebris.

Quod quum ita sit, hasce Medicinæ partes, dignitate & necessitate pari excellentes, æquali etiam cura excultas ac perpolitas esse, facile simul quisquam crediderit; secus vero se rem habere, certo certius constat.

In

In illustranda enim Scientia, *Diagnosin* spectante morborum, artis nostræ Principes summi defudarunt; *genericos* reddiderunt characteres, ab externis et perspicuis signis desumptos; *species* ad sua quasque genera refulerunt, secundum *caussas* quas agnoscunt *procatarcticas*; quæ quidem determinatio specierum ex causis petita, res est adhuc altioris indaginis; cui vero ut sedulo navarent operam, Machaoniæ artis Alumni, vehementer optarem.

Sed vel sponte patet, *Physiologiam*, fundamentis anatomicis superstructam, ut et solidam cognitionem eorum omnium, quæ in humanum corpus agunt, heic inprimis principatum tenere.

Doctrina vero de *Medicamentorum viribus* secundum Qualitates cognitæ agentibus, disquirendis, & eruendis, mirum quantum neglecta est; usque adeo enim increvit in officinis prostantium e vegetabilium cohorte collecta simplicium farra-
go, iners & onerosa, ut in votis esset, ut selectæ plantæ tantum in usum vocarentur a Medicis, et sic sensim e Pharmacopoliis, quæ vix ullius sunt efficaciam, exularent. Hinc eminet *Materiæ medicæ* peritia; nam vel pleno, ut ajunt, fluit alveo, optimum & in Theoria versatissimum Medicum, nihil quidquam efficere in debellandis morbis, nisi imbutus fuerit notitia remedium simplicium; quæ destitutus, miles inermis hosti se objicit.

Vastissimo ergo Medicinæ campo se committentibus persuasum volo, ut, licet ad Academiæ morari jam amplius non arriserit, tamen in absolvendo cursu, Anatomix & Pathologiæ non unice inhærent, &, ut mos apud eos obtinet, Materiam Medicam flocci faciant.

Qui

Qui vero ad hanc tendunt metam, perfectissima habeant omnia, quæ viribus plantæ, in usum medicum vocatæ, illustrandis, inserviunt; ut ex scientia naturali, *nomen, affinitatem, locum natalem* &c. ex ordine naturali, odore & sapore, *qualitates*, & ex hisce datis, *vires*, sub incudem vocare, nec non in qua *specie* generis morbi cujusdam efficax se præbuit medicamentum, quod subsidio esse jusserunt, probe notare.

Hujus autem ultimi obliti sæpius fuere Auctores in Materia medica celebratissimi; unde, meo quidem judicio, prona suppetit ratio, cur vel de eorum assertis dubitemus, vel vim remedii pernegemus; adeoque, cum in quopiam morbo remedium fuerit præstans, alio tempore eodem fine non satisfecerit, fusque deque habitum fuerit. Inprimis tamen scitu necessarias duco plantas, quibus suus in quibusque classibus, non derogandus est locus primarius; ut inter *Amara*, China; inter *Mucosa*, Althæa; *Pinguia*, Oleum; *Tetra*, Opium; *Ambrosiaca*, Moschus; &c.

Cum ergo, in conscribenda Dissertatione inaugurali, quid novi, aut magni, aliis in Medicinæ partibus præstare non valuerim, haud displiciturum fore judicavi, si de *Maro vero*, planta quidem antea cognita, non tamen usu quotidiano, ita ut fas esset, recepta, dicerem; etenim quemque vires decet suas nosse.

Si opella hacce, qua tali, ansam dederò Medicis, efficacissimam herbam, qua nulla major adhuc nobis, est ex classe *Spirantium*, penitus noscendi, & in posterum cum delectamento ejus vim *analepticam* experiendi, votorum sane reddar compos, et metam propositam me attigisse, ex intimis lætabor.

§. II. NOMEN &c.

Antiquissimis retro temporibus prorsus ignota fuit hæc planta, & minoris æstimata; recentioribus autem seculis multa multi de illa scripserunt; ut *Dodonæus*, *Charas*, *Wedelius* &c. de NOMINE ejus licet numquam consentiant.

Quidam secundum Maronem, Regem nescio quem, vel Latinorum poetarum principem; aut Bacchi aliquem socium, eam denominatam esse, dicunt.

Alii iterum ex Arabum *marmabus*; Hebræorum *mar*; Graecorum *maron*, ob *amaritiem* Mari insignem, nomen derivare conantur.

Ab Hesychio *Marum*; Salmasio *Amaracum*; Dodonæo *Marum vulgare*; Dioscoride *ὑσίσγειον*; Recentioribus *Marum syriacum* vel *verum*; & a Johanne Bauhino *Marum Cortusi* appellatur. Cortusus autem, quondam Bot. Prof. Patavinus, primus plantam J. Bauhino ostentavit, unde Cortusi nomen fert. Apud Pharmaceuticos sub titulo *Mari veri* occurrit.

Cum jam ipse C. Bauhinus, sui ævi Princeps Botanicus, obscure admodum de Maro scripserit, non miror in tradendis SYNONYMIS auctores deinde dissentientes fuisse. Aliqui enim statuerunt, esse Tragoriganum latifolium, *Baub. pin. p. 223.*; iterum alii, cum Boerhavio, Majoranam syriacam vel creticam, *Baub. pin. p. 224.* idem cum Maro esse credunt. Sed has mittamus rixas, & quæ in Marum quadrant, optima synonyma tradamus.

Marum Cortusi. *Baub. bist. 3. p. 242.*

Chamædrys incana maritima frutescens, foliis lanceolatis. *Tournef. inst. p. 205.*

Marum

Marum syriacum vel creticum? Boerb. Lugd. p. 182.

Marum syriacum. Dal. *pharmaz.* 156.

Marum verum Cortusi. Geoffr. *mat. med.* t. 3. p. 821.

Teucrium Marum, foliis integerrimis ovatis, acutis petiolatis subtus tomentosis, floribus racemosis secundis. *Syst. nat.* 13, p. 439. *Mantiss.* p. 409. *Mat. med.* p. 285.

FIGURAM, cujus ope facillime ejus facies videri posset, aptam non dari, est quod vehementer queror; inter optimas vero numero, quam dedit Rivinus Monop. irreg. *Pseudomarum* p. 13. ed. nostr. De cetero dissertationem Wedelsanam, Resp. Hermanho quodam, Jenæ 1703, habitam de *Maro*, si cuiquam plura arriserit scire, ut adeat & evolvet, enixe rogo; quam etiam dissertationem intellectam semper volumus, cum citationes aliquæ Wedelii hæc in opusculo occurrent. a)

§. III. DESCRIPTIO.

RADIX fibrosa.

CAVLIS fruticosus, bipedalis, pollicaris, rimosus, distortus, varie ramosus: Ramis erectis, filiformibus, variae longitudinis, tenellis cinerascens.

P 2

FO.

- a) Cavendum, ne hæc herba confundatur cum *Mastichina*, vulgo dicta, quæ diversissima est planta, quanvis facie, demta fructificatione, simillima; dicta, uti *Syst. nat.* 453. et *Mantiss.* 413. **THYMVS** *Mastichina*, floribus verticillatis, calycibus lanuginosis, dentibus setaceis bilobis; odore et sapore camphoræ admodum æst finit; ad hanc pertinet *Marum* Raj. hist. p. 520. Dal. *pharm.* 561. *Marum verum syriacum* *Pharm. Wür.* 46. *Marum* Rivini Monop. irreg. p. 36. ed. nostr.

FOLIA opposita, brevissime petiolata, ovata, acuta, integerrima, margine reflexa, subvirescentia, (atomis oculo nudo inconspicuis, cinerascens,) subtus incana, (tomento vix conspicuo,) unguicularia, semper virentia, confertiora; in ramulorum axillarium rudimentis minora, plura.

RACEMI terminales, sessiles, solitarii, erecti, digitales.

FLORES oppositi, secundi; brevissime pedicellati; *Bracteis* folio similibus.

CALYX *Perianthium* monophyllum, tubulosum, pubescens, quinquedentatum: *dentibus* acutis, erectis, subaequalibus; *tubo* sub basi gibbo.

COROLLA monopetala, unilabiata, purpurea; *Tubus* longitudine calycis, supra fissus; *Limbus* quasi bilabiatus: *lobis* superiori erecto bipartito ultra limbum, lanceolato; inferiori trifido: *laciniis* lateralibus porrectis, oblongis, brevibus; *intermedia* subrotunda, obtusissima, concava, integerrima.

STAMINVM *Filamenta* quatuor, filiformia, erecta, purpurea, corolla altiora, approximata, inter fissuram corollae dorsalem prodeuntia; quorum duo paullo longiora. *Antherae* subrotundae, antrorsum versae; *Polline* flavo.

PISTILLI *Germen* minimum, quadrifidum. *Stylus* filiformis, erectus, inter stamina positus. *Stigmata* duo, acuta: *superiori* erecto; *inferiori* extrorsum curvato.

PERICARPIVM nullum; Calyx immutatus.

SEMINA quatuor, calyce breviora, ovata, introrsum angulata, pubescentia.

§. IV. CLASSES

ad quas refertur apud Systematicos, sequentes
sunt:

CÆSALPINI	10	<i>Herbaceæ</i> , quaternis semini- bus.	Ordo 2.
MORISONI	14	<i>Galeata & Verticillata.</i>	3.
RAJI	14	<i>Verticillata.</i>	3.
HERMANNI	7	<i>Gymnotetrasperma</i> , <i>Verticilla- ta.</i>	4.
BOERHAAVII	12	<i>Gymnotetrasperma</i> , <i>Verticilla- ta.</i>	2.
RIVINI	11	<i>Irregulares Monopetali.</i>	4.
TOURNEFORTII	4	<i>Unilabiati</i>	4.
MAGNOLII	3	<i>Cal. ext. includente fl. mono- petalum.</i>	5.
LINNÆI	14	<i>Didynamia.</i>	1.

Ordine naturali 42, ad VERTICILLATAS;
quarum vix ullæ *Arbores*, pleræque *Suffrutices*, plu-
rimæ *Herbaceæ*, sunt. Agunt in nervos secundum
olidum volatile oleosum; & in fibras secundum
amaritiam, pro gradu diverso. In Follis & Flori-
bus medica virtus quærenda; in Radicibus autem
vix manifesta vis adest.

§. V. GENUS.

GENERE sub *Teucrii* militat Marum, cujus
character genericus, G. Pl. 706. traditus, concinne
& breviter ita fere sistitur:

CALYX *Perianthium* monophyllum, quinque-
dentatum, tubulosum.

COROLLA monopetala, bilabiata; labio supe-
riori erecto, bipartito usque in tubum, ut
fere nullo.

STAMINVM *Filamenta* didyma, inter fissuram labii superioris porrecta, erecta.

STYLVS *Stigmate* bifido.

SEMINA quatuor, nuda.

Proprium constituere genus e Maro Boerhavius conatus est; verum character non sufficiens est; e. gr.

Habitus fruticosus; sed perplures species Teucrii fruticosæ sunt.

Folia serpylli lanceolata; character vero desumatur a fructificatione.

Flos teucrii unus e singulis foliorum alis; id vero frequenter observatur in Teucrii speciebus.

Odor acer, volatilis; a qualitatibus autem character non desumendus est.

§. VI. SPECIES.

SPECIEM tantum unicum Teucrii in patria Flora nostra alit, *Scordium* loquor; plurimæ vero in G. D. Præsidis *Spec. plant.* enumeratæ, sufficienter distinguuntur, attendendo scilicet ad

eas, quæ caulem habent *annuum*, aut *perennem* ut Marum hoc nostrum.

eas, quæ *axillas* proferunt *multifloras*, aut *unifloras* ut Marum nostrum.

eas, quæ *folia* possident *figura varia*, *crenata*; aut *ovata integerrima* ut in hoc Maro.

eas, quæ *foliis* gaudent *fissis*, vel *integris* ut etiam nostrum Marum.

eas, quæ *calycem* ferunt *bilabiatum*, aut *quinq-
uedentatum* ut habet Marum.

Differe-

Differentia inde emergit specifica, quæ habetur in Syft. nat. 13. p. 439. & Mant. 409.

TEVCRIVM *Marum*, foliis integerrimis, ovatis, acutis, petiolatis, subtus tomentosis, floribus racemosis, secundis.

§. VII. LOCVS &c.

Habitat Marum in SOLO calido, sicco, sabuloso & duro. Per totam fere ætatem floribus luxuriat, sive in ollis, sive ad fenestras reponatur.

PATRIAM autem agnoscit Hispaniæ Provinciam *Valentinam*; etiam frequens est in Insula una *Stoechadum*, *Pomponia* vocata, Gallice *Portecroz*. In *Asia* ad *Cyzicum*; in *Creta*; *Aegypto*; *Syria*, & *Græcia*, ubi olim *Magnesia*, invenitur.

In plurium esset votis, ut copiosior etiam redderetur **CULTURA** hæc planta prænobilis, apud nostrates.

Scaniæ orientalis Clima Maro esset convenientissimum; multiplicatur vero aut *feminibus*, aut *ramulis depaictis*; inque terra teneatur prægnante; supra ventrem equinum, vel sub fenestris, uti Melones aluntur. In ollis conservatur per hiemem in frigidario, ne gradum congelationis sentiat. Nec lucri causa fefellerit spes, siquidem uncia foliorum thal. 4. cupr. æquat, secundum Taxam *Holmensem*. Cavendum vero probe a Felibus; odore enim iis pergrato, *Nepetæ* aut *Valerianæ* jucundiori, alliciuntur; abblandiuntur; lambunt, decerpunt, comedunt; quin saliva sua contaminare, eamque conterere, student; quod dudum *Joh. Bauhinus*, alique, notarunt.

§. VIII. PRÆPARATA &c.

In *Officinis* *Essentia* quidem Mari habetur, ast in usum rarius vocatur; nam male clausa, virtutis sæpe expers est.

Conserva rarissime occurrit, ob defectum plantæ recentioris.

Oleum destillatum essentiale apud nos non obtinet, Batavis autem maxime expetitur & familiare est.

Herba cum toto, ut ajunt, in Pharmacopoliis prostat; sed *Folia* & *Flores* inprimis servantur, & vitreis vasis probe inclusa teneantur, ne volatile eorum perdatur; in hoc enim vertitur cardo rei, ut semper suo præstantissimo odore gaudeat Marum, si votis respondere usum velimus.

Pauperibus nimis esse pretiosam plantam, quisque objiceret; in promptu autem est responsio: nam & cultura uberius reddi potest, & ex Europæ regionibus meridionalibus advehi nobis poterit, ubi serpylli instar apud nos, copiosissime crescit.

PRÆPARATA apud Auctores e Maro varia occurrunt.

Ex foliis & summitatibus floridis opæ Spiritus vini, Aquam Reginæ Hungariæ longe superans, Spiritus odoratissimus elicitur *b*). Sal volatile aromaticum, e foliis, parari posset *c*). *Oleum destillatum essentiale*, methodo eadem ac in destillando oleo Juniperi e Baccis, aut Menthæ ex Herba, acquiritur; dictitante *Geoffroy*, qui etiam analysin Mari chemicam, breviter hic loci tradendam, ita sistit:

ex.

b) Boerhaav. *Lgdb.* p. 262.

c) Quincy *Pharm. extemp. & officinalis.*

ex foliorum & summitatum floridarum lib. ij, ℥iij, per retortam distillatarum, humoris limpidi, sub finem rufefcentis: odore ac sapore pergrato, primum obscura acidi, deinde magis austeri, lib. j, ℥viij, 3℥, gr. vj, humoris empyreumatici & falsi 3v℥ gr. vj, humoris denique rufi, sale volatili urinoso imprægnati unc. j. 3j; olei tam tenuis, quam crassi, unc. j℥ prodire. Massæ residuæ ℥iv, sal alcali 3iij gr. xxiv dederunt d). Theriacam, Trochiscos bedy-ebroos Galeni & Aëtii, Extractumque Marocostinum Mindereri, nec non Pilulas e Maro Pharm. Lond. Marum ingreditur; tam parva licet mole, ut nullo jure utilitatem quandam Maro tribuendam esse existimaverim.

Interne Maro utimur forma Pulveris, Pilularum, Electuarii, aut Infusi vinosi, numquam vero Decocti; sed in substantia potissimum; dosis a 3℥ ad j erit. Oleum destillatum saccharo exceptum, apud Batavos summi est usus, ut Geoffroy habet l. c.

Externe Marum adhibetur in Cucuphis, Fomentationibus, Epithemate, Suffimentis, Capitulivitis, Vnguentis nervinis, & Pulvere nasali, Tabaci instar fumendo. Oleum stillatitium apud Belgas ut cephalicum gratissimum capiti applicatur, teste Geoffroy l. c.

§. IX. QUALITATES

jam consideraturi erimus.

SAPOR amarus est, insigniter acris, seu pungens.

ODOR gratissimus, penetrantissimus, & sale abundans volatili; cui nec ars, nec natura, simile
P 5 dedit;

d) Geoffroy Mat. med. tom. III. p. 822. & seqq.

dedit; foliis nimirum inter digitos contritis, naribusque admotis, odore aromatico, (rectius: spirante) pungente, subtilissimo, æthereo, sale tanquam ammoniacali, ipsam afficitur cerebrum, ita ut sternutationes fere excitentur e).

Ad *Spirantes* ergo pertinet *Marum*, quorum facile est princeps *f)*; odore enim gaudet fere *Thymi*, *Saturejæ*, *Rosmarini*, *Lavandulaeque*; his autem longe antecedit; nec *Thymus Mastichina* odore suo camphorato palmam *Maro* præripuerit, quamvis nomine *Mari* veri venerit apud Auctores, & nostrum ab ipsis *Pseudomarum* vocatum fuerit *g)*.

Plantæ vero spirantes pleraque ordine sunt **VERTICILLATÆ**, a *Ziziphora* usque in *Harmim* numeratæ.

Pollent autem, plus minus, oleo essentiali volatili, suaveolenti, vasis difficillime incarcerationando, quod ex olidis globosis pyxidibus, sub poris foliorum latitantibus, fumant; quodque fugax olens, in nostro *Maro*, validissimum esse, quemquam inficias iturum non crediderim *b)*.

§. X.

e) Boerhaav. *Lgdb.* p. 262. *Geoffroy l. c.*

f) *Clavis Medicina* G. D. *Pnes.* p. 22.

g) *Folia Mari* chartam cæruleam rubro tinxisse colore, testatur *Geoffroy l. c.*

b) Apud *Rajam bist. pl.* 520. sequentia leguntur: *Deodatus in desperato mensum fluxu, ultimum & presentissimum remedium ducit pulverem corticis Mari cum vino austero, singulis matutinis horis propinatum. Sed hoc per errorem irrepsisse sciat lector, & pro Mari legendum esse Mori; diversissimum medicamentum.*

§. X. VIRES.

Ad VIRES a qualitatibus consequentia valet. Ergo secundum *olidam* qualitatem, Marum in nervos acturum esse, facile quisque intelliget.

Analepticum summum est, & systema nervosum debilitatum, torpidum, languidumque excitat; namque vitam quasi inflat; flammulam vestalem inconspicua augeat; luculamque vitalem serenando & roborando, vires suas exferit; & præstans est.

Citissime vires refocillat vitales, ut *Cordiale* optimum. Sicut enim cor causa est princeps omnium illorum motuum, unde vires vitales æstimantur, systema autem nervosum causa primaria roboris cordis, unde vis motrix ejus ab influxu nerveo dependet: sic auxilia, huic vitali indicationi satisfaciencia, merito vocantur *Cordialia* aut *Cardiaca*. Non mirum ergo, si horum in numero Marum collocemus, jure quidem optimo; *enimrum inest diffusus odor suaveolens, lenis & unicuique tolerabilis i*).

A nervis vero siquidem dependet & cordis & viscerum activa vis, musculorum elasticitas, secretio & excretio, & solidorum robur; quodnam igitur hæc omnia efficere valuerit, nisi nervinum medicamentum? Jam vero summum est *Nervinum* Marum nostrum; adeoque vel sponte patebit, *Diaphoreticum, Diureticum, Emmenagogum, Roborans* id esse, & in omni *Debilitate* præstantissimum se præstare. Quo respectu etiam, si *hoc*, & huic proximum *Cinnamomum*, excipias, in tota quanta Materia medica vix majus remedium supererit; a Maro differt autem *Cinnamomum* eo, quod in Febre noceat,

i) Boerhaav. *Inſt. Med.* p. 491.

noceat, æstumque in corpore augeat, Marum autem non ita. Immo, cum Hannibal ante portas, & Medico opus est induciis, per usum hujus divini medicamenti spiritus exules revocare potest, potestaque castra movens contra hostem invasurum, arma idonea et optima adhibere.

Resolvens primum est idem Marum. Nam ut resolutionem fieri existimamus, cum per oscillationem nervorum auctam, in fibris muscularibus oriantur nixus & renixus, unde conquassetur, & quasi tenuis reddatur stasis illa humorum, inflammationi ortum debens: ita remedium huic inserviturum scopo, Maro aptius, nullum dari, quemquam inficiari non putaverim.

Sapidam secundum qualitatem minoris quidem æstimandum est Marum; in fibras tamen, ut *amarum*, agit *tonici* instar, & in fluida agendo, *balsamicum* est; insigni sua acredine etiam *incidit* & *stimulat*. Ergo putredini resistit, bilem auget, stomachicum est, orexin juvat, secretionem urget, viscidum attenuat, lentorem tollit, & quæ reliqua sunt.

Quamquam igitur Cl. Wedelius, tamquam *analepticum*, *cordiale*, *vires refocillans*, *balsamicum*, *incidens*, *errhinum*, *emmenagogum*, *carminativum*, *uterinum*, *diureticum*, *diaphoreticum*, *asthmaticum*, *pectorale*, immo *polychrestum*, Marum nostrum extollit: justo tamen majoribus encomiis eum laudasse hanc plantam, ut nimis festinanter autumat D. Geoffroy, non crederem.

Certe si accuratius, ad unguem ut dicunt, qualitates huius plantæ pervestigassent Medici, & inde ad vires concludere voluissent: dudum in frequentiori usu Marum nostrum receptum esset.

§. XI. VSVS.

Patere hinc arbitror, sua Marum non esse defraudandum laude in morbis DEFECTIVIS & SOPOROSIS; scilicet *Languore*, *Lipothymia*, *Paralyfi* & *Apoplexia*, præsertim a causa frigida, vel ubicumque demum *debilitas virium vitalium* adest. *Epilepticis*, *Lethargicis*, *Hystericis*, *Chloroticis* & *Hydrope thoracis*, *Asthmate humido*, *Catarrho*, *Scorbuto frigido*, aut *Cephalalgia habituali* laborantibus maxime inservit. In *Memoria* & *Olfactus defectus*, & *Vertigine senili*, non minus conducit k). *Menstruorum suppressioni*, plerumque a debilitate ortæ, imprimis Marum inservire, experientia docuit.

CASVS quosdam, ad illustrandam Mari verè efficaciam, afferre; heic loci haud ineptum duco, ut quid valeat hæc planta prænobilis, unicuique ante oculos ponatur.

Consiliarius quidam Regiæ Cancellariæ, septuagenarius, subito corripiebatur morbo gravi, & inter orci cancellos fere hærebat. Præsentes, & Medici, de salute recuperanda fere desperantes, inertes erant spectatores. Pulsus tam debilis erat, ut vix percipi posset; æger nec loqui, nec se movere valebat; cum stertore respiratio peragebatur. Forma electuarii jam Medicus quidam dedit drachmam semis Mari veri, quod quidem sine difficultate non deglutitum fuit. Tamen hoc assumpto facilior evasit respiratio, oculos movebat æger, & pulsus multum augebatur. Tribus præterlapsis horis eandem assumsit dosin, unde ita ad se rediit, ut in lecto sedens, loquutus sit. Die sequenti iterum eodem usus est remedio; & postea per sesqui-

annum

k) Boerhaavio, Geoffroy, Wedelique testibus, l. c. & aliis.

annum recte, prout tulit effoeta senectus, valuit. Exaëto autem hoc temporis spatio in eundem incidit morbum, apoplexiæ haud absimilem, sopore excepto; idemque remedium in subsidium ductum salutem ipsi fuit. Denique tertia vice cum novos morbi insultus passus esset, Medico ejus absente, e vita discessit.

Theologiæ Doctor quidam doctrinæ exquisitissimæ, asthmate angebatur suffocativo, ab Hydrope pectoris. Marum adhibitum effecit, ut, qui antea in lecto sedens noctes ducere insomnes coactus fuerit, jam placide quiescere possit.

Judex provincialis ætate provectus, eodem fere morbo cruciatus, variis incassum tentatis remediis, Marum ex præscripto Medici cujusdam sumit. Proximo die, se noctem transegisse placidam, optimeque valere, narravit, & formulam Medico demonstravit, cui ipse adscripsit: probatum est. Per duas deinde septimanas Maro summo cum levamine usus est.

Vir secularis, vereque doctus, cujusque obitum literatus orbis graviter conqueritur, complures per annos morbis conflictatus fuit chronicis, quibus tussis violentissima successit. Vires defecerunt, & nihil excreare potuit; suffocationis metus sub unaquaque aggressionem aderat. Cum jam omnes consilii expertes essent, Marum Medicus propinavit ægro, & quidem illo cum successu, ut, excreatione valde promota, ante finem diei sequentis tussis omnino cessaverit.

In Paralyfi etiam contemptui non habendum est Marum, licet nihil valuerit, cum extravasata materia ad spinam dorsi descendens, medullam omnino compressit.

Famu-

Famulus Illustriss. Comitiss & Senatoris Hård, post hæmoptysin ex pectore laborabat, jamque extremos, ut videbatur, ducebat spiritus. Medico, qui aberat, in urbem redeunte, urgebant adstantes, ut remedium aliquod fere agonizanti præscriberet. Desperata licet res visa esset, tamen, ubi unica sit via salutis, eam tentare fas est; Marum itaque forma Mixturæ, ex officina Sahlbergiana petitum est; & prima dosis ægro porrecta per os elapsa, secundam tertiamque autem eo cum successu deglutiit, ut intra dimidium horæ spatium erectus sedere potuerit & loqui; &, quod omnem fere fidem superat, integre convaluit, per decennium & quod excurrit superstes.

In Menstruis suppressis, Marum cum martialibus nuptum, ipse quid valuerit expertus sum.

Sudoribus nocturnis valde afflictus fuerat Phthicus quidam; Marum verò cum Conserva Cerefolii versus noctem sumtum, ad tussim leniendam, exscreationem promovendam, & sudores debilitantes tollendos, certissime valuit.

Dolendum tamen, quod Marum, & reliqua Spirantia, instar servi fugitivi Chemicorum, adeo volatilia sunt, eorumque effectus citius pereunt.

Plura ut taceam, etiam atque etiam Medicos rogatos volo, ut, quid efficiat Marum ad vires vitæ augendas & sustentandas, experiantur; fidemque do, eos numquam spe frustratum iri.

CLXV.

VIOLA IPECACUANHA

PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

proposita

ab Auctore

DANIELE WICKMAN,

Caroli coronensi.

Upsalæ 1774. Decembris 16.

Nemini mirum videatur, me hoc tritissimum Medicamentum, Ipecacuanham, quod omnibus Medicis notum est & quotidie usurpatur, dissertatione Academica illustrare voluisse, præsertim cum nihil fere dicere queam, quod non a multis Medicis & Materiae medicæ scriptoribus, iisque doctissimis, dictum sit prius. Adeo enim hoc est efficax atque heroicum, utpote quod, rite adhibitum, rarissime spem fallit; unde mihi dignissimum videtur, quod præ aliis multis excolant & ratione originis explorent Medicinæ alumni. Hoc igitur pharmacum, huc usque a Botanicis satis neglectum, neque adeo omnibus accuratè cognitum; breviter describere constitui.

De

De prima Ipecacuanhæ origine seu detectione non operose differam, cum hanc optimus materiæ Medicæ scriptor *Geoffroy, Mat. med. tom. 2. p. 89.*, adeo dilucide exposuerit, ut non nisi paucissima addenda videantur: „Ipecacuanha, inquit, est præstantissimum Dysenteriæ remedium, in novo orbe repertum, circa medium seculi præteriti: descriptum fuit a *Guilielmo Pifone* in sua Indiarum historia, a quo tum & a *Marcgravio* e Brasilia in Europam delatum fuerat. „Altis tamen tenebris oblitum, & in Gallia nostra incognitum remanserat, ad annum circiter 1672, „quo cum *D. Legras* Medico, quæter Americam peragraverat, Lutetiam pervenit. Verum illius virtute nondum comperta satis, per plures annos oblivioni traditum fuerat, usque dum circa annum 1686, a peregrino quodam mercatore *Garnerio* dicto, iterum huc allatum est. Cum autem vires illius singulares ab hoc mercatore prædicarentur, ab *Adriano Helvetio*, Facultatis Rhemensis Medico, in usum feliciter revocatum est; ab eoque tantum thesaurum sibi & civibus comparare voluit *Ludovicus Magnus*, cujus munificentia publici juris factus est Ipecacuanhæ usus. „

Plures Ipecacuanhæ constituit species, *Fuscam*, *Albam*, *Peruvianam* seu *Cineream*, quibus addit *Virginianam*, *Canadensem* & *Americanam*. Improprie dictas Ipecacuanhas, ut *Virginianam* seu *Spiræam trifoliatam*, *Canadensem* seu *Euphorbiam Ipecacuanham*, & *Americanam* seu *Pforaleam glandulosam* lubens prætereo, *Fuscam* tantum explicaturus Ipecacuanham in pharmacopoliis nostris ordinariam.

Descriptio.

Radix est filiformis, subannulata, annulis elevatis aspera, pulposa, dilute fusca vel cinerea, friabilis, resinosa, nervo medullari longitudinali, densa & dura.

Ex America australi, nempe Brasilia, Peru & Mexico, quotannis magna copia in Europam asportatur.

Botanica.

Ad plantam hanc recte cognoscendam Botanici recentioris ævi multam adhibuerunt operam, cum descriptio & delineatio Marcgravii seu Pisonis insufficientes, parum lucis adferant.

Marcgrav. brasil. p. 17. Ipecacuanha.

Piso bras. p. 101. Ipecacuanha. Uterque & Marcgravius & Piso flores ipsi albos tribuit & baccas rubras aut fuscas, eandemque ponit uterque figuram.

Rajus in historia 1. p. 669. hanc existimat *Paridis* speciem.

Plukenet alm. p. 288. Periclymenum parvum.

Moris. hist. 3. p. 535. Lonicæræ speciem faciunt: nemini ex his forte fuit visa.

N. D. Præses in *Horto Cliffortiano p. 486.* OURAGOGA: Specimen reperit Ipecacuanhæ exsiccatum, quod ibidem ita describitur: *Cal.* Perianthium quinquepartitum, laciniis lanceolato-linearibus, æquale, persistens. *Cor.* quinquefida. *Stam.* quinque. *Pist.* Germen intra calycem & corollam. *Styli* numero incerti. *Per.* Bacca subrotunda, unilocularis, calyci insidens, umbilicata. *Sem.* tria, ossea, hinc gibba; inde angulata, approximata in globum, unilocularia, singula sex sulcis exarata. *Radix* longissima. *Caulis* rarissime ramosus, decumbens,

bens, inferne nudus. *Folia* versus apicem caulis opposita, obverse ovata, utrinque acuta, scabra, subtus pallidiora, duorum pollicum latitudine, internodiis caulis vix pollicis longitudine.

Barr. *aquin.* p. 113. VIOLA grandiflora, Veronicæ folio villosa. Hic primus est, qui ad genus VIOLÆ eam retulit, cujus hæc est descriptio: „Planta hæc, cujus hæcenus ignotus existit character, adeo quoad partes suas essentialis VIOLÆ est similis, ut hanc ab illa separandam non crediderim. *Flos* ejus albus, tripetalus: Petala duo superiora, alarum nomine haud inepte insignienda, sunt admodum angusta, pollicaria, falcata, se uniendo labium emarginatum referentia, & fere penitus intra calycem inclusa. Petalum inferius maximum, unum digitum & duas lineas in latitudinem, septem vero lineas in altitudinem protenditur; insertum fundo calycis cauda quinque lineas longa, antrorsum caudat collaris instar, separatum autem a ceteris foris partibus, faciem quodammodo tuditis præ se fert. Calyx parvis obsitus est pilis, ad basin usque in partes quinque, longitudinis fere quinque linearum divisus, & Pistillum quatuor lineas longum, tectum staminibus flaviusculis, parvas antheras gestantibus. Marcescente flore, pistillum hocce fructus evadit seu Capsula ovalis, acuminata, primum viridis, postmodum albida, quæ maturescens in tres partes ad apicem dehiscit, & semina plura, parva, alba, rotunda, seminibus Oxyos luteæ simillima habet. Folia plantæ hujus venis eleganter intexta & pilis tam circa margines quam subtus conspersa, foliis Pulegii comparat Piso, sed accedunt propius similitudine ad folia Veronicæ masculæ. Leniter agit hæc planta, ut teste ipso Pisone eam infantibus

„atque feminis uterum gestantibus propinare libet.“

Allamand, Chirurgus & Botanicus curiosus, qui Surinamum sæpius adiit, in litteris ad N. D. Præsidentem datis, illam ut veram *Violæ* speciem descripsit: *Caulis* est filiformis, serpendo scandens sepes. *Folia* alterna; remota. *Pedunculi* solitarii, uniflori, articulati, incrassati: *Bracteis* 2, minutis. *Calyx* postice minime protrusus. *Corolla* alba. *Petalum* supremum incumbens maximum, hinc corolla quasi ringens galea trifida. *Pet.* lateralibus ascendentiâ. *Petala* infima minora deorsum flexa, horum supremum postice exit in nectarium seu calcar longissimum, contortum. *Stamina* 5, horum 3 anteriora sterilia; 2 posteriora fertilia.

Vandell, Professor historiæ naturalis Ulyssiponensis, edidit *Fasciculum* 1771. 4to, ubi venustam exhibet figuram *Violæ Ipecacuanhæ*, secundum plantam vivam, quam in horto suo seminavit atque excoluit. Cum vero hic libellus non ubique forte sit notus, descriptionem hæc adjiciam.

POMBALIA ipecacuanha. *Vandell. fascic.* 1771. p. 7. tab. I.

Habitat in Brasilia. *h.*

Radix fibrosa (sed diversam satis pingit ab *Ipecacuanha officinali*), alba, ramosa.

Caules bipedales, erecti, teretes, læves, ramosi.

Folia alterna, petiolata, elliptica, argute serrata, glabra.

Petioles brevissimi: *Stipulis* binis, scariosis, lanceolatis, carinatis, aristatis, pilosis.

Flores laterales, solitarii, pedunculati, cernui, pedunculo foliis multo brevioribus.

Bracteæ

Bractæ in medio pedunculo binæ, brevissimæ, lanceolatæ, apice pilosæ.

Calyx pentaphyllus, margine muricatus.

Petalâ quinque, alba: duo calyce breviora, linearia; duo paulo longiora, reflexa, emarginata; unum maximum, retusum, latum, basi gibbum absque calcar, subtus pubescens. Reliqua vide Vand. l. c.

Ex omnibus hisce recentiorum descriptionibus patet, Ipecacuanham speciem esse *Viola*, sed diversas simul species esse, descriptio D. Allamandi & Vandellii monstrant, unde fortassis orta est differentia, quam inter Ipecacuanham fuscâ & albâ Medici constituunt. Interim eundem præstant effectum, ut in alijs plerumque fit plantarum generibus & familiis. Novimus etiam ipsas Violas nostras perennes eandem fere vim vomitoriam radicibus habere inditam, ut infusæ *ava non nato sæpius* purgent.

Priorem Ipecacuanham Pisonis & Ouragogam N. D. Præsidis, eandem forte speciem esse, caule decumbente probabile videtur, perinde atque eadem Pisonis & Barrerii species est foliis villosis. Ob calcar longum corollæ Allamandi (calcar longissimo) species sine dubio diversa est a Pombalia Vandellii, quæ calcar destituitur: præterea nec Piso, nec Marcgravius calcar nominat aut delineat, quod minime præterire potuissent, si illud observassent. Atque hæc fuit causa, cur N. D. Præses in Syst. Naturæ edit. 13. p. 669. *Ipecacuanham* Barrerii a *Viola diantra* Allamandi distinxerit.

Viola maxime adfines sunt Lobeliis. Lobeliæ illæ quæ a Cel. D. Prof. Bergio Cyphiæ dicuntur, habent corollam quinquepartitam s. pentapetalam,

iam, ut difficulter dignoscantur Lobeliæ ab istis Violis quæ absque caleari sunt, quales variæ occurrunt Capenses. Quam venenatæ sint Lobeliæ, Lobelia longiflora suo exemplo docet, de qua Jacquin. Americ. p. 220. *)

Hæc ipsa qualitas venenata aliquantulum temperata in affine ejus Ipecacuanha operatur. Vomitoria enim & purgantia sunt naturæ inimica, quæ noxia motibus convulsivis e corpore expellere conatur. Si venenum hoc statim in ventriculo solvitur, fit Vomitus: Si vero in intestinis tandem solutum fuerit, Purgans evadit. Adeoque ubi præscribitur, evacuantur primæ viæ, & simul contenta ejiciuntur maligna, quæ in ventriculo hærent.

Geoffroy radicem Ipecacuanhæ fuscæ duplo majorem Gummi quam Resinæ quantitatem continere, sed vim ejus Resinosam potenter, Gummosam vero leniter agere demonstrat. Gummosam quoque partem ad Dysenteriam curandam plus conferre existimat, ille, quam resinosa, quod tamen, nec sine causâ, in dubium trahitur.

Dosis Ipecacuanhæ communiter a scrupulo uno ad drachmam semis numeratur, sed sæpe longe minori dosi parem exserit effectum. Summius itaque Pulveris Ipecacuanhæ scrupulum unum, aut ultra, Tartari tartarificati Grana octo, Aquæ fontanæ unciam semis, quæ inter se miscentur, unde æger cochlear i. haurit ad octavam quamque horæ par-

*) Tota, inquit, planta venenosissima, interne sumpta, hypercatharsin creat, nullis remediis cedentem, tandemque lethalem. Equus hæc si comederit, rampi medius fertur, unde Americanis, equorum discipuli seu Rebenta Cavallos.

partem, usque dum vomitus subsequatur, qui sic hypercatharsin excitare nequit.

Radicem diu pulverisatam Pharmacopolæ, si conservare rite voluerint, intra vitra asservent clausa, ne vis præcipua evolet, quin & radix ipsa optime vasis clausis asservanda. Caveant operarii pharmaceutici, ne, dum in pulverem Ipecacuanha redigitur, pulvisculos volitantes halitu attrahant: sic enim facile Anginam, Hæmoptysin, Asthma, Hæmorrhagiam contrahunt, quæ tamen mala per se intra biduum cessant.

Radix vomitorium est inter detecta hucusque tutissimum atque mitissimum, unde præ ceteris commendari & tenerrimis etiam infantibus propriari potest. Præterea per alvum leniter purgat, ubi ad intestina pervenerit.

In dissertatione de *Purgantibus indigenis*, N. D. Præses Violas quidem & quasvis violæ radices loco Ipecacuanhæ tentandas proponit. Nemo autem, quantum scio, hujus rei experimenta fecit, præter Cel. Prof. Bergium, qui optimo eas adhibuit successu. Mihi vir Clarissimus narravit, se ex eadem planta tam viva, quam marcescente, infusum obtinuisse aquosum, quod mucilaginosum est, odore propemodum aurantiorum, quodque post unum vel alterum vomitum etiam alvum purgat. Ex planta vero sicca infusum minus mucilaginosum evadit, minime emeticum & parum laxans.

QUALITAS. Sapor hujus radices est nauseosus, amaricans & leniter pungens.

VIS. Emetica! sudorifera; corroborans & adstringens.

USUS ejus præcipuus fuit atque etiam nunc est in *Dysenteria*, qua grassante adeo copiose præ-

scribitur, ut pharmacopolia hoc remedio plerumque evacuentur. Materiam enim expellit morificam, & simul necat contagium, sine dubio animatum.

In *Febribus Criticis, Intermittentibus & Exacerbantibus*, ad purificandas primas vias apud nos & externos frequentissime usurpatur, maxime ante usum pulveris Chinæ, quo felicius vires suas exserat.

Adversus *Leucorrhoeam* eandem laudat N. D. Præses in sua Materia medica.

In *Menorrhagia* seu Hæmorrhagia uteri summo eandem successu adhibuit Medicus Sæ Ræ M: D. Doct. Nicol. Dablberg, ad tertiam aut quartam grani partem, hora quavis tertia aut quarta datam. In *Tussi catarrhali & phthifica* etiam eandem extollit in Actis Academiæ Regiæ scientiarum Holm. pro A:o 1776. p. 316. Vir amplissimus eandem laudibus effert, eo quod expectoratio reddatur facilior, unde morbus mitigatur, quamvis non purget. In *Peripneumonia & Pleuritide*, refracta dosi, maximo cum fructu Ipecacuanha commendatur.

Confirmat hanc sententiam Medicus acutissimus D. Doct. Gabr. Lund, qui simul testatur pulveris Ipecacuanhæ gr. ij. aut iij, admixta Theriacæ scrup. semis ad formam boli, quod tertia qualibet hora propinatur Phthificis, qui *Diarrhoea colliquativa* laborant, optatum plerumque præstare effectum.

In *Tussi convulsiva* infantum, quæ ut lues epidemica semper infantibus hoc morbo nondum vexatis est contagiosa, eximium hæc etiam præstat effectum. Inter præparata, quæ ex hac in pharmacopoliis prostant, maxime commendatur Tinctura ipeca-

Ipecacuanha Pharm. Edinb. quæ & simplici metho-
do est confecta & infantibus facillime ingeritur.
Dosis est drachma quovis horæ quadrante, donec
oritur vomitus. Præpinetur autem infantibus;
sub remissione paroxysmi. Qui curationem morbi
hujus ulterius cognoscere cupit, adeat librum Ari-
chiatræ p. m. Rosen von Rosenstein de morbis in-
fantum, nec non Affectoris celebratissimi Doct.
Strandbergii dissertationem de eodem morbo soli-
dissimam, actis Academiae Regiæ scientiarum Stock-
holmensis Anno 1749. p. 231. insertam.

Vermibus infantes plerumque infestantur. *Sym-*
ptomata, quæ hos comitantur, gravissima, non
exiguam Medico sollicitudinem injiciunt, maxime
si convulsiones simul adfuerint. Inter remedia huc
usque usitata, quantum mihi notum est, vix effica-
cius & tutius est, emetico ex *Ipecacuanha*, per
quod dolores sæpe & repente quasi cessant. Quam-
vis per emetica hic morbus radicaliter non tolla-
tur, Medico tamen moram parant fortiora adhi-
bendi anthelminthica. Sæpius observatum est, ver-
mes per convulsionem emetico factam, ventricu-
lum aut intestina tenuiora deserere fuisse coactos;
interdum etiam deleterio hoc ipsis veneno, debi-
litati, per alvum ejectos fuisse. Vid. *Vogelli dissert.*
de usu Vomitivorum ad expellendos vermes Gott.
1765.

In primo stadio *Rubeolarum* optatum quoque
Ipecacuanha præbet usum, atque in *Asthmate* præ-
stantissimum est remedium, si viscidum tenax pul-
monem aut ventriculum gravat.

In hoc vero & ceteris emeticis usurpandis,
plus sæpe noxæ quam utilitatis ægro adferimus, nisi
natura ipsa, sapore oris amaro, anorexia, debili-
tate,

tate, inquietudine, Cephalalgia & Vertigine atque ad vomitum proclivitate, medicamentum emeticum indicaverit esse necessarium. *Pletborico*, emetica non nisi post venæsectionem sunt præscribenda; nec illis unquam porrigenda, quorum constitutio corporis infirma violentam evacuationem ferre nequit, nec Hæmoptysi laborantibus, neque Herniosis & quorum sanguis aut humores ad caput vel ad pulmones tendunt. Gravidis etiam non sine maxima circumspectione vomitoria commendamus, probe memores canonis istius: *Medicamenta HEROICA, in manu imperiti, sunt uti gladius in dextra furiosi.*

CLXVI.

PLANTÆ SURINAMENSES

QUAS
PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÆ

proposuit

JACOBUS ALM.

Uplandus.

Upsalia 1775. Jun. 23.

Scientia crescit in dies, & inventuris inventa non

SENeca.

Felicitas scientiæ botanice hujus seculi per disciplinam systematicam maxima cepit incrementa, ubi plantas ex interna structura, seu metamorphosi, cognoscimus, atque inde eas in Classes, Genera & Species distinguimus. Superiori seculo sufficere videbatur, si plantas doctissimi C. Bauhini nominibus determinare quis posset; & quamvis vix plures, quam Europæ plantæ tunc essent cognitæ, memoria tamen in nominibus detectorum vegetabilium exprimendis ac retinendis vacil-

vacillabat. Hinc Botanicam scientiam quisque abhorrebat, cum tot nominibus, memoria servandis vix ullus parem se judicaret. Proprio igitur pondere hæc cecidisset scientia, nisi methodum plantas ad propria Gênera reducendas detexissent Botanici; unde introducens canon: *quæcumque plantæ Fructificatione conveniunt, Gênera quibusque conveniant: & quæcumque Gênera conveniunt, Nomine quoque conveniant.* Postmodum Botanici ad plantas Asiæ, Africæ & Americæ remotissimas sua extenderunt pomœria, atque ex eorundem fructificatione plurima nova formarunt genera; unde Botanica scientia eam adeptæ est facilitatem, ut opæ Systematis, planta quævis, quoties requiratur, proprium quasi nomen det. Plantas exoticas hoc ævo sollicitè conquisiverunt Botanici, maxime cum earum plurimæ in hortos nostros Botanicos nondum potuerint inferri: sed specimenibus exsiccatis, contortis, & mutilatis fuerit sæpe adquiescendum, e quibus partes fructificationis minutissimæ, optimas subministraturæ notas characteristicas, vix potuere investigari.

REX noster potentissimus atque clementissimus GUSTAVUS III:tius, qui felicitati patriæ omni cura prospicit, & artes ac scientias propensissimo fovet studio, circa finem anni proxime præterlapsi, stupendam collectionem plantarum Indicarum, maxime ex Surinamo & finitimis in America regionibus, Nob. Dno Præsidi gratiosissime donare dignatus est, ut orbi rarissima hæc detegerentur naturæ miracula. Omnes hæ plantæ modo singulari & non antea a me visæ conservatæ erant, nimirum vivæ fuerant in solo natali decerpæ, eodemque momento in spiritu vini reconditæ, unde partes fructificationis, etiam minimæ, lucide explorari potuerunt, ac si in ipsa sæpe fuissent conspectæ,

Spelta, solo colore in petalis parum mutato. Hæc vero citra controverſiam optima eſt plantæ in uſum Botanicum conſervandi methodus, ſed ſimul ſumtuosa, uti hæc collectio, quæ pluribus ſpiritus vini doſiis fuit injecta.

Mihi vero, cum cæteris diſcendi cupidis, maxima erat voluptas theſaurum adeo pretioſum in- tueri atque examinare, ad quem variæ factæ ſunt obſervationes, Botanicorum, ut ſperamus, atten- tione dignæ. In his tredecim nova ſunt Gene- ra a), quadraginta aut quinquaginta novæ ſpecies, quas omnes adcuratius examinare, deſcribere & cum erudito orbe communicare mihi nimis opero- ſum & hoc in loco ſumtuolum foret *). Breves igitur hæ obſervationes botanicas Tuo B. L. can- dori humillimus commendo.

MONANDRIA.

1. *Canna* 91. *angustiſolia*. *Weglopers Hagel*.
2. *Curcuma* 89. nova. *Warimbo*.
3. *Myriſma* 64. nova. *Merian. ſur. t. 54*.
4. *Myriſma* 120. nova.

5. *Costus*

a) Nova Genera:	<i>Ignatia.</i>	<i>Sophia.</i>
	<i>Penſtemon.</i>	<i>Gustavia.</i>
	<i>Vireſta.</i>	<i>Unxia.</i>
	<i>Dodecas.</i>	<i>Aegopricum.</i>
	<i>Drupina.</i>	<i>Luffa.</i>
		<i>Pubeta.</i>
	<i>Symphonia.</i>	<i>Margaritaria.</i>

*) Harum pleræque in *Supplemento plantarum &c.* a b. *Lin- neo, Filio*, Brunſvigæ 1781. edito, deſcriptæ exiſtant, at quædam ſub aliis, etiam genericis, nominibus; qua- re, ut deſcriptiones eo facilius evolvi poſſint, non ſu- perſuum erit, nomina, quæ ibidem habent, aut ſi di- verſa non obtinuerunt, ſaltem paginas, ubi reperiuntur, hic apponere.

2. 3. 4. *Renealmia exaltata* *Linn. Fil. Suppl. pl. 19.* *My- toſma cannaſol. ib. p. 80.* *Maranta compoſa* *ib. ?*
-

252 PLANTÆ SURINAMENSES.

5. *Costus* 136. *arabicus*. *Alpinia Jacq. amer. t. 1.*
Spica strobili *Abietis* simillima.

TRIANDRIA.

6. *Tamarindus* 45. *indica*. Stamina monadelphæ triandra.
7. *Commelina* 25. *communis*.
8. *Cyperus* 28. *obscurus*.
9. *Cyperus* 21. *obscurus*.

TETRANDRIA.

10. *Cissus* 38. *trifoliata*. Scandit superatque altissimas arbores. Flos ruber. Fructus maturus niger.
11. *Scoparia* 83. *dulcis*. *Sibisibi*. Pellit Bufones ex hortis.

PENTANDRIA.

12. *Heliotropium* 43. *indicum*. Frequens in hortis nostris.
13. *Convolvulus* 144. *pentaphyllus*. Scandens. Foliola integerrima, pedicellata. Pedunculi longi, ramosi. Stigmata duo, obtusa. Capsulæ obtusæ.
14. *Conocarpus* 160. *racemosa*. *Jacq. amer. 80. t. 53.* Folia opposita, petiolata, ovalia, coriacea. Stamina 5. Stylus 1. Stigma simplex.
15. *Mussaenda* 166. *formosa*. *Jacq. amer. t. 48.* Frutex.

16. *Ignatella*

8. 9. Alter forte *Fuirena Suppl. 105.* alterum non reperio.

14. *Suppl. 146.*

15. *Gardenia Mussaenda Thunb. in Aft. med. succ. L. p. 123.*
Linna. suppl. 163.

16. Ignatia 98. nova. Sarmentum scandens. Flos longus, albus, odore Jasmini. Fructus magnitudine pugni, non esculentus.
17. Coffea 164. *arabica*. Sativa in America.
18. Chiococca 124. *racemosa*.
19. Cestrum 57. *vespertinum*. Frutex. Usus pro focu.
20. Solanum 172. *scandens*. Calyx brevissimus, vix divisus, gibbus. Petala linearia. Folia inermia, ovata. Florescentia subumbellata.
21. Solanum 128. *racemosum*. *Jacq. amer. 50. t. 36.* Pedunculi nutantes, apice crassiores.
22. Solanum 11. *subinermis*. Flores Fructusque caerulei.
23. Solanum 163. *mammosum*.
24. Solanum 127. novum. *Mer. surin. t. 6.* Fruticosum, spinosum. Folia angulata, tomentosa, utrinque aculeata. Racemi secundi. Calyces inermes.
25. Solanum 20 obscurum.
26. Pentstemon 141. *Chelonoides*. Herba tripetalis. Flores lutei. In altis arenosis.
27. Heliconia 88. *Bibai*. *Wilde Bananas*. Herba 12-petalis.

28. He-

16. Ignatia amara. *Suppl. 149.*
18. Chiococca paniculata *Suppl. 145. ?*
20. Solanum scandens. *Suppl. 147.*
24. Deest in *Suppl. pl.*
25. Solanum laurifolium *Suppl. 148. ?*
26. Lissanthus *Chelonoides*. *Suppl. 134.*
27. *Suppl. 157.*

28. *Heliconia* 13. *nova*. *Papegojen Beck.*
 29. *Allamanda* 34. *cathartica*. *Ducat beursse*. *Apocynum scandens*, amplissimo flore luteo. *Plum. icon. t. 29.*
 30. *Plumieria* 7. *alba*. Flores ambrosiaci, Cephalalgiam excitantes.
 31. *Cerbera* 28. *Thevetia*. Nuces pro crepitaculis s. crepundiis Americanorum sylvestrium.
 32. *Echites* 78. *angularis*. *Jacq. amer. t. 53. an?* Corolla annulo elevato circum umbilicum.
 33. *Echites* 126. *nova*. Arbor. Folia opposita, ovata, subpetiolata, costata. Corolla alba. Stigma Vinca. Inflorescentia brevis, fasciculata et spicis. Fructus ignotus. Decoctum contra Syphilitidem.
 34. *Virecta* 77. *virens*. Flores rubescentes ore albo. Herba tenera. Locus subhumidus.
 35. *Eryngium* 9. *fatidum*. *Slangengras*. Decoctum antisepticum.

HEXANDRIA.

36. *Tillandsia* 169. *lingulata*. Parasitica.
 37. *Pontederia* 137. *rotundifolia*. Palustris.
 38. *Crinum* 37. *americanum*.
 39. *Amaryllis* 98. *dubia*. *Mer. surin. t. 22.* Corolla basi laciniarum barbata.
 40. *Aloë*

28. *Heliconia Piltacorum*. *Suppl. 158.*
 29. *Suppl. 165.*
 32. *Echites annularis*. *Suppl. 166.*
 33. *Echites syphilitica*. *Suppl. 167.*
 34. *Virecta biflora*. *Suppl. 134.*
 37. *Suppl. 192.*
 39. *Deest in Suppl. pl.*

PLANTÆ SURINAMENSES.

139

40. Aloë 118. *perfoliata*. Vera, officinale, ex Africa adducta.
41. Achras 75. *Sapota*. *Sapotillie*. Arbor pulchra, 26. pedum, lactescens. Flos albus. Fructus sapidissimus.

OCTANDRIA.

42. Paullinia 103. *pinnata*. Fructus ruber. Loci siccis arenosis.

ENNEANDRIA.

43. Laurus 50. *Cinnamomum*. Sylvestre. adductum 1756 a Capit. Vesterdahl.
44. Anacardium 31. *occidentale*. Calyx supra Receptaculum carnosum, pyriforme; infra Germen nucis, dorso affixa.

DECANDRIA.

45. Cassia 167. *javanica*. Folia maxima, eglandulosa, 20-juga, utrinque holosericea. Siliqua bipedales, crassitie brachii tenuioris.
46. Cassia 39. *bicapsularis*. Mer. *surin.* t. 32. Folia bijuga tantum, glandula rotunda inter infimum par. Bractea ventricosa, subtrilobata. Siliqua teres, longa.
47. Cassia 19. *alata*. Planta pedum 11. Flores lutei.
48. Cassia 89. *Thora*. Slaapers.

49. Poin-

-
45. Cassia grandis. *Suppl.* 230.
46. Cassia bacillaris. *Suppl.* 231.
47. Cassia bracteata. *Suppl.* 232.

Tom. VIII.

R

49. Poinciana 18. *pulcherrima*. 12-pedalis. Emme-
nagoga: Tinctura ex Herb. M. *ijj*. Sem. Num.
20. Dos. uncia *j*.
50. Quassia *amara*. Folia pinnata, foliolis 5, pe-
tiolo communi biarticulato. Racemi simpli-
ces. Flores hermaphroditi. Fructus 5-cocci.
divaricati: coccis monospermis.
51. Melastoma 11. *nova*. Folia subpetiolata, ova-
lia, 5-nervia, ciliata, lævia. Racemi flori-
bus sessilibus, secundis, subapetalis, rotundis,
lævibus.
52. Jussiaea 168. *erecta*. Caulis teres, simplex. Fo-
lia alterna, petiolata, obovata, glabra. Pa-
lustris. Annua.
53. Malpighia 95. *obscura*. *Kirschen*. Rami hori-
zontales. Folia emarginata. Flores rubicun-
di. Baccæ acidæ, cum saccharo gratissimæ.
54. Malpighia 92. *obscura*. Arbor. Petala lutea,
cruftacea. Flores inflexi, racemosi, parvi.
55. Malpighia 33. *bannisterioides*. Folia suprema
obtusæ. Calyx interior 5-valvis. Petala lu-
tea. Baccæ trifidæ, quod singulare, submuri-
catæ.
56. Triopteris 86. *jamaicensis*. Germina tria, ala-
ta, alis loco petalorum.
57. Phytolacca 66. *octandra*. *Kalatis*. Flores albi.
Fructus ruber.

DODE-

51. Melastoma fragilis. *Suppl.* 236.

52. Jussiaea inclinata. *Suppl.* 235.

53. Desideratur in *Suppl. pl.*

54. item. 55. item.

DODECANDRIA.

58. *Rhizophora* 48. *Mangle*. *Jacq. amer. t. 89.*
Folia opposita, petiolata, costata.
59. *Blakea* 97. *triplinervia*. *Missel.* Differt a *Bl. trinervia*: Foliis triplinerviis, costatis, arbore 16-pedali. Flos luteus, intus albus. Fructus luteus, sapidus. Stamina desinunt in antheras, nec antheræ filamentis impositæ.
60. *Dodecas* 158. nova.
61. *Euphorbia* 82. *canescens*. In syphilitide infusum.

ICOSANDRIA.

62. *Plinia* 5. *petiolata*. *Karsbom.* Fructus ruber, sapidus. Flores pedunculati, polyandri. Petala variant 4. & 8. an sexu?
63. *Psidium* 40. *pyriforme*. *Kajave.*
64. *Cactus* 51. 110. *epidendrum*.
65. *Cactus* 134. *triangularis*.
66. *Cactus* 130. *tetragonus*.

POLYANDRIA.

67. *Mammea* 73. *americana*. *Mammebom.* Arbor alta, pyramidalis. Fructus fulvus, magnitudine capitis infantis, sapidus; potius *Polygama monoica*.
68. *Marcgravia* 62. *umbellata*. Receptaculum post casum floris integrum, nec quinquelobum.

R 2

69. Le-

59. *Suppl. pl. 245.*

60. *Dodecas surinamensis*. *Suppl. 245.*

61. *Plinia pedunculata*. *Suppl. 253.*

458 PLANTÆ SURINAMENSES.

69. *Lecythis* 165. *Ollaria*. Foliis integerrima, serrata. Flos Fructusque singulares.
70. *Bixa* 106. *Orellana*. *Roku*.
71. *Annona* 102. *muricata*. *Wilde Surjak*. *Mir. surin.* t. 14. Calyx cordatus. Fructus muricatus, aculeis recurvis, non esculentus.
72. *Annona* 60. *obscura*. *Surjak*. Calyx cordatus. Fructus muricatus.
73. *Annona* 38. *obscura*, *Wilde Canelboom*. Calyx cordatus. Fructus strobili squamis acutis.
74. *Annona* 38. *squamosa*. *Tama Canelboom*. Calyx lanceolatus. Fructus Rubi squamis obtusis, sapidus. Folia foetida.
75. *Annona* 61. *discreta*. *Bijrckboom*. Calyx linearis. Fructus acini discreti, pedunculati, aromatici, sapidissimi. Folia ligustri. *Annona* vera species.

DIDYNAMIA.

76. *Phlomis* 29. *nepetifolia*. *Brada*.
77. *Bignonia* 78. *dubia*. Folia binata f. ternata. Calyx bifidus. Corolla lutea.
78. *Citharoxylon* 92. *cinereum*. Parasiticum, scandens.
79. *Crescentia* 32. *Cujote*. *Kalabassenboom*.
80. *Lantana* 8. *Camara*. *Surinamsche The*. Infusum foliorum florumque sapidissimum, sudoriferum.

81. *Avi-*

75. *Unona discreta*. *Suppl.* 270.

77. *Deest in Suppl. pl.*

81. *Avicennia* 94. 177. *nitida*. *Kerwabem*. Mirabilis in foco flamma & colore. Cotyledones duplicatæ: interioribus pilosis. Flos albus.
82. *Drupina* 148. *cristata*. Herba fesquipedalis, simillima *Besleriae cristatae*.

TETRADYNAMIA.

83. *Cleome* 16. *pentapbylla*. *Africa*. Infusum peritum f. succus injectus pellit *Ascarides*.

MONADELPHIA.

84. *Symphonia* 69. *nova*. *Malaquibom*. Arbor altissima succo flavissimo intra corticem. Flos ruber, globosus. Semina picta.
85. *Urena* 113. *americana*. Diversa ab *Uren. simulata*.
86. *Sophia* 21. 18. *Carolina*. *Bergnaut*. Petala flava. Stamen septemfidum filamentis rubris. Stylus ruber. Fructus cucumeri similis. Semina esculenta.
87. *Gustavia* 132. *augusta*. Arbor alta, floribus albis, magnis. Spectatissima.
88. *Hibiscus* 80. *tiliaceus*. Folia cordata, subrotunda, ferrata, supra nitida. Ad rivos.
89. *Hibiscus* 55. *esculentus*. *Oebro*. Calyx exterior foliolis setaceis remotis; interior circumscissus. Flos luteus. Fructus coquitur ut chocolada in gelatinam.

R 3

— 90. Hi—

82. *Besleria bivalvis*. *Suppl.* 280.84. *Symphonia globulifera*. *Suppl.* 302.85. *Suppl.* 308.86. *Carolinea Princeps*. *Suppl.* 314.87. *Suppl.* 312.

90. Hibiscus 71. *fraternus*. Calyx exterior foliolis mucronatis. Flos luteus. Folia trifida.
91. Hibiscus 147. *sororius*. Calyx exterior foliolis cucullatis. Caulis subscandens, fultus arboribus.
92. Hibiscus 151. *salicifolius*. Frutex 10-pedalis. Flores lutei.
93. Hibiscus 140. *cancellatus*. Herba procumbens, diffusa.
94. Gossypium 97. *religiosum*. Catoenboom. Gossypium arboreum. Mer. surin. t. 10.

DIADELPHIA.

95. Erythrina 93. *crista galli*. Mangonie. Arbor altissima ungue ante foliola. Flores inflati.
96. Securidaca 145. *volubilis*. Folia ovata, obtusa, subpetiolata. Fructus cultratus dorso lateribusque baseos cristatus.
97. Pterocarpus 59. *ovalis*. Behelan. Radix succo rubro. Flores albi. Locus humidus.
98. Pterocarpus 121. *lunatus*. Marsing. Arbor spinosa. Flores violacei albique. Fructus Medicaginis. Differt a genere staminibus, convenit structura.
99. Crotalaria 56. *sagittalis*.
100. Dolichos 58. *ensiformis*. Flores carulei.

101. Cy-

90. Suppl. 311.

91. *ibid.*

92. Urena leptocarpa. Suppl. 308.

93. Suppl. 311.

97. Dalbergia Monetaria. Suppl. 317.

98. Suppl. 317.

101. *Cytisus* 117. *Cajan. Lowango pifis. Adducta*
ex Africa.
102. *Coronilla* 157. *monilis. Legumen concatena-*
tum ex globis magnitudine pruni.
103. *Indigofera* 116. *tinctoria. Indigo.*

POLYADELPHIA.

104. *Theobroma* 149. *Cacao. Cacabom. Calyx, pen-*
taphyllus, lanceolatus. Petala 5, fornicata,
obovata, petiolata: lacinia terminali patula.
Stamina fertilia, solitaria, sub singulo petalo
interne; anthera quadruplici. Stamina alia 5,
alterna, germini adpressa, castrata. Germen
superum. Stylus simplex.
105. *Citrus* 115. *decumana. Pompelmos.*
106. *Hypericum* 85. *cajanense. Arbor foliis sca-*
bris. Calyx striatus. Corolla alba, intus bar-
bata. Filamenta apice barbata. Bacca succo
fulvo tinctorio. Semina numerosa.
107. *Hypericum* 2. 101. *aliud. Ringwormbom. Fru-*
tex. Calyx lævis. Corolla lutea, intus la-
nata. Fructus purpureus. Semina pauca. Fo-
lia glabra. Succus sub cortice pellit. serpig-
nem.

SYNGENESIA.

108. *Eupatorium* 153. *scandens. Caulis volubilis.*
109. *Conyza* 42. *arborescens. Herba.*

R 4

110. Un-

102. *Mullera moniliformis. Suppl. 329.*106. *Suppl. 343.*107. *Hypericum bacciferum. Suppl. 344.*

110. *Unxia* 105. *camphorata*. *Campher plantia*. Herba bipedalis, odore emplastri. In balneis sudoriferis pro rheumaticis.
111. *Coreopsis* 15. *baccata*. Herba 8-pedalis, similis *Heliantho*. Flos luteus. Fructus Rubi figura, acinis baccatis globosis; semina nigra angulata.
112. *Lobelia* 12. obscura. Herba 4-pedalis, lactescens. Flos ruber. Hispanis antidysenterica. Inter olera Surinamensium editur, si credere fas est.

GYNANDRIA.

113. *Epidendrum* 17. *pustillum*. Folia ensiformia, subcarnosa. Fructus globosus: angulis 6, membranaceis.
114. *Epidendrum* 110. absque flore.
115. *Epidendrum* 154. absque flore.
116. *Passiflora* 49. *quadrangularis*. *Markulba*. Maxima. Fructus sapidissimus.
117. *Passiflora* 152. dubia. Caulis viridis. Folia ovata, biglandulosa. Involucrum o. Fructus sapidissimus.
118. *Passiflora* 74. dubia. Caulis rubicundus, glaber. Folia ut in precedente, cui simillima.
119. *Passiflora* 76. *vespertilio*. Fructus minus sapidus,
120. *Passiflora* 86. *fatida*. Frequens in hortis nostris.

121. Arum

110. *Suppl.* 368.111. *Suppl.* 380.112. *Lobelia laevigata*. *Suppl.* 392.

PLANTÆ SURINAMENSES.

121. *Arum* 24. novum. *Krafsaijers*. Stamina pistil-
lis approximata. Fructus umbilicatus. Rube-
faciens, corrosivus.
122. *Arum* 122. novum. *Mockemocke*. Folii aures
longitudine folii. Stamina approximata pistil-
lis. Flos albus, extus ruber. Baccæ umbili-
catæ, monospermæ.
123. *Arum* 128. *cannifolium*. Parasiticum arborum.
Folia tripedalia. Spatha obtusa.

MONOECIA.

124. *Aegoprium* 162. novum. Arbor foliis an-
nuis. Amenta subpaniculata betulina.
125. *Anguria* 81. *lobata*. Calyx totus; dentibus
subulatis, petalis clausus. Stamina 2. Styli 2.
Fructus ovalis, lævis, amarissimus.
126. *Sagittaria* 36. *pugioniformis*. Folia subulato-
eniformia. Fructus globosi.
127. *Quercus*? 106. dubia. Fructus nucleo bifa-
riam fissili. Flos non visus.
128. *Hura* 1. *crepitans*. *Sandkokers*. Arbor altissi-
ma pro asseribus. Succus in oculos illapsus
excæcat post octiduum.
129. *Hippomane* 133. *biglandulosa*. *Bollitrie*.
130. *Jatropha* 14. *gossypifolia*. *Poppeties*. Usus pro
enematibus.

R 5

131. Ja-

121. Desideratur in *Suppl. pl.*

122. item.

123. *Suppl.* 410.

124. *Aegoprium betulinum*. *Suppl.* 413.

126. *Sagittaria acutifolia*. *Suppl.* 419.

127. Deest in *Suppl. pl.*

131. *Jatropha* 70. *Curcas*. *Purgatienoten*. Fructus carnosus, globosus, nec angulatus.
 132. *Ricinus* 35. *communis*. *Karpata*.
 133. *Plukenetia* 146. *volubilis*. Fructus supra albus angulis biverrucosis.
 134. *Luffa* 28. *arabum*. Flores polyadelphi, pentandri. Genere distinguenda a *Momordicis*. Medulla pro filtratione.
 135. *Cucurbita* 129. *lagenaria*.
 136. *Cucurbita* 30. *nova*. *Ejer Calabafs*. Similis ovo anserino. Usus pro scarificatione.

DIOECIA.

137. *Cecropia* 47. *peltata*. *Wilde Papaje*. Caulis annulatus, scaber, fistulosus. Spatha distincta pro quovis folio & pro pedunculis 2 apice umbellatis amentis.
 138. *Carica* 4. *Papaja*. *Papaje*. Pedes 20 alta. Fructus magnitudine capitis infantis.
 139. *Musa* 7. *paradisica*.
 140. *Pubeta* 119. *nova*. *Marmolade dosies*. Arbor magna. Flös albus, sexfidus, reflexus. Stylus superne crassior. Fructus pubescens.
 141. *Mimosa* 43. *Inga*. *Rote bolties*. Polyandra, monadelpha. Folia 4 - juga: glandula inter singula.
 142. *Mimosa* 112. *Entada*. *Polystachya Jacq. amer.* 263. Decandra, apetala. Pedicelli partiales gemini. Flores omnium copiosissimi.
 143. Mar-

133. *Suppl.* 421.

134. *Momordica Luffa Syst. veg.* 14. p. 868.

136. Deest in *Suppl. pl.*

140. *Duroia Eriopila. Suppl.* 209.

PLANTÆ SURINAMENSES:

263

143. *Margaritaria* 41. *oppositifolia*. an Mas? Stylus 1. Folia opposita, adjecto fructu sequentis feminæ.
 144. *Margaritaria* 41. *alternifolia*. an Femina? Styli 4. f. 5. Folia alterna. Fructus 4- f. 5- coccus margaritaceus. Utrum hæ ambæ sexu f. specie distinctæ, non dicam.
 145. *Ficus* 159. *trigonata*. *Plum. icon. t. 132. f. 1.*
 146. *Ficus* 42. 53. *perforata*. *Plum. icon. t. 122. f. 2.*

CRYPTOGAMIA.

147. *Ophioglossum* 67. *scandens*.

PALMÆ.

148. *Cocos* 114. 84. *mucifera*. *Koker not.* Masculi: Petala 3. Stam. 6. Feminei: Calyx imbricatus squamis 9, obtusissimis. Germen superum. Stylus 0. Stigma 3-fidum.

GUSTAVIA augusta, supra nominata pag. 259, plane nova & genere & specie est arbor, in tota hac collectione speciosissima. Flores magni, Alabastri candoris, cum ipsa Magnolia certant, sed corona nectarea ex filamentis coalitis, antheris aureis condecorata superat, ut inter arbores longe amœnissimas jure numeretur; ideoque ejus] descriptionem & figuram adjiciam.

GUSTA-

143. *Margaritaria nobilis*. *Suppl. 428.*
 145. *Ficus trigona*. *Suppl. 441.*
 146. *Ficus pertusa*. *Suppl. 442.*
Rhexia Jussioïdes *Suppl. 215.* & *Mauritia flexuosa* *Suppl. 454.* a Dalbergio etiam allatæ, in hac dissertazione describuntur. *Adnot. Editoris.*

GUSTAVIA.

- CAL.** nullus. *Receptaculum* supra marginē cinctum, planum, latum, calvum.
- COR.** *Petala* VIII. basi leviter connexa, ovata, sessilia, magna.
- STAM.** *Filamenta* numerosissima, petalis breviora, basi connata in coronam erectam. *Anthera* parva, oblonga, erecta.
- PIST.** *Germen* inferum, turbinaum, supra planum, calvum, inter stamina & stylum. *Stylus* conicus, brevissimus, persistens. *Stigma* obtusum.
- PER.** *Fructus* subglobosus, truncatus, VI locularis, supra marginatus.
- SEM.** plura, fabacea, ovalia, lævia, basi aucta appendice cartilagineo contorto.

GUSTAVIA *angusta*.

Arbor ramis crassiusculis, altitudine 20 s. 30 pedum.

Folia alterna, subsessilia, confertiuscula, superne lato-lanceolata, basi angustiora, spithamæa s. pedalia, costata, subserrata, glabra.

Pedunculi terminales, 2 s. 3, uniflori, unarticulati.

Flos speciosissimus albus, Petalis apice rubris, major Nymphææ albæ, calvus inter stamina & stylum. *Anthera* flavæ. *Stylus* minutus, flavus.

Fructus pyriformis, fronte calva, sexlocularis.

Semina

Semina unilocularia, magnitudine Pistaciorum, ovata, plura in singulis loculis, corculo bifido, cum appendice extus, ut in violis, serpentino, cartilagineo, contortuplicato.

EXPLICATIO FIGURARUM TAB. V.

Fig. 1. GUSTAVIÆ AUGUSTÆ Ramulus.

Fig. 2. Germen transverse dissectum, ut loculi conspiciantur.

Fig. 3. Semen, cum appendice.

CLXVI.

LEDUM PALUSTRE

QUOD

PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

proposuit Auctor

JOHANNES PETR. WESTRING,

Lincopia - Ostrogothus.

Upsalia 1775. Octobr. 25.

Patulos Floræ campos, lætissima illa florum luce superbientes, quæ non oculos tantum suavitate sua demulcet, verum etiam animum, nescio quò voluptatis sensu, mirifice implet, sagaciori oculo perlustranti, loca, tantum non singula, suas commonstrant plantas, quæ aliarum haud referentes virtutem, suo quasi & proprio, in quo læto regerminant vigore, solo a Natura dicatæ esse videntur. Verum enim vero maxima specierum vegetabilium copia sese jactare videntur regiones calidiores, ubi frigus illis injurias inferre nequit: at ubi terra frigore obriget, e sinu tamen educit illas plantas, quibus aut temperatis aut calidio-

lidiorebus gloriari vix ac ne vix quidem contigit zonis.

Neque dura omnino in hyperboreos noverca, vegetabilia Patriæ nostræ denegasse videtur Natura, quæ soli ac cæli amore adeo tenentur, ut limites suos ægre transgrediantur, & raro in aliis locis, exceptis alpinis, quæ eodem illo frigoris gradu, quo plagæ premuntur septentrionales, semet induere haud pertimescunt, obvia sese dent; inter quæ numerantur: Rubus arcticus, Rubus Chamæmorus, Cornus herbacea, Lobelia Dortmanna, Pedicularis Sceptum, Trientalis europæa, Betula nana, Cratægus Aria, Andromedæ, Scheuchzeria palustris; quæ plantæ, cum pluribus aliis, a TOVRNEFORTIO, qui tamen merito Princeps seculi sui Botanicus salutatur, omissæ fuere in ejus Systemate, quum earum cognitionem exactam sibi comparare non concessit natale solum.

Vegetabilia igitur illa, quorum miram alii conqueruntur paucitatem, eo potiori jure, quæ intus & in cute, quod ajunt, noscamus, digna censentur, quum non dicam nostro ævo, nova ex illis confecerint *Exteri* genera, quæ præstantiæ nota decorarunt, sed etiam ex illis quidquam commodi præ ceteris, quæ magis communia sunt, capi posse videatur.

Quorum albo adscribenda est illa planta, cui nomen est LEDUM, nobis æque vulgaris, atque australibus rara regionibus. Illam qualitercumque adumbratam Tuæ censuræ, B. L. modestè subjicio, & quæ de illa recentior nostra detexit ætas, veritati congrua, a me in unum collecta Tecum communicare, ut potui, volui.

§. I. HISTORIA.

Amara, ad cerevisiam ab acescentia conservandam, nobis omni ævo fore necessaria. *Humulus* vero fini huic optime inserviens, ante aurea GVSTAVI I. gloriosissimæ memoriæ tempora, qui hanc plantam in Sueciam inter primos introduci curavit, Suecis vix innotuit. *Myrica Gale* vero, nomine vernaculo *Pors*, vulgo utebantur, quam paterna fundebant rura, & quæ singulari suo odore vim cerevisiæ inebriandi mirum quantum acuit.

Ea vero tempestate, qua *Myrica* usu valuit, ipsi succedaneum pauperes elegerunt LEDVM, quorum agelli aut insufficientem, aut nullam, quum neque eorum ferret conditio illam emere, nec loca, quæ illam alerent, utpote lege munita a), accedere fas esset. Sed quam ineptum esset, LEDVM usui ab illis intento, ex suis incommodis, præsertim horrendo capitis dolore, omnium hilariorum tunc temporis comite sat tristi, cito nimis didicerunt. Nam in tantum *Myrica* superat *Ledum*, in quantum *Humulus* hoc, cerevisiæ usu, præstat *Myrica*.

Unde *Ledum* suum sortitum sit nomen, ad liquidum exploratum non contendo. Apud antiquos naturalis historiæ scriptores mentionem herbæ factam quidem observo nomine *Cistus ledon*, sed a Ledo diversæ, quod a Rajo deinde huic plantæ impositum ejus successores retinuerunt, usque dum Ruppianus b) novum ex hac constituit genus, quod primus vocavit LEDVM; & utrum rationem

a) CARL IX. *Landslag med Abrahamsons anmärkingar, Byggnings Balk.* 49. Cap. p. 527.

b) *Flora Jensef.* ed. 1718.

nem denominationis a *ladendo*, odore c), an a veteri vocabulo *ledon* d), suscepit, nobis omnino perinde esse videtur.

§. II. ORDO.

Inter BICORNES *Ord. Nat.* locum obtinet Ledum, quod sit frutescens, sempervirens, sterili gaudens loco natali, inerme, foliis simplicibus, multisque instructum seminibus; a quibus tamen qualitate sua sapida & odora, quæ in reliquis fere est nulla, discedit: cui addendum duco, quod fructus ejus non ab apice in quinque valvulas, sed a basi, dehiscat.

§. III. CLASSES,

quibus apud Auctores inferitur:

D. PRÆSES Classi *Decandria Monogynia* Ledum adnumerat.

RAJUS inter plantas *Pentapetalas vasculiferas* illud collocat.

BOERHAAVIUS, plantis *Polyangiis polyspermis* illud adscribit.

TOURNEFORTIUS inter Herbas *flore rosaceæ* illi locum vindicavit.

§. IV.

c) *Philos. bot.* p. 167.

d) A gr. *λῆδον*, quæ plantam cisti specie denotat, ita appellata quod ejus folia scabra & pannosa sunt. *Λῆδος* enim vestis ex panno raro ac detricto est. Quum vero Ledi folia supra sint scabra, subtrus quoque pannosa, ideo hujus vocabulo non immerito suum debet nomen.

§. IV. GENUS.

Characterem Ledi genericum ita adornavit D. PRÆSES, in *Gen. pl.* 6. 546.

LEDUM.

CAL. *Perianthium* monophyllum, minimum, quinquedentatum.

COR. *Petala* quinque, ovata, concava, patentia.

STAM. *Filamenta* decem, filiformia, patentia, longitudine corollæ. *Anthera* oblongæ.

PIST. *Germen* subrotundum. *Stylus* filiformis, longitudine stamipum. *Stigma* obtusum.

PERIC. *Capsula* subrotunda, quinquelocularis, quinquefariam basi dehiscens.

SEM. numerosa, oblonga, angusta, utrinque acuta, tenuissima.

§. V. SPECIES.

Unica Ledi species, quantum adhuc constat, innotuit, quæ facie & natura proxime accedit illis *Rhododendri* speciebus, quæ planam gerunt corollam. *Varietatem* hujus nuper habuimus ex America, quæ *foliis* est multo latioribus nostratis; in ceteris vero nihil omnino differt.

- Pulchritudo, qua, floribus ornata, conspiciam se reddit, mirum quantum oculos movet & delectat; adeo ut, si odore suo, nimis graveolente, olfactum non feriret, in primis fere haberetur deliciis. Niveis enim pulcherrimisque suis corymbis formosa, cum ipsis Spiræis umbellatis seu corymbosis, de formæ principatu contendit. Adeoque

LEDUM PALUSTRE.

273

que hortis, si Ledo culturam præbere possent, decus conciliaret suavissimum.

Ledum (palustre) Fl. lapp. 341. Sp. pl. 561. Fl. suec. 2. 352.

Ledum foliis linearibus subtus hirsutis, floribus corymbosis. Fl. suec. 1. n. 341. Mat. med. 210.

§. VI. SYNONYMA.

Cistus ledon, foliis rosmarini ferrugineis. Baub. pin. 467.

Ledum filesiacum. Chuf. pann. 69. bist. 83.

Ledum rorismarini foliis. Tabern. bist. 2. p. 1479.

Ledum foliis rorismarini alterum. Lobel. ic. 2. p. 124. fig. mala.

Rosmarinum sylvestre. Matthiol. in Diosc. 146. fig. pess. Dalechamp. bist. 967. fig. mal.

Rosmarinus sylvestris. Dod. pempt. 273. Pharmac. Suec.

Rosmarinus sylvestris minor. Camer. epit. 546. 547. fig. mal. bist. pl. 2. p. 24. & tab. 25. eadem.

GERMANIS *Post, Mottenkraut, Wanzenkraut; Bienenbeide.* SUECIS *Squatram.* O-GOTHIS *Sqvackra.* SUDERMANNIS *Squater.* SMOLANDIS *Sqvåckra.* W-GOTHIS *Lumer.* UPLANDIS *Getepors.* HELSINGIS *Pors.* WESTMANNIS *Svinpors.*

§. VII. DESCRIPTIO.

RADIX fibrosa.

CAULES plures, frutescentes, pedales sive bipedales, fusci, compositi, nudi, erecti; aphylli.

aphylli. *Rami* terminales, proliferi ex apice caulis, pubescentes, simplices, teretes, foliosi, tenaces, sæpe tres s. quatuor.

FOLIA integerrima, alterna, sparsa, brevissima petiolata, linearia, basi cordata, biennia, *supra* linea longitudinali excavata, subrugosa, *subtus* revoluta, costa longitudinali tomentosa, ferruginea. *Petiolis* brevissimi, ferrugine tomentosi.

GEMMÆ terminales, solitariae, corymbiferae, maximae, imbricatae *squamis* ovatis, concavis, membranaceis, deciduis, ferrugineis.

CORYMBUS semiglobosus: *Pedunculis* foliatis inter squamas gemmarum, flore longioribus, unifloris.

CALYX minutissimus, quinquedentatus.

COROLLA pentapetala, plana, alba: *Petalis* oblongis, rotundatis, concavis.

STAMINA *Filamenta* decem, setacea, alba, aequalia, erecta, corolla paullo longiora. *Anthera* oblongae, erectae, ferrugineae.

PISTILLUM *Germen* superum, globosum. *Stylus* filiformis, erectus, staminibus paullo brevior, persistens. *Stigma* capite obtuso.

CAPSULA ovalis, quinquevalvis basi dehiscentis.

SEMINA numerosa, paleacea.

§. VIII. LOCUS.

Pleraque Sveciae loca sylvatica, quae paludosa & cespitosa sunt, quum glaciem diutius retineant subterrestrem, Ledum alunt, excepta Scania australi. In pratis numquam occurrit patentibus. Uliginosa,

ginosa, umbrosa, nec non cespitosa ea loca sint, necesse est, in quibus luxuriare Ledo placebit. Unde difficilis ejus cultura in hortis existit, & fere impossibilis, nisi in locis umbrosis, ubi tamen raro fert flores; quos si forte proferret, nec tot ferent, quot in solo natali squalido producit. Ad montium & rupium latera passim crescit, ubi aqua adest, quæ radicem irriget siccitati inimicam, cum musci & radices minores contortæ, radicem Ledum, exigua sparsam terra, tegentes, stoream conficiant densam, quæ semper madida & passim subtus situ maculata, odorem adflat mephiticum (*unken*). Nec, cum in locis cespitosis floret, radix ejus sola terra tantum operta est: plerumque Sphagno, nec non aliis muscis, & radiculis, tota circumcingitur.

Illorum consortium Ledum non tolerat, neque in uno loco cum illis commoratur, quæ illud aut altitudine æquant, aut lætiori crescunt vigore. At Sphagnum Ledo videtur amicissimum, ut sese amplectentia una frui videantur nutrice. Ledo confinia sunt: *Empetrum nigrum*, *Eriophorum*, *Arbutus* Uva ursi, *Pyrola* &c.

Extra fines Sueciæ sylvaticas hæc planta in regionibus exoticis, imprimis borealibus, paucis obvia est. In *Sibiria* ubique nascitur, usque ad *Kamtschatkam* e). Multis in *Germaniæ* regionibus occurrit, ut in *Saxonia* f), *Lusatia* g), *Thuringia* h), *Bohemia* i) & *Silesia*: nec *Danis* invisa k), &

S 3

Nor-

e) Gmel. *Flor. Sibir.*f) Teste *Ruppio*.g) Auctore *Clusio*.h) Referente *Mattbiolo*.i) Cfr. *Clusium*.k) Vid. *Flor. Dan.*

Norvegia loca uliginosa ornare quoque non recusat.

§. IX. GEMMATIO.

Nullas Ledum profert Gemmas, quam quæ ejus *Florescentiæ* sunt dicatæ. Rami præcedentis & præsentis anni sunt tomentosi: tomento autem se exuunt, duos vel tres annos nati, & nudi evadunt, tantum paullulum exasperati a cicatricibus casu foliorum impressis.

Florescentia suam occupat sedem in ramorum divaricationibus, & valde regularis oritur *Corymbus*, ut tirones, qui corymbum desiderent regularem, in Ledo votis suis satisfacere possint.

Bractææ, quæ squamæ ipsius gemmæ, sunt sub pedunculis partialibus sitæ, sed sub ipsa florescentia decidunt. Instanti vero tempore, quo fructus perficitur, reflecti deorsum incipiunt, unde fructus cernuus evadit. Hinc provida rerum natura ita instituit, ut fructus basi dehiscat, ne prius semina cadant, quam vehementioribus ventis autumnalibus ita conquantantur capsulæ, ut semina delabi cogantur.

Fine mensis Maji, vel circa initium Junii, *floret*, mense *Florescentiæ* (Calendarii Floræ), ubi ordinem fere servat inter Trientalem europæam & Geranium sylvaticum; versus vero finem mensis Augusti *semina maturescunt*.

§. X. PRÆPARATA.

Herba tantum cum toto, quod ajunt, in officinis Pharmaceuticis servatur, neque ulla ejus Præparata ibidem prostant. Ut igitur quid in Ledo lateat, in lucem prodeat, pauca, quæ ejus cognitionem

tionem pharmaceuticam spectant, experimenta institui, & quæ inde resularunt, adferre iuvabit.

I. *Aqua Ledi destillata* odorem præbet gratum, illo qui herbæ tempore vernali inest, longe mitiorem, neque ab illo, quo perfusa est Aqua rosarum, multum discedentem; unde & illi, quibus odorem naribus attrahere contigit, illam pro aqua rosarum habent.

II. *Extractum aquosum* saporem producit primum dulcem, mox amarum, denique stypticum, quæ omnes diversi saporis species se tam citò excipiunt, ut vix discerni queant.

III. *Essentia Ledi* sapore prædita est acrisumme amaro, & majori styptico, quam quod Extracto aquoso inhæret.

IV. *Extractum resinofum* summam sapit amaritiam, valde adstringentem, & cum Extr. Cort. peruviani resinoso convenientem.

V. *Oleum empyreumaticum* odore est teterrimo, & consistentia, picis instar, crassa.

VI. *Spiritus per descensum* quoad saporem cum Sp. Tartari convenit, odorem ol. empyr. præ se ferens ab acido acutum.

Oleum Ledi essenziale, licet ter repetita fuerit operatio, non adeptus sum. Neque illud, nisi ficcum, uti illud a Rosis, nacturum quemquam opinor.

Pauca hæcce præparata, si faventior ampliora instituendi occasio mihi adfuisset, majores, quibus Ledum pollet, vires, nullus dubito, in aprium posuisse. Attamen quæ insint, ex illis conijcere haud ineptum duco; & cui idonea suppeditat eadem

repetendi occasio, non sine optato eventu vires Ledi eruturum, ex illis quæ expertus fui, certissimus auguror.

§. XI. QUALITATES.

SAPOR amarus, sed, leviori gradu, subadstringens.

ODOR graveolens, subaromaticus & proprie nidorosus, præsertim tempore florentiæ, Myricæ proximus.

Tempore vernali paullo mitior ejus est odor, aroma quodpiam spirans, quod a suavitate non longe est remotum.

Observari quoque meretur, odorem valde esse inhærentem, quo nulla temporis diuturnitas herbam privare posse videtur. Vidi enim in *Bibliotheca Upsaliensi* Herbarium Burseri vivum, anno 1620 collectum, in quo Ledum suum etiamnum conservavit odorem, fere æque fortem, per annos 150 & quod excurrit.

§. XII. VIRES.

Efficaces Ledo inesse vires, nullus in dubium vocabit, cui semel contigit odorem, quem spargit, inprimis sponsalia peragens, naribus haurire. Procul enim ab illo remoti, illud in vicinia esse certi divinare possumus. Fortem vero, odori respondentem virtutem, illi a Creatore inditam esse, inficias iturum arbitror neminem. Medici igitur est, quum hæc planta nobis eximia polliceri videatur remedia, experimenta rite instituere, neque illum spe sua concidere opinor.

Tota

Tota hæc planta est graveolens, donec floreat, & quidem ob odorem, quem dissipat, fortem, cephalalgiam, cuicumque volupe fuerit, floribus onusta, inducere potest.

Uti pleræque nidorosæ oculis sunt nocuæ, nec Ledum hujus culpæ immune merito existimatur.

Vim *inebriandi* herbæ inesse, si liquidis fermentatis immisceatur, diu cognitum fuit, quam inprimis illi cerevisiæ coctores, qui scelerato ducuntur quæstu, lucro adponere non negligunt. Qui mos perversus etiam in Germania, præcipue circa Schmiedebergam & Wittebergam, ut Ruppius & alii referunt, receptus est.

Rusticis, quorum convivium, nisi rauco ebriorum clamore fufurent, & fessis vacillante pede saltantium personent vocibus, in laude non ducuntur, hæc Ledi vis passim inservire solet.

Infusum vero ejus, majori dosi sumtum, ultra unc. I. vel II. *Cephalalgiam*, *Delirium*, *Vomitum* & *Sudorem* excitare potest, quod observavit D. Affessor ODHELIUS.

Secundumapidam qualitatem Ledum præstans esse *corroborans*, neminem arbitror negaturum. Insectis minimis, quin immo aliis, pro amaritie sua, cum alio principio, quod continet, mixta, letiferum est; & annon *anthelminthicum* foret pereximium, experiendum relinquimus.

Quid autem in morbis *exanthematicis* valere videatur, præmissis præmittendis, infra disquirere juvabit.

§. XIII. USUS.

Omnia animantia bruta, si Capram excipias, herbam abhorrent l).

Unico autem Insecto, *Pbalenam* Tortricem *Ledianam* m) puta, quantum adhuc constat, hospitium præbet. Unde ut insectis & pecoribus inserviret alimento, a natura non videtur destinata. Quid ideo æquius, quid convenientius, quid denique probabilius, quam exinde concludere, illam esse creatam, quæ usui inserviret forsan longe potiori?

Nonnullæ jam dudum ejus virtutes a multis sunt laudatæ, & majores quin in scenam producet, non est quod dubitemus, cui operam in illis erendis collocare volupe fuerit.

Ledi autem ignorantia fere omnes Medicinæ antiquæ Scriptores cepit, & quæ de illo certi novimus, unice recentiori debemus ætati; & sunt sequentia.

USUS OECONOMICI.

I. *Tineas* & *Blattas* pellit, teste Matthiolo; ob quam virtutem ab illis, qui de Ledo quid docuere, in laude habetur multa. Et D. J. G. Gleditsch, celeberr. Prof. Berolin. herbam in quibusdam Germaniæ officinis, ad tineas abigendas, collocari refert n).

II. *Cimicibus* odiosa est herba. Multis in Sueciæ provinciis, ubi foetidi cimices cubilia & parietes

l) Vid. *Pan. suec.* p. 22. *Amoen. acad.* II. p. 224.

m) Cfr. *Syst. nat. tom. I. part. II.* p. 879.

n) *Kerzeichniß der gewöhnlichsten Arzneypflanzen*, p. 81.

tes occuparunt ad noxam inhabitantium, quorum interdum

nec toga, nec focus est, nec tutus cimice lectus o),

herbam ad hos hospites abominandos, quorum vicinia nihil detestabilius, abigendos, nec sine effectū adhibent. Quidam *herbam* ipsam, dum floret, in lectis inter lintea & culcitrās ponunt. Quidam, & quidem meliori successū, *infuso* utuntur, fortiori, quo lectos lavant. *Spiritum* vero *Ledum* per *descensum* hunc præstare posse effectum, nec sine jure, existimo, optimum. Nam experientia hoc meum augurium comprobante, non possum quin hujus virtutis laude *Ledum* ornem. Quod si enim gutta tantum hujus *spiritus*, vel potius *phlegmatis*, illis superfundatur, statim omni velocitate currendi privati, intra minutum horæ mortui procumbunt. Et mirari profecto convenit, hunc liquorem illis adeo esse letiferum, ut e loco, quo illis injicitur, se movere vix queant, sed, quasi spe vitæ destituti, magis huic aquæ se involuent, ut mortem, sibi inevitabilem, accelerent. Adeoque si in loca & rimas parietum lectorumque, ubi commorantur & ova deposuerunt, siphone vel adspergillo hoc *phlegma* inspergeretur, optima foret ratio, hos hospites propulsandi, quinimmo longētissima. Neque in hac quoque re nobis refragatur experientia.

III. *Pediculis animantium brutorum* letiferam esse herbam, diu omnibus fere innotuit. Ideo aut decocto lavantur animalia, aut *herbam* in porcilia seu haras congerunt recentem, & quidem avibus domesticis phthiriasi infestatis.

IV. *Api-*

o) Martialis.

IV. *Apibus amicam* & in deliciis esse, neminem facile crediturum puto, nisi quem illud edocuit observatio. Unde neque immerito Germani suo idiomate *Ledum* vocant *Bienenbeide*.

Sollers ille naturæ scrutator acutissimus, D. Hagström M. D. clariss. loquor, sua in hunc finem observata mecum communicare non dedignatus est. Quotannis *alvearia*, herba Ledi inuncta, apes avide intrare observavit. Tempore vero vernali, cum apes parce fumo Ledi sparsit, quasi denuo reviviscunt & hilares ad campos Floræ visitandos examine evolant.

Mirum quoque est, apes dulce suum *mel* ex hujus flore abunde colligere. A polline verò florum globulos deportant albescentes, quos in *ceram* illos convertere eo facilius est divinato, quo certiores scimus, Americanos a baccis *Myricæ* ceriferæ, Ledo cognatione annexæ, *ceram* decoquere. Quod ideo illorum, quibus apum cultura videtur jucunda, quam non possunt non in lucro ponere, attentionem meretur.

Notari quoque dignum arbitror, flores in *ambitu corymbi* se prius explicare, quam qui medium corymbi constituunt. Nonne in apum gratiam? En sapientiam divinam, etiam in minimis admirandam, nostris eloquiis ad suum laudis culmen numquam fat extollendam!

V. *Mucres septicos*, ne pavimenta destruant, impedit. Nam cum herbam sub pavimentis collocant Oeconomi, putredinem illis accelerare nequeunt mucres, quorum incrementum tollit: qui quum ædificia in locis uliginosis sunt structa, parietibus simul, & pavimentis subtus, adnati, putredi-

credinem contrahunt. Votis igitur illorum, qui hoc incommodum conqueruntur, facturum esse satis Ledum; experientia, licet unica, quantum constat, sat dilucide demonstravit, illa videlicet, quæ felici successu in prædio Ultuna instituta fuit. Quæ ideo Ledi virtus probabilitate nos non fallere videtur.

VI. *Coria Russica* odore imbuit. Suecis & aliis gentibus, quomodo inprimis *Russi*, *Coria*, *Fuch* vulgo appellata, odore illo singulari inficerent, ignotum eo usque fuit, donec illi, quos anceps Russorum Mars tempore CAROLI XII:mi captivos detinuerat, vinculis soluti, ad patrios redirent lares. Attamen ex asse non respondit ars illa, quam ibi acquisiverunt, fini intento, usque dum 1739 quidam accederent, quibus perspectum erat, *Ledum* cortice *Betulae* albæ esse miscendum, cujus mixturæ oleum eundem coriis conciliavit odorem, quo gaudent russica.

USUS MEDICI.

I. *Scabiem* Acaris suam debere originem, adeo dilucide demonstrant Medici, ut qui illud in dubium vocet, utroque oculo dormire censeatur. His autem depellendis & enecandis Ledi *infusum* inferre potest, & tantum abest ut solam probabilitatis speciem præ se unice ferat, ut potius a multis sit probatum, quinimmo laudatum; unde etiam *balnea*, a Ledo confecta, primaria esse ad scabiem tollendam, testatur Sim. Paulli.

II. *Tinea* medetur. Puerum gravi *Tinea* afflictum ope *decocti* Ledi, quo caput repetitis vicibus lavabatur, salvum reddidit D. D. Wahlbom.

III. *Tussi ferina* inimica. Veritati convenienter multi quidem Medici contendunt, omnes morbos,

hos, qui contagiosi sunt, contagium suum debere animalculis vivis. Quam hypothesin, quasi ex tripode dictam, alii avide arripuerunt, verum alii, ut insectiæ involucrum, repudiarunt. Saltem in plurimis exanthematicis morbis illam valere, valde videtur probabile, & quidem in Tussi ferina, quæ malum est epidemicum, quod pauci evitare possunt, contagium suum, quasi ipsa pestis dissipans, & quem semel occupavit, multis diu crucians modis. Infantibus, & quidem illis qui proventiori sunt ætate, nihil fere hoc morbo intolerabilius. Horrendum est visu, quam misere eorum membra conquassentur screatu, qui etiam interdum intercluso spiritu suffocati, sine vitæ jactura hoc malo se liberare nequeunt. Multi igitur Medici, cum Emetica, Moschum, immo Mercurialia adhibuere, frustra effectum expectarunt. Omnibus autem remediis, quibus huic morbo adferre solent Medici medelam, *Infusum* Ledi saturatius, aut ejusdem *Decoctum*, palmam præripuisse sæpius est observatum. Observavit quoque Dn. Præses in itinere suo W-gothico, a multis hoc remedium adhiberi ut falli nescium. Quæ itaque Tussi ferinæ medendi ratio jam per totam fere Sueciam invaluit, & annon Pilul. extr. aqu. vel res. simul cum infuso, curam peragerent citiorem, experientiæ committimus.

IV. *Angina Strangulatoria.* Præteritis annis grassatus fuit morbus epidemicus, qui juniores præsertim aggrediebatur, speciem Anginæ præ se ferens, suo contagio multis inevitabilis. Illorum qui hoc morbo laborabant, glandulæ jugulares repente intumescere. Quibus intumefactis accessit febris lenta, vix sensibilis, dolore colli intenso, & rauco comitata screatu. Intra spatium 8 vel 14 dierum morbus plerumque terminabatur, quem ta-

men

men quidam non nisi morte evitare potuerunt; Qui vero gargarismata & cataplasmata a Ledi infuso adhibuere, ad sanum cito redibant statum. Quam Anginæ medendi methodum observavimus Dn. D. Scopoli, Med. Hung. meliori de nota commendasse. Et in *Angina inflammatoria* infusum Plantæ euporiston esse apud incolas montium Carpathicorum, dudum docuit acutissimus Botanicus N. J. Jacquinus.

V. In *Cephalalgia* ejus aqua destillata, externe adhibita, a nonnullis laudatur; quod puto non injustum esse, quum id quoque usu proprio compertum habeam.

VI. *Lepra* morbus est duratione tædiosissima cum exanthematibus conjunctus, quo cutis in squamulas, piscium instar, mutatur, ut æger omnem humanam quasi deposuisse videatur speciem, & qui illum intueretur, in nova mutatas se cernere corpora formas lubens fateretur. Lepram vero ab animalculis vivis esse deducendam, alienum non videtur.

Qui terram borealem incolunt Medici, ubi hic morbus frequens est, præsertim locis maritimis, & qui quid ultra communia Medicorum dogmata sapiunt, existimant *Gordios*, quos vocant *spirales*, causam sistere hujus morbi. Illam igitur sententiam, nuper in aprico positam, ut veram amplectimur, quæ vermes statuit, quum hæc animalcula adeo tenaci contineantur vitæ filo, ut omnem Medicorum operam in illo destruendo deludant.

In hoc igitur nodo explicando multi Machoniæ artis Principes operam perdiderunt, & omnes ingenii nervos in excogitando remedio, curam hujus morbi omnibus numeris absolutam præstituro, frustra

frustra contenderunt. Ubi vero ad barbaras itur gentes, quas casus, necessitas & tempus optima sæpe edocent, quibus etiam præstantissima fere medicamina in acceptis ferimus, rem acu tactam fuisse observarunt illi diligentes naturæ Scrutatores, qui, jussu Imperatricis Russ. CATHARINÆ ALEXIEWNÆ, iter in remotissimas ejus regiones, usque ad Kamtschatkam, instituerunt. Ibi enim incolæ, densis inscitæ tenebris licet immergi, se tamen felici successu a Lepra, quæ tyrannidem in illos exercuerat crudelem, ope infusi a Ledo liberaverunt.

Quum igitur eadem sit planta, quin eidem inserviat morbo, quid officit? Cui robur conciliat, quod D. D. ODHELIUS, Reg. Cqll. Med. Assessor, expertus est, & in *Actis Acad. Scient. Holm. ult. semestr. pro anno 1774* descripsit. Talem enim in hoc morbo refrenando effectum præstitit Ledum, qualem nullum ante ab illo adhibitum medicamen, lepræ inimicum. Ut igitur justa Ledum maneat hujus virtutis laus, ex qua incitentur Medici experiri, quid valeant humeri in detegenda methodo, qua optime in hunc finem adhibeatur, adferre juvat verba, quibus usum Ledi in lepra commendat D. Assess. ODHELIUS in actis citatis, quæ totidem ita exstant: *Detta är sanfärdiga förloppet af en bändelse, (Ledi skyndsamma cur,) som jag af den orsaken tror mig böra berätta Kongl. Akademien, at han är den enda, som i denna födra sjukdom visat bopp til bot och förbättring, på det andre derigenom måtte få anledning at försöka denna ört, (Ledum,) som växer så allmänt i hela riket, medan lifskrafterna äro behållne.* Quod hujus herbæ encomium, præsertim quum ab illo sit datum, quem summa artis salutaris scientia per totam Sueciam illustrem reddidit, unumquemque ad ejus usum in lepra excitare

tare debet. Methodus herbam præscribendi hæc fuit:

Rec. Ledi unc. IV.

Infund. in aqu. calid. lib. II.

Dosis quot. a dimid. libr. ad libr. II.

Quo infuso exanthemata quoque fuere lavata. Sed quum nimis diu hoc morbo conflictata esset femina lepra laborans, & morem quum non gessisset ordinationi præscriptæ, morti succubuit, quum spes tamen, illam a lepra immunem reddendi ope huius infusi, summa esset.

§. XIV. CLAUSULA.

Hæc omnia, diligentem Medicum, qui ab uno eorum, quæ nexu aliquo inter se continentur; ad alterum concludere non susque deque habet, in eam opinionem inducere possunt, anne Ledum in reliquis morbis contagiosis, epidemicis, exanthematicis, ut *Morbillis*, *Variolis*, & *Dysenteria* &c. nullum præstet effectum? In *Dysenteria* enim epidemica Scabiem intestinorum internam esse, dissectiones cadaverum hoc morbo defunctorum, satis superque commostrarunt. Scabiem vero istam animalculis deberi vivis, haud insulse multi interpretantur, præsertim quum ista animalcula oculis examinaverint armatis. Quorum existentiam evidenter quoque innuere videntur medicamina illis mortifera; e. g. *Rhabarbarum*, *Nux vomica*, *Rad. Ipecacuanha*, (quam ut specificum ac ferme infallibile remedium commendat D. G. Baglivus *p*), quibus morbo huic haud raro mederi amant Medici. Quorum medicaminum loco Ledum substitui posse,

p) Vid. G. Baglivi *Prax. Med.* p. 109.

a priori videtur probabile, & eatenus ceteris antefendum, quatenus non solum mitius est ceteris, quæ nimis caute semper ordinari vix possunt, verum etiam amaritie sua bilem corrigere acriorem, & succum pancreaticum mitigare videtur acidiorem, quibus causam morbi, saltem fluxum alvi, Riverius *q*) & alii *r*) adnumerare sunt adgressi. Plura de Ledi effectum in morbis exanthematicis, ubi animalcula Medici detexerunt viva, persequi, imperata non patitur brevitatis; attamen omni probabilitatis specie non destituitur opinio, unde prius eam non rejiciamus oportet, quam falsitatis hypothesein arguerit experientia.

q) E. Riverii *Prax. med.* p. 360.

r) F. D. Sylvii *Prax. med. app.* p. 833.

CLXVIII.

O P I U M

QUOD

PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

propofuit

GEORGIUS EBERHARDUS GEORGII

Stockholmienſis,

Reg. Acad. Scient. Stockb. Adſcriptus.

Upſaliæ 1775. Novembr. 15.

S. I.

Perbrevem de OPIO commentationem meditantī mihi, ſi, quæ de nobili hocce argumento inde a Dioſcoridis ævo ad noſtra uſque tempora prodire, ſingula Doctōrum ſcripta eſſent pervolvenda, idem eveniret, quod illi, qui vaſtum maris æquor fragili carina conaretur perſectiri, vix portum & itineris finem inventurus. Etenim haud facile quemquam, alicujus ſaltem nominis, invenies Medicinæ Præctiæ Auctorem, qui non id ſibi datum putaret, ut de iſthoc ageret medicamine. Igitur, ut tempori parcam, e re nata me facturum exiſtimaverim, ſi ſumma tantum capita attingendo, juvenili juxta Specimini mitio-

T 2

rem

rem Lectorum censuram stipulatus, qualitates & vires *Opii* velut in compendio exhibuero.

Vix ulla jam medicamina frequentiora sunt *Opio* & *Pulvere Petuoiano*. Illud systema nervosum moderatur, seu medullare; hoc in systema agit fibrosum & fluidorum, seu corticale corporis.

Opium sacra jam diu Medicis anchora fuit, ut multi cum DE LE BOE SYLVIO dicant, se nolle medicinam exercere, si careret *Opio*. Ut enim Cinamomum motus animales fortissime excitat, ita hos, ubi modum excesserint, *Opium* justo moderate temperat.

Hæc vero medicina Heroica caute omnino & prudenter est tractanda; Medicamenta enim Heroica in manu imperiti sunt velut gladius in dextra hominis furiosi.

Ut autem ordine procedat hæc qualiscunque tractatio, *Opium* primum *Botanice*, deinde *Pharmaceutice* & *Practice*, nobis erit considerandum.

§. II. BOTANICA.

Opium e *Papavere* arte producitur; estque faccus hic *Papaveris* inspissatus, nigricans, consistens, tenax, lentus, gummi-resinosus, amarus, acris, teter, igne ardens.

Papaver genus est plantarum, *Calycem* habens diphyllum; *Petala* quatuor; *Stamina* plurima, receptaculo inserta; *Pistillum* germine supero, stigmatibus absque stylo, plano, stellato; *Capsulam* evalvem unilocularem, dehiscentem sub stigmate foraminibus pluribus; *Semina* numerosa, rotunda, affixa receptaculis numerosis, lamellatis, longitudinaliter cavitati capsulae adherentibus.

Plures

Plurēs hoc genus comprehendit species, quæ omnes succum continent lacteum, pleræque album, nonnullæ flavum; ut adeo planta lactescens & inquinans ab omnibus jure habeatur.

Ex omnibus quidem speciebus Papaveris Opium quoddam parari posse arbitror: sed cum singulæ nondum sint exploratæ, in illa, quæ multis retro seculis frequenti fuit in usu, breviter describenda nostra jam versabitur opera.

Opium vulgatissimum e *Papavere somnifero*, ut nuper dictum, paratur, quod floribus diversæ coloris, jam simplicibus, jam multiplicatis variat, petalisque integris aut laciniatis. Varietas autem præcipua est, quod vel nigra, vel alba habeat semina. Orientales populi, apud quos *Opium* est usitatissimum, ex seminibus plerumque albis *Opium* conficiunt, cum fructus in hac varietate major sit & uberiores *Opii* copiam præbeat. Interim *Opium* æque præstans ex *Papavere* seminibus nigris producitur.

Papaver somniferum, calycibus capsulisque glabris, foliis amplexicaulibus incisfis, *Spec. Plant.* p. 726. nostro tempore adeo vulgare est, ut ad omnia fere tuguria plantari soleat. Non igitur operæ pretium fuerit describere plantam adeo in vulgus notam, & a multis toties descriptam & delineatam, inque omnibus fere libris botanicis inter plantas communissimas relatum. Quæ quamvis patriæ non sit indigena, in nostro tamen solo instar indigenæ crescit: &, semel introducta, in hortis nostris sponte feritur & quotannis renascitur.

Opium Thebaicum veterum extractum plerique putant ex *Papavere orientali* capsulis glabris, caulibus unifloris, scabris, foliosis, foliis pinnatis, serratis.

ratis. *Hort. Ups.* 136: cujus figuram etiam & descriptionem dedit *TOURNEFORT. Itiner.* 3. pag. 127. cum figur. & *COMMEL. rar.* pag. 34. Planta hæc perennis est & a *TOURNEFORTIO* non procul ab *Ararat* detecta. Rarior hæc apud nos est, & in hortis tantum Botanicis obvia, ubi radice sua perennat & hiemes nostras sub dio tolerat, atque diebus solstitii floret; quæ vero vix hoc nostro tempore ad *Opium* extrahendum adhibetur.

Ceterum operæ pretium esset, in aliis etiam *Papaveris* speciebus *Opti* præparandi facere experimenta, atque inquirere, an eundem præstent effectum. Præcipue *Papaver* Cambricum foret tentandum, cum succum habeat luteum, & magis differat, fortassis ut *Chelidonium*, *Argemone*, *Bocconia*, quæ proxima ad *Papaver* adfinitate accedunt, respectu ordinis naturalis & generici, licet qualitatibus sapidis & odoris plurimum differant.

§. III. PRÆPARATIO.

Persia & *Imperli Turcici* Provinciæ, inque his *Natolia*, *Cilicia*, *Cappadocia*, *Ægyptus*, nec non plures in Oriente regiones copiosissimum producunt *Opium*; unde per Europam & totum prope modum orbem distribuitur; siquidem Medicus nemo solide doctus illo carere queat subsidio. Per totos agros ibi *Papaver* conseritur, atque ut capitula (*Capsulæ*) eo majora evadant & succum præbeant uberiolem, resecant superflua capita, quo facto capsulæ, quæ apud nos vix prunis sunt majores, in pugni amplitudinem adolescunt. Ejusmodi capsulas *Papaveris* portentosæ magnitudinis in tabernis *Batavorum* aromaticis suspensas quotidie videre licet.

Ante-

Antequam capsulæ maturuerint, id est antequam siccæ & exsuccæ evaserint, inciduntur seu lacerantur ab uno latere cultro, in hunc usum formato, quo succus exstillet lacteus, qui fervore æstatis siccatur ad consistentiam picis liquidæ, & post unum vel alterum diem, scalpello abraditur. Deinde pari modo ab altera parte idem laceratur capitulum, ut plus succi inde pariter exstillet in lacrymas.

Culter huic destinatus usui quatuor aut quinque habet acies parallelas, quibus capitula Papaveris decussatim inciduntur.

Opium autem eadem methodo ex Papavere in Europa quoque & apud nos extrahi posse plurimi, inque his ALLEN & ceteri, sunt experti. Præcipue vero legi merentur experimenta DILLENII, Botanici doctissimi, in *Actis Naturæ Curiosorum* copiosius descripta, de *Opio* præparando, parem cum exotico effectum producente.

Opium modo jam dicto extractum & collectum, vasi imponitur ligneo, dein irroratum aqua & spatula agitatum lignea, ad consistentiam picis, formatur in madaliones, qui in planum expanduntur spirale, instar placentarum, foliisque Papaveris tecti ad Pharmacopœas exportantur exoticas, atque in ipso etiam solo natali in foro veno ponuntur; quemadmodum pluribus KÆMPFERUS in *Amœnitatibus Exoticis* docuit.

§. IV. PROPRIETAS.

Ad proprietates *Opii* propius cognoscendas, ipsa primum Officinalia pharmaceutica sunt consideranda. Prostant in Pharmacopoliis, *Papaveris Herba*, *Semina alba & nigra*, *Capitula*, *Oleum infusum*

fusum herbæ; Oleum expressum ex feminibus, Syrupus vel Diacodium a).

Dignum autem est quod a nobis hoc loco memoretur, folia Papaveris fere in modum lactu-
cæ cum oleo & aceto, sine effectū singulari narco-
tico, adhiberi posse; quin & semina ipsa in for-
mam pulvis cocta sæpe infantibus propinare Ger-
manos. Oleum expressum e feminibus ad duas un-
cias sumi potest absque metu narcotico. Verum
quidem est, folia ipsa succum continere lacteum,
qui, quod ad effectum, ad Opium quodammodo
accedit; sed cum dilutior sit, pauperes illo sine
ulla noxa in solo natali delectari solent: ceterum
ex planta trita & expressa fit Meconium, teste
SPIGELIO.

In Pharmacopoliis prostant etiam non solum
Opium crudum, & correctum; cujus præparatio de-
scribitur in *Pharmacopœa Svecica* p. 112. quodque
apud nos raro, dosi ordinaria, datur ultra granum
unicum vel duo: sed etiam *Tinctura Opii* cum ace-
tō, quod Opio facile additur, cum *Opii antidotum*
sit acetum, ut etiam Castoreum, Sal volatile uri-
nosum, *Tinctura alcalifata*; præter compositiones,
quas opium ingreditur, ut *Tberiaca Andromachi*,
Diascordium, *Orvietanum*, *Philonium*; *Elixir. Anti-*
hystericum, *Elix. Paregoricum*, *Elix. Pectorale*, *Pi-*
lula de Styrace, *Pulvis Alexiterius*, *Pulv. Sedativus*,
alias ut taceam formulas bene multas, in quibus
eminet *Laudanum liquidum* SYDENHAMII, cujus drach-
ma quævis continet Opii grana decem, Croci gra-
na

-
- a) Diacodium hoc modo conficitur: Rec. Ex Capsulis
Papaveris Uncias Septem; Aquæ fluviatilis bullientis
Congium dimidium: maceratis per noctem, coque ad
dimidium; colaturæ fortiter expressæ adde Sacchar.
albiss. lib. duas. f. Syrupus. V. Pharm. Svec. p. 188.

na quinque b). Dosis autem communiter est guttarum XII.

§. V. QUALITATES.

Qualitates Opii hæ sunt primariæ:

1. *Consistentia* lactescens, gummi-resinosa;
2. *Sapor* amarus, acris;
3. *Odor* teter.

Ex his sequentia eliciuntur iudicia:

Consistentia. Lactescens. Omnes fere plantæ lactescentes sunt inquinantes, seu adhærescunt & quasi absorbentur a solidis, ut difficillime elui possint; unde vehementius agunt & constantiores sunt effectui, quam aliæ omnes tinctoriæ & infectoriæ: e. g. in ordinibus naturalibus Lactescentes sunt Contortæ XXX. Rhœades XXVII. Campanacæ XXIX. Tricocæ XXXVIII. Semifosculosæ XLIX. β. quæ omnes, venenatæ dicuntur; e quibus quidam semifosculosæ minimum habent veneni, sed non omnes tamen sunt insontes, ut ex Lactuca virofa patet. Opium itaque, species vera Rhœadum, in his non infimum locum obtinet.

Gummi-resinosa. Solvitur pars Opii per spiritum vini, ut resinofum; alia portio, & illa quidem major, per aquam, ut gummosum. Spirituosum in nervos magis agit, & minus toleratur in adfectionibus nervorum: Febribus phlogisticis, Phrenitide, Cephalalgia & Delirio. Aquosum ve-

T 5

ro

-
- b) Formula hæc est: Rec. Opii Uncias duas; Croci Unciam unam; Cinnamomi, Caryophyllorum ana Drachmam unam; fiat Pulvis, digerendus per aliquot dies in libra Vini Hispanici una & filtrandus, v. Pharm: Stockh. p. 200.

ro lenius est, sudorem vehementius expellit & corpus reddit agilius. Vide JONES *Mystery of opium*, qui hæc omnia egregie explicat. Vinum vero tum resinofum, tum gummosum solvit.

Sapor admodum amarus est, acri admixto; hinc, ut *amarus*, inquinans est, & ut *acris* penetrans, diutius linguae adhæret & in solidas quoque partes agit.

Odor. Omnia tetra sunt narcotica, nervorum actiones suffocantia, & spirantibus analepticiis seu incitantibus opposita. Hæc igitur omnia nervos ex parte sopiunt, unde actio animalis & omnes in corpore motus dependent. Vid. *Clavis Medicinæ* p. 22. Et ex odore tetrarum omnium facile judicari potest, quod sint narcotica & vitæ inimica, quæ si dosi sumuntur iusto majori, pupillam dilatant & iridem quasi paralyticam reddunt: unde Medici, quando in Pharmacis dosi dubiis propinandis a parciore ad largiorem dosin ascendere coguntur; semper subsistunt, nec ulterius progrediuntur, ubi pupillam dilatari vident & oculos quasi splendescere; quemadmodum de Opio, Mandragora, Belladonna, Spigelia &c. per observationes omnibus est notissimum. Nervi enim, qui ad oculum tendunt, maxime sunt sensiles, in illis præcipue actionibus, quas intueri possumus. Medici igitur hæc observantes indicia, dosin minuunt, ne morbos efficiant paralyticos. Tetra quoque externe sunt repellentia: ubi enim natura animadvertit hæc ingrata, atque adeo nervis seu medullari substantiæ corporis inimica, se quasi retrahit minusque fortiter agit. Hinc adhibentur externe tantum adversus inflammationem aut pressionem, aut in loco quodam periculoso, nec extra summam necessitatem adplicanda. Addi potest illa

illa etiam Opii qualitas, quam *TOURNEFORTIUS* non raro expertus est: nempe explorari possunt plantæ, utrum Acidum an Alkali contineant, per tincturam Violarum & Tornasolis s. succum *Heliotropii tricoloris*, Botanicis *Croton Tindorium* appellatum. His Opii tinctura rufescit, quo signo acidum contentum indicatur.

§. VI. VIRES.

Vis Opii potissimum est soporifera, anodyna, diaphoretica, antispasmodica.

Somnifera vis *Papaveris* seu Opii ab omni antiquitate notissima, non operosam requirit demonstrationem, sed, cum *Mandragora*, princeps vocari meretur soporiferorum. Unicum fere hoc est pharmacum in materia medica, quod in *Agrypnia* & adfinibus commendamus; sed maxima tamen cum circumspectione adhibendum, ubi somnus quasi per vim est inducendus: quin & svaviora per quietem somnia plerumque conciliat; ideoque in morbis soporosis caute est usurpandum.

Anodyna. Dolores enim lenit Opium ac demulcet; unde a Turcis quotidie magno cum successu sumitur, quando ira, mœstitia, aut alio quo vis pathemate incalescunt: hinc etiam creditur *Nepenthes Helenæ* fuisse apud *Homerum*. Sed ideo tamen in morbis melancholicis non est porrigendum. Sumunt *Opium* Turcæ prælium inituri, ut animum addat, aut metum pellat; haud aliter ac Europæi nostrates spiritum ex frumento distillatum, aut alias potiones inebriantes. Hinc est, quod pretium Opii apud nos mirum in modum crescat, quando bella gerunt populi Orientales. Nos Opium adhibemus optimo cum effectu velut intercalare in febribus malignis, ut *amphimerina* &c.
ubi

ubi agrotus noctu. exacerbante febris corripitur; & in variolis confluentibus, ubi febris nocturno tempore ingravescit, & exanthemata subsidere incipiunt, quando anceps est sine Opio auxilium.

Diaphoretica. Quamvis Opium evacuationes minus ordinarias sistere credatur, sciendum tamen est, illud transpirationem, sudorem & fluxum lactis ac sæpius menstruorum & lochiorum revera promovere, maxime si substantia Opii aquosa adsumitur. Perspectum hoc fuit aliquot ab hinc annis, cum Capitaneus M. T. malo sæpius cruciatus podagrico, aliquam hujus tincturæ portionem iterum hauriret iterumque; unde cito ortus est sudor vehemens, & postero die podagra remisit, quæ neque adscendendo corpus reliquum afflixit. In lochiis retentis tinctura Opii cum admixta parte tincturæ Croci inter præstantissima est remedia. Affluxum lactis Opio non impediri, sed intendi, omnibus jam est notissimum. Opium etjam agit ut aphrodisiacum; hoc enim sumto, intumescit papilla mammarum & erigitur; unde apud Turcas aphrodisiacum præstantissimum judicatur, ut ex Hodeporicis constat. Sistit vero plerumque alias evacuationes, præsertim alvinas, & sanguineas, quales sunt Hæmorrhagia, Dysenteria, Vomitus, Diarrhœa, Cholera. Tincturam Opii Acaros dysenterię necare proxime ad Rhabarbarina, ROLANDI docent observationes, unde frequens ejus est usus in Dysenteria, ad tormina morbi ejus domanda. In Cholera horrenda, quæ brevi tempore vires vitæ exhaurit, Medicus deplorandus est, qui ad Opium non confugit, idque sufficiente dosi porrigit, dum certius nullum huc usque inventum sit remedium. In Hæmorrhagiis ex affluente sanguine promptum fere semper præstat effectum. In Tussi & destillationibus e capite una vel altera dosis sufficere solet.

Anti-

Antispasmodica. In omnibus morbis convulsivis & spasticis Opium multum valet. In Hysteria nulla fere præscribitur formula, quam Opium non ingrediatur.

Ex altera autem parte Opium male adhibitum multa adfert incommoda. Majori justo quantitate propinatum Lethargum & morbos soporosos efficit. Non in morbis *Melancholicis* dandum est, ubi Maniam accelerare potest; non in Phthisi, nam inde excitatur Hydrops, quamvis a dosi Opii detumescant hydropici. Opium externe applicatum debilitat corpus & tandem exulcerat. In Dysenteria maximi momenti est, sed nimius usus Opii efficit, ut ægrotus, debellato morbo, diutius tormina sentiat.

S. VII. USUS.

Plura de Opio differere superfluum duco, ne videar Iliada post Homerum scribere; cum, quæ de viribus Opii dici possunt, TRALLES, in aureo libello a. 1757. edito *de usu Opii*, absolverit.

Verbo itaque quæ restant complectar:

Sangvinem accelerat, volumenque ejus auget & ad caput determinat. Respirationem incitat, difficilioremque reddit.

Animum roborat, sensus obtundit, dolores, spasmos evacuationesque sistit, Ebrietatem movet, somnum cum insomniis invitat, languorem inducit, Diaphoresin movet, venerem stimulat, alvum obstruit, ventriculo nocet.

In determinatione Generum morborum, in quibus valet, semper ratio habenda specierum ex causis.

Contagia: Febres malignæ, Variolæ.

Dolores: Cephalalgia, Odontalgia, Cardialgia, Colica, Iliaca, Nephritis, Arthritis.

Con-

Convulsionēs: Hysteria, Singultus, Tussis, Alterationes.

Evacuationes: Vomitus, Cholera, Diarrhœa, Dysenteria.

Dosis in adfuetis diuque usis multum augeri potest; sed nimia insuetis inducit Fatuitatem, Delirium, Convulsiones, Apoplexiam.

§. VIII. PRÆPARATA OPII.

Appendicis loco quasdam de præparatis Opiis observationes addere lubet. In his purificatio primum tenet locum, unde Opium colatum seu extractum Thebaicum; in quo præparando non omnes eandem servant methodum. *Codex Parisiensis* p. 50. vino Gallico purificandum opium dicitur. D. BAUME', in libro, quem inscribit, *Elémens de Pharmacie théorique & pratique*, aquam rectius adhiberi iudicat: quem sequuntur Londinenses, Edinburgenses, Pharm. Danica & Svecica; Wurtembergenses succum Citri adjungunt.

Omnes exiguam humidi portionem in hoc processu commendant, ne diminuantur nimium ac separantur partes resinosa; quam rationem *Pharmac. Lond.* p. 24. diserte adducit. Resina forte per aquam præcipitatur, idque eo fortius, quo major adfuerit copia: sed heic inter partes resinosas & gummosas tam arcta est conjunctio, ut, quo demum cunque utaris menstruo, continuam mutuo servant consistentiam.

Si vero, quemadmodum istis placet Scriptoribus, aqua iusto parcior adhibeatur, ita ut pondus Opii illius mensuram æquet, vel paululum superet, solutio vix obtinetur, & colatio difficilior pressio- nem requirit, ubi simul faeces transmittuntur; contra, si aquam largius adsumseris, hoc vitatur incommodum. Cfr. *Pharm. Dan.* p. 176. Ipse quoque cola-

colatum succo Citri & Acido minerali exploravi; sed resinam inde coagulari non vidi, ut fit in Aloë & similibus, plus resinosa, quam gummosa materia comprehendentibus: quæ ratio contra Wurtembergenses militat. Deinde extracto, cui acidum erat admixtum, solutionem alcali ad saturationem usque instillavi; quo facto magnam resinæ separatæ nactus sum copiam, unde cohæsiō harum partium intima patescit, & diminutio resinæ in majori aquæ portione, contra Londinenses, refellitur.

Pharm. Stockholmiensis vetus menstruum præscribit spirituosum, ut partes Opii resinosa simul solvantur. Pars enim narcotica sulphure constare credebatur, unde Pharm. nuper dicta ustulationem præmittendam sùadet. Nonnulli etiam ex hac hypothesi Opium ad carbones fere ustulabant, quod dicebatur *inclineratum*. Hic vero processus, ubi Opium in lamellas tenues dissectum & ferreo exsiccatum vasculo lentius ustulabatur, medicamenti hujus adcurati dubium semper reddebat effectum, ideoque non sine causa exolevit.

Ceterum ex Opio varia parantur medicamina in formam Pulveris, Elixirii, Tincturæ, Electuarii & Pilularum, aliis plus minus calidis materiis admixtis. Sic, in Pharmacopœa nuper edita, Pulvis sedativus fit; adjecto tantum Nitro & Saccharo; Elixirio autem Paregorico & Pectorali, Pilulis e Styrace & Theriacæ calidiora quædam Opio sunt admixta, sed numero longe minori, quam in Pharmacopœis antiquioribus, ubi e.g. in Theriaca 60. ad 70. species inveniuntur congestæ, quarum nonnullæ adeo sunt sibi repugnantes, ut effectum prorsus impendant. Ceterum heic certum quæritur anodynum, sed nihilo minus laxantia, adstringentia, imo styptica commiscentur, ut cetera calidiora & minus apta reticeam. Hinc Pharmacopœa Edimburg. quæ anno 1761. prodiit, ingredientia Theriacæ

riacæ ad numerum diminuit novenarium, ubi cuncta eidem scopo inserviunt. Pharmacopœa Stockholmiensis, hoc anno edita, hanc Theriacæ formulam adcuratius emendavit. Additur enim Syrupus Sambuci, qui consistentia sua agili Theriacam a fermentatione, exsiccatione, situ, acescentia & putrefactione, servatò simul pondere, conservat; quem quidem effectum Rob Sambuci, utpote fæcula non satis siccata, præstare nequit. In Diascordio etjam Pharmacopœæ recentiores numerum specierum ingredientium passim minuunt. Nova Pharm. nostra ad tertiam usque partem illas laudabili compendio præcidit. Edimburgenses, Scórdio tantum excluso, confectiorem vocarunt Japonicam. In Pharmacopœa Danica portio Opii insigniter est diminuta, servato melle ad Electuarium: ceteri recentiores, præter Parisienses, quibus Mel Rosarum placuit, Syrupum substituerunt, & quidem Londinenses Syrupum de Meconio, ut maxime consentaneum. Nostrates Syrupum Rosarum, perinde atque Edimburgenses, adoptarunt. Qua in compositione loco Fabæ Pichurim, quæ exotica est, commendari forte potuisset aroma quoddam indigenum, aut minori pretio parandum. In Elixirio Antihysterico eadem comparent species atque in compositione Dyriettiana; nisi quod loco Sallis Cornu Cervi Spiritus sumitur, post digestionem addendus, & loco Essentiæ Castorei, qua Elixirium adornat auctor, Castoreum dispensatur, cum ceteris speciebus digerendum; unde liquidum simul obtinetur Elixirium. Reliqua sunt Elixirium Paregoricum seu Londinense, Elixir. Pectorale, Pilulæ e Styraçe, Pulvis Alexiterius.

CLXIX.

BIGÆ INSECTORUM

QUAS
PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

proposuit

ANDREAS DAHL

Westrogothus.

Upsalia 1775. Decembris 18.

In consideratione naturæ nihil potest esse supervacaneum. PLIN.

§. I.

Scientias modo perquam singulari capere incrementa, earumque alteram alteri palmam præripere, quemadmodum alia quæcumque in vita communi, animadvertit attentus rerum contemplator. Non multis abhinc annis scientia Botanices, ratione medicamentorum habita, Medicis solum putabatur necessaria: nostris vero temporibus Oeconomus quisque meliora edoctus, illam suæ scientiæ firmissimum ponere fundamentum, agnoscit. In Zoologia excolenda serius collocata

Tom. VIII. U fuit

fuit opera: grandiora quidem animantia hominibus multiplicem adferre utilitatē existimabantur; sed Insecta Vermesque ut prorsus inutiles respiciebantur. Illa, si paucissima quādam exceperis, v. gr. Anferem scoticum, per generationem univocam, hæc autem per æquivocam propagari credebantur, & indigna omnino, ad quæ animum attenderent homines. Aucta vero illorum cognitione, depsehendimus, hæc etiam a Creatore præstantissimis ornata esse dotibus, ad Oeconomiam Naturæ factam tectamque habendam quam maxime necessariis. I:mo hæc, licet minima, multitudine tamen individuum cujuslibet speciei simul sumta, compendunt molem maximorum animalium, ut Camelorum, Cetorum, Struthionum, cet. Hæc quoque paucos, illa vero innumeros procreant foetus. II:do Insecta numero specierum cujusque generis, animantibus ceteris longe præstant. Quænam ingentium animalium, seu sanguineorum, ex tanta specierum copia constant, quanta in exsanguibus infectis sæpe reperitur, ut in Scarabæis, Gryllis, Cimicibus, Papi-lionibus, Phalænis, Muscis, cet. quorum species sunt ultra centum? III:o Animantia singula suis prædita sunt instrumentis, ad opus aliquod in theatro Naturæ peragendum destinatis. Quibus inter tot species, tam diversa, quam his, concessa sunt instrumenta, ad functiones adeo differentes accommodata? Majoribus nostris aliquot tantum centena insectorum innotuere, nobis autem ultra tria millia; quamvis minima pars Indicorum adhuc sit detecta. IV:o Quo fieri posset, ut natura consisteret, & altera herba ab alterius oppressione esset libera, his destituta ministris, qui, si ejusdem essent magnitudinis, ac reliqua animalia, & nos & ceteros terræ incolas prorsus perderent.

§. II.

Omniū opinione innumeræ erant insectorum species, quamdiu per generationem æquivocam produci credebantur, usque dum Nob. D. Archiater & Præses infatigabili labore in systema redegerat, Genera, Ordines & Classes, cum definitis Speciebus, continens. Quum parva hæc animalia, unumquodque in suo genere, æque inter se similia esse, ac grandiora, viderent naturæ scrutatores; in enucleanda insectorum historia indefessam collocare cœperunt operam. Licet cujusvis utilitas hucusque nobis non sit perspecta, Naturam tamen nihil frustra fecisse a priori certo concludere possumus. Præterea necesse est, ut singula suis insigniantur nominibus, quo facilius observationes nostras cum aliis communicare queamus.

Nomina si percunt, perit & cognitio rerum.

§. III.

Plurima insectorum genera jam dum esse detecta, observamus, eorum considerata historia. D. D. THUNBERG, qui singularem omnino operam rebus impendit entomologicis, per literas commemorat, se sub itinere triennii ad Caput bonæ spei vix ullum genus novum reperire potuisse; & longius latiusque peregrinatus D. D. FORSTER, qui regiones invisit circa polum antarcticum sitas, neque ibi nova insectorum genera, sed paucissimas tantummodo species, se deprehendisse, narrat. Unde patet, genera insectorum nova admodum esse rara, nisi ante cognita quispiam vellet separata, ut *Hydroum* a *Dytiscis*, *Ipsidem* a *Dermestibus*, &c.

Unum insectis est sensus organum, a Creatore eis solum concessum, quod *antennarum* nomine insignitur, & cujus functio æque est difficilis perscrutatu, ac visus *investigatio sine oculis*, & *olfactus sine*

sine naso. Historiam insectorum inspicientes, animadvertimus, antennas hæcæ, v. g. Coleopterorum, multiplicis admodum esse structuræ, qua non observata, in distinguendis generibus statim erramus; quippe quæ sola naturalem constituit characterem.

Id mihi contigit felicitatis, ut duo insecta nuperrime viderim a remotissimis terris huc adducta, quorum antennæ ab aliis adeo sunt alienæ, ut cum illis ne ullo quidem modo comparari possint. Unde certissimus collegi, illa etiam duo nova diversaque fore genera, quæ Curiosis naturæ hætenus detexit nemo. Scilicet inclytissimo Lond. Angl. Medico, D. D. FOTHERGILL, qui naturæ pervestigationem in summis habet deliciis, & maximam insectorum copiam, præcipue ex America septemtrionali & Guinea allatam, possidet, ad Nob. Dn. Præsidem excellentissimas suas collectiones, haud ita pridem, mittere placuit. Inter alia rariora hæc duo inprimis mihi visa sunt adeo singularia, ut me Curiosis naturæ & Scrutatoribus maximam crederem conciliaturum delectationem, si nova hæcæ genera perspicue describerem, ne oblivioni dentur, atque adeo diu fortassis posthac lateant.

DIOPSIS.

Capite bicorni, oculis terminalibus.

DIOPSIS *ichneumonea*.

CORPUS magnitudine Formicæ rubræ, statura Ichneumonis.

CAPUT rufescens, dente utrinque ad os: extenditur hoc in duo *cornua*, patentia, longitudine thoracis, solida, neque articulata, uti antennæ, ferruginea, terminata *oculo* globoso, flexo, nigro. Adjecto juxta *oculum puncto* cum seta, antennæ rudimento.

THO-

THORAX niger, postice dentibus a tergo duobus subulatis, flavis, & utrinque solitariis ad latera.

ALÆ binæ, hyalinæ, versus apicem antèrius puncto nigro.

ABDOMEN (Ichneumonis) clavatum, subpedicellatum, articulis duobus ultimis nigris.

PEDES flavi, *femoribus* anticis clavatis.

Obs. I. Diopsidem esse ex ordine Dipterorum, patet tum ex *Halteribus* ejus clavatis sub sua squama, tum ex parva oris *proboscide*.

II. Thorace spinoso multum differt a Muscis ceterisque Dipteris, & ad Formicarum genus propius accedit.

III. Pedibus longis, abdomine clavato & macula fusca in apice alarum refert Ichneumones; ejusdem tamen non est generis.

IV. Duobus in capite cornibus optime distinguitur non a Dipteris solum, sed ab omnibus etiam insectis huc usque mihi cognitis. Hæc *cornua* sunt fixa, inarticulata, capite multo longiora, filiformia sive cylindrica, patula & immobilia, ideoque pro antennis non reputanda. In apice singulorum, quod notatu dignissimum est, conspicitur oculus extrorsum nonnihil flexus, terminalis, adeoque multum a capite distans. Primo quidem obtutu nullum observatur antennarum vestigium; sed accuratiori adhibita attentione, juxta oculum pilus reperitur subtilis, e papilla minima prodiens, qui verum est antennæ rudimentum.

P A U S S U S.

Antennis clavatis, biarticulatis, clava solida, uncinata.

PAUSSUS *microcephalus*.

CORPUS magnitudine *Dermestis lardarii*, nigrum.

U 3

CAPUT

CAPUT minutissimum. *Antennæ* cum capite, thorace majores, *articulis* duobus; *inferiore* angustiore, minore; *exteriore* clavato, uncinato, folido, majore.

THORAX angustus, depressus, antice margine transverso, elevato.

ELYTRA picea, lævia, minus dura, abdomine paullo longiora, inflexa, tenuia.

ABDOMEN postice fere truncatum.

PEDES, uti totum corpus, nigri.

Obs. I. Antennis facile distinguitur a ceteris Coleopteris: certum enim est, characterem generis verissimum in hoc ordine sumendum esse a structura antennarum, quippe quæ sunt vel *clavatæ*, vel *filiformes*, vel etiam *setaceæ*. Hoc Coleopteron antennis habet *capitatas*, & adeo singulares, ut nulla omnino sit illarum similitudo cum antennis reliquorum hujus ordinis insectorum. Præterquam enim, quod hujus antennæ ex duobus solum consistant articulis, *caulino* nempe & *capitato*; harum etiam capitula, quæ maxima sunt & solida, tam mire formantur, ut in medio reflexa, minime licet acuminata, hamum exacte referant *).

II. Præterea, si corpus respexeris, invenies abdomen postice quasi truncatum, ut in quibusdam Scar-

*) Ab antennis sumendus est genuinus character generis; ad Dytiscos enim *antennis perfoliatis*, quod attinet, v. gr. *piceum*, *caraboidem*, *scaraboidem*, *fuscipedem*, & *luridum*, qui *antennas* habent *clavatas*, & interim re-
lati sunt ad Dytiscos *antennis setaceis*, licet instructi sint pedibus natatoriis, in aquis degant, & speciem præ se ferant Dytiscorum: re tamen accuratius pensitata, proprium constituent oportet genus, quod quidam *Hydrophilum* appellarunt, ego vero HYDROUM malleum nuncupatum.

Scarabæis, aliisque Coleopteris; singulare tamen est, quod hujus elytra sunt abdomine longiora, truncata, & aliquantum ad apicem inflexa.

III. Thoracem habet corpore angustiore, & carina transversa a reliquis Coleopteris multum differt.

EXPLICATIO TABULÆ VI.

1. DIOPSIS magnitudine naturali a tergo.
2. — — — — — ad latus visa.
3. — — — — — microscopio aucta.
4. — — — — — a latere.
5. Frons ejus, os & cornua capitis oculata.
6. PAUSSUS magnitudine naturali.
7. — — — — — idem a latere inspectus.
8. — — — — — lente visus.
9. — — — — — supinus.
10. — — — — — a latere conspectus.

CLXX.

PLANTA APHYTEIA

QUAM
PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

proposuit Auctor

ERICUS ACHARIUS

Gevalia Gestrichs,

Reg. Acad. Scient. Stockh. Adscriptus.

Upsalia 1776. Jun. 22.

§. I.

Dictum illud Plinii: *Semper aliquid novi ex Africa*, etiamnum valet, in primis, quod ad res attinet naturæ curiosas, studio ac industria cultorum Historiæ Naturalis, indies magis magisque detectas. Non jam integram loquor Africam, innumera, quibus abundat, naturæ prodigia si spectes, reliquis orbis partibus facile palmam præripientem; sed illam tantum ejus particulam australem, quæ promontorio Evelpidii, (Caput Bonæ Spei vocant) proxime adjacet, & quæ copia rerum naturalium, maxime vegetabilium & plantarum,

rum, singularis prorsus & stupendæ formæ ac figuræ totum propemodum orbem superare videtur. Ex plantis Capensibus, quæ ad nostram notitiam pervenere, exempli loco nominasse sufficiat *Xeranthemum proliferum*, quod *Reginam Æthiopiæ* vocant, *Phlomidem Leonurum*, *Flora sceptrum* dictam, *Gortariam ciliarem*, *Euphorbiam Caput Medusæ* & *Cacaliam pcpillarem*, bigam illam ob insignem florum elegantiam, trigam hanc ob faciem non satis admirandam; *Fucum buccinalem*, propter aliam eamque peculiarem proprietatem, *Arctopum* insuper, *Gunnarum* & *Ferrariam*, alias ut taceam. Quod si plantarum genera, insolita specierum multitudine abundantia, quæras, sane & hic desiderio tuo fiet satis in *Gnaphaliis*, *Ericis*, *Proteis*, *Aspalathis*, *Mesembryanthemis*, *Geraniis*, cum cognatis *Monsanitis* & *Grielis*, ac numerosis, quas *Aloës persfoliatæ* hoc proferit solum atque alit varietatibus. Cognitioni interea Floræ hujus adeo curiosæ & singularis, quam quia minus completam hucusque habuimus, stimulus incessit pluribus plenior & perfectior impetrandi, notabile idque auspicio nuper accessit incrementum eximia Botanicorum nostratium a)

D. D. THUNBERG & SPARRMAN opera, qui mero Historiæ Naturalis amore ducti, eodem fere tempore terram Capensem visiterunt, &

U 5

the

a) D. THUNBERG ante annum & quod excurrit, relicto Capite bonæ spei, in quo sedulus fuit rerum naturalium scrutator, ad Japoniam se contulit: D. SPARRMAN consummato feliciter itinere ad terras incognitas australes, Evelpidium, unde ante biennium cum dimidio exierat, redux, ibi per annum manere longiusque regionem hanc penetrare statuit, eodem uterque sine ac proposito. Faxit Deus, ut ex voto conamen amborum succedat, prosperumque det in Patriam reditum, sic enim pluribus adhuc ditatum iri Historiam Naturalem, inventis, læxi speramus!

thesauros naturæ, ibi reclusos, summo ardore ac studio peruestigarunt, novisque adeo inventis, pluribus præsertim plantarum generibus, locupletarunt. In copiosissima, quam domum transmiserunt collectione, plurima licet admiratione digna obveniant, meam tamen maxime excitavit attentionem *Aphyteia*, adeo quæ Fungum assimilat, ut, planta licet, e familia Fungorum primum habita sit, haud aliter ac *Cynomerium*, *Clavaria* quondam species creditum. Hinc dignam eandem judicavi, quæ publica Dissertatione illustraretur, neque operæ pretium futurum spero, dum plantam hanc rite cognitam ulteriori subijcio examini. Quod quidem eo lubentius facio, cum hoc ipso promissum NOB. DOM. A. & PRÆSIDIS in Actis Holmienst. haud ita pridem datum, impleri videam. Est hoc *novi illud ex Africa*, quod Tibi L. B. ante oculos ponere jam mihi contigit, & cujus faventem Tuam mihi polliceri audeo censuram.

§. II. APHYTEIA.

est plantæ genus cui:

CALYX *Perianthium* monophyllum, semitrifidum, infundibuliforme, magnum, carnosum, erectum, persistens.

COROLLA *Rudimenta* Petalorum trium, calycis laciniis adnata, vel potius nulla.

STAMINA *Filamenta* tria, inferne connata, brevissima. *Antheræ* convexæ, cordatæ, striatæ.

PISTILLUM *Germen* inferum. *Stylus* crassiusculus, brevis. *Stigma* trigonum canaliculatum.

PERICARPIUM *Bacca* unilocularis.

SEMINA numerosa, nidulantia.

Ad

PLANTA APHYTEIA. 319

Ad classem igitur XVI. *Monadelphiam*, & Ordinem quem novum condit, *Triandriam*, erit referenda.

TOURNEFORTII Infundibuliformes, *Calyce in fructum.*

RIVINI Regulares monopetali, *Pericarpio molli.*

MAGNOLII Calyce solum infero, *Fructu molli.*

PRÆSIDIS Calycina apetali, *trifido.*

§. III.

Partes plantam constituentes, sunt quidem: 1:o Radix alens, 2:o Herba movens, uti caulis & folia, 3:o Fructificatio generans; at nulla cum omnino herba nostræ sit plantæ, APHYTEIAM (a Gr. α priv. & $\varphi\upsilon\tau\epsilon\iota\alpha$) dicere NOB. DOM. PRÆSIDI placuit. Qualem in toto Floræ exercitu nequicquam quæras!

§. IV.

Habitat ad Caput bonæ spei, pone montes sic dictos Bockfeldenses, in Carris, seu campis circumjacentibus vastis, sabulosis, aridissimis, qui tam admirandis quam ingentibus superbiunt plantarum succulentarum cohortibus, ubi in radice *Euphorbiæ* est *Parasitica*.

§. V.

Inventor est D. Doct. C. P. THUNBERG, Smolandia - Suecus, anno 1774, dum itinere ad memoratum locum instituto, per triennium, quo ibi degit, ultro citroque terram adjacentem Cafferiæ peragravit, complures ibi novas, quæ reliquorum antea hic Botanicorum visum fugerant, plantas detexit, ~~estque~~ *estque* primus, qui eam descripsit in actis

actis Holmienf. ubi appellata: Fungus, *Hydnora Africana*. ann. 1775. p. 69. tab. II.

§. VI.

A temporibus inde Svammerdamii perspectum nobis sat habuimus, plantas haud secus ac Insecta, omnimodam subire metamorphosin, inter quas quidem licet dentur partim tam exiguis foliis gaudentes, ut fere oculo inermi sese subducant, quales e. g. sunt *Ephedra*, *Salicornia*, *Pallasia*, *Anabasis* & *Cynanchum viminalis*, partim aphyllæ penitus, ut variae species *Euphorbia*, in primis autem plantæ parasiticæ, *Cytinus* nempe *Hypocistis*, *Monotropa*, *Hyobanche*, *Orobanche*, *Obolaria*, *Lathraea clandestina*, *Cuscuta*, *Cassytha*, *Tillandsia usneoides*, *Visci* aliquot, caulescentes tamen sunt omnes, hæc vero nostra ab iis facile omnibus, hac in re diffidet, utpote quæ acaulis, ne rudimenta quidem foliorum gerit. Hæc, quas foliis destitutas cernimus, neque opus fere iisdem habent organis motus futuris, siquidem nutritium hauriunt succum omni parte præparatum, a planta vel arbore, cui adnascuntur. Vita enim omnis in motu, qui foliorum in plantis peragitur officio, consistit. Vices autem foliorum, calyx ille carnosus ac succulentus APHYTEIÆ implet. Solitaria denique unico tantum flore *b)* crescit, quem tamen adeo construxit grandem natura, ut æqualem in ulla alia huc usque cognita planta parasitica, offendere non potuerim. Quod autem radix plantæ nostræ non sit fibrosa, pluribus commune est parasiticis, e. g. *Visco*, ubi caulis, furculi instar vel inoculationis, arbori sese inserit, eadem, ac in *Lorantho*, ratione.

§. VII.

b) Id quod maxime singulare, cum *Cynomorio* sit amentum pluribus commune flosculis, & *Lathraeae clandestinae* caulis intra terram ramosus.

§. VII.

APHYTEIA *Hydnora*.

Hydnora africana. *Acta Holm.* 1775. p. 69. tab. II.

Flos palmaris, sessilis, coriaceus, subcarnosus, subfucculentus.

Planta nulla, absque foliis & caule, immo vero absque radice *), parasitica, terrestris.

Fructificatione sola constans planta, eaque solitaria.

CALYX magnus, limbo tripartito bilabiato, externe quasi extra sinu duplicato, interiori latere rubro, membranaceo, picto figura scuti-formi alba, loco petalorum.

§. VIII.

Descriptionem, quam concinnavit D. D. THUNBERG in *Actis Holm.* l. c. heic inferam.

CALYX carnosus, subteres, palmaris, primum clausus, dein apice dehiscens. *Ante* aperturam apice triqueter, supra basin parum dilatatus; extus lacunofus, lacunis pubescentibus, rufescens, tuberculis elevatis, obtusis, subfuscis. *Post* dehiscentiam superne in tres limbos divisus; inferne infundibuliformis.

LACINIÆ Limbi sub lanceolatæ, obtusæ, planta dimidio breviores, divaricatæ, apicibus inflexis; margines externi parum extrorsum flexi, interni dilatati, oblique inflexi, basi in dentes 3 coeuntes, ciliis muricati. *Cilia* instar *Hydni* imbricata, albo incarnata, exteriora longiora, interiora sensim breviora.

COROL-

*) Radicem horizontalem, depressam, nodosam, crassit. digiti, fuscam, interne rubram, anno 1776 a se detectam, Celeb. THUNBERGIUS in *Actis Holm.* 1777. descripsit & tab. IV. una cum fructu depingi curavit. *Adn. Edit.*

COROLLA tripetala. *Petalum* singulum intra margines inflexos, limbo calycis adnatum, cordato-oblongum, carnosum, niveum, pollicare.

STAMINA *Filamenta* tris, tubo medii calycis inserta, lata, in unum corpus coalita, semiungicularia, extus antheris fere ad basin tecta; intus nuda, concava, alba. *Antheræ* tres, cordatæ, striatæ, carnosæ, glabræ, albo incarnatæ, basi connatæ, apice liberæ, obtusæ, conniventes. *Pollen* tenuissimum, sulcis antherarum insidens, album.

PISTILLUM *Germen* infra stamina convexum, carnosum, glabrum, album. *Stylus* crassissimus, brevissimus, subnullus. *Stigma* trigonum, convexo-planum, trifidum; Sulcis e centro ad angulos exeuntibus, transverse tenuissime striatum, album.

PERICARPIUM *Capsula* basi plantæ inclusa, carnosæ, alba, trigona, multifidula.

SEMINA nulla; sed corpuscula ovato-cylindrica, plurima, verticalia, totam fere capsulam replentia, superne affixa, petiolata, inferne & lateribus libera; intus carnea, solida, carnosæ; extus globulis minimis, subpellucidis, niveis obsita. *Petioli* breves, subfasciculati.

§. IX.

Synonyma descriptioni huic additurus, Plukenetii, Rami & recentiorum quæ sunt Botanicorum scripta, quos ad plantam adeo notabilem adtendisse suspicabar, frustra perquisivi: unde nulli antea videtur innotuisse.

§. X.

Plantam recens inventam Ordini suo naturali adscribere student Botanici, quod tamen in hac mihi

mihî non successit; ab omnibus enim plantis huc usque notis adeo est diversa, ut ne vestigium quidem aut similitudinem ullam Ordinis, qui jam innotuit, naturalis indagare potuerim. Affinitatem ejus cum *Cuscuta* non cogitare, nedum statuere audeo.

§. XI.

Maxime in hac planta observari meretur simplicitas. Reliquas novimus plantas esse compositas, nam intra folia singula gemmam habent actu vel potentia; ramos protrudunt caule abscisso; bulbis divisus nova excrefcit planta; tuber *Solanî tuberosi* dissectum in plures multiplicatur herbas; sed hæc, caule, foliis & radice perfecta carens, & unico tantum flore instructa, omnium sane est & manet simplicissima. Quamvis igitur plantas animalibus similes esse compositis, aut animalia plantis similem habere structuram crediderint Botanici, universale tamen hoc assertum per solam APHYTEIÆ exceptionem videtur limitandum; aut certe ulteriori disquisitioni subjiciendus Canon: *Omnia vegetabilia sunt composita.*

EXPLICATIO TABULÆ VII.

Fig. 1. PLANTA structura naturali.

2. Macula in calyce, simulans Petalum.

3. CALYX a facie externa.

4. — — — interna.

a Margo ciliatus.

b Rudimentum Petali.

5. STAMINA.

c Anthera incurva, striata.

6. PISTILLUM.

d Stigma.

CLXXI.

HYPERICUM

QUOD
PRÆSIDE

D. D. CAR. V. LINNÉ

PRO GRADU DOCTORIS

propofuit

CAROLUS NICOL. HELLENIUS,

Tavastia Fenno,

Mag. dor. ad reg. Acad. Aboënsem.

Upsalia 1776. Novembr. 20.

Ea fere est humani generis conditio, ut, si varia hominibus concedantur, e quibus unum tantummodo eligere possint, uni hoc, alteri illud placeat; unusquisque tamen suas habet atque adducere potest causas, cur unum præ alio amet. Hinc mirum non est, me, post Academicorum studiorum meorum curriculum, *Hypericum* pro Dissertationis materie elegisse, præsertim quum ex ipsa infantia splendidissimi Floræ campi plurimum mihi arriserint, & neotericorum quorundam novitatem non satis admirari potuerim, qui plantam hanc olim summis celebratam laudibus, ita vilem jam faciunt, ut ex officinas illam rejectam optaverint. Tu interim B. L. si in amplissima hac materia vires defecerint, & in conscribendi ordinem error irreperit,

rit, & rudior stylus offenderit, benigno ut inter
preteris animo, rogo & confido.

§. I.

Classes, quibus ab Auctoribus Botanicis inferitur:

A CÆSALPINO refertur ad Classẽ VIII, Herbaceas, triplici principio, non bulbosas, & Ordinem III, quibus semina plura in singulis alveolis.

A MORISONO ad Classẽ VIII, a numero Capsularum & Petalorum dictam, & Ord. II. Tricapsularium Pentapetalarum.

A RAJO ad Classẽ XXIII, Pentapetalas vasculiferas, & Ord. I. quibus Folia ex adverso bina.

Ab HERMANNO ad Classẽ X, Tricapsulares, & Ord. I. Polyspermarum.

A BOERHAAVIO ad Cl. XVII, Triangias, & Ord. I. Polyspermarum.

A RIVINO ad Cl. V. Regulares Pentapetalas, & Ord. V. Pericarpio tricapsulari.

A RUPPIO & LUDWIGIO ad eandẽ Rivini Classẽ & ordinem refertur.

A KNAUTIO Filio ad Cl. XII. Pentapetalas uniformes, & Ord. XVIII. Capsulis tricaps. membran. polyspermis.

A TOURNEFORTIO ad Cl. VI. Rosaceas, & Ord. IV. Pist. in fr. multicapsularem.

A MAGNOLIO ad Cl. XII. Calyce externo & interno polypetalas, & Ord. I. Flore regulari, Fr. capsulari.

A Generosiss. PRÆSIDE ad Cl. XVIII. Polyadelphiam, & Ord. III. Polyandriam.

Ab HALLERO ad Cl. III. Polystemones, & Ord. IV. multiloculares.

A ROYENO ad Cl. XVIII. Polyantheras, & Ord. I. Pericarpio simplici.

Tam. VIII.

X

A

A WACHENDORFIO ad Cl. II. Anisostemono-petalas, & Ord. I. Pleostemones, styloideas, tristylas.

Ordine naturali pertinet ad Rotaceas Cl. XX. ob florem rotaceum.

§. II.

GENERIS hujus character hic est:

CAL. *Petianthium* quinquepartitum: *laciniis* subovatis, concavis, æqualibus, persistentibus.

COR. *Petala* quinque, oblongo-ovata, obtusa, patentia, altero margine breviora, tenuiora.

STAM. *Filamenta* plurima, capillaria, basi coalita, in 5 s. 3. phalanges. *Antheræ* parvæ.

PIST. *Germen* superum, ovatum. *Styli* interdum 5, 3, s. 1. simplices, distantes, longitudine staminum. *Stigmata* simplicia.

PER. *Capsula* aut *Bacca* in tot loculamenta divisa, quot styli fuerint.

Obs. *Ascyri* genus distinxit *Plumier*, sub nomine *Hypericoïdes*, *Stylis* duobus, *Calyce* diphylo, *Petalis* quatuor, *Capsula* bivalvi. Huic generi consultius judicamus inferere *Hyperica digyna*. Etenim *Hæc* aut excludenda sunt e genere *Hypericorum*, aut totum genus *Ascyri Hypericis* subjiciendum, quum illud ex tota sua natura ad *Hyperica* accedere videatur.

§. III.

GEMMÆ hoc in genere construuntur a *Petiolis*, & eum in modum, ut recte ad *Oppositivas petiolares* referantur. **FOLIATIO** est *imbricata*, folia enim parallela, superficie recta, sibi invicem incumbunt.

§. IV.

1 **SPECIES** sub hoc genere cognitæ, sunt sequentes:

A

..... **PISTIL.**

HYPERICUM.

324

PISTILLIS - QUINQUE.

- balearicum.* H. foliis ramisque cicatrisatis. b
kalmianum. H. stipulis geminis, foliis lanceolatis. b
cayanense. H. corollis hirsutis, foliis utrinque glabris, bacca. b
bacciferum. H. corollis hirsutis, foliis subtus incanis, bacca. b
calycinum. H. foliis obtusis, capsula. b
Ascyron. H. foliis acutis, capsula. b
guineense. H. floribus pentagynis subumbellatis, caule fruticoso, ramis teretibus, foliis ovatis acutis. *Vid. Tab. VIII.*

Fig. 1.

Habitat in Guinea. And. Berlin. b
Frutex cortice cinereo; in singulis ramulis duæ oppositiones foliorum: inferiori foliis minoribus.

Rami læves, teretes.

Folia opposita, petiolata, ovata, acuminata, lævia, integerrima.

Pedunculi oppositi ad latera foliorum superioris paris, patuli, longitudine plerumque folii, bifidi s. trifidi, multiflori subumbellati.

Calyx quinquepartitus, lanceolatus, concavus.

Petala erecta, supra medium patentia.

Nectarium glandulis quinque, ovatis.

Filamenta brevia, basi in quinque phalanges connata, petalorum basi adnata, petalis breviora.

Germen subrotundum, quinquangulare. *Styli* quinque, filiformes.

Stigmata subcapitata.

Capsula 5 - angularis, 5 - locularis, 5 - valvis.

Semina plurima.

X 2

PISTIL-

PISTILLIS TRIBUS.

- Andropogonum.* H. fructu baccato. ‡
olympicum. H. flore foliis majore. ‡
petiolatum. H. foliis subtus tomentosis, caule tetragono. ‡
canariense. H. paniculatum, caule ancipiti. ‡
hircinum. H. pistillis flore longioribus, odore hircino. ‡
orientale. H. foliis crenatis, sagittatis. ‡
scabrum. H. caule scabro. ‡
repens. H. foliis linearibus, obtusis, caule repente. 2
prolificum. H. foliis linearibus, caule ancipiti. ‡
ericoides. H. foliis linearibus, imbricatis. 2
canadense. H. centaurei minoris facie, floribus minutissimis. ☉
virginicum. H. foliis semidecurrentibus. 2
mexicanum. H. floribus trigynis, ramis simplicibus, foliis imbricatis, ovatis. Vid. Tab. VIII. Fig. 2.
Habitat in Nova Granada. Mutis. 2
Caules pedales, simplices, varicibus foliorum scabri, perennantes.
Folia ovata, sessilia, opposita, subimbricata, obtusa, avenia, lævia (citri).
Corymbus terminalis, dichotomus, sessilis, foliis non longior.
Petala linearia.
quadrangulare. H. caule quadrangulo, foliis absque poris pellucidis. 2
perforatum. H. caule ancipiti, foliis quasi poris perforatis. 2
humifusum. H. filiforme, procumbens. 2
crispum. H. foliis undulatis. 2
perfoliatum. H. panicula subdichotoma. 2
elodes. H. villosum.

barba-

HYPERICUM.

323

barbatum. H. vid. *Jacquin. Austr. Part. III. p. 33. tab. 259.* differt a ceteris caule tereti, foliolis calycinis barbatis..

β. PISTILLIS 3. CALYC. ET BRACTEIS SERRATO- GLANDULOSIS.

montanum. H. læve. 2
hirsutum. H. caule pubescente. 2
tomentosum. H. foliis tomentosis. 2
ægyptiacum. H. caulibus suffruticosis, compressis,
 ‡ Vid. Tab. VIII. Fig. 3.
pulchrum. H. foliis amplexicaulibus, cordatis,
 glabris. 2
nummularian. H. foliis cordato-orbiculatis, imbricatis. 2
Coris. H. foliis subverticillatis. 2

PISTILLO UNICO.

cbinense. H. monogynum. ‡

§. V.

Ex his omnibus solum nostrum natale quinque tantummodo profert species, nimirum *quadrangulare*, *perforatum*, *humifusum*, *hirsutum* & *montanum*, Unicum vero, quod nomine triviali *perforatum* appellamus, in officinis receptum est, distinctum a reliquis omnibus foliis suis certe singularibus, quæ nempe foli obversa innumeris fere poris, acu quasi trajectis, aciem tum nostram, tum solis radios transmittunt. Ex qua ejus qualitate, nullo negotio, invenimus rationem denominationis illius latinæ, quæ *perforatum*, & græcæ, quæ *Hypericum* audit, quæ ultima demum nomen totius generis constituit. Teste enim BOERHAAVIO, *Hypericum* conflatum est e græcis vocabulis *ὑπὲρ* & *εἶκον*, quæ indicarent, quod per folia hujus plantæ rerum obviarum imagines videri possent a). Hi autem pori, oculo ar-

X 3

matō

a) Vid. ejus *Hist. plantar.* p. 324.

mato examinati, aliam prorsus sibi induunt indolem; clarissime enim mox patet, quod revera sint vesiculæ lentis forma, pellucidæ, & oleo limpidò, balsamico plenæ, non secus ac pyxides, ut ita dicam, olidæ & globosæ, quæ in epidermide fructus citri occurrunt.

Herbacea est hæc nostra planta, hinc male illam ut fruticosam descripserunt *Casalpinus* & plurimi Veterum.

Caulem habet ancipitem, non vero, ut iisdem placuit, teretem. Quod probe observandum; præterquam enim, quod structura caulis constans sit nota specierum in toto hoc genere, fieri etiam potest, ut hac neglecta facillime confundatur cum *Hyperico quadrangulæ*, viribus longe inferiori, alias sibi simillimo, quod pluries factum audiivi a Pharmacopolis Botanices ignaris, cuique illorum errori adscribendum esse existimamus, quod hujus plantæ usus, olim præstantissimus, nostris jam temporibus eo usque eviuerit, ut passim ac propalam contemtui sit.

In collibus & dumetis habitat, & a Generosiss. Dn. Præsidi in *Stationibus plantarum* refertur ad *montanas* & ordinem *collinariam*. Flores protrudit mense *grossificationis*, qui, ut notum est, illud complectitur temporis intervallum, quod intercedit florescentiam *Hemerocallidis flavæ* & *fulvæ*. Varia apud varios obtinet nomina; a Suecis appellatur *Johannis ört*, a Scanis & Gothlandis *Hirkenpirk*, a Fennis *Verän betno*. Norvegis *Prikked mandeblod*. Danis *St. Hans urt*, *Jordbumle*, *Blodblomster*. Germanis *Johanniskraut*. Belgis *St. Johans kruyd*. Anglis *St. John's wort*. Gallis *Millepertuis*. Italis *Herba rossa*.

§. VI.

Quod ad QUALITATES Hyperici nostri attinet, Sapor foliorum & floris, ante plenam florescentiam, pinguis est cum amaritie quadam; seminum
vero

Verò maturorum amarior, instar amygdalarum amararum. *Odor* est suaveolens, & tempore quo nuptias celebrat, aromatico-spirans.

Maxima vis hujus sita est in foliis, quippe quas innumeris suis vesiculis multum balsamici continent, immo et in polline antherarum. Hinc ergo colligenda sunt ante eruptionem floris, utpote quo tempore folia vegetiora succique pleniora sunt, & flores polline antherarum nondum castrati, verum contriti abundantissime dant succum illum oleosum & spirituosum, valde inficientem, sanguinis humani instar ruberrimum, quem tanti fecere Veteres, & ex quo herbæ etiam nomen: *Androsæmum*, dederunt, a græcis vocabulis *ἀνδρ* & *αἷμα* compositum. Caules & stipites rejiciuntur, auctoritate Boerhaavii, qui illa raucedinem excitare postulat.

§. VII.

Ex allatis his Hyperici qualitatibus abunde certe pateret, herbam hanc tantis, plurimis in morbis, gaudere viribus, ut vix alla quædam majoribus: sed quum ratiocinia de virtutibus plantarum, e qualitatibus earum deprompta, ut nimis theoretica, non omnibus placeant, missa illa lubens facio, ad experientiam mox provocans, quæ ab antiquioribus retro temporibus huic, ob eximium ejus usum, in officinis si non primum, certe neque ultimum dedit locum.

Inter præstantiora *resolventia*, præsertim ubi vitium sit a sanguine grumoso, jam inde a *Camerarii* temporibus inclaruit *b*); hinc ut remedium quoddam divinum habitum est in adfectibus *renum* & *vesicæ* *c*), & propinabatur sub forma electuarii, ex

X 5

confer-

b) Vid. *Sim. Paulli Fl. Dan. P. III. p. 154.*

c) Vid. *Zacut. Lusitan. L. III. Med. Hist. 38.*

conserva malvarum & rosarum cum s. q. seminum Hyperici d), quod Timæi, ab auctore, nominarunt.

In usu *vulnerario*, præcipue nervosarum partium, tantis sæpe encomiis laudata est, ut *Paracelsus* apertissime pronunciet, quod in vulneribus consolidandis & sanandis nulla huic par sit in toto terrarum orbe. In admirationem raptus, pluries audiivi D: num Præsidem narrantem de Chirurgo quodam Scanico, cognomine *Snell*, qui sola tinctura Hyperici cum aliquot guttis tincturæ Aloës vulnera sanavit, quæ omnium judicio, non solum gangrænam & sphacelum, sed ipsam etiam mortem minabantur. Casum habemus etiam a *Foresto* e), notatu certe dignissimum. Puer enim, qui tam graviter in fronte contusus erat cum cranii fractura, ut mox deliraret, & quidquid in buccam veniebat, evomeret, perfecte curatus fuit sola inunctione Olei Hyperici in fronte. Hinc in Species, Balsama, Olea, Gargarismata, Injectiones, Unguenta: verbo, in omnia fere remedia vulneraria, ingreditur f).

Inter *antibæctica* primas etiam penes Veteres hæc nostra tenuit herba, nostris licet temporibus hic ejus usus penitus eviluerit; etenim, ut cecinit Poëta:

*Vilia sunt nobis, quæcumque prioribus annis
Vidimus, & sordet quidquid spectavimus ante.*

Hunc vero nec fuisse imaginarium, nec fructu destitutum, a sequenti observatione, benigne mecum a Gen. D: no Præside communicata, clarissime patebit. Drotningholmæ dum morabatur D: nus Præses, e casu quodam sermo movebatur de morbis, qui omnem operam & studium Medicorum eluderent; inter

d) Conf. *Etmull. Op. P. I. p. 586.*

e) Vid. *Ejus*

libr. IX. Obs. 32.

f) Vid. *Plenck. Pharm. Chirurg.*

anno proxime præterlapso editam.

inter quos Phthisin pulmonalem omnes, unanimi fere consensu, numerandam esse existimabant. Primarius Regii Stabuli Præfectus, Generosiss. D:nus *Wattrang*, unice dissentiebat, dicendo nullam fere esse curatu faciliorem; & hanc suam assertionem probare voluit experientia D:næ Matris suæ, quam religiose affirmabat formula medicamenti ejusdam, quam possideret, ultra centum phthisicos ex orci faucibus eripuisse. Petitionibus omnium annuens, promisit, se cum rure suo reverteretur, hanc illis ostensurum. Promissis stetit Generosissimus Vir, & rediens secum habuit schedulam, a continuo usu penitus detritam, in qua erat desiderata illa Formula scripta, &, quod mirum, illa ipsa, quam virginis phthisicæ, apud Pastorem *Bredenberg* in Parœcia *Björkskog*, D:nus Præses olim propria manu, cum in Westrogothiam proficisceretur, præscripserat, quam sibi, nescio quo casu fortuito, acquisitam, per plurimos annos ut sacram in Phthisi anchoram, pie servaverat supra nominati D:ni *Wattrang* jam vita defuncta mater. Hanc, nutu faventissimo Præsidis mei, in ulterius & vulgatius commodum generis humani divulgare jam mihi permissum est. En itaque formulam, ob eximium suum usum, centies probatam & laudatam:

Rec. Summit. Hyperic. Mp. j.

Coque in Vini hispan. libr. iv ad tertiæ partis reman. Cola.

D. f. Decoct, hwaraf ett halft quarter intages morgon och afton.

Verum quidem est, quum plures Phthiseos sunt species, quod hæc medela in omnibus non valeat; in illa tamen, quæ post Hæmoptysin, & ex Ulceribus pulmonum provenit, ex hujus usu semper expectandum esse fructum exoptatissimum, experientia nixus Generos. D:ni Præsidis, certo certius asserere audeo.

Melan.

Melancholicis, Hypochondriacis, Maniacis & ceteris affectibus animalis facultatis deliriosis, hoc ut specifico utebantur Veteres. Hinc quoque Essentiam Hyperici compositam cum Anagallide, Mysicthi contra quævis deliria parare solebant g). In Dæmonia, credita inprimis, tanti æstimatum fuit Hypericon, ut etiam nomine Fuga Dæmonum inclauerit. Credidit enim J. Baptista Porta, se hac herba ipsum Dæmonem ejicere posse h).

Chlorosin corrigit, teste Sim. Paulli i), & in Arthritide, Rheumatismo, morbo Ischiadico, Tremore artuum & Hysteria hanc optimam esse plantam, pleno ore affirmat Celeb. Boerhaave k) cum plurimis Recentiorum. In ultimo vero morbo, nimirum Hysteria, Hypericon, quod bircinum vocamus, majoris esse efficaciæ, ex odore ejus hircino, merito concludimus.

Lumbricis resistere hanc herbam nostram tam generandis, quam generatis, experimentis certis comprobatur Riverius l), & inter optima in vermium doloribus remedia extollitur, a Bartholino, in aëu Hafnienfibus. Nec mirum; jucundissimo enim experimento ostendit immortalis memoria dignissimus Boerhaave, quod si hæc herba caseo inspergatur, omnes vermes moriantur m). Ex quo etiam, quantum boni nobis ex hac herba in morbis ex exanthematibus vivis oriundis promittere liceat, acutus quisque videt, & sera posteritas probabit. Semina a semisse drachmæ ad integram assumi possunt. Fieri quidem potest, quemadmodum non raro accidit, ut huic remedio non semper obtemperet illa Tanie species, quam Solium nomine triviali appellamus: sed pluries etiam vidimus optima sic dicta specifica
ad

g) Vid. Etmüller l. c. h) Vid. Lib. 3. phytognomon.
e. 13. p. 171. i) Vid. Quadripart. Bot. p. 350. k) l. c.
l) Cent. I. Obs. 91. Cent. II. obs. 16. m) l. c.

ad illam expellendam frustra fuisse adhibita. Valeat itaque hoc, quod in plurimis casibus medicis: *iterata juvant.*

Hypericum tomentosum in *Dysenteria* magnopere laudat *Rajus*, nostro etiam *perforato* egregiam vim in eodem morbo tribuit *Boerhaave*.

Serpiginem succo *Hyperici bacciferi* pellunt *Surinamenses* n). An non illi nostro eadem competat vis, inquirant *Curiosi*. Valet enim plerumque in regno vegetabili canon: quæ genere conveniunt, virtutibus etiam conveniunt.

Rustici nostrates floribus hujus Spiritum frumenti suum tingunt, quem dein lubenter hauriunt, cum ob colorem ejus, læte purpureum, tum ob usum, quem ex illo sibi promittunt, polychrestum, optimum.

§. VIII.

E veteribus *Materiæ medicæ* Scriptoribus habemus primum *Dioscoridem Anazarbensem*. Sed plerumque nullas adfert plantarum suarum descriptiones, & si quæ adsunt, tam obscuræ & imperfectæ sunt, ut neutiquam determinare possimus, quænam revera fuerint plantæ, quas hoc vel illo nomine indicare voluit. Misit quidem gloriosissimæ memoriæ Gallorum Rex, *Ludovicus XIV. Tournefortium* in Orientem, ut, inter alia negotia, in Græcia & ejus viciniis investigaret, si fieri posset, quænam genuinæ fuerint plantæ, ad *Materiam medicam* pertinentes, a *Dioscoride* allatæ. Crediderunt enim tunc temporis fere omnes, quod in scriptis Veterum plenam utique haberemus *Materiam medicam*, modo eorum cognosceremus herbas. Profectus

n) Vid. *Diff. Dni Cand. Alm* sub Præsidio Dni Præsidis a. p. ventilatam de *plantis Surinamens.* p. 13. [*supra* p. 261.]

factus quidem est Tournefortius; sed parvo certe
 hunc in finem fructu, ut cuique in Historia litera-
 ria Materiæ medicæ aliquantulum versato, notum
 est. Quum vero de nostro Hyperico e verbis *Dios-
 coridis* pateat, quod eadem sit planta, quam suo
 jam tempore eodem nomine insignivit, ipsa illius
 verba, a *Matthiolo* in linguam latinam translata,
 proferre necessarium duxi. Hæc itaque sunt:
 „*Hypericon*, alii *Androsæmon*, alii *Corin*, alii *Cha-
 mæpityn* appellant, quoniam semen odore resi-
 „nam imitatur; surculaceo frutice, dodrantali,
 „rubescente, folio rutæ, flore luteo, leucojō si-
 „mili, qui digitis attritus sanguineum succum red-
 „dit (qua de causâ *Androsæmon* cognominatur),
 „subhirsuta siliqua & in rotundō oblonga, hordei
 „magnitudine, semine intus nigro, odoris resi-
 „nosi, gignitur in locis incultis & asperis. Uri-
 „nam ciet, menstrua pellit adpositum, tertianis
 „quartanisque eum vino potum liberat. Semen
 „quadraginta diebus haustum ischiadicis medetur.
 „Folia cum seminibus illita ambusta sanant. *Ascy-
 ron* s. *Ascyroides* Hyperici genus est, magnitudi-
 „ne distans, fruticosius, majores habens ramos,
 „surculosiores rubentesque, folia tenuia, flores
 „luteos & fructum resinofum Hyperico non absi-
 „mitem, cujus attritu digiti fere cruentantur,
 „qua de causâ *Androsæmon* vocaverunt. Usus
 „seminis ad ischiadicos, potum in hydromelitis
 „sextario; nam biliosa recrementa amplissime de-
 „trahit; sed assidue dare oportet, donec sanitati
 „restituatur. Illinitur & ambustis efficaciter.,
 Vide *Matthioli Comment. in Diosc.* l. III. c. 153.
 & 154. A succo floris sanguineo & odore resi-
 noso patet, hoc verum nostrum fuisse Hypericum.

§. IX.

Quod in Oeconomia nec contemnendi sit hujus herbæ usus, ex supra allato experimento Boerhaaviano abunde liquet. Possumus enim, illa adspersa, caseos, & fortassis cujuscunque sint generis edulia, a noxa insectorum liberare.

In arte tinctoria, teste Rev. D. D. Prof. & Soc. Ord. Vas. *Kalm o*), gemmæ cum stipitibus lanam pulchro tingunt colore luteo. Succus vero antherarum ruber, quod proxime conveniat cum *Gummi Lacca*, & in *Baphtis* æmuletur *Sanguinem Draconis* & *Gummi Laccam*, aperte affirmat Celeb. Prof. & Equ. Ord. Vasæi *Gadd p*).

Ex *animantibus* domesticis pecora, boves, capræ, oves, hanc plantam edunt, tarandi vero respiciunt. Belluæ autem, ut equi & fues, intactam hanc relinquunt, forsitan in medicinam illis, in Oeconomia Naturæ, destinatam.

§. X.

Inter *Insecta*, quæ nostro vescuntur Hyperico, haud raro ad radices ejus reperi larvas *Cocci polonici* in sat magna copia. Similes etiam in radice *Nardi stricte* vidi, quod, quum antea a nemine observatum audiverimus, in lucem proferre placuit. Sed num ejusdem sint speciei, determinare non audeo, quum metamorphosin harum observare numquam mihi data fuerit occasio. Inquirant

o) Vid. *Act. Reg. Acad. Sc. Holm. Vol. VI. p. 250.*

p) Vid. ead. *Act. Vol. XXIII. p. 119.*

rant ulterius in hanc rem acutiores, fortassis laboris impensū neminem pigebit.

§. XI.

Hæc sunt C. L. paucissima, quæ pro otii ratione de Hyperico in medium proferre constitui. Huic conatui innocuo si ignoscas, forsan alia vice maturiora expectare poteris. Valeat interim de his pagellis illud tritum: *transeant cum ceteris.*

Tab. I. Flores Specierum Ericæ, pertinet ad
diff. 155. p. 56.

Tab. II. III. Conchylia varia, characteres Testaceo-
rum illustrantia, ad diff. 158. p. 146.
& p. 150.

Tab. IV. Cimicifuga foetida, ad vivum exem-
plar delineata, ad diff. 162. p. 198.

Tab. V. Gustavia augusta, ad diff. 166. p. 267.

Tab. VI. Diopsis, & Pauslus, ad diff. 169. p. 509.

Tab. VII. Aphyteia, ad diff. 170. p. 317.

Tab. VIII. Hyperici species quædam, ad diff. 171.
p. 332.

ERICÆ

J. G. Sturm.

1934

the patient's condition. The patient's condition is not the only factor to be considered in the selection of a drug. The patient's age, sex, and general health are also important factors to be considered.

The patient's age is an important factor to be considered in the selection of a drug. The patient's sex is also an important factor to be considered. The patient's general health is also an important factor to be considered. The patient's condition is not the only factor to be considered in the selection of a drug. The patient's age, sex, and general health are also important factors to be considered.

The patient's condition is not the only factor to be considered in the selection of a drug. The patient's age, sex, and general health are also important factors to be considered.

The patient's condition is not the only factor to be considered in the selection of a drug. The patient's age, sex, and general health are also important factors to be considered.

The patient's condition is not the only factor to be considered in the selection of a drug. The patient's age, sex, and general health are also important factors to be considered.

The patient's condition is not the only factor to be considered in the selection of a drug. The patient's age, sex, and general health are also important factors to be considered.

The patient's condition is not the only factor to be considered in the selection of a drug. The patient's age, sex, and general health are also important factors to be considered.

